

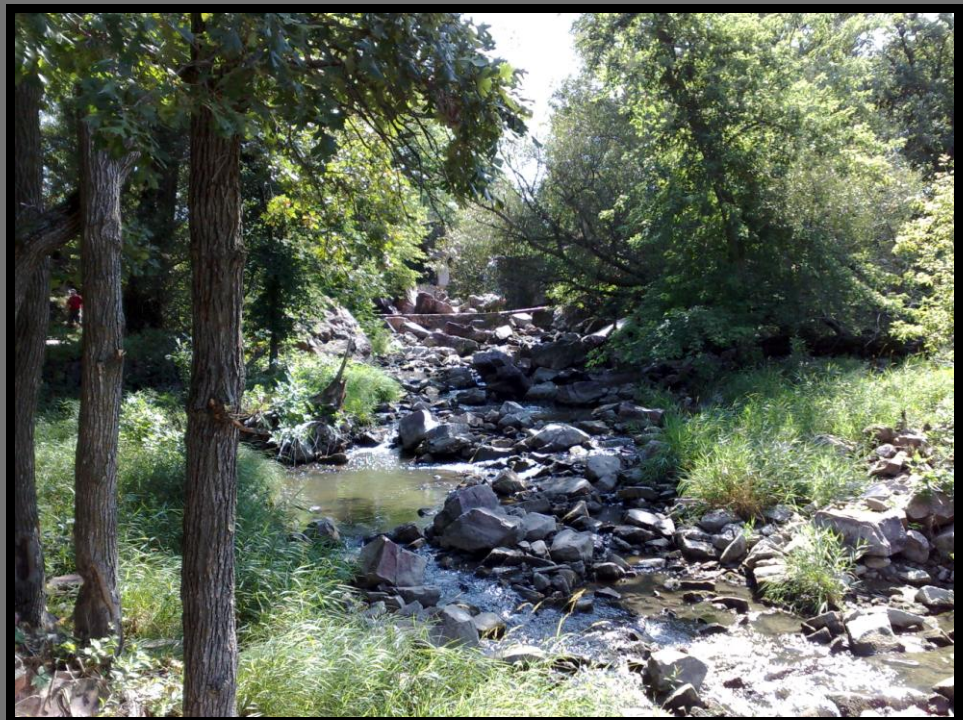

NORDÖSTERN

INDIANKLUBBENS RESA 2012 föredrag upplästa under Indianklubbens resa till nordöstra USA år 2012

Texterna till de allra flesta föredrag upplästa i bussen under INDIANKLUBBENS medlemsresa till USA's nordöstra delar under augusti månad 2012
Bearbetning och sammanställning gjord av Bertil Thörn
Alla rättigheter tillhör respektive författare

Bilderna är i de flesta fall resedeltagarnas egna, men vissa är från Internet
Kartmaterial från olika böcker och informationsbroschyrer

Miljöbild från Pipestone National Monument
Foto: Bertil Thörn

Bertil Thörn
INDIANKLUBBEN
2012-10-15

Bildförteckning

nr	bildtext	sid
bild 1	Battle of Lake Erie - målning visande kapten Perry flyttar från Lawrece till Niagara	6
bild 2	Minnessten över Tecumseh och striden vid The Thames	7
bild 3	major Joseph Brown	8
bild 4	kapten Joseph Anderson	8
bild 5	slaget vid Birch Coulee	8
bild 6	målning över slaget vid Birch Coulee	10
bild 7	minnessten vid Camp Release	15
bild 8	Chaska	16
bild 9	staty över Chief Menominee	18
bild 10	föremål, tavla och statyett på Eiteljorg Museum	19
bild 11	sköld, pilbåge och pilkoger på Fenimore Art Museum	20
bild 12	föremål från Nordvästkusten på Fenimore Art Museum	21
bild 13	sodhouse vid Fort Belmont	21
bild 14	Fort Belmont	21
bild 15	"The French Castle", det stora stenhuset vid Old Fort Niagara	24
bild 16	general Arthur St. Clair	25
bild 17	Fort Recovery	26
bild 18	Fort Ridgely, 1862	27
bild 19	första dagens strider vid Fort Ridgely	28
bild 20	löjtnant Timothy Sheehan	29
bild 21	sergeant John Jones	29
bild 22	andra dagens strider vid Fort Ridgely	30
bild 23	minnesmärket samt det rekonstruerade förrådshuset vid Fort Ridgely idag	32
bild 24	situationsplan över Fort Snelling	33
bild 25	interiörbild från Harkin Store (från Internet)	35
bild 26	minnesmonument vid Acton på platsen för starten av 1862 års indianuppror	36
bild 27	stadsplan över staden New Ulm med en markering av de centrala kvarter som avgränsades med barrikader	38
bild 28	Charles E. Flandrau	40
bild 29	William B. Dodd	40
bild 30	ny oljemålning med motiv från försvaret av staden New Ulm	40
bild 31	målning utvisande hur det kan ha sett ut i staden New Ulm under striderna	41
bild 32	schematisk bild visande fördelningen av land mellan indianstammarna i Minnesota	44
bild 33	Ojibweindianernas landbas och deras migrationsvägar	45
bild 34	Ojibweindianer	46
bild 35	interiör och exteriör från IAIS (the Institute for American Indian Studies)	47
bild 36	utomhusanläggningen samt föremål ur samlingarna vid IAIS	47
bild 37	John Other Day	48
bild 38	kulturområdet "Nordöstern", med vår färdväg markerad	50
Bild 39	den gamla träkyrkan vid Lac Qui Parle Mission	52
Bild 40	minnesmonument i Lake Shetek State Park	53
Bild 41	Andreas och Maria Kochs stuga	53
Bild 42	krigsområdet kring Lake Shetek	54
Bild 43	Lavina Eastlick med sönerna Erton (stående) och Lille Johnny	56
Bild 44	Elisabeth "Libbie" och George Armstrong Custer	58
Bild 45	ryttarstaty av general Custer i staden Monroe, Michigan	59
Bild 46	Little Crow	60
Bild 47	minnesmonument över alla stupade i kommunen Milford under indianupproret 1862	61
Bild 48	Niagara Falls - American Fall närmast och Hästskofallet i bakgrunden	63
Bild 49	placeringen av norska nybyggen längs Des Moines River	65
Bild 50	Mikkel Olson Slaabacks stuga som numera är flyttad till Ashley Park, Jackson, Minnesota	67

Bild 51	hembygdsmuseet "Nya Duvemåla" utanför staden Lindstrom, Minnesota	67
Bild 52	oljemålningen "One Mile to Bushy Run Station" av Robert Griffing	71
Bild 53	oljemålningen "Painted Robe for Powder and Ball, Musselshell Valley, Montana 1840" av Z. S. Liang	74
Bild 54	situationsplan över Nedre Agenturen	76
Bild 55	siouxindianernas övergripande stamindelning och utbredningsområde vid 1800-talets mitt	81
Bild 56	familjen Vanderbilts sommarresidens "The Breakers"	102
Bild 57	parken vid Wood Lake, där ett monument minner om krigsslutet	103
Bild 58	karta utvisande de flesta platser drabbade under kriget	104
Bild 59	Vilhelm Moberg	116
Bild 60	slaget vid Wood Lake, inledningen	122
Bild 61	slaget vid Wood Lake, vidareutvecklingen	123
Bild 62	kopia av fartyget Mayflower i hamnen i Plymouth, Massachusetts	126
Bild 63	reenactors tolkar historia	127
Bild 64	sir William Johnson	130
Bild 65	sir William Johnson håller rådslag med indianer framför sitt hus, Johnson Hall	131
Bild 66	målning visande det indianska överfallet på de engelska styrkorna efter kapitulationen	133
Bild 67	den befästa indianbyn vid Mystic River	138
Bild 68	King Philip	141
Bild 69	Minnesmärke på platsen för "the Great Swamp Fight"	146
Bild 70	Anawan Rock, platsen och informationsstavlan	148
Bild 71	typexempel på östlig skogsindian (Irokes) med barkhus i bakgrunden	150
Bild 72	staty över Black Hawk, utanför Hauberg Indian Museum	153
Bild 73	Joseph Brant	158
Bild 74	den sårade general Herkimer i slaget vid Oriskany	160
Bild 75	kartbild över striden i Cherry Valley	162
Bild 76	tre irokesiska klanledare med wampumbälten	165
Bild 77	miljöbild från Pipestone National Monument, där lager av den röda pipstenen tydligt syns	166
Bild 78	kopia av Mayflower under segel	168
Bild 79	Pontiac	173
Bild 80	Fort Pontchartrain, senare omdöpt till Fort Detroit	174
Bild 81	dramatisk målning tolkande striden vid Tippecanoe	179
Bild 82	Jacob Fahlström	180
Bild 83	välkänd målning av masshängningen i Mankato	183
Bild 84	minnesmärke över de stupade i striden vid Spirit Lake	190
Bild 85	staty över Catherine Tekakwitha	193
Bild 86	irokesiska jägare, målning av Robert Griffing	199
Bild 87	George Bonga	199
Bild 88	Mormontemplet i Salt Lake City	204
Bild 89	Paul Reveres hus	210
Bild 90	George Washington	210
Bild 91	Guri Olsdatter Endreson Rosseland	219
Bild 92	Tecumseh	234
Bild 93	Schematisk bild av by med långhus	240

Innehållsförteckning

föredragsämne / författare

sid

BATTLE OF LAKE ERIE / BERTIL THÖRN	6
BATTLE OF THE THAMES / BERTIL THÖRN	7
BIRCH COULEE BATTLEFIELD / BERTIL THÖRN	7
CAMP RELEASE / BERTIL THÖRN.....	14
CHASKA / BERTIL THÖRN.....	16
CHIEF MENOMINEE ; POTAWATOMISTAMMENS FÖRDRIVNINGEN / BERTIL THÖRN	18
EITELJORG MUSEUM / BERTIL THÖRN	19
FENIMORE ART MUSEUM / BERTIL THÖRN	20
FORT BELMONT / BERTIL THÖRN.....	21
FORT CRAWFORD / BERTIL THÖRN	23
FORT NIAGARA / BERTIL THÖRN.....	24
FORT RECOVERY / BERTIL THÖRN	25
FORT RIDGELY / BERTIL THÖRN.....	27
FORT SNELLING / BERTIL THÖRN	33
HARKIN STORE / BERTIL THÖRN	34
HÄNDELSEN VID ACTON OCH KRIGSUTBROTTET / BERTIL THÖRN	35
HÄNDELSENA I NEW ULM / BERTIL THÖRN.....	37
INDIANER I MINNESOTA ALLMÄNT / BERTIL THÖRN	42
INDIANSTAMMEN OJIBWE / CHIPPEWA / BERTIL THÖRN	44
INSTITUTE FOR AMERICAN INDIAN STUDIES / BERTIL THÖRN	46
JOHN OTHER DAY / BERTIL THÖRN	48
KULTUROMRÅDET NORDÖSTERN / BERTIL THÖRN.....	49
LAC QUI PARLE MISSION / BERTIL THÖRN	51
LAKE SHETEK / BERTIL THÖRN	52
LIBBIE OCH GEORGE CUSTER / BERTIL THÖRN	57
LITTLE CROW / BERTIL THÖRN.....	59
MILFORD MASSACRE MONUMENT / BERTIL THÖRN	61
NIAGARAFALLEN / BERTIL THÖRN	62
NORSKA NYBYGGGARÖDEN I DES MOINESDALEN / BERTIL THÖRN.....	64
THE KARL-OSKAR HOUSE (NYA DUVEMÅLA) / BERTIL THÖRN	67
INDIANER I OHIO / BERTIL THÖRN.....	68
PRAIRIE DU CHIEN OCH PÅLSHANDELN VID ÖVRE MISSISSIPPI / BERTIL THÖRN	73
REDWOOD LOWER SIOUX AGENCY / BERTIL THÖRN	75
SAMMANFATTNING AV MINNESOTAUPPRORET / BERTIL THÖRN	78
SIOUXINDIANSTAMMARNAS I MINNESOTA / BERTIL THÖRN.....	81
STATEN CONNECTICUT / BERTIL THÖRN.....	83
STATEN ILLINOIS / BERTIL THÖRN.....	85
STATEN INDIANA / BERTIL THÖRN.....	86
STATEN IOWA / BERTIL THÖRN	88
STATEN MASSACHUSETTS / BERTIL THÖRN	88
STATEN MICHIGAN / BERTIL THÖRN.....	89
STATEN MINNESOTA / BERTIL THÖRN	91
STATEN NEW YORK / BERTIL THÖRN	92
STATEN OHIO / BERTIL THÖRN.....	94
STATEN ONTARIO, KANADA / BERTIL THÖRN.....	95
STATEN RHODE ISLAND / BERTIL THÖRN.....	96
STATEN SOUTH DAKOTA / BERTIL THÖRN	97
STATEN WISCONSIN / BERTIL THÖRN	97
STRIDEN VID FALLEN TIMBER / BERTIL THÖRN.....	98
SVENSKBYGDERNA / BERTIL THÖRN.....	100
THE BREAKERS / BERTIL THÖRN	102
THE DAKOTA UPRISING / BERTIL THÖRN	103
VILHELM MOBERG / BERTIL THÖRN	116
WOOD LAKE BATTLEFIELD / BERTIL THÖRN	122

UPPTÄCKARE, NYBYGGARE OCH INDIANER I NEW ENGLAND / HANS-OLOF OHLSSON	125
SIR WILLIAM JOHNSON OCH THE FRENCH AND INDIAN WAR / HANS-OLOF OHLSSON	129
PEQUOTKRIGET / HANS-OLOF OHLSSON.....	135
KING PHILIPS KRIG / HANS-OLOF OHLSSON.....	140
IROKESERNA, LEGENDER OCH FAKTA / HANS-OLOF OHLSSON.....	149
SVARTA HÖKENS KRIG / HANS-OLOF OHLSSON.....	152
JOSEPH BRANT / HANS-OLOF OHLSSON	157
FOXWOODS CASINO / HANS-OLOF OHLSSON	163
HÖGBYGGARNA / HANS-OLOF OHLSSON	164
WAMPUM / HANS-OLOF OHLSSON.....	165
PIPESTONE NATIONAL MONUMENT / HANS-OLOF OHLSSON	165
MAYFLOWER / HANS-OLOF OHLSSON.....	167
PONTIACS UPPROR / HANS-OLOF OHLSSON.....	170
SLAGET VID TIPPECANOE / HANS-OLOF OHLSSON.....	177
SITTING BULLS PICTOGRAHS / HANS-OLOF OHLSSON.....	179
JAKOB FAHLSTRÖM / STERNER ANDERSSON	180
MASSHÄNGNINGEN I MANKATO / STERNER ANDERSSON	181
INKPADUTA / STERNER ANDERSSON	184
SVENSKA ÖDEN I KRIGET 1862 / STERNER ANDERSSON.....	186
SPIRIT LAKE OCH ABBIE GARDNER / STERNER ANDERSSON	189
CATHERINE TEKAKWITHA, ETT HELGON BLAND MOHAWKER / ANDERS JÄRUND	191
PÅLSHANDELN I MINNESOTA / ANDERS JÄRUND	198
USA, RELIGION / MARGARETA STURESSON	200
BOSTON / MARGARETA HOPPE	204
NORSKE SKJEBNER I MINESOTAOPPRØRET 1862 – 1863 / EVA STORMARK.....	218
KVINNEROLLEN HOS NORDAMERIKANSKE INDIANERE / EVA STORMARK	221
KORT HISTORISK OPPSUMMERING AV SHAWNEE NASJONEN / EVA STORMARK.....	231
TECUMSEH OG TENSKWATAWA / EVA STORMARK.....	232
LANGHUS HOS IROKESERNE / EVA STORMARK	239

BATTLE OF LAKE ERIE / Bertil Thörn

När vi nu befinner oss i Kanada, så har vi Lake Erie söder om oss. Sjön är den fjärde största av de fem så kallade Stora Sjöarna. Det är den av de fem sjöarna som ligger längst i söder och det är den grundaste av dem och därmed också den som har den minsta vattenvolymen. Sjön utgör här, längs hela sin längd, gräns mellan USA och Kanada. Här, norr om sjön, är vi i den kanadensiska staten Ontario och söder om sjön finner vi de amerikanska staterna Ohio, Pennsylvania och New York. Väster om sjön dessutom den amerikanska staten Michigan. Sjön har fått sitt namn efter indianstammen Erie, som levde söder om sjön. Sjöns vatten genererar mängder av elektricitet via stora kraftverksturbiner placerade vid sjöns utlopp i Niagara-fallen.

The Battle of Lake Erie var ett avgörande sjöslag mellan engelska och amerikanska styrkor under 1812 års krig.

I början av detta krig sände USA Oliver Hazard Perry att leda de amerikanska sjöstridskrafterna på Lake Erie. När han anlände till Presque Isle (som var det dåvarande namnet på staden Erie, Pennsylvania), kontrakterade han åtskilliga hantverkare att bygga en hel skeppsflotta. Ett år senare hade han nio fartyg. Men det var bara två, *Lawrence* och *Niagara* som var stridsutrustade. Under tiden hade Perry också mönstrat in omkring femhundra man, som han nu under flera månader tränat till att bli dugliga flottister.

I september 1813 satte han segel för att gå mot Put In Bay för att ta sig an den brittiska flottan, som här seglade under befäl av Robert Heriot Barclay. Precis som amerikanerna, hade engelsmännen också vid krigets utbrott börjat att bygga upp en flotta i syfte att skaffa sig herravälde på Lake Erie. Engelsmännen förväntade sig en enkel seger över Perrys styrkor. Den 10 september 1813 drabbade de samman i det som kommit att kallas the Battle of Lake Erie. Amerikanerna förfogade över nio skepp, medan engelsmännen hade sex. Tidigt i striden var det dock engelsmännen som dominerade genom att deras kanoner var överlägsna de amerikanska i eldkraft och precision. När engelsmännen därför lyckades skjuta Perrys flaggskepp, *Lawrence*, i sank, så tog Perry med sig befälsflaggan och flyttade över till fartyget *Niagara*.

bild 1 Battle of Lake Erie - målning visande kapten Perry flyttar från *Lawrence* till *Niagara*

Därmed hände också något i striden och initiativet svängde mer och mer över till amerikanernas fördel. Innan Perrys anträngning av *Niagara*, hade det skeppet knappast alls ens deltagit i striden. Men nu började dess kanoner bombardera den engelska flottan med en intensitet som de inte hade väntat sig. Samtliga engelska fartygskommandanter dödades eller sårades och fartygen kom därför att framföras av yngre, mera oerfarna officerare. Perry utnyttjade skickligt situationen. *Niagara* rammade det brittiska flaggskeppet, medan *Niagara*'s matrosar riktade kraftfull gevärseld mot det

brittiska fartygets besättning.

När nattmörkret började sänka sig hade samtliga brittiska fartyg strukit flagg och kapitulerat till den blott 27-årige Perry. Engelsmännen hade då 41 döda och 93 sårade, medan resten av styrkan, 306 man, samtliga var krigsfångar hos amerikanerna. Perrys förluster begränsade sig till 27 döda och 96 sårade.

Senare under kvällen sände Perry ett meddelande till general William Henry Harrison, med en ingående beskrivning av striden. I meddelandet skrev han bland annat: "Vi har mött fienden och de är numera helt i våra händer".

Den amerikanska segern i det som kallats the Battle of Lake Erie skar av livsviktiga försörjningslinjer för engelsmännen och tvingade dem att ge upp Detroit. Det banade därmed också väg för general Harrisons attack på de brittiska och indianska styrkorna i striden som kallats the Battle of the Thames.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

BATTLE OF THE THAMES / Bertil Thörn

The Battle of the Thames var en avgörande amerikansk seger under 1812 års krig.

Den 5 oktober 1813 ledde general William Henry Harrison, guvernör över det som då kallades de indianska territorierna och senare en av USAs presidenter, en armé omfattande 3 500 man mot en kombination av 800 engelska soldater och 500 indianska krigare. De mötte varandra vid Moraviantown, längs floden Thames, i Ontario, Kanada. De brittiska trupperna leddes av överste Henry Procter, medan shawneeledaren Tecumseh ledde de indianska krigarna.

Den brittiska armén var på reträtt från Fort Malden, Ontario, efter att Oliver Hazard Perry krossat den engelska flottan på Lake Erie månaden innan. Tecumseh och hans indianer var dock inte överens med Procter om att de skulle ge upp och fly. Så Tecumseh övertygade Procter att de i stället skulle gå i ställning och möta amerikanerna vid Moraviantown.

bild 2 Minnessten över Tecumseh och striden vid The Thames

Så blev det också, men i den påföljande striden flydde de engelska soldaterna omgående hals över huvud och lämnade indianerna kvar att ensamma kämpa mot Harrisons trupper. Striden blev därför till en stor och total amerikansk seger, sedan indianernas ledare Tecumseh hade dödats. Vem det var som lyckades döda den välkände indianledaren har i alla tider sedan dess debatterats, men ingen vet med säkerhet.

The Battle of the Thames var en betydelsefull och avgörande strid under 1812 års krig i den amerikanska dåtida Nordvästern. Sedan tidigt 1800-tal hade Tecumseh kämpat för att skapa en indianska konfederation av olika stammar i syfte att stoppa amerikanerna från att lägga under sig mera indianskt land. Tecumsehs död och general Harrisons seger markerade slutet på de försöken, då indianerna saknade andra samlande ledare. Under de närmast kommande tre årtiondena tvingades därför indianerna till att acceptera ett flertal fredsfördrag där de avsåg sig i stort sett allt sitt tidigare land i den gamla Nordvästern.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

BIRCH COULEE BATTLEFIELD / Bertil Thörn

Efter att många av indianerna nu tycktes ha givit upp hoppet om att kunna driva de vita ut ur Minnesotaflodens dalgång och sakta men säkert dragit sig uppför floden, så hade överste Sibley äntligen kommit så långt att han nått fram till Fort Ridgely med en styrka om 1400 man.

Häriifrån beordrade han den 31 augusti en rekognoseringsstyrka om 153 man, under kapten Hiram P. Grant, uppför floden för att försöka lokalisera indianerna. De hade också till uppgift att leta upp och begrava alla krigsoffer de kunde hitta ute i bygderna, samt försöka finna resterna av kapten Marsh trupp som råkat i bakhåll vid Redwood Ferry, redan den 18 augusti. Kapten Grant hade sitt eget kompani, kompani A, Minnesota 6:e Frivilligregemente, samt en mindre trupp kavalleri, 50 man i form av ett slags frivilligt "hemvärn", kallat "Cullen Guard", under kapten Joseph Anderson. I gruppen ingick också Renville Rangers, en enhet halvblodsindianer som fungerade som spejare och vägvisare, samt en mindre grupp om 24 civila, som var med huvudsakligen för att hjälpa till med begravningarna. Truppen åtföljdes av ett drygt tjugotal vagnar, med civila kuskar, för att transportera truppens utrustning. Dessutom också

bild 3 major Joseph Brown

bild 4 kapten Joseph Anderson

Joseph Brown, som var en tidigare handelsman som kände indianerna väl sedan många år tillbaka. Han hade till och med under en period varit agent för indianerna på reservatet och av den anledningen kunde han titulera sig "major". En slags hederstitel som alla indianagenter hade rätt att använda. Men han var alltså inte formellt någon militär. Hans familj fanns nu bland indianernas fångar och den viktigaste anledningen till att han var med, var troligen för att kunna lokalisera dem.

Efteråt uppstod meningsskiljaktigheter om vem som egentligen hade befälet över styrkan. Kapten Grant hävdade ända till sina döddagar, att det var han som förde befälet, medan överste Sibley, i efterspelet till striden, genom en del märkliga uttalanden och aktiviteter, fick det att framstå som att det skulle ha varit major Brown.

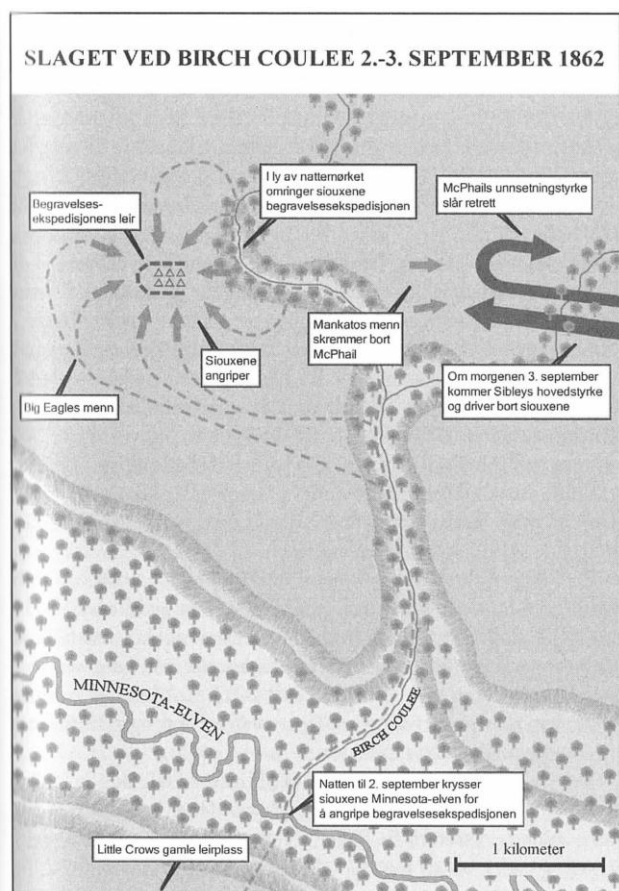

bild 5 slaget vid Birch Coulee

Truppen hade första dagen tagit sig fram till färjeläget och hade under dagen begravt ett åttiototal döda längs vägen, inklusive 23 av de 24 offren för kapten Marsh drabbning med indianerna i krigets början. Under den andra dagen hade truppen delat upp sig för att söka av båda sidorna av Minnesotafloden. Kapten Andersons kavalleri och några av halvbloden, samt de civila, bland dem major Brown, hade korsat floden och marscherat upp till den Nedre Agenturen, medan kapten Grant med resten av truppen fortsatte upp längs flodens norra strand. Andersons grupp stötte inte på några indianer, men kunde rapportera, att de hade begravt åtskilliga döda, bland dem handelsmannen Andrew Myrick. Inte heller på flodens norrsida såg man till några indianer, men kapten Grants grupp hittade en svårt sårad nybyggarkvinna gömd i skogen, som de nu tog med sig. Mot kvällen slog de läger på en högprärie något hundratals meter norr om ravinen där Birch Coulee

Creek gjorde sin stora krök mot väster, omkring fyra kilometer norr om dess utflöde i Minnesotafloden. Det fanns de som uttryckte oro inför placeringen så nära den buskklädda ravinen, men kapten Grant slog bort alla farhågor. Det fanns inga indianer i närheten och

indianerna var i vilket fall som helst inget hot mot amerikansk trupp, menade han. I besvikelsen över att två gånger efter varandra ha misslyckats med att övermanna inbyggarna i staden New Ulm och att nu också även en andra gång fått ge upp hoppet om att kunna slå ut militärposten Fort Ridgely, hade indianerna beslutat överge lägren kring Little Crows hus och med sina fångar och allt sitt erövrade krigsbyte dra sig uppför floden, mot den Övre Agenturen. Kanske hade också vetskapen om, att överste Sibley nu äntligen närmade sig med sin stora armé, bidragit till beslutet. Här, vid Medicine River, hade ända sedan dess ett oändligt debatterande pågått om vad man borde göra här näst. Konfrontationerna med de ledare som inte ville fortsätta kriget hårdnade allt mer. Även bland Little Crows eget folk vädrades missnöje med sakernas tillstånd och grupperna som förespråkade ett slut på kriget blev för var dag allt större. Men ledarna för det hemliga krigarsällskapet hade så småningom tröttnat på det ständiga käbblet och Little Crow kände nog på sig, att han nu måste fatta ett beslut, om han inte helt skulle förlora greppet över sitt folk. Efter att ha lyssnat på oändliga förslag om angrepp mot det ena nybyggarsamhället efter det andra, men också att man nu skulle återvända mot det nyligen övergivna New Ulm, för att lägga beslag på allt som de bortflyende vita kunde ha lämnat efter sig, så hade Little Crow tänkt ut en ny strategi. Kanske kunde man slå två flugor i en smäll genom att dela upp sig i två grupper, som parallellt skulle dra tillbaka mot sydost. Dels kunde man då plundra staden New Ulm och nybyggarna i dess omgivningar och dels kunde man, efter att ha gått runt överste Sibley vid Fort Ridgely, därefter dra vidare mot städer som Mankato och St. Peter och så småningom kanske ända ner mot St. Paul och Fort Snelling. Så, i diskussioner med krigarsällskapets ledare, bestämdes det att en uppdelning i två grupper skulle göras. Little Crow vände sig till Gray Bird, som visserligen från början varit en av de ledare som motsatt sig kriget, men som Little Crow nu hade gjort till sin huvudsakliga krigsledare, då han inte hade någon större tillit till de flesta av de andra ledarna. Gray Bird skulle med drygt hälften av Little Crows krigare återvända längs Minnesotaflodens södra sida, ner mot New Ulm, för att slutligt plundra och bränna staden. Därefter skulle gruppen fortsätta mot de andra städerna, som säkert inte skulle kunna göra så stort motstånd. Little Crow skulle samtidigt, med resten av sina krigare, ett drygt hundratal, dra österut för att angripa småsamhällen som Hutchinson och Forest City och därefter sammanstråla med Gray Birds band nedanför Fort Ridgely. Därifrån skulle de med förenade krafter lätt kunna ta städerna längs Minnesotaflodens nedre lopp, alltmedan överste Sibley förgäves letade efter dem längre uppför floden.

Kapten Grant hade utformat sitt läger i hästskoform, med öppningen mot öster. De drygt tjugo vagnarna hade ställts upp ände mot ände i hästskoform, innanför vilka soldaterna slagit upp sina tält. I den öppna, östra delen, hade man stallat upp alla de drygt 90 hästar man hade. Många var oroliga för att lägret placerats så nära ravinen i öster, men den allmänna inställningen var, att det inte fanns några indianer i närheten och att sannolikheten för att de, om de nu funnits där, skulle våga anfälla reguljära trupper var låg. Varken major Brown eller kapten Anderson hade heller haft några synpunkter på lägrets placering, sedan de anlät. Ändå satte man nu ut vaktposter runt om lägret som en extra säkerhetsåtgärd. Snart sov därför de flesta lugnt och tryggt.

När Gray Birds grupp hade nått fram till platsen för Little Crows tidigare läger, alldeles nordväst om den Nedre Agenturen, kunde gruppens utsända spejare från höjderna ovanför agenturen se en karavan som sakta förflyttade sig norrut på andra sidan floden. Kunde det här vara överste Sibley, som man hade hört var på väg uppför floden? Och i så fall vart var han på väg? Det var nu nära solnedgången, men efter att ha konfererat med de andra hövdingarna sände Gray Bird ut fem beridna krigare med uppgift att ta reda på om det var soldater och vart de var på väg.

Det var mörkt när spejarna återvände, men nu kunde de berätta, att det var ett kompani soldater, kanske omkring 75 man, och att de antagligen skulle komma att slå läger vid Birch Coulee, där det fanns både vatten och bränsle. Hövdingarna började genast planera för att angripa soldaterna. Planen blev att ett par hundra krigare skulle ge sig av omedelbart för att, i skydd av mörkret, hinna omringa soldaternas läger. Gray Bird själv skulle ta sina krigare runt på lägrets norra sida och där gömma sig i det höga präriegräset i väntan på gryningsljuset. Den 58-åriga Chief Red Legs skulle föra sina krigare upp längs flodravinen öster om lägret. Mankato, vars band var det näst största i Dakotagruppen, skulle dela sin grupp, så att hälften följde med Red Legs krigare upp i ravinen, medan resten stannade söder om soldaternas läger. Chief Big Eagle skulle slutligen med sina trettio man fatta posto väster om lägret, där en mindre kulle utgjorde ett lämpligt gömställe i avvaktan på anfallssignalen. I gryningen skulle sedan alla grupperna gå till angrepp samtidigt från var sitt håll. Ett antal krigare avdelades, att med ljudlösa pilar i förväg se till att de vaktposter soldaterna med säkerhet hade placerat ut, skulle oskadliggöras.

Alla var på plats när det första gryningsljuset visade sig i öster. De krigare, som med pil och båge skulle röja undan vaktposterna, hade börjat närma sig lägret. I lägrets östra del, där alla hästar stod uppbundna, blev det plötsligt oro. Hästarna reagerade med frustande och fnysningar och började oroligt trampa omkring. De närmaste vaktposterna skärpte sina sinnen.

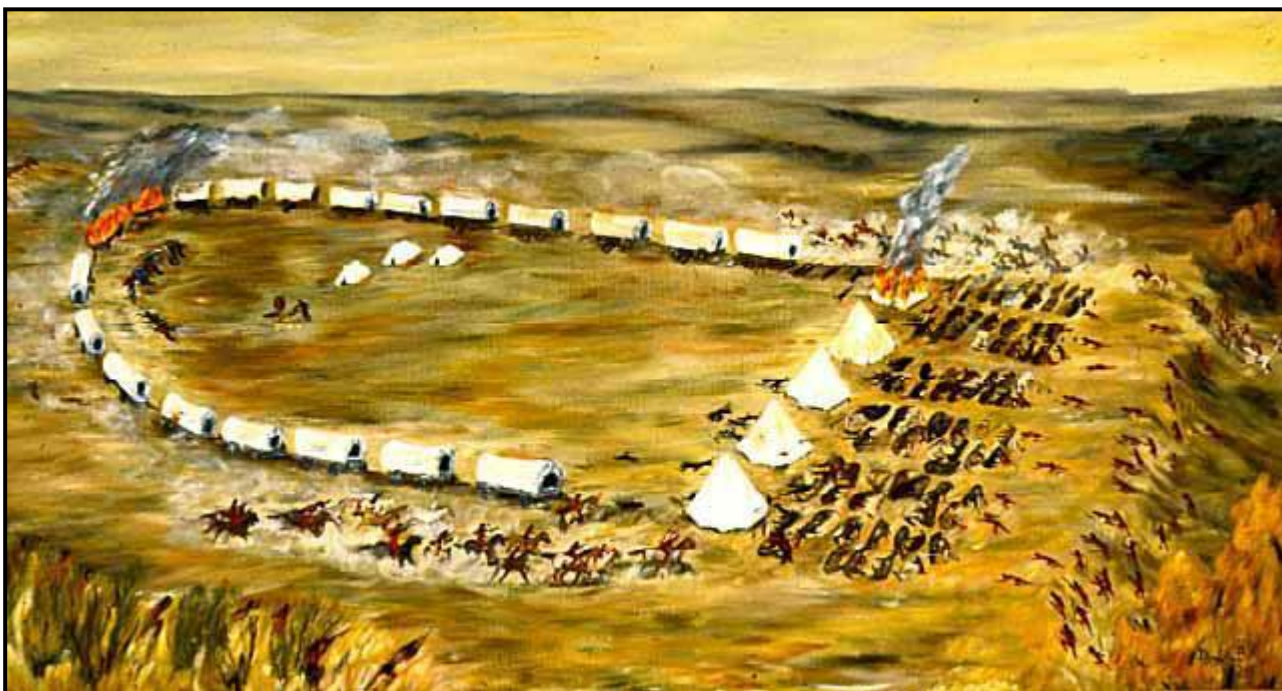

bild 6 målning över slaget vid Birch Coulee

Menige William Hart befann sig ett tjugotal meter utanför hästarnas tjuderplatser, när han tyckte sig se något som rörde sig i gräset. Därför var han beredd, när plötsligt en krigsmålad indian reste sig upp och spände sin båge. Hart, som hade sitt vapen redo, lät skottet gå och indianen försvann. Men snart störtade en hel grupp indianer fram och kulor började vissla kring den ensamme vaktposten. Närmaste vaktpost, menige Richard Gibbons, slängde nu också iväg ett skott mot de framrusande indianerna, innan de båda vaktposterna fick vända om för sätta sig i säkerhet. Hart klarade sig in i lägret, medan Gibbons träffades av flera hagelsvärmar i ryggen och stupade.

Det var tisdagen den 2 september och ut ur alla tälten i soldaternas läger vällde nu de yrvakna soldaterna. Officerarna började ryta ut order, men allt var till en början kaos. De otränade soldaterna visste inte vad de skulle göra. En stor grupp uppfattade att de skulle bilda skyttelinje och började ställa upp mitt inne i den kringgårdade vagnborgen. Så länge de stod upp här mitt i öppningen, utgjorde de tacksamma mål för indianernas kulor och ett tjugotal soldater

störtade här till marken, döda eller sårade, redan under de första minuterna, innan officerare fick dem att kasta sig ner på marken. Alla sökte så småningom skydd bakom de uppställda vagnarna och man började gräva grunda skyttegravar med knivar, bajonetter och vad man hade till hands. Flera av soldaterna hade inte ens hunnit ut ur tälten, innan de träffades och tälten var snart fullständigt i trasor, efter den fullständiga kanonad som indianernas första anfall hade inneburit. I en av vagnarna låg Justina Kreiger, den skadade nybyggarkvinna som trupperna plockat upp i skogen dagen innan. Här låg hon nu och hörde den ena kulan efter den andra susa igenom vagnsduken. En del så tätt inpå henne att hon kunde känna vinddraget. En kula slog en vattenmugg ur händerna på henne, men märkligt nog undgick hon själv att träffas. Hästarna, som stod helt oskyddade vid tjuderlinorna öster om vagnborgen, blev också hårt ansatta av indianerna. Det dröjde inte länge förrän de allra flesta hade träffats och fallit ihop. En ung löjtnant, Harry Gillham, fick snabbt med sig ett tjugotal soldater, som med förenade krafter lyckades släpa ihop ett antal av de dödade djuren, vilka nu kom att fungera som en låg barrikad tvärs över lägrets öppna, östra ände, där männen kunde få skydd.

Efter de första, kaotiska minuterna började nu en viss ordning att skönjas bland försvararna i soldatlägret. Det hade varit fruktansvärda första minuter. Mängder av offer hade krävts. Men nu hade alla, som fortfarande var i stridsdugligt skick, funnit något sånär skyddade platser, varifrån de kunde börja att besvara indianernas eld. Många hade intrycket från början, att soldatgruppen var i kraftigt numerärt underläge. Kanske med så mycket som tre mot ett, när grupperna i praktiken var nästan lika stora. Och nu, när indianerna började möta kraftigare moteld, fick de på flera avsnitt snabbt slå till reträtt. De var inte villiga att bara rusa rakt emot en sådan eldstorm. De blev säkert också överraskade av att de vita verkade vara betydligt flera än vad deras spejare hade rapporterat. Anledningen till att det bara rapporterats ett kompani, cirka 75 man, var att spejarna endast hade sett kapten Andersons trupp.

I en timme pågick en intensiv kamp, innan soldaterna började få övertaget och indianernas angrepp mattades något. Men då hade major Brown träffats inte bara en, utan två gånger. Många andra hade också träffats och flera av dem var inte längre i stridbart skick. Doktor Daniels hade fullt upp att göra i tältet dit de svårast skadade hade förts och där han i princip fick arbeta krypande på marken för att undgå alla kulor som hela tiden visslade genom tältduken. De flesta soldaterna hade funnit ett visst skydd under vagnarna och där hade de febrilt grävt skyttegravar med alla till buds stående medel. I lägret fanns bara en spade och en hacka lätt tillgängliga. Resten av redskapen låg oåtkomliga i vagnarna, dit ingen tordes försöka att ta sig. Men männen grävde med knivar, bajonetter, bleckmuggar och med bara händerna. Det blev bara grunda gropar, men det var ändå bättre än ingenting. En av de frivilliga soldaterna, postmästaren i St. Anthony, Ed Patch, en man med ett väl tilltaget midjemått, stönade och försökte borra sig ner i jorden och bli så platt han kunde, medan han till en liten mager soldat, som låg i gropen vid sidan, beklagade sig och sa: "Gode Gud, jag önskar att jag hade varit lika liten som du". John DeCamp, en annan av de frivilliga soldaterna, som hade anslutit sig till truppen i hopp om att möjligen utröna något om sin försvunna familj, var en av de första att själv förlora livet. Han satt länge som om han lutade sig mot ett vagnshjul, medan kamraterna gång på gång uppmanade honom att lägga sig ner. Först när någon lyckades rycka tag i honom upptäcktes det att han var död.

Under den här första stormande timmen var det två av försvararna som deserterade och springande försöka ta sig bort från lägerplatsen. Den ene var en civil person vid namn Henderson och han återfanns senare död en bit bort. Den andre var en svensk soldat, Martin Nelson, som var så skräddad att han inte visste vad han gjorde. Han bara irrade omkring, ända till några kamrater fick ner honom på marken, där han sedan låg, helt paralyserad och så skräckslagen, att han inte förmådde uträtta något under resten av striden. Också en av halvb-loden sågs springa mot de indianska ställningarna, men han blev träffad av indianernas eld, innan han nådde fram. Om han verkligen avsåg att desertera till indianernas linjer, eller om han bara försökte förflytta sig från en plats till en annan vet vi inte.

Indianerna drog sig tillbaka till den skyddande ravinen efter att de hade misslyckats med att ta sig in över soldaternas barrikader under den första anstormningen. Men soldatlägret var fortfarande omringat och soldaterna var i ett väldigt utsatt läge. De kunde i princip bara ligga ner i skydd. Så fort de försökte resa sig blev de utsatta för indianernas krypskytte. Ett annat problem för soldaterna var att de hade gjort av med i stort sett all sin ammunition under stridens början. Visserligen hade truppen gott om reservammunition med sig, men alla patronlådorna förvarades i en av vagnarna. En plats som ingen riskfritt kunde ta sig till. Men några frivilliga kravlade sig ändå fram så gott de kunde till vagnen, kröp in under den och, liggande på rygg satte upp fötterna mot flakets undersida. Med förenade ansträngningar lyfte de sedan hela vagnen, så att den välte omkull. Operationen avlöpte väl, utom för en av männen som träffades i ett ben av en indiansk kula. Nu kunde de i alla fall komma åt ammunitionslådorna och snart hasades dessa fram, så att männen själva kunde plocka till sig ett lager, innan lådorna hasades vidare varvet runt.

Allt verkade frid och fröjd, men tämligen omgående upptäcktes det att reservammunitionen, som levererats med truppen, var av fel dimension. Kulorna var en millimeter för stora för att passa i de gevär truppen hade. Så alla fick nu i hast fram knivar och började skrapa av så mycket bly att kulorna gick i gevärspiporna. Under tiden laddade man med enbart krut och fortsatte att skjuta blanka skott, för att indianerna inte skulle misstänka något.

Dagen gick och solens heta strålar började plåga männen, som inte hade något vatten. Speciellt svårt var det för de många sårade. Indianerna däremot hade tillgång till vatten i floden och de kunde också avlösa varandra, så att alla kunde äta under dagen. Men att bara ligga och vakta på att någon oförsiktig soldat skulle sticka upp huvudet blev i det långa loppet alltför tråkigt och indianerna började prata om att på nytt göra ett stormningsförsök. Flera av halvbloden bland soldaterna, som kunde språket, hörde indianernas diskussioner och varskodde kapten Grant om deras planer. Det fördes till och med diskussioner mellan indianerna och halvbloden, där indianerna föreslog att halvbloden skulle överge soldaterna och komma över till den indianska sidan. Något som halvbloden dock kategoriskt avvisade.

Vid middagstid hade vaktposter nere i Fort Ridgely hört skottlossning uppifrån floden och meddelat överste Sibley. Men det dröjde ändå fram till omkring klockan fyra på eftermiddagen innan en undsättningsstyrka om 240 man under överste McPhail sändes ut för att se om kapten Grants styrka behövde hjälp. Mot kvällen hade undsättningsstyrkan nått fram till Birch Coulee och man kunde skönja aktiviteter längre fram på prärien. Överste McPhail sände ut två spejare för att ta reda på vad det var. De två kunde observeras från kapten Grants läger och Grant beordrade genast att en volleysalva skulle skjutas för att göra spejarna uppmärksamma på att soldaterna fortfarande var vid liv och behövde hjälp. Men samtidigt sågs också ett femtiotal indianer störta upp ur ravinen och angripa de två spejarna, som fick sina hästar skjutna under sig och i all hast till fots fick fly tillbaka till undsättningstruppen. Överste McPhail, som var en försiktig herre och som dessutom förmanats av överste Sibley, att under inga som helst omständigheter försätta sig i en situation, där man kunde råka i bakhåll, samlade nu sin trupp i slagformering i enlighet med vad den tidens krigsmanual föreskrev och började sedan försiktigt avancera mot ravinen. Soldaterna i kapten Grants belägrade trupp jublade. Räddningen var på väg. Men snart nog såg de att McPhail stoppade och i stället kallade fram sitt artilleri. Efter några salvor, som inte gjorde någon större skada bland indianerna, började han retirera ett par kilometer och där låta sin trupp gräva skyttegravar och kasta upp bröstvärn. Han ansåg det tydligen alltför farligt att låta sig lockas ner i den ravin som låg framför dem. I stället sände han löjtnant Sheehan tillbaka till Sibley med begäran om förstärkningar.

Hövdingen Mankato, som med sina femtio krigare, bara genom att rida fram och tillbaka och föra ett öronbedövande oväsen, hade stoppat McPhail, kunde nu skrattande vända tillbaka till ravinen, efter att ha lämnat kvar något trettiotal krigare för att bevaka den försiktige McPhail. Förvisso hade de enkelt stoppat undsättningsstyrkan att nå fram, men samtidigt hade det

inneburit att deras eget initiativ, att genomföra en koncentrerad stormning innan mörkrets inbrott, nu hade fått uppges. Så indianerna fick också de bereda sig på en ny natt i sina gömslen, medan de belägrade soldaterna svor över den, som de tyckte fege McPhail, medan också de besvikna förberedde sig på ännu en natt under såväl stor fysisk som psykisk press. Men den allmänna ilska, som McPhails handlande hade framkallat bland männen, gav dem nu närmast nya krafter. Förvisso hungriga och helt utan vatten tog raseriet nu över deras förnuft. Nu gav de sig den på att de skulle överleva. Alla ansträngde sig nu till det yttersta för att förbereda sig för natten. Alla vapen laddades och fördelades så att samtliga, som ännu kunde stå på benen, hade tillgång till flera laddade gevär. Major Brown rådde kapten Grant att se till så att skott avlossades då och då. Allt i avsikt att tala om för indianerna att soldaterna fortfarande var på sin vakt.

Men kapten Grant kunde inte bara snällt sitta och vänta på, att indianerna nästa morgon på nytt skulle komma till ett dukat bord och då göra slut på dem. Mot kvällen hade moln dragit upp och det fanns vissa chanser, att man skulle få ett efterlängtat regn. Men det i kombination med det tilltagande kvällsmörkret skulle kanske vara till deras fördel. Kanske kunde man skicka ut en kurir med begäran om hjälp. Kanske skulle en sådan kunna ta sig igenom på grund av mörkret. Kapten Grant, som ända sedan han såg McPhail retirera varit i ett mycket upprört tillstånd, hade nu bestämt sig. Han efterlyste strax före midnatt någon frivillig som kunde tänka sig att rida till överste Sibley och begära hjälp. McPhail kunde man ju tydligen inte hoppas på mera. En av halvblodsindianerna, korpral James Auge anmälde sig genast.

Av truppens alla hästar var samtliga utom en döda. Den överlevande hästen, som dittills hade sprungit lös inom lägret, infångades och sadlades. Korpral Auge fick meddelandet som Grant skrivit till Sibley och fick sedan de sista instruktionerna samt kamraternas välgångsönsknningar. Så satte han foten i stigbygeln för att svinga sig upp. Men i samma ögonblick dånade ett skott från skogsbrynet och hästen störtade död till marken. Molnen hade för ett ögonblick skingrats och i det bleka månskenet avslöjat soldaternas förehavande för indianerna. Möjligheten att föra ut ett nödrop var borta. Timmar som verkade som evigheter låg nu framför de hungriga, törstiga och uttröttade männen. Vad de inte visste då, var att överste Sibley, med en styrka om ungefär tusen man, faktiskt redan hade nått fram till McPhails försvarsplats. Men där hade han valt att stanna för att invänta dagsljuset. Hans män hade då marscherat i sex timmar i mörkret.

Under tiden låg alla de av Grants män som fortfarande var i stridbart skick vakna och spejade ut i mörkret. Nästan halva styrkan hade slagits ut under gårdagen. 22 var döda och ett femtiotal var så skadade att de inte längre kunde göra tjänst. Alla hästar var döda och varken mat eller vatten fanns tillgängligt. Situationen var prekär. Extremt prekär! Timmarna kändes säkerligen som evigheter, men i praktiken blev inte väntan så lång. Redan klockan fyra på morgonen kom indianernas nästa anfall. Ett våldsamt kulregn från alla sidor besvarades i huvudsak med lösa skott från soldaterna, för att om möjligt spara på ammunitionen. Huvudsaken var att det lät som om soldaterna besvarade elden. De hade nu också lyckats gräva ner sig så pass att de var betydligt bättre skyddade och indianernas våldsamma anstormning skördade därför bara en ytterligare död soldat och en som sårades.

Vid femtiden hade det börjat ljusna så pass att man kunde skönja en del konturer. Efter att indianernas första eldstorm ebbade ut, kunde soldaterna se hur indianer nu var i rörelse runt om. Det verkade som att de övergav sina fasta angreppspositioner och i stället började cirkla runt soldaternas läger. En del till häst och en del till fots, men allt närmare tycktes de komma. Det var alltså nu det skulle avgöras. Men kapten Grant manade sina män att spara på ammunitionen. "Vänta till de kommer ut i öppen terräng", manade han. Indianerna fortsatte att strömma runt, men de verkade ändå inte villiga till ett avgörande frontangrepp. Så uppenbarade sig plötsligt en indian på en vit häst. På en käpp hade han en vit trasa och han närmade sig försiktigt vagnborgen. Kapten Grant kallade till sig korpral Auge och bad honom fråga vad parlamentären hade att säga. Det visade sig vara en dubbel krigslist. Dels berättade han att

indianerna hade fått stora förstärkningar under natten och nu var "lika många som löven på träden". Något som senare skulle visa sig inte alls stämde överens med verkligheten. Dessutom uppmanade han alla med indianskt blod i sina ådror att nu överge soldaterna och att de skulle sparas om de genast lämnade vagnborgen. Något som skulle innebära en kraftig försvagning av de vitas motstånd, om halvbloden valde att lita på indianerna. Kapten Grant begärde därför att få besked av halvbloden, hur de tänkte göra. Efter en kort överläggning blev ändå svaret, att de tänkte inte alls lämna soldaterna och korpral Auge lade dessutom till den egna nödlögnen, att de vita fortfarande hade över tvåhundra stridsdugliga soldater liggande i säkra positioner. Soldater som bara väntade på att få möta indianernas anfall. En lögn som var lika stor som indianernas eget försök att skrämma soldaterna. Kapten Grant bad nu Auge att beordra parlamentären bort innan han lät soldaterna öppna eld. Indianen på den vita hästen vände då om och började sakta rida tillbaka mot indianernas ringritt. Men inte tillräckligt fort tyckte kapten Grant, som därför beordrade sina soldater att öppna eld. Den vita hästen störtade direkt omkull och indianen fick nu väldigt bråttom att sätta sig i säkerhet.

Efter ytterligare någon timmes skottväxling, men utan att indianerna kunde besluta sig för att göra sin inbrytning, hördes plötsligt kanonmuller igen från överste McPhails försvarsställning. Efter en stund kunde kapten Grant se en storvuxen indian i skogskanten vid ravinen. Han tycktes signalera något med en filt, eller liknande och han ropade något till indianerna. Grant vinkade på nytt till sig korpral Auge och frågade vad det var indianen sade. "Han säger", svarade Auge, "att fem kilometer med nya soldater kommer"! Det var överste Sibley som nu hade ställt upp sina soldater i slagordning och med understöd av sitt artilleri hade börjat avancera fram emot ravinen. Där möttes de av ett försök från indianerna att slå tillbaka deras framrykning. Ett försök som dock tämligen snart ebbade ut och man kunde se hur indianerna hastigt drog sig tillbaka nerför ravinen mot Birch Coulee Creeks sammanflöde med Minnesotafloden. Sibleys trupp passerade därför tämligen ohotad ravinen och omkring klockan elva på förmiddagen kunde han marschera in i det nästan helt sönderskjutna vagnkorgslägrat, där han möttes av såväl glädjetårar som av ilska grymtanden om han borde ha kommit mycket tidigare. Av de ursprungliga 153 försvararna var det bara ett sjuttioal som nu kunde stå på benen. Tjugofyra var döda eller döende och flera av de sårade var tämligen illa därnär. Striden vid Birch Coulee blev alltså den våldsammaste och den där indianerna var närmast en seger. Dock utan att kunna sätta pricken över "i".

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

CAMP RELEASE / Bertil Thörn

Indianernas kapitulation vid Camp Release var slutpunkten för 1862 års Indianuppror i Minnesota. Efter den avgörande striden vid Wood Lake, hade överste Sibley tänkt sig att fortsätta förföljandet av indianerna. Men han insåg att han egentligen inte hade de rätta resurserna för en sådan jakt. Kanske ännu viktigare var hans oro för att indianerna då skulle sätta igång och mörda alla de vita fångar som de fortfarande höll.

Men samtidigt, i den stora indianguppen, hade Little Crows inflytande börjat urholkas och andra ledare, som ville uppnå fred, hade fått ett allt större inflytande. Little Crow, som fortfarande agerade för fortsatt kamp, fick därför se sig nedröstad och tvingades helt enkelt att ge upp och fly västerut med en relativt liten grupp anhängare.

Fredsgruppens ledare hade samtidigt blivit så starka, att de helt enkelt tog över de vita krigsfångarna från Little Crow. Medan striden vid Wood Lake ännu pågick, hade många av indianerna helt enkelt stannat i lägrat och vägrat följa Little Crow order om att delta i striden. I stället agerade de nu snabbt för att fångarna skulle flyttas till deras eget läger. Där grävde de sedan skyttegravar inne i tälten, där kvinnor och barn skulle vara åtminstone lite skyddade, om Little Crow skulle försöka ta dem tillbaka efter striden. Men efter att överste Sibleys styrkor helt övermannat Little Crows krigarskaror och tämligen enkelt jagat dem på flykten, så gjorde Little

Crow inte ens något försök att fullfölja sina planer på att ta fångarna med sig. Fångarna var därmed räddade.

Under den pågående striden, vid Wood Lake, agerade nu de här fredssträvande ledarna inkluderande Wabasha, Red Iron, Taopi, Gabriel Renville, tillsammans med andra, genom att sända den fångne halvblodsindianen Joseph Campbell som en budbärare till Sibley, för att låta honom veta att fångarna nu var säkra.

Först två dagar efter striden, den 25 september, bröt general Sibley sitt läger vid Lone Tree Lake och marscherade i långsam takt upp de dryga 1,5 milen till Hazelwood Mission, nära nuvarande staden Granite Falls. Morgonen därpå, den 26 september, tågade han så in i indianernas läger och beordrade indianerna att omedelbart lämna över alla fångar. Indianerna som

bild 7 minnessten vid Camp Release

nu gjorde allt för att bevisa sin oskuld överlämnade därför omedelbart 91 vita fångar och omkring 150 halvblodsindianer, som också varit Little Crows fångar. Senare, under de kommande dagarna, överlämnades också resten av fångarna. Totalt befriades därmed 107 vita och 162 halvblodsindianer. Dessutom tog general Sibley omkring 1 200 indianer till fånga direkt på platsen. Tillsammans med ytterligare indianer, som frivilligt överlämnade sig under de kommande dagarna, så hade nu Sibley nästan 2 000 fångar, vilka han nu direkt på platsen ställde inför en hastigt sammansatt krigsrätt. Under flera veckors tid pågick denna krigsrätt, som med dagens mått på juridisk rättspraxis inte kan betraktas som något annat än en fars. Varje enskilt ärende avgjordes i många fall på mindre än en halvtimme. De åtalade hade inga försvarsadvokater och deras förut-sättningar att motsäga anklagelserna var praktiskt taget obefintliga. Inställningen bland de vita var efter det inträffade nu så hatisk, att bara det faktum att man var indian betraktades som ett självklart bevis på att man var skyldig. Till och med de halvblodsindianer som in-

gick i den tillfångatagna gruppen hade svårt att freda sig.

Resultatet efter tre veckors förhör var att krigsrätten beslutade att döma 303 individer till döden för mord, våldtäkt och mordbrand. Den allmänna inställningen i det vita samhället var, att domen omedelbart borde omsättas i handling. Men Sibley, som i grunden var en rättskaffens man, visste att en krigsrätts utslag, för att vara giltig, först måste godkännas av presidenten. Därför fick han föra fångarna med sig, slagna i järn, samtidigt som listan över de dödsdömda sändes till president Lincoln för fastställande. Resultatet blev något överraskande och till alla Minnesotabors stora ilska och besvikelse, att Lincoln valde att benåda alla utom trettionio, där man menade att bevisen var helt övertygande. Av dessa trettionio blev ännu en benådad i allra sista stund, varför det endast var trettioåtta som till slut fick gå till galgen. Många av de verkliga anstiftarna och upprorsmakarna undgick dock straff, genom att de hade flytt västerut i tid innan krigsslutet.

Monumentet, som kallas Camp Release State Monument, på platsen nära staden Montevideo, restes 1894 för att minna om den här händelsen.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

CHASKA / Bertil Thörn

En av de indianer som hängdes vid massavrättningen i Mankato den 26 december, var en man som var känd som Chaska. Det märkliga med honom var att han egentligen var en av alla dem som president Lincoln hade benådat. Han hängdes alltså av misstag i stället för en annan person som skulle ha avrättats, men som nu slapp undan.

bild 8 Chaska

Orsaken till misstaget blev aldrig utrett och hela historien har mer eller mindre fallit i glömska ända till en del politiker faktiskt uppmärksammade händelsen på nytt, när man i år började planera för 150-årsminnet av de tragiska händelserna 1862. Det gjordes då vissa försök att ge återupprättelse åt indianerna för det inträffade. Men det skulle visa sig att historien fortfarande väcker känslor och tydligen är en väldigt ömtålig sak i många läger. Anledningen står troligen att finna i, att det ända sedan den tragiska händelsen funnits många som menar att president Lincolns beslut att benåda så många var fel och att åtskilligt flera borde ha hängts som något slags kollektiv bestraffning för alla de vidrigheter man menade att indianerna begått. Just inställningen att "skyldig eller inte" egentligen inte verkade spela någon roll, har delat den vita befolkningen i olika grupper och att erkänna det nu är tydligen för känsligt för att väcka frågan på nytt.

Personen Chaska, som egentligen hette We-Chank-Wash-ta-don-pee (ett namn som jag inte har lyckats göra någon översättning på), vet vi inte så mycket om. Egentligen bara det som inträffade under upprorsveckorna 1862, då han enligt vissa källor gjorde insatser som kanske borde ha gjort honom till en hjälte bland de vita, snarare än en avskydd mördare. Namnet Chaska är egentligen alltså inte hans rätta namn. Chaska är en mycket vanlig namnform bland siouxerna och är egentligen bara deras uttryck för att det är den förstfödde sonen. Alltså ett begrepp snarare än ett namn. Den förstfödde sonen var Chaske, den andra var Hepan och den tredje var Hepi. Alla med varierande uttalsformer.

Det var måndagen den 18:e och ryktena om att indianerna hade gjort uppror och dödat alla vita vid den Nedre Agenturen nådde upp till den Övre Agenturen och vid middagstid var agenturens läkare, John Wakefield så oroad, att han bestämde sig för att sända sin familj ner till Fort Ridgely. Han arrangerade så att hustrun Sarah och de hemmavarande barnen kunde åka med handelsmannen George Gleason, som just skulle ge sig iväg ner till den Nedre Agenturen. Sarah protesterade, men Gleason övertygade henne om att inget skulle hända, då indianerna där nere "var som vita män", sa han och att de kände honom väl. Så, efter att ha spänt för doktor Wakemans vagn, gav de sig i väg vid tretiden på eftermiddagen. Strax efter klockan sex på kvällen, när de närmade sig Joseph Reynolds hus, som låg alldeles norr om Nedre Agenturen, stoppades de av två beväpnade indianer. Den ene hette Hapa och den andre var Chaska. Gleason försökte prata med dem, men blev genast skjuten av Hapa, medan Chaska såg på. Men när Hapa vände geväret mot Sarah Wakefield protesterade Chaska och menade att hon inte skulle dödas. Han frågade om hon var doktor Wakefields hustru och när hon bekräftade det vägrade han låta Hapa döda henne och hennes barn. Läkaren hade många gånger hjälpt indianerna menade han och nu ansåg han sig skyldig att försvara henne. Till slut gav Hapa med sig och de båda tog familjen Wakeman med sig till hövdingen Shakopees läger, som låg i närheten. Även i fallet med namnet Hapa har vi alltså det här bruket att beskriva vilken ordning i brödraskaran han hade. I det här fallet den tredje sonen - Hepi.

I lägret fanns redan många andra vita, som nu var indianernas krigsfångar. Alla var naturligtvis fruktansvärt rädda och många behandlades illa. Inte minst kvinnorna. Men Sarah Wakefield och hennes två barn klarade sig. Chaska såg hela tiden till att skydda dem. Enligt Sarahs egna ord i samband med den efterföljande rättegången, så hade hon faktiskt Chaska att tacka för sitt liv. Hon sade: "Om det inte hade varit för Chaska, så hade mina ben nu bleknat på prärien och mina barn hade varit i Little Crows våld".

Under de sex veckor som hon och hennes två barn hölls fångna av indianerna, innan general Sibleys trupper lyckades befria de flesta fångarna, berättar hon, att Chaska och några av indiankvinnorna hjälpte henne, såg till att hon hela tiden hade mat, gömde undan henne från de andra indianerna och flyttade henne från plats till plats för att hålla henne i säkerhet.

Vid den mycket summariska krigsrättegång, som general Sibley genomförde direkt efter striden vid Wood Lake och indianernas flykt, försökte Sarah att vittna till Chaskas förmån. Hon intygade att det inte var Chaska som hade mördat George Gleason, personen som hennes man hade hyrt för att hon och barnen skulle föras i säkerhet till Fort Ridgely, när oroligheterna bröt ut. Och hon intygade att Chaska hade räddat henne vid ett tillfälle, när hövdingen Shako-pee hotat att döda henne. Men hon hade också, i sitt närmast hysteriska tillstånd, målat upp avskyvärda bilder av vad de andra indianerna hade tagit sig till mot fångarna. Hon gjorde säkert ett mycket obalanserat intryck på krigsrättens ledamöter och hon medgav också senare, att hon förmodligen hade gjort större skada med sina vittnesmål, än vad hon hade lyckats ställa tillrätta.

Trots hennes försvar av Chaska var han till slut ändå en bland de trettiåtta indianer som hängdes i Mankato på Annandagen den 26 december 1862.

Om det skedde på order, eller om det helt enkelt begicks ett misstag, när Chaska valdes ut och fördes upp på galgen, kan man bara spekulera i. När man läser det dokument som president Lincoln utfärdade, efter att han studerat rättegångsprotokollen, framgår det att personen We-Chank-Wash-ta-don-pee (alltså Chaska), som stod som nummer tre på listan över de 303 indianer som Sibleys krigsrätt hade kommit fram till skulle dömas till döden, nu skulle "benådas"! Längre ner på listan, med nummer 121, fanns en annan indian som hette Chaskey-don. Det var en person vars dödsdom, för att ha mördat en havande kvinna, Lincoln hade fastställt! Som det nu blev så fördes Chaska ändå upp på galgen, medan Chaskey-don slapp undan. Det kan helt enkelt vara så att fångvaktarna blandade ihop namnen och tog ut fel person. Men det kan också vara så att man av någon anledning ville se just Chaska hängd.

En som var helt övertygad om det var Sarah Wakefield, som sade sig vara övertygad om att Chaska hade hängts som ett slags hämnd för att hon så ihärdigt hade försvarat honom i rättegången, mot militärernas klara uppfattning att han borde hängas som en mördare. Hon stärktes också i sin uppfattning, efter att det i vida kretsar hade börjat spridas illvilliga rykten om henne, att hon skulle ha blivit förälskad i Chaska och haft intimt umgänge med honom under fångenskapen. Något som den puritanska, vita befolkningen inte kunde varken förstå eller acceptera. En respektabel vit kvinna skulle väl aldrig kunna sjunka så lågt, att hon frivilligt skulle beblanda sig med de "smutsiga och illvilliga vildarna"! Rashatet hade naturligtvis eldats upp till kokpunkten efter allt som hade hänt.

Om det här bara var ett tragiskt misstag, eller om det verkligen låg någon slags politisk hämndaktion bakom hängningen av Chaska, det lär vi dock aldrig få klarlagt.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

CHIEF MENOMINEE ; POTAWATOMISTAMMENS FÖRDRIVNINGEN / Bertil Thörn

Menominee (circa 1791 – 1841) var hövding för den största byn av potawatomiindianer vid Twin Lakes i Marshall County i staten Indiana.

Menominee hade blivit lite av en profet för sitt folk. Han hade tagit till sig de vitas religion, men kombinerade ändå den store shawneeledaren Tecumseh's läror med katolicismen.

1820 träffade han, i samband med ett rådsslag i Fort Wayne, baptistmissionären Isaac McCoy och bad honom komma till sin by vid Yellow River. Hans mål var att på något sätt finna en väg för sitt folk att kunna anpassa sig till den omvälvande situation som nu blivit följden av att så många vita vällde in i indianernas land och att de vitas myndigheter ställde så många krav på indianerna. McCoy gick honom till mötes och en missionsstation, kallad Carey Mission, etablerades två år senare vid St. Joseph River, nära nuvarande staden Niles, Michigan. Missionen förde dock en tynande tillvaro och en bit in på 1830-talet ersattes den av en katolsk mission. Här döptes flera potawatomiindianer, inklusive hövdingen Pokagon och dennes son. Strax därefter utvidgades missionens verksamhet och Chief Menominee fick äntligen en egen missionsstation i sin by vid Yellow River. Det här var inledningen till en stark kyrklig influens över de två byarna. Och det var också de två byarna som senare hårdast motsatte sig kraven på en förflyttning.

Chief Menominee vägrade konsekvent också att underteckna några avtal om försäljning av sitt land. Trots det så blev hans landområde ändå sålt genom att andra ledare undertecknade fredsavtalet i Tippecanoue 1832, som myndigheterna ansåg bindande även för Menominee och hans potawatomifolk. När så armén började samla ihop de potawatomiindianer som levde i Indiana för att transportera dem västerut, blev Chief Menominees by vid Yellow River en centralplats för de indianer som motsatte sig tvångsförflyttningen. Fader Deseille, vid Yellow Rivermissionen, blev helt enkelt avsatt av myndigheterna, när man tyckte att han blandade sig i och protesterade mot förflyttningen av indianerna. Så upprättade man ett samlingsläger i närheten av Menominees by vid Yellow River, där man avsåg att fösa samman alla motsträviga indianer. För det var inte bara Menominee och hans folk som satte sig på tvären. Även hövdingen Pokagons band uppe i Michigan, vägrade åtlyda påbudet om förflyttning västerut.

bild 9 staty över Chief Menominee

När myndigheterna ännu inte på efter-sommaren 1838 lyckats få de motsträviga hövdingarna att ge med sig, öppnade man ändå helt enkelt reservaten för vita nybyggare att flytta in. När indianerna då i sin frustration förstörde några av nybyggarstugor, slog dessa tillbaka och brände i sin tur indianska bosättningar. För att sätta stopp för ytterligare blodsgjutelse godkände Indianas guvernör David Wallace att frivilligt hemvärn skulle sättas upp. Chief Menominee lockades till ett möte enbart med syftet att milisstyrkorna, under hans frånvaro, skulle kunna omringa hans by och fångsla dess innevånare. Det lyckades och nu kunde militären börja tvångsförflyttningen även av de här sista indianska grupperna.

Den 4 september 1838 påbörjade så 859 kristna potawatomiindianer, från Chief Menominees band sin långa vandring mot Kansas. En marsch som skulle komma att bli oerhört svår för indianerna. Vägen gick genom tyfusmittat land och nästan 300 indianer drabbades av sjuk-

domen under vägen. Maten som tilldelades dem under transporten var så dålig att de frivilliga fångvaktarna vägrade äta den och krävde ekonomiska förutsättningar för att själva köpa egen mat. Indianerna gavs inga valmöjligheter. När de väl kom fram till slutmålet i Kansas återstod bara 756 av de ursprungliga 859 indianerna. Men enligt fångtransportens rapporter hade bara 42 begravts längs vägen. Resten måste då ha lyckats rymma och vi vet att en del till och med lyckades återvända till hemtrakterna.

Chief Menominee själv dog vid St. Mary's Mission, Kansas, 1841.

År 1909, avtäcktes en staty till åminnelse av Chief Menominee i närheten av Yellow Rivers källflöden, i nordvästra Indiana, några kilometer från den nuvarande staden Plymouth. Det var då det första monument någon amerikansk stat någonsin rest över en av landets urinnevånare.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

EITELJORG MUSEUM / Bertil Thörn

Museet öppnade 1989 med stöd från den i Indianapolis baserade filantropiska rörelsen Lilly Endowment Inc. Därefter har museet hela tiden fungerat som en mötesplats för indiansk konst och kultur i Indiana. Det är också det enda museum i Midwestern som erbjuder studier av omfattande kollektioner av både indiansk konst och Westernkonst sida vid sida. Denna lite udda, men också överraskande blandning av artistiska former kommer från grundaren Harrison Eiteljorgs visioner. En affärsman, filantropist och konstsamlare från Indiana. Hans idé var att museet skulle spegla den ovanliga estetiken i Western.

Konst i alla dess former hade alltid varit hans passion. Född 1903 kom han ut i western under 1940-talet, för att engagera sig i kolbrytningsverksamheter. Här skaffade han sig en livslång passion för landet, folket och för deras konst.

Intresset för konst hade dock väckts tidigare, redan i hans ungdom. Det var huvudsakligen från

sin mor, som själv var en talangfull konstnär. Själv påstod han också att hans nyfikenhet och hans stora intresse för alla olika platser han besökte, var det som ledde till att han började samla på konst.

bild 10 föremål, tavla och statyett på Eiteljorg Museum

Patricia Janis Broder, en omtalad kännare av Western art, skrev en gång att Eiteljorg "färdades tusentals miles för att

komma till konstutställningar och tävlingar, för att besöka museer med inriktning mot Western art och som beskyddare av gallerier som specialiserat sig på målningar och skulpturer avbildande the American West. Som sådan har han givit både uppmuntran och finansiell hjälp till ett flertal unga konstnärer, vilket gjort det möjligt för dem att på heltid ägna sig åt sitt

konstverk".

Eiteljorg beskrev sin kollektion som väldigt personlig, som något som vuxit fram ur hans kärlek och respekt för Native Americans och deras kulturer, som han ansåg speglade en djup respekt för naturen. Denna känsla för samhörigheten med naturen har blivit ett signum för museets omfattande kollektion av indiansk konst och konsthantverk, alltifrån krukmakeri, korgflätning,

kläddesign, pärl- och pigsvinstaggsbroderi till vävning. Eiteljorg beskrev sin samling inte enbart med ord som personlig, utan också romantisk. "I dessa målningar", sade han, "finns mycket lite av det våld som markerade de vitas betvingande av Western. Men indianerna och deras kultur, de stora boskapsdrifterna, utvandrarernas vagntåg och allt det andra som vi associerar med den gamla Western är representerat".

De kontakter som Eiteljorg hade med konstnärsgруппerna i Taos, New Mexico, hade också påverkat honom och hans samlande. Taos med sin blandning av indianskt, och spanskt, plus den stora inströmningen av nya konstnärer hit under 1900-talets början, har gjort att man ofta kallat det här för Sydvästerns kulturella centrum. Det var också Eiteljorgs favoritplats, dit han ofta sökte sig. Den lokala kulturen i Taos och hans täta kontakter och personliga vänskap med konstnärerna i Taos Society of Artists (kallad The Taos Ten) och andra artister som Nichola Fechin och Leon Gaspard, har satt en stark prägel på museets kollektion, där man ser att konsten från New Mexico har en mycket framträdande roll.

Även om Westernkonsten kan ses som det centrala så var inte Eiteljorg främmande även för samlande av annan konst. Här finns nämligen också representerat såväl målningar ur den Parisiska skolan som verk från Afrika och Oceanien.

Harrison Eiteljorg tog en mycket aktiv del i museets verksamhet ända fram till sin död 1997. Han fungerade som styrelseordförande, tog en mycket aktiv del i museets förvaltning och affärer och var en ständig besökare och övervakare av det museum som bär hans namn, dess utveckling och tillväxt.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FENIMORE ART MUSEUM / Bertil Thörn

The New York State Historical Association bildades 1899 av personer som såg ett behov av en organisation som skulle ge statens innevånare en större kunskap om dess tidigare historia. Det skulle ske genom föredragshållning och publikationer. Vidare genom att med informations-tavlor märka ut platser av historiskt intresse, samt bygga ett bibliotek och museum, där man skulle samla dokument, manuskript, målningar och andra objekt med anknytning till staten.

Fenimore Art Museum är det som så småningom blev resultatet av den här tanken. Men det skulle komma att ske i steg, för det var ett mycket ambitiöst program som man drog upp riktlinjerna för på sitt första officiella möte den 21 mars 1899, i den lilla byn Lake George.

bild 11 sköld, pilbåge och pilkoger på Fenimore Art Museum

Det skulle dröja ända till 1926 innan organisationen fick en plats där man kunde börja att förverkliga planerna. Horace Moses donerade då ett hus i Ticonderoga, New York, till organisationen. Ett hus som var en exakt kopia av John Hancocks berömda hus i Boston. Moses gav samtidigt också föreningen ett ekonomiskt bidrag till hjälp för driften.

1939 fick så organisationen ett nytt hem i och med att Stephen Carlton Clark erbjöd en lokal i staden Coopers-town. Clark var själv en ivrig samlare och han engagerade sig nu i att utvidga organisationens samlingar. 1944

donerade han Fenimore House, som var en av familjens fastigheter, till föreningen för att det

skulle kunna användas både som museum och kontor. Den imponerande byggnaden i nygeorgiansk stil hade byggts under 1930-talet på platsen där författaren James Fenimore Coopers 1800-tals föräldragård hade legat, med utsikt över Otsego Lake. Visste ni förresten att Cooper hade en svenskättad mor?

Fenimore House var stort nog för att härbärgera såväl stora visningsgallerier som ett kontor och dessutom ett bibliotek. Men organisationens samlingar och olika program fortsatte ständigt att växa och en separat biblioteksbyggnad uppfördes 1968. 1995 byggdes så en ny, 1670 kvadratmeter stor tillbyggnad för att härbärgera Eugene och Clare Thaws fantastiska samling av indianskt konsthantverk, som föreningen hade fått redan 1991. Tillsammans med löftet om att få ta över stora delar av deras stora samling omfattande mera än 250 före-

bild 12 föremål från Nordvästkusten på Fenimore Art Museum

mål, hade föreningen då också fått ett löfte om pengar för att bygga till en flygel till huset, så att samlingen skulle kunna visas för allmänheten på ett bra sätt. Flygeln stod klar 1995 och sedan dess har denna fantastiska samling ytterligare utökats, till att nu omfatta minst 850 verk.

Kurator för den indianska delen av museet är den svenskättade Eva Fognell, som vi nu hoppas ska bli vår guide genom den här oerhört imponerande samlingen.

Kurator för den indianska delen av museet är den svenskättade Eva Fognell, som vi nu hoppas ska bli vår guide genom den här oerhört imponerande samlingen.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FORT BELMONT / Bertil Thörn

Det som idag kallas Fort Belmont är bara en replik uppbyggd för turister och placerad i något som skulle kunna kallas en hembygdspark. De viktigaste byggnaderna här är i stället en hundraårig kyrka, ett gammalt farmarhus, en smedja och ett så kallat "sod-house", en nybyggarstuga uppbyggd av grästorv. Dessa byggnader är alltså att betrakta som museibygnader, men de är tyvärr inte öppna när vi kommer. Här har man också rest en palissad och byggt ett blockhus som ska minna om att här en gång har stått en handelsstation och där senare en mindre trupp soldater varit stationerade. Men den replik som är uppbyggd här har inga likheter med den historiska byggnad som en gång stått på platsen.

Man utgår från att de första vita som kom hit var pälsjägare och upptäckare, som i stort sett

bild 13 sodhouse vid Fort Belmont

bild 14 Fort Belmont

bara passerade. De första vita att slå sig ner på platsen var tre bröder, William, George och Charles Wood, från Indiana. I juli 1856 byggde de här upp en handelsstation och döpte platsen till "Springfield" på, grund av att här fanns en källa. När affären väl var etablerad dröjde det inte länge förrän andra nybyggare drogs till platsen och under hösten byggdes ett dussin timmerkojor här.

Den kommande vintern höll dock på att ta kål på dem. Den blev extremt hård med mycket snö och stark kyla. Nybyggarna, som hade kommit sent på året, hade heller inte hunnit varken så eller skörda något, så alla förnödenheter var tvungna att transporteras från närmaste andra nybyggen, antingen i Webster City, Iowa, eller från staden Mankato.

Ett flertal kringströvande indianband sökte sig också hit den här vintern. Av försiktighetsskäl var man noga med att bemöta dem vänligt och man delade hela tiden med sig av sina knappa resurser. Allt gick väl, men i mars 1857 dök den beryktade siouxhövdingen Inkpaduta upp med sitt rövarband. De hade just massakrerat ett fyrtiotal nybyggare och tagit fyra kvinnor tillfånga vid sjön Okoboji en bit längre västerut.

Det var den 26 mars 1857 som Inkpadutas band dök upp. De attackerade först bröderna Woods affär, där de dödade William och George. Här försåg de sig också med nya förråd och gott om ny ammunition, varefter de fortsatte till andra nybyggen.

Vid Thomas stuga hade de flesta av nybyggarna samlats och där hade de beslutat sig för att sätta sig till motvärn. Det här var första gången sedan indianerna startat sitt härnadståg som de stötte på organiserat motstånd och deras angrepp mot stugan misslyckades och fick avbrytas. Men inte förrän de hade dödat sju och sårat ytterligare tre vita. Säkra på att indianerna skulle komma tillbaka senare för förnyade attacker beslöt sig de överlevande nybyggarna för att skyndsamt fly söderut, mot Fort Dodge, i Iowa.

Bara två månader efter massakern beslutade Minnesotas myndigheter att införliva området i staten som ett eget län som de döpte till Jackson County, efter en tidig handelsman i staden St. Paul. Länets huvudsäte förlade man till platsen där tidigare byn Springfield hade anlagts, samtidigt som byn döptes om till Jackson och det är alltså där vi ska övernatta i natt. Hela området kom dock att vara tämligen glest befolkat under en lång tid, då oron för nya indianstrider var stor så här långt ut i ödebygderna.

Nu skulle det ändå dröja fem år innan nästa indiankrigs våg sköljde fram genom Minnesota. Den 25 augusti 1862 var det i alla fall dags igen och området kring staden Jackson drabbades på nytt. Också vid det här tillfället hade många av nybyggarna samlats i en av stugorna för att fira gudstjänst och då indianerna trodde att de hade samlats där för att kunna göra bättre motstånd, så gav sig indianerna av utan att ställa till med så mycket väsen. Men totalt sett förorsakade ändå även det här krigsutbrottet totalt tretton dödade vita och ett antal sårade runtom i länet. Ännu en gång innebar det här att de överlevande övergav bygden och flydde söderut, ner i staten Iowa.

Fast beslutna att inte ge upp så kom nybyggarna ändå tillbaka efter att Inbördeskriget slutat 1865 och återbesatte det nya länet. De följdes snart av nya inflyttningsvågor från öster. Huvudsakligen nya immigranter direkt från Europa. En ny era tog sin början. Fast beslutna att försvara sig reste man en försvarsskans på en höjd som hette Thomas Hill. Här stationerades för första gången militär. Något som ytterligare bidrog till att nya invandrare tordes söka sig hit. Det är det här fortet som nu ska symboliseras av den uppbyggda palissaden i hembygdsparken. Men det som nu finns där är alltså inte den ursprungliga.

Här fanns fortfarande inga vägar, inga broar, inga kyrkor och bara en liten, primitiv skola. Men trots sådana brister och trots riskerna med att leva i ett land som fortfarande kunde drabbas av

indianöverfall, prairiebränder, oerhört svåra vinterstormar, sommartorka med åtföljande skördebortfall, eller förödande gräshoppsvärmor som tog resten - trots allt det, så växte nu regionen och blev till ett centrum här i gränsområdet mellan Minnesota och Iowa. Ett område som idag domineras av jordbruk och mekanisk industri.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FORT CRAWFORD / Bertil Thörn

Fort Crawford var en amerikansk armépost placerad i nuvarande staden Prairie du Chien, Wisconsin, under 1800-talet. 1960 kom platsen att få status av ett "National Historic Landmark".

Egentligen hade posten två olika liv. Den första posten användes mellan åren 1816 till 1832, medan den andra nyttjades från 1832 till 1856 och båda hade namnet Fort Crawford.

Båda posterna utgjorde en del av den kedja med militära poster som anlades längs övre Mississippi. En försvarslinje som också innefattade poster som Fort Snelling i Minnesota och Fort Armstrong i Rock Island, Illinois.

DET FÖRSTA FORT CRAWFORD

Egentligen så hade platsen fungerat som en militärpostering redan från tiden för 1812 års krig, då en anläggning som fick namnet Fort Shelby hade upprättats här på en ö i Mississippifloden. Den 19 juli 1814 hade emellertid engelsmännen ockuperat posten och döpt om den till Fort McKay. De behöll den dock bara ett år, då de efter freden i Ghent återlämnade posten till amerikanerna. Men det var bara platsen engelsmännen övergav. Innan de drog sig norrut så lät de bränna ner Fort McKay, så att amerikanerna inte skulle kunna få någon nytta av den.

Som försvar för staden Prairie du Chien återvände nu den amerikanska armén och i juni 1816 fick de order att åter bygga ett fort på platsen för det nedbrända Fort McKay. Den nya anläggningen döptes till Fort Crawford, efter dåvarande Krigsministern, i James Madisons regering, William H. Crawford. Byggt helt i trä, förutom ett magasin, blev det ett fyrkantigt fort med 105 meter långa sidor och blockhus i de nordvästra och sydöstra hörnen. Byggnationen tog hela sommaren 1816.

Garnisonens huvudsakliga uppgift kom att bli försvaret mot områdets indianer för de allt flera vita nybyggarna i trakten. Åtskilliga fredsförhandlingar avhölls också här med indianerna under de kommande åren. En av de allra största fredssamlingarna i USA:s historia genomfördes här år 1825, med över 5 000 indianer, representerande nästan ett dussin stammar, samlade på en och samma gång. Resultatet kom att bli det som kallas "The First Treaty of Prairie du Chien".

Fortets placering intill Mississippi River innebar att sjukdomar som malaria och dysenteri härjade svårt bland soldaterna och fortets träväggar ruttnade fort efter de täta översvämningar som ständigt återkom varje vår. 1826, efter en ovanligt svår översvämning, togs därför beslut om att lägga ner posten och låta garnisonen i stället förstärka den som fanns i Fort Snelling.

Året därpå, när inga soldater fanns på plats, passade en grupp winnebagoindianer, under sin ledare Red Bird, på att mörda en nybyggarfamilj alldeles intill det övergivna fortet. Det kom att bli starten av det så kallade Winnebagokrigen 1827. Men det ledde också till att myndigheterna beslutade att återbesätta fortet. I samband med att soldaterna återkom bestämde man också att flytta fortet till en lämpligare plats och kommandanten, major Stephen Watts Kearny fick i uppdrag att utse en lämplig plats på någon högre liggande plats. Han föreslog då en plats på en kulle på flodens östra sida.

DET ANDRA FORT CRAWFORD

Konstruktionen av det andra Fort Crawford påbörjades därefter under 1829 av en nyutnämnd kommandant, överste Zachary Taylor, som senare också kom att bli USA:s president.

Vis av tidigare bekymmer byggde man nu dels på en högre belägen plats och man byggde i kalksten i stället för i trä. Det här, tillsammans med att det gick långsamt med godkännande av

de ekonomiska anslagen, gjorde att bygget drog ut på tiden. Inte förrän 1835 stod det nya fortet helt färdigt och under en stor del av byggtiden fick soldaterna fortsätta att bo i det hälsovådliga och förfallna gamla fortet. Något man satsade extra på var att bygga upp något för den tiden så ovanligt som en modern sjukvårdsavdelning. Här fanns en läkare som hette William Beaumont som har gått till historien för sina studier och upptäckter kring matsmältningsprocessen och magens funktioner, baserat till stor del på experiment han gjorde under sin tid som kontraktsanställd läkare just här vid Fort Crawford. Det är därför som museet i Fort Crawford till stor del upptas av denna sjukvårdsenhet och historien kring doktor Beaumont och hans forskning.

När det nya fortet stod delvis färdigt, 1832, utbröt Black Hawks Krig i Illinois och trupper från Fort Crawford kallades i fält. Efter massakern vid floden Bad Axe kapitulerade Chief Black Hawk till överste Zachary Taylor vid Fort Crawford, där han sedan hölls fången tills han kunde förflyttas till St. Louis, Missouri.

Under 1840-talet fick garnisonen i Fort Crawford i uppdrag att bygga en väg från Fort Crawford till Fort Winnebago drygt femton mil längre österut. Vägen som byggdes utgör idag till stora delar US Highway 18. Efter att vägen var färdigbyggd och winnebagostammen hade flyttats till ett litet reservat i Minnesota, ansåg man att man inte längre behövde Fort Crawford. Militären övergav därför posten under år 1849. 1855 fick man dock i all hast ta byggnaderna i anspråk igen då rykten spreds om nya indianoroligheter i området. Men ryktena visade sig vara osanna och trupper lämnade nu för sista gången anläggningen i juni 1856.

Förutom under Amerikanska Inbördeskriget, då byggnaderna utnyttjades som ett rekryteringscentrum och sjukhusanläggningen fick ta emot sårade soldater, kom husen att stå oanvända ända till 1933. När man rev det alltmer förfallna delarna för att ge plats åt den expanderade stadsbebyggelsen, fattade man beslut om att samtidigt renovera det som varit sjukhusdelen och där inrätta ett museum över medicinsk historia, kallat Fort Crawford Museum of Medical Progress. Det är här man nu kan se lite av doktor Beaumonts experimenterande. 1995 togs det här över av staden och man utökade verksamheten till att också beskriva annan lokal historia och här finns nu därför också lite om den indianska historien.

(På grund av tidsbrist kom vi aldrig att besöka Fort Crawford).

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FORT NIAGARA / Bertil Thörn

Old Fort Niagaras historia spänner över mera än 300 år. Under kolonialkrigen i Nordamerika var ett fort vid Niagaraflodens mynning av mycket stor betydelse, då det kontrollerade infarten

bild 15 "The French Castle", det stora stenhuset vid Old Fort Niagara

till De Stor Sjöarna och därmed också transportvägarna västerut mot områdets hjärtland. I och med färdigställandet av Erie Kanal, 1825, minskade dock fortets betydelse. Ändå fortsatte det att vara en aktiv militärpost ända in på 1900-talet.

De tre fanor som genom åren har vajat över fortets paradplats, symboliserar de nationer som från tid till annan varit herrar här. Alla kämpade de hårt för att också upprätthålla en fjärde nations samarbete och stöd. Nämligen det starka, indianska Irokesförbundet.

Det var fransmännen som först etablerade ett fort här. Det skedde redan 1679. Det fick namnet Fort Conti. Efterföljaren, Fort Denonville var även det tämligen kortlivat. Det var bara i

bruk under två år 1687 - 1688. Men 1726 uppförde så Frankrike slutligen en mera permanent fästning. Det imponerande "French Castle". Engelsmännen tog så, i en hård strid och efter en nitton dagar lång belägring, herraväldet över posten 1759, under det så kallade "French and Indian War". De höll sedan anläggningen genom hela den "Amerikanska Revolutionen", men tvingades efter fredsförhandlingar 1796, överlämna fästet till USA. 1813 återerövrade dock engelsmännen fästningen, bara för att ännu en gång få lämna tillbaka det till USA, två år senare, 1815, i och med fredsfördraget efter "1812 års krig".

Det var den sista krigsaktivitet som fortet var inblandat i och därefter har det hela tiden bara tjänstgjort som en fredlig gränspostering. Garnisonen kom att utökas efter Inbördeskriget och tjänstgjorde senare som förläggning och träningsstation för amerikanska soldater under båda Världskrigen. Den sista arméenheten drogs in 1963. Idag är det US Coast Guard som utgör dess enda militära enhet.

Det gamla fortet restaurerades mellan åren 1926 till 1934. Det drivs idag av en ideell organisation, som heter Old Fort Niagara Association, Inc., Det sker i samarbete med New York State Office of Parks, Recreation and Historic Preservation.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FORT RECOVERY / Bertil Thörn

Fort Recovery är en lugn liten småstad med på sin höjd 1500 innevånare. Byn som ligger i västra Ohio är uppbyggd på den plats där general St. Clair och hans armé fick se sig besegrade i grunden av indianska styrkor 1791 och där general "Mad" Anthony Wayne tog en viss revansch tre år senare. Det fort som general Wayne lät bygga på platsen kom att kallas Fort Recovery och det är alltså det namnet som har levt kvar i stadens namn.

Det var alltså två signifikanta slag som stod på platsen. Det första 1791 på Wabashflodens stränder, där Arthur St. Clair råkade ut för ett katastrofalt nederlag mot ett drygt tusental indianer. Det andra när general Waynes trupper 1794 lyckades försvara fortet mot häftiga angrepp från ett par tusen indianer under Little Turtle och Blue Jacket. Ett slag som senare ledde till fredsavtalet kallat "Treaty of Greeneville" 1795.

Bakgrunden var att många innevånare från de tretton staterna efter Revolutionskriget började strömma västerut för att lägga beslag på Nordvästterritoriets rika land. Urinnevånarna motsatte sig naturligtvis detta inträngande i deras land och fortsatte sina ansträngningar för att hålla tillbaka den vita vågen. Som ett svar på dessa nybyggares klagomål och böner om militär hjälp, sände president Washington ut general Harmar med en liten armé för att "lära indianerna en läxa".

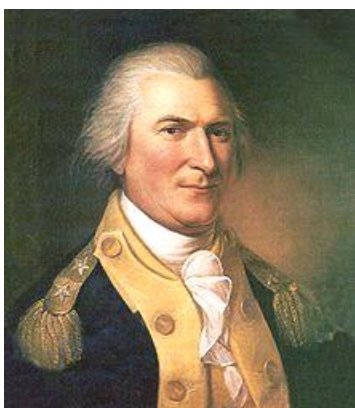

bild 16 general Arthur St. Clair

Generalen och hans armé var de som kom att bli överraskade och utskämda. Efter Harmars förnedrande förluster fick general Arthur St. Clair i uppdrag att rekrytera en rejäl armé för att göra Ohio säkert för vit kolonisation. Han var nog ett gott val då han hade betydande erfarenheter av militärt ledarskap från The French and Indian War och från Revolutionskriget. Dessutom var han välbekant med landen i det som då kallades Nordvästterritoriet, för vilket han hade varit guvernör.

Med sin armé startade St. Clair upp genom Nordvästterritoriet på hösten 1791. Eftersom de hade att passera genom ren vildmark så gick marschen väldigt långsamt. Med yxor och spadar började hans armé att hugga sig en väg norrut från Fort Washington (dagens Cincinnati). St. Clair tänkte sig, att om han byggde en rad fort med jämna mellanrum genom territoriet så skulle det vara tillräckligt för att hålla indianerna i schack.

Det var den 3 november 1791, när St. Claires amerikanska armé nådde Wabashflodens stränder. Han trodde då att han befann sig vid St. Marys River. Även om man var väl medvetna om att indianer fanns runt om dem, så slog de uttröttade soldaterna läger här utan att vidta några skyddsåtgärder. Man litade troligen till att arméns storlek skulle avskräcka indianerna.

Men tidigt nästa morgon attackerade indianer i betydligt större antal än man hade förväntat sig. Milismännen från Kentucky, som kom att bli de som först angreps, hade inte en chans mot det skrikande och krigsmålade indianerna. Deras linjer bröt genast ihop och inte nog med att de vände fienden ryggen, de rusade rakt in bland de artillerister som utgjorde andra linjen och det hela blev ett enda kaos. Inom loppet av en knapp timme var hela armén omringad och efter ytterligare ett par timmar låg det över tusen soldater döda på slagfältet. Det var nu inte bara uppenbart att någon seger för armén var möjlig, men på grund av att hela deras läger var omringat, så hade de inte ens någon möjlighet att fly undan. Till slut lyckades ändå överste Drake göra ett utfall som slog upp en lucka i indianernas linjer och de överlevande soldater, som befann sig i närheten, kunde fly undan mot säkerheten i Fort Jefferson, efter att ha övergivit sina sårade kamrater. Det var inte bara många soldater och milismän som fick sätta livet till, utan även ett stort antal officerare och civila. General St. Clair själv klarade sig, trots att han hade flera hästar skjutna under sig. Men nederlaget hade varit förödande både för armén och för generalens anseende och president Washington ersatte honom genast med en annan erfaren general, den så kallade "Mad" Anthony Wayne. Wayne krävde omgående att få en armé med minst 2 600 vältränade, välutrustade och disciplinerade män. Han visste alltför väl att civila milisstyrkor kunde man inte lita på.

Han fick sin armé och han grep sig an verket med stor energi. Han byggde upp en träningsanläggning i staden Legionville, där han var den förste amerikanske befälhavare som genomförde regelrätt träning för sina soldater. Hans armé kom därefter att kallas Legion of the United States. Han lät bygga flera av de fort som St. Clair hade planerat, bland annat Fort Recovery, som han avsåg att använda som en fältbas för de trupper han sedan sände ut i olika riktningar. Det här tog några år att bygga upp, men allt kom så småningom på plats och mera offensiva aktiviteter kunde planeras.

Den 30 juni 1794 stod det dock en indiansk armé om 2 000 krigare från stammarna Miami och Shawnee, under ledning av Little Turtle och Blue Jacket, utanför Fort Recovery's portar. Ett-hundra skarpskyttar under ledning av major McMahan levde i tättlager utanför fortets skyddande palissader. Innan de hade hunnit arbeta sig tillbaka innanför fortets portar hade hälften av dem, tillsammans med sin befälhavare, stupat. Men med hjälp av de överlevande skarpskyttarna lyckades resten av fortets 200 försvarare hålla stånd mot indianernas ursinniga angrepp.

Efter den första blodiga anstormningen på morgonen den 30 juni fortsatte kriget med en två dagar lång belägring, innan indianernas ledare insåg det hopplösa i att övermanna soldaterna i sitt säkra fort och avblåste drabbningen. Fort Recovery var räddat.

bild 17 Fort Recovery

Moderna historiker menar att det var striden vid Fort Recovery som bröt indianernas motstånd och som slutligen ledde till fördraget "Treaty of Greenville" och därmed öppnandet av Nordvästterritoriet för vita nybyggare.

1891 lät man gräva ut de olika krigsskådeplatserna och kvarlevorna av totalt omkring 1200 människor begravdes i en minnespark i den lilla stad som senare vuxit upp runt fortet. 1908 anslogs pengar till resandet av ett monument. En drygt 20 meter hög, 800 ton tung stenobelisk, som idag ingår som ett "Historical Landmark" i det som kallas Fort Recovery State Memorial. Här finns också en replik av det

ursprungliga fortet med blockhus och palissader.

Fort Recovery Museum öppnades 1938 och här finns dioramor innehållande såväl soldater som indianer i naturlig storlek, så som de såg ut på 1790-talet. Här finns också utställningar som berättar om kriget och här finns indianska samlingar, vapen, uniformer, målningar och kartor. Och naturligtvis finns här en giftshop.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FORT RIDGELY / Bertil Thörn

FÖRSTA ANGREPPET ONSDAGEN DEN 20 AUGUSTI

Efter det ostrukturerade mördandet och plundrandet bland de olika nybyggerna runt om i Minnesotaflodens dalgång under upprorets första dagar och efter det klart misslyckade försöket att slå till mot staden New Ulm, hade Little Crow äntligen lyckats få indianerna att inse, att man måste samla sig till en gemensam insats mot något betydelsefullt mål, om man skulle kunna uppnå några resultat. Fort Ridgely var enligt hans uppfattning nyckeln till herraväldet över floddalen. Om fortet kunde slås ut och dess soldater jagas på flykten, skulle resten sedan gå av bara farten.

Fort Ridgely var en liten militärpost i Minnesotaflodens dalgång, några mil nordost om staden New Ulm och ungefär lika långt sydost om Den Nedre Agenturen på indianreservatet. Posten hade börjat byggas 1853, ett par år efter att reservatet för dakotaindianerna hade etablerats

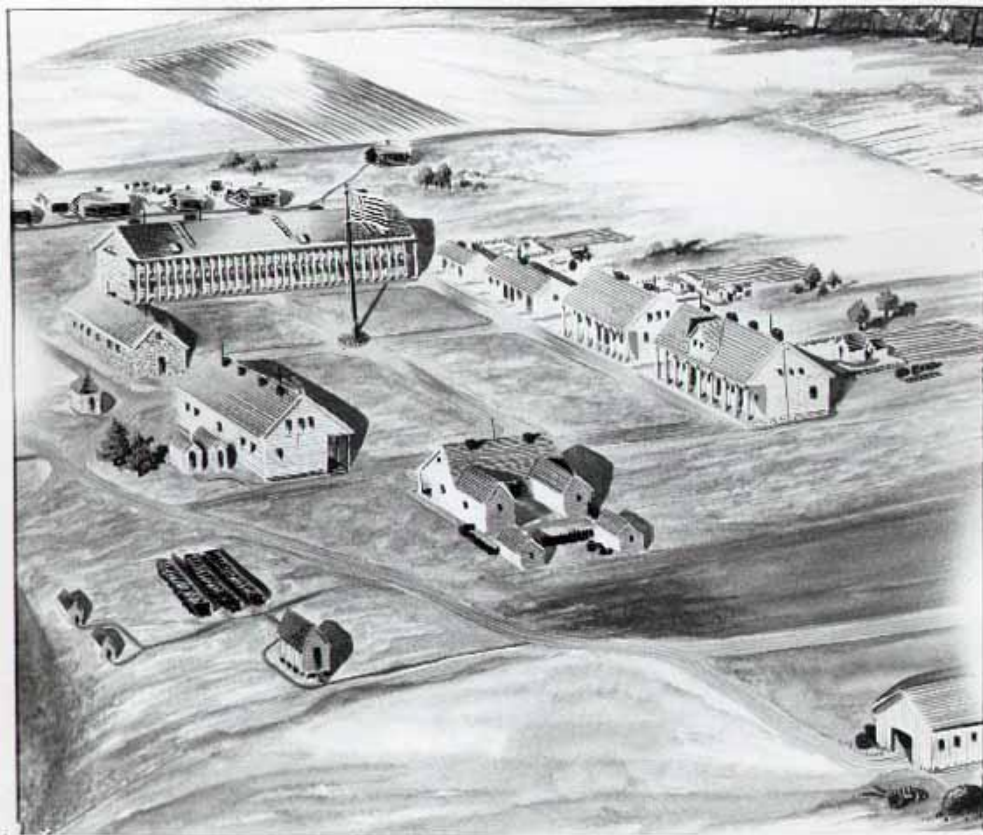
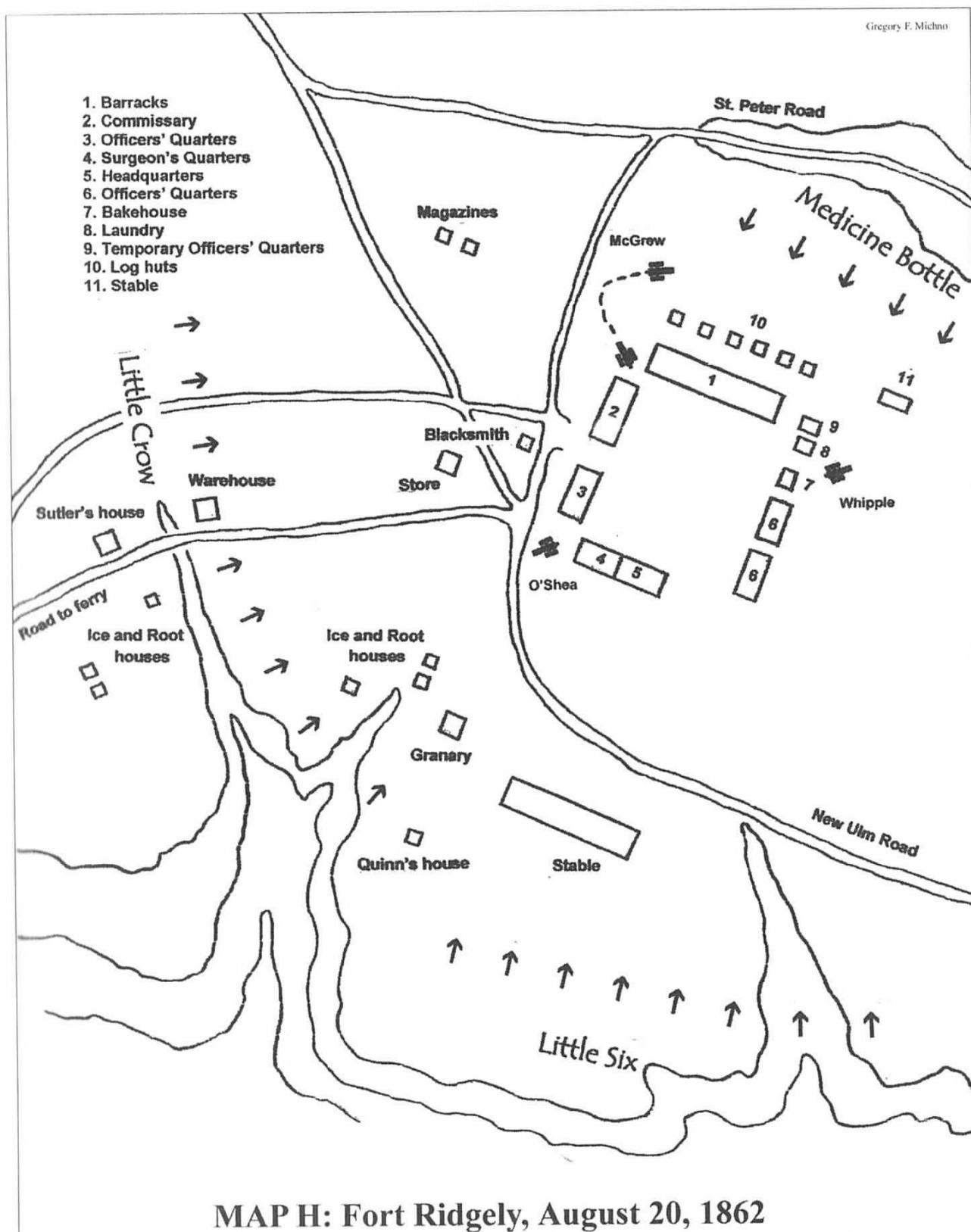

bild 18 Fort Ridgely, 1862

längs Minnesotaflo- den och platsen man valt låg på flodens norra sida. Fortet var tänkt att fungera som ett skydd för de vita nybyggare som nu strömmade in i det land indianerna hade givit upp i och med avtalen 1851. Men det var ingen stor post. Snarare tänkte man sig att det skulle fungera som en mindre polisstation, från vilken myndigheterna skulle kunna hålla kontroll på säkerheten kring reservatet. Anläggningen var alltså inte en traditionell försvarsanläggning med befästningsmu- rar eller vallar, utan bara en grupp hus byggda i en rektangel kring en öppen kasernplan. Husen var inte ens hop- byggda, utan det fanns tämligen stora öppningar mellan varje hus. Posten var alltså i princip näst intill omöjlig att försvara i händelse av ett massivt angrepp. Och det var hörnen i rektang- eln som var de svåraste punkterna att försvara med tanke på hur den omgivande naturen såg ut. Bara två av husen var byggda i sten och det fanns inte ens en brunn inom den kringbyggda rektangeln. Den omgivande naturen gjorde det lätt för en eventuell angripare, att utan att blotta sig alltför mycket, komma tätt in på husen.

längs Minnesotaflo- den och platsen man valt låg på flodens norra sida. Fortet var tänkt att fungera som ett skydd för de vita nybyggare som nu strömmade in i det land indianerna hade givit upp i och med avtalen 1851. Men det var ingen stor post. Snarare tänkte man sig att det skulle fungera som en mindre polisstation, från vilken myndigheterna skulle kunna hålla kontroll på säkerheten kring reservatet. Anläggningen var alltså inte en traditionell försvarsanläggning med befästningsmu- rar eller vallar, utan

Posten var enbart dimensionerad för ett kompani. Dagen då kriget bröt ut, i augusti 1862, bemannades det av kompani B, Minnesota 5:e Infanteriregemente, kommenderat av kapten John S. Marsh. Kompaniet omfattade ungefär 75 man, men flera av dem var frånvarande på grund av olika uppdrag. Och kapten Marsh själv och ett drygt tjugotal av hans män hade ju

MAP H: Fort Ridgely, August 20, 1862

bild 19 första dagens strider vid Fort Ridgely

råkat i bakhåll och dödats på eftermiddagen redan under upprorets första dag, så befälet för den fåtaliga kvarvarande styrkan vid fortet hade fallit på den blott 19-årige löjtnanten, Thomas P. Gere. Han hade då inte mera än trettio man, av vilka flera var sjuka och därmed oförmögna att delta i försvaret av fortet. Om Little Crow hade fått som han ville och då omedelbart genom-

fört en massiv och samordnad attack mot fortet, så skulle soldaterna inte ha haft en chans att försvara sig. Men indianerna kunde inte samla sig och underordna sig en enskild ledares vilja och beslut. Så Fort Ridgely fick en visserligen kort, men avgörande respit, innan Little Crow, först under onsdagen, på krigets tredje dag, kunde sätta sina planer i verket.

Under den tiden hade först löjtnant Sheehan lyckats återvända till fortet i forcerade marscher med sina 50 man och tagit över befälet. Ytterligare förstärkning hade sedan kommit alldeles innan indianerna hade påbörjat sitt anfall. Det var en snabbrekryterad milisstyrka som

bild 20 löjtnant Timothy Sheehan

kallades "Renville Rangers". Den bestod av 50 man under löjtnant James Gorman. Männen var utrustade med gamla Harpergevär, men de hade bara en handfull skott vardera som passade till vapnen! Det var allt! Men de här 50, tillsammans med ett sjuttioal frivilliga bland flyktingarna, hade ändå förvandlat löjtnant Sheehans ursprungliga 65 soldater till en försvarsstyrka om nästan 200 man. Låt vara att de flesta av de frivilliga civila inte hade några vapen, utan utrustade sig med yxor och spadar och vad de kunde komma över. Den indianska angreppsstyrkan, som på onsdagseftermiddagen omringade fortet bestod av ungefär 400 krigare.

Anfallet hade startat strax efter klockan ett på eftermiddagen, sedan Little Crow misslyckats med att locka ut soldaterna från fortet genom att låtsats vara villig att förhandla. Trots att indianerna, enligt Little Crows plan hade lyckats omringa posten utan att bli upptäckta, så lyckades inte de olika grupperna samordna sina attacker och kunde därför

slås tillbaka på alla fronter, även om det var mycket kritiskt vid ett par tillfällen. Mot kvällningen hade indianerna fått nog och övergick till krypskytte från gömda positioner. Med eldpilar lyckades de sätta eld på taket till ett av husen. Men elden kunde släckas. Andra indianer hade lyckats ta sig in i fortets stall, som var en stenbyggnad. Därifrån beströk de hela kasernplanen med sin eld och var en ständig risk. Löjtnant Sheehan beordrade då sergeant Jones att skjuta stallet i spillror med sitt tyngsta artilleri. En order som Jones och hans bestyckningsbesättning utförde så att sten och stickor yrde. När höet i stallet antändes och hela byggnaden övertändes, flydde indianerna hals över huvud och gav nu definitivt upp anfallet och sedan ett fruktansvärt åskväder dessutom mycket lägligt rullat in över området och fullständigt dränkt indianerna, som kröp omkring i det höga gräset, förlorade de flesta indianer stridslusten och försvann.

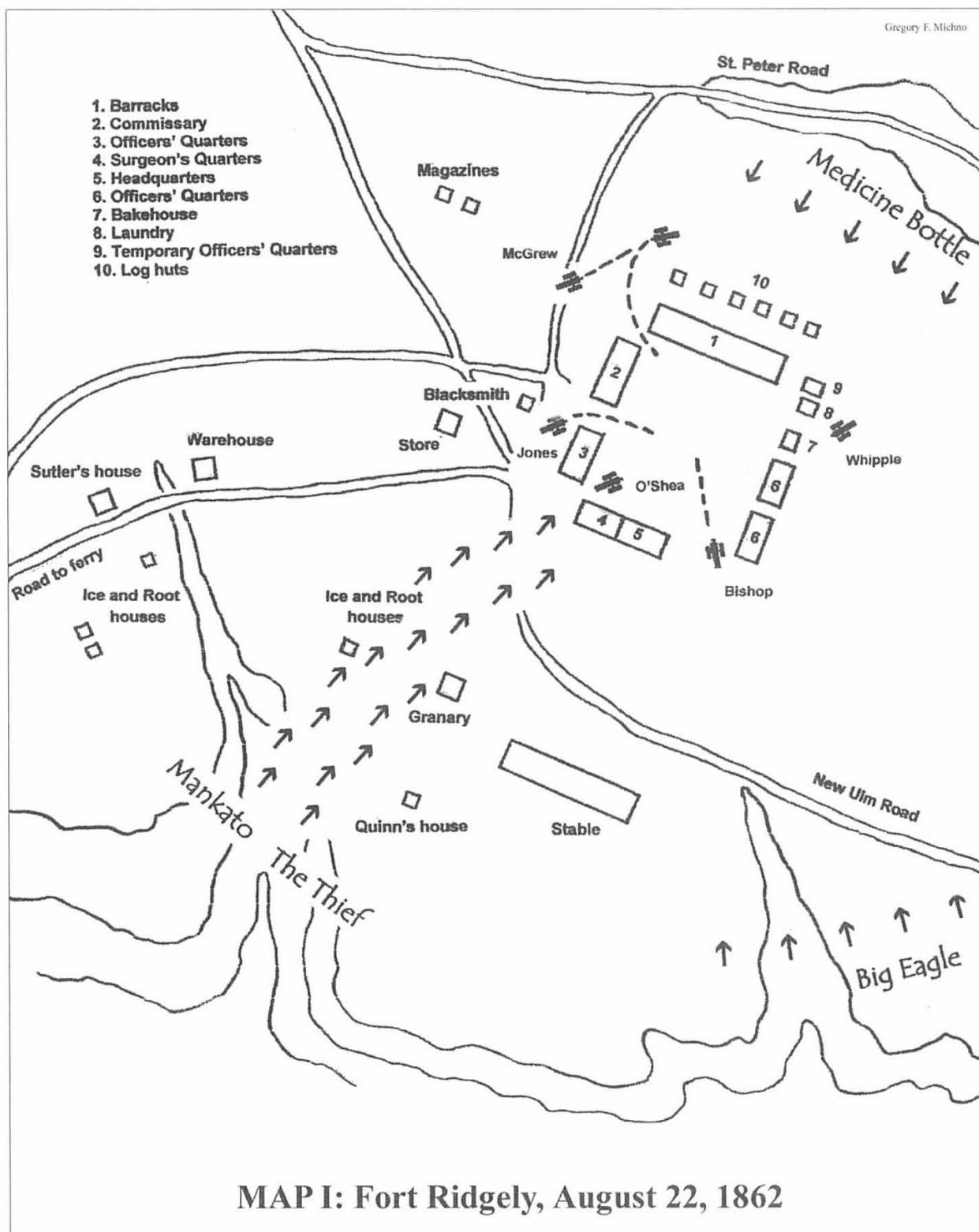

bild 21 sergeant John Jones

Fort Ridgely var för tillfället räddat, men på andra håll pågick indianernas mördande och brännande utan något förbarmande. För Little Crow stod det klart, att fortsätta så här med att var och en bara gjorde som man själv tyckte, det skulle inte leda till något annat än att de vita lyckades sända mera trupper till området och snabbt slå ner upproret. Så han argumenterade oförtrutet för att samla styrkorna och på nytt slå till mot fortet. Men det dröjde ända till torsdagskvällen innan han fått med sig de andra på sina planer och man fattat ett beslut om att angripa Fort Ridgely på nytt under fredagen.

ANDRA ANGREPPET FREDAGEN DEN 22 AUGUSTI

Torsdagen inleddes med att grå och regntunga moln vältrade sig fram på låg höjd över floddalen. Natten hade inte varit så lugn, att man hade kunnat få någon välbehövlig sömn. Spridda skott och blodisande tjut i mörkret hade skvallrat om att indianerna hela tiden fanns i omgivningarna. I fortet grydde dock torsdagen, jämfört med gårdagens stridslarm och kanondån, förledande tyst. Ingen skottlossning, inga kommandorop. Men det var definitivt inget lugn. Alla var på helspänn. Ingen visste om, eller när, indianerna skulle återvända. Nu när dagsljuset

MAP I: Fort Ridgely, August 22, 1862

bild 22 andra dagens strider vid Fort Ridgely

kom tillbaka, kunde försvararna ändå se grupper av indianer uppenbarligen på vandring nerför dalen, men väl utom skotthåll. Den allmänna uppfattningen var, att de nog säkert var på väg för att angripa staden New Ulm. Men styrkan i fortet var inte i stånd att göra något för att hjälpa

den utsatta staden. Man hade i stället fullt upp med att se över de skador som gårdagens strid hade förorsakat och att börja bättra på de i all hast uppkastade barrikaderna. Man hade också placerat ut vaktposter på strategiska platser utanför barrikaderna som hade i uppgift att varna för nya attacker. Marketentare Randall, som var ansvarig för fortets vattenförsörjning, skickade en välbevakad tankvagn till sötvattenkällan utanför fortet för att fylla på dricksvatten. Väl framkomna till källan konstaterade dock soldaterna, att indianerna hade varit framme och förstört källan. Även en reservkälla, som låg lite längre bort, var saboterad och vattendetaljen fick återvända med oförrättat ärende. Snabbt beordrades en grupp frivilliga att sätta igång med att gräva en brunn inne på kasernplanen. Ett arbete som i flera skift pågick ända till efter klockan två på natten, innan tillräckligt vattenflöde hade erhållits.

Under tiden hade man också sett över kanonerna och laddat även de sista två att ha i reserv. Men några ytterligare förstärkningar hade man inte fått och inte visste man om de kurirer man skickat iväg hade tagit sig igenom eller ej. Man var alltså ovetande om att myndigheterna trots allt hade satt igång med en räddningsaktion och skickat överste Sibley att med en stor militärstyrka undsätta området. Men den styrkan skulle inte nå fram i tid...

Så när Little Crows indianhorder nu på nytt stod vid Fort Ridgely, fredagen den 22 augusti, och var redo för att en gång för alla slå ut låset till Minnesotadalen, så var inte Sibleys soldater komna längre än till St. Peter, där han febrilt börjat träna sina nyrekryterade mannar till att bli något som skulle likna en armé, samtidigt som även han desperat väntade på mera förstärkningar och utrustning. Det skulle dröja ytterligare nästan en vecka innan han nådde fram till stridsområdena.

Under tiden hade flyktingskaran, som sökt sig till fortet, ökat till totalt omkring 300. Alla dessa trängdes i stort sett samman i det enda större stenhus som fanns vid posten. Många av dem var skadade. Många hade fruktansvärda minnen av vad som drabbat dem och deras familjer. Alla var livrädda. Det var trångt. Mat och vatten var bristvaror. De sanitära förhållandena var fruktansvärda. Flera av kvinnorna födde dessutom barn mitt i röran. Många av dem i förtid som ett resultat av den stress de utsattes för. Här skulle nu löjtnant Sheehan organisera sina fåtaliiga soldater och de frivilliga som hade anlänt, samt de flyktingar som hade vapen och var förmögna att hjälpa till i försvaret. Vis av det goda resultatet som artilleriet hade givit i den förra striden, placerade han nu, tillsammans med sergeant Jones, ut fältpjäserna, så att de i första hand täckte de mest svårförsvrade vinklarna. Man utsåg också batteribesättningar till de två reservkanonerna, i händelse att de skulle behövas. De flyktingkvinnor som förmådde, sattes till att smälta ner blyhagel och stöpa kulor till de olika typer av vapen som styrkorna förfogade över. Man var därför så väl förberedda som man kunde bli, när anfallet kom. Man hade alltså försäkrat sig om vattentillgång inne i fortet och man hade försökt att kasta upp så mycket ytterligare bröstvärn man kunnat.

Under tiden i St. Paul hade guvernör Ramsey som ett svar på de nödrop han hade fått från alla håll, telegraferade till Krigsministeriet och begärde federal hjälp. Svaret hade blivit att man förhandlat sig fram till att Minnesotas Tredje Frivilliga Regemente, som tidigare hade kapitulerat till Sydstaterna, vid Murfreesboro, Tennessee, skulle benådas och i stället för att sättas i krigsfångeläger nu, visserligen utan sina officerare, omgående skulle sändas till Minnesota. Men det här hjälpte inte löjtnant Sheehan i Fort Ridgely i den prekära situation han befann sig i. Han skulle vara tvungen att klara sig själv! Det skulle dröja en dryg vecka innan truppförstärkningar var på plats.

Little Crow, som i häst och vagn hade anført sina krigare till platsen, hade planerat för samma strategi som sist och den här gången hade han lyckats få hela 800 krigare med sig. Men det fungerade ändå inte ett dugg bättre för det. Klockan var omkring ett på eftermiddagen, fredagen den 22 augusti, när de första skotten föll. Enligt Little Crows plan skulle Medicine Bottles krigare, som var utplacerade norr om fortet, skjuta tre snabba skott i direkt följd. Det skulle vara signalen till att alla grupper skulle rusa in samtidigt från alla håll. Striden skulle då vara över på en kort stund och det hade nog fungerat, om bara alla hade följt planen.

Men nu föll det sig inte bättre än att Eliphalet Richardson, som bodde i Glencoe, drygt fem mil nordost om fortet, just den här dagen hade fått för sig att han skulle rida in till fortet för att se vad som stod på. Han hade startat tidigt på morgonen och dök nu upp i Fort Creeks ravin norr om fortet, just som Medicine Bottles krigare hade intagit sina ställningar där. Klockan var ungefär ett på eftermiddagen, när han ovetande red rakt i armarna på de gömda indianerna. Tre skott i snabb följd ekade genom skogen och Richardson lär aldrig ens hunnit förstå, att han därmed hade startat det andra angreppet på Fort Ridgely. Eller för den delen att han förmodligen indirekt hade varit en bidragande orsak till att fortet faktiskt klarade sig även den här gången.

De tre skotten hade nämligen kommit för tidigt, då alla indianska grupper fortfarande inte ens hunnit fram till sina poster. Ändå hade de tre skotten uppfattats som den överenskomna signalen och Medicine Bottles krigare hade tjutande störtat ut ur skogen och startat anfallet från den norra sidan. Men från de andra riktningarna kom inga anfall, vilket underlättade för de vita att möta angreppet. Indianernas samordning fungerade alltså inte och sergeant Jones och hans nybörjarartillerister öste på med både kartescher och rundkolor så fort indianerna visade sig. Striden gick sedan i vågor under ett par timmar, men indianerna klarade inte av att anfalla samtidigt från flera håll och de kunde inte stå emot artilleriets eld. Så de drog sig tillbaka och började skjuta eldpilar mot husens trätak, samt förskansa sig i de ytterst liggande husen.

Sedan en granat exploderat alldeles i närheten av Little Crow och tillfälligt slagit ut honom, så föll indianernas samordning ihop helt. Från fortet kunde man så småningom se hur stora indi-

bild 23 minnesmärket samt det rekonstruerade förrådshuset vid Fort Ridgely idag

anska grupper koncentrerades i fortets sydvästra hörn, som var det mest svår försvarade. Men Jones beordrade sin allra största kanon, som stått i reserv, flyttad dit och vräkte på så mycket han hade. Därefter avtog indianernas eld, utom från ett mulåsnestall, där de lyckats förskansa sig. Men sedan artilleriet riktat in sig på byggnaden och helt raserat den, så upphörde motståndet även därifrån. Vid 6-tiden på kvällen var det över och indianerna försvunna. Men halv åtta var en del tillbaka. Den här gången dock bara för att fortsätta att skjuta eldpilar

mot husens tak. Något som visserligen inte gjorde någon större skada. Fort Ridgely var räddat än en gång...

Märkligt nog så hade inte fortets försvarare några förluster att tala om. Det var bara den nyfikne Richardson, som hade haft oturen att rida rakt in bland de väntande indianerna och dessutom en nybyggare som hette Joseph Vanosse och som hade sökt sig till fortet för att få skydd undan indianernas mördarband. Han hade nu haft oturen att träffas av en förlupen kula som hade trängt igenom en vägg och bragt honom om livet.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FORT SNELLING / Bertil Thörn

Fort Snelling kallades ursprungligen Fort Saint Anthony. Det var en militär befästning som låg vid Minnesotaflodens utlopp i Mississippi. Idag är det här ett stor rekreativt område förvaltat av Nationalparksstyrelsen. Men som en del i parken och bostadsområdet finns bevarat delar av befästningen som då kallas "Historic Fort Snelling". Den här anläggningen, som ligger på toppen av en hög brant över flodernas sammanflöde, förvaltas och drivs idag av Minnesota Historical Society och är öppen för turistbesök.

HISTORIA

URSPRUNG

Löjtnant Zebulon Pike förvärvade 1805 100,000 acres (400 km²) av marken i området. Här började efterhand, under senare delen av 1810-talet, nybyggare etablera sig. Efter 1812 års krig lät Krigsdepartementet bygga en kedja av fort mellan Lake Michigan och västerut mot Missourifloden. De här forten var huvudsakligen till för att skydda amerikanska intressen mot kanadensiskt och engelskt intrång. Armen började planera byggandet av Fort Saint Anthony 1819.

Arkitekten bakom fortet var överste Josiah Snelling, som var kommandant för 5th Infantry Regiment. Det var regimentets soldater som därefter,

mellan 1820 till 1824, byggde det ursprungliga fortet. Under byggtiden levde soldaterna i ett läger som kallades Camp Coldwater. Det var en plats med ett antal sötvattenskällor som låg någon kilometer längre upp för floden. Härifrån försågs också fortet med färskvatten under i stort sett hela 1800-talet. Fortets läkare började utföra meteorologiska observationer vid fortet i januari 1820, vilka blev början på den längsta, närmast kontinuerliga väderleksrapportering som finns i landet. När fortet väl stod färdigt 1825, döpte Armén om det till Fort Snelling, för att hedra dess kommandant och arkitekt.

FRONTIER POST

Soldaterna i de här, så kallade nordvästliga forten, hade till uppgift att se till att inga andra än amerikanska medborgare kunde använda de stora floderna i området för kommersiella ändamål - alltså ett slags tullverksamhet. Vidare skulle de hålla indianskt land fritt från vita, ända till att giltiga avtal som tillät vit bebyggelse, hade träffats. De skulle upprätthålla lag och ordning och skydda sådana resande och handelsmän som hade laglig rätt att vistas i landet. Vid Fort Snelling gjorde man även tappra försök att få ojibwe- och siouxfolken att hålla fred med varandra.

Överste Snelling led av kronisk dysenteri, en sjukdom som gjorde honom lättretlig och med ett svårkontrollerat humör. Han återkallades därför till Washington och lämnade fortet 1827. Året därpå avled han i sviterna av sjukdomen.

Etableringen och befolkningen av städerna Minneapolis och Saint Paul intill fortet minskade så småningom behovet av en framskjuten militärpost i regionen. Armén sålde därför Fort Snelling till Franklin Steele 1858 för \$90,000. Till Steeles stora lycka ingick också ett

bild 24 situationsplan över Fort Snelling

8 000 acres (32 km²) stort landområde, som han senare kunde sälja, då det kom att inneslutas i södra Minneapolis.

INBÖRDESKRIGET OCH FRAMÅT

Under Inbördeskriget hyrde dock Franklin Steele ut Fort Snelling till Krigsdepartementet för att användas som en utbildningsstation för nyrekryterade soldater. Det kom även att användas som ett koncentrationsläger för indianska fångar under det stora "Minnesota-upproret" 1862, där hundratals kvinnor, barn och äldre indianer hölls fångna Pike Island genom hela vintern 1862 - 63. Efter kriget hyrde Steel ut landet omkring Fort Snelling till nybyggare och staden Minneapolis började växa. 1867 fick staden sina stadsrättigheter.

Samtidigt återbemannade armén Fort Snelling i syfte att ge skydd åt de nu hastigt växande nybyggarsamhällena närmast den mot väster ständigt framflyttande vildmarksfronten. Från Fort Snelling skickades soldater ut för att strida såväl i indiankrigen i väster på 1860- och 70-talen, som senare i Spansk-Amerikanska kriget 1898.

Under Andra Världskriget förlade Krigsdepartementets Säkerhetstjänst sitt centrum för att utbilda krigspersonal i japanska språket till Fort Snelling och flera tusen soldater fick utbildning här.

Efter kriget avvecklade armén ånyo sitt engagemang i Fort Snelling. Det skedde den 12 oktober 1946 och flyttning och nedmontering av i stort sett allt användbart startade. Så småningom så började även byggnaderna att förfalla. Men 1960 förklarades resterna av fortet för ett National Historic Landmark, vilket gjorde att platsen på nytt kunde börja att upprustas.

Trots det generella avvecklingsprogrammet, så utgjorde ändå Fort Snelling hela tiden bas för United States Army Reserv, 205th Infantry Brigade, bestående av tre lätta infanteribattaljoner med tillhörande fältartilleri, kavalleri, luftförsvarsartilleri, ingenjörstrupper och understödstrupper avsedda att säkra hela övre Mellanvästern. Det var först 1994 som Försvarsdepartementet avvecklade även den här delen.

Genom åren har många soldater begravts på Fort Snelling National Cemetery, den stora militärkyrkogården strax intill och fortfarande är vissa av de gamla byggnaderna inom området i visst bruk.

Minnesota Historical Society har dock sedan man tilldelades ansvaret förvandlat hela den ursprungliga, muromgärdade delen av fortet till en utbildningsenhet, genom att man försökt återställa allt till sitt ursprungliga utseende. Här har man sedan startat historiska program med deltidsanställda guider, som klädda i tidsenliga kläder, under sommarhalvåret, hjälper till att visa för besökare hur livet fungerade under den historiska tiden. Det här har gjort att det gamla fortet nu i stort sett kan anses räddat för framtiden.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

HARKIN STORE / Bertil Thörn

Harkins General Store (Harkins Diversehandel) byggdes 1870 av den från Skottland invandrade Alexander Harkin. Platsen där han byggde sin affär hette då West Newton. Vid den tiden var West Newton en betydande plats beroende på sitt läge vid Minnesotafloden. Här fanns nämligen en stor lastkaj som kunde angöras av ångbåtarna. Platsen utgjorde alltså en betydande anhalt för flodbåtstrafiken. I staden fanns då såväl hotell som danspalats och ett bryggeri.

Under det här årtiondet - 1870-talet - började dock järnvägen byggas ut och ersatte undan för undan flodbåtstrafiken. En linje kom även att byggas upp genom Minnesotaflodens dalgång. Men den skulle komma att gå West Newton förbi och i stället dras genom staden New Ulm. Det här gjorde att West Newton förlorade sin betydelse som centrum för handel och transport och staden kom så småningom att dö ut. Men Harkins affär överlevde trots allt och blev till ett

servicecentrum för den växande jordbruksbebyggelsen i området. En plats där man lokalt kunde handla sina förnödenheter och hämta sin post.

bild 25 interiörbild från Harkin Store (från Internet)

Det gick ända till 1901 då även affären blev tvungen att stänga på grund av för liten omsättning och dålig lönsamhet.

1938 öppnades den dock igen. Men nu som ett museum och med såväl inredning som åtskilligt av de osålda varorna fortfarande kvar på hyllorna sedan nedläggningen 37 år tidigare.

En del av de varor man idag kan se i affären är kopior av de ursprungliga, vilka visar hur de kan ha sett ut när det begav sig på 1870-talet. Men åtskilliga av sakerna är trots allt de ursprungliga som bara lämnades på hyllorna 1901, när affären stängdes.

Här kan nu besökare drömma sig tillbaka drygt hundra år i tiden och uppleva hur en lanthandel då såg ut. Här finns historieguidar, klädda i tidsenliga kläder, som berättar om hur det gick till. Och här kan man se vilka varor som handlades vid den här tiden.

Museet Harkin Store drivs av Minnesota Historical Society i samarbete med Nicollet County Historical Society och ger oss en påminnelse om en svunnen tid.

(Vi kom på grund av tidsbrist inte att besöka Harkins Store).

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

HÄNDELSEN VID ACTON OCH KRIGSUTBROTET / Bertil Thörn

Fyra unga krigare från wahpetonhövdingen Red Middle Voice läger, vid Rice Creek, hade tillsammans med något knappt tjugotal andra krigare, huvudsakligen från Shakopees band, under några dagar färdats norrut upp till området som kallades Big Woods. Kanske hade de hoppats på att kunna överraska något mindre ojibweläger och kunna komma hem och visa upp hur modiga de hade varit. Eller så hade de bara varit ute för att jaga. Oavsett vilket så hade deras lycka inte varit speciellt stor. I sin besvikelse hade gruppen splittrats och de fyra unga krigarna beslutat sig för att vända hem igen. Missmodiga och hungriga hade de, när de passerade ett nybygge, hittat ett hönsrede med några ägg i utanför nybyggets staket. Då en av krigarna tog äggen för att äta upp dem, protesterade en annan och menade att det kunde bli bråk med de vita i huset om de tog äggen. I sin irriterade stämning blev det direkt missämja mellan dem och förflugna ord eskalerade snart till ett ifrågasättande om vilken av krigarna som var modigast. För att bevisa sitt mod beslutade ett par av dem att gå in till nybygget och döda de vita där.

Det var söndagen den 17 augusti 1862, vid pass omkring klockan 11 på förmiddagen. Här, i Meeker County, hade Robinson Jones och hans familj byggt sig ett hus. Robinson Jones, som var en äldre man, var både jordbrukare och handelsman. Hans stuga var ett slags "offentlig lokal". Actons postkontor, som öppnats året förut, var inrymd i huset. Jones hade också ett litet lager av förnödenheter att sälja och hans fru, Ann Baker Jones, brukade mot betalning servera smörgåsar eller ett enkelt mål mat till vägförande. Den som ville ha en drink kunde också bli försedd. Jones hade alltid en tunna billig whisky på lager och ibland hände det att han även sålde whisky till indianerna. De fyra röda krigarna, som nu kom in i stugan, bad dock inte att få köpa någon. De pratade högljutt, som om de grälade om något. Jones förstod, att de kom in helt enkelt därför, att de denna söndagsmorgon hade sina vägar förbi men annars inte hade något särskilt ärende. Kanske frågade de efter whisky, men Jones nekade dem och det blev inget mera sagt.

Jones hade sina två adopterade barn hemma. Dels den femtonåriga Clara Wilson och hennes halvtannat år gamla halvbror. Men hans hustru, Ann, befann sig för tillfället i granngården, där hennes son från ett tidigare äktenskap, Howard Baker, hade tagit upp ett nybygge strax öster om Jones. Baker var gift och hade två barn och deras stuga låg inom synhåll på andra sidan vägen från Jones' räknat. Utanför Bakers stuga stod en vagn, en prärieskonare, sådan som landsökare använde. Den tillhörde en man vid namn Viranus Webster och hans hustru. De ämnade slå sig ned i trakten som nybyggare och parkerade nu här, medan de såg sig om i trakten efter lämplig mark att slå sig ner på.

Jones hade tydligen själv tänkt att gå bort till Bakers då indianerna kom, och eftersom indianerna inte gjorde några ansatser att vilja köpa något, ändrade deras ankomst inte hans plan. Han tog sin bössa och gick - "Jag sa' till Howard att jag skulle komma över", sade han bara till dottern Clara. Indianerna följde efter. De fortsatte att munhuggas med varandra, men Jones förstod inte vad de pratade om, även om han kunde en del ord på deras språk. Så mycket förstod han dock att det var något de var oense om.

När Jones kom, med indianerna tätt efter sig, slog sig alla ned på trappan till stugan eller på

bild 26 minnesmonument vid Acton på platsen för starten av 1862 års indianuppror

stubbarna efter alla träd som tidigare fällt på gården. Indianerna kunde enstaka engelska ord och Jones kunde alltså en smula av siouxpråket och man gjorde sitt bästa att hålla en konversation i gång. Det verkade som om en av indianerna ville köpa Jones bössa och det hela utvecklade sig till en diskussion om vem som hade det bästa geväret. Någon av indianerna föreslog att man skulle skjuta till måls för att avgöra det och en träklump sattes upp på en stubbe ett stycke längre bort som måltavla. Männerna avlossade var sitt skott, och det var Jones, som träffade närmast prick. Indianerna skyndade sig att ladda om sina bössor - allesammans hade mynningsladdare och kunde bara skjuta ett skott i sänder eller med dubbelbössa två.

De vita hade inte så bråttom. - "Vi fick intrycket, att indianerna tyckte att Jones' bössa var bättre än deras och att de därför ville byta", sade fruntimren, då de lämnade tävlingsskytarna och gick in i stugan.

"Strax efteråt hörde jag ett skott", berättade fru Baker efteråt. "Jag såg att Webster hade fallit till marken. En annan indian siktade på min man och sköt, men dödade honom inte. Indianen hade emellertid en dubbelbössa och min man stupade för andra skottet. Fru Jones kom fram till dörren och sköts ner med flera skott. Robinson Jones stod vid Websters vagn, då han föll till marken med ett skott. Det konstaterades sedan att han inte dött med detsamma. Hans anletsdrag var förvridna och han hade med fingrarna slitit upp gräs och grävt hål i marken under döds kampen. Varken fru Baker, fru Webster eller makarna Bakers båda barn blev skjutna. Indianerna stannade inte kvar framför huset för att på nytt ladda bössorna, utan gav sig skyndsamt i väg, medan fru Baker och fru Webster stod kvar där skräckslagna och hysteriskt gråtande, utan att veta vad de skulle ta sig till.

En man som hette Cox och som ansågs mindre vetande - efteråt ansågs det till och med att han ibland spionerade åt indianerna - kom ridande på vägen och de ropade på honom, berättade vad som hänt och bad honom om hjälp. Han bara skrattade åt det hela. - "De är fulla", sade han om männen som låg döda på marken. "De har bara blött lite näsblod ... det gör dem bara gott." Och så red han vidare. Då fru Baker lugnat sig något gick hon med sina barn, som klängde sig fast vid henne, till en granne, som var svensk och hette Nils Olsson. När familjen Olsson blivit underrättad om situationen, kastade sig äldste sonen upp på en häst och red i sporrsträck till Forest City. Indianerna hade själva gripits av skräck, när de tänkte på vad som kunde bli följden av överfallet och började springa västerut. De kom således att än en gång

passera Robinson Jones stuga. Clara, som hade hört skotten och trodde det varit målskjutning, tittade ut genom ett fönster och undrade varför indianerna hade så bråttom. En av dem, som tagit sig tid att ladda om, stannade och slängde iväg ett skott och Clara ramlade baklänges död. Hennes lilla halvbror låg och sov och hade inte låtit sig störas. När det senare kom folk från Forest City till stugan, hade han vaknat, lett mot dem och försökt förklara, att Clara gjort sig illa och att han själv var hungrig.

Bredvid vägen, utanför stugan, låg några hönsägg, som krossats mot marken ...

Hur reagerade man bland de vita nybyggarna i trakten, när man först hörde berättelsen om överfallet i Acton? Man kunde först inte tro, att något sådant hade hänt. Allting verkade så meningslöst. Själva upptakten kände man ju inte till. Rekonstruktionen av händelseförloppet och särskilt hur det hela började, bygger på vad de fyra indianerna själva senare berättade för hövdingen Big Eagle, genom vars förmedling en redogörelse kommit att införas i Minnesota Historiska Förenings Collections, medan fru Bakers berättelse ursprungligen upptecknats av domaren Abner Smith i Forest City. Man konstaterade att indianerna skjutit Robinson Jones men inte brytt sig om att plundra affären. De hade inte ens lagt beslag på eldvattnet. Vad hade då varit avsikten med det hela? Somliga menade, att det var ett tillfälligt dåd av berusade indianer, andra nybyggare i närheten trodde, att det kunde bli upptakten till flera överfall och gick vakt hela den efterföljande natten.

De fyra röda krigarna styrde kosan söderut, sedan de skjutit Clara. Det var nu mitt på dagen och de hade långt hem. De ångrade, att de inte lagt beslag på Bakers och Websters hästar, men det fanns ju andra farmare som hade sådana. De kom till Peter Wicklund, i Genessee, som tillsammans med sin hustru, sin dotter och måg satt och åt söndagsmiddag. Peter var född i Stigsjö i Ångermanland, medan mågen, vars namn var Anders Eklund, var född i Evaryd i Blekinge. Dennes hästar stod bundna utanför stugan, indianerna löste dem, kastade sig upp två man på vardera hästen och red i sporrsträck mot Minnesotafloden. De kom fram till sin by vid Rice Creek efter mörkrets inbrott, men innan alla eldar hade släckts. - "Det är krig med de vita", ropade de, "och det är vi som har börjat det. Gör bössorna i ordning!" Det hördes utrop av förvåning och överraskning i lägret, men inom kort lämnade en trumma en dov ljudkulis som bakgrund för uppståndelsen, då de röda krigarna upphetsade svärmade omkring i lägret. Trummandet hördes vida omkring och uppfattades även av vita nybyggare i trakten, men ingen fäste sig särskilt vid det, trots att man nog tyckte att det var lite ovanligt.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

HÄNDELSERNA I NEW ULM / Bertil Thörn

FÖRSTA STRIDEN, (den 19 augusti)

Redan måndagen den 18 augusti hade det knappa tusentalet innevånare i den, huvudsakligen av tyskar befolkade staden New Ulm, några mil nedanför den Nedre Agenturen och just utanför reservatsgränsen, blivit uppmärksammade på att kriget stod för dörren. Flyktingar hade börjat strömma in i staden och de hade hårresande historier att berätta om det ena blodbadet efter det andra längs Cottonwoodfloden, som rann i sydvästlig riktning från staden. Sheriff Roos hade samlat några män och ridit ut för att se vad som stod på. Som sin ställföreträdare i staden hade han förordnat Jacob Nix, som varit yrkessoldat i Tyskland, innan han kom till Amerika.

Jacob Nix hade genast satt igång med förberedelser för stadens försvar. Samtidigt hade man skickat kurirer till såväl guvernör Ramsey, i St. Paul, som till domare Charles E. Flandrau, i Traverse des Sioux, med begäran om hjälp. Domare Flandrau, som tidigare hade varit agent för indianerna i området och nu var en av de mest kända och inflytelserika i staten, insåg att ett snabbt agerande var nödvändigt och redan under natten till tisdagen sände han bud om att väcka upp folk i staden St. Peter. Klockan sex på tisdagsmorgonen var han själv där, bara för att konstatera att William B. Dodd, en av stadens grundare, redan hade lyckats samla ett frivil-

ligkompani om hundra man, som nu var beredda att rycka fram till den hotade stadens hjälp. Men det skulle ändå ta åtskilliga timmar innan någon hjälp kunde nå fram.

Under tiden i staden New Ulm, hade tisdagen den 19 augusti börjat med en lugn och vacker

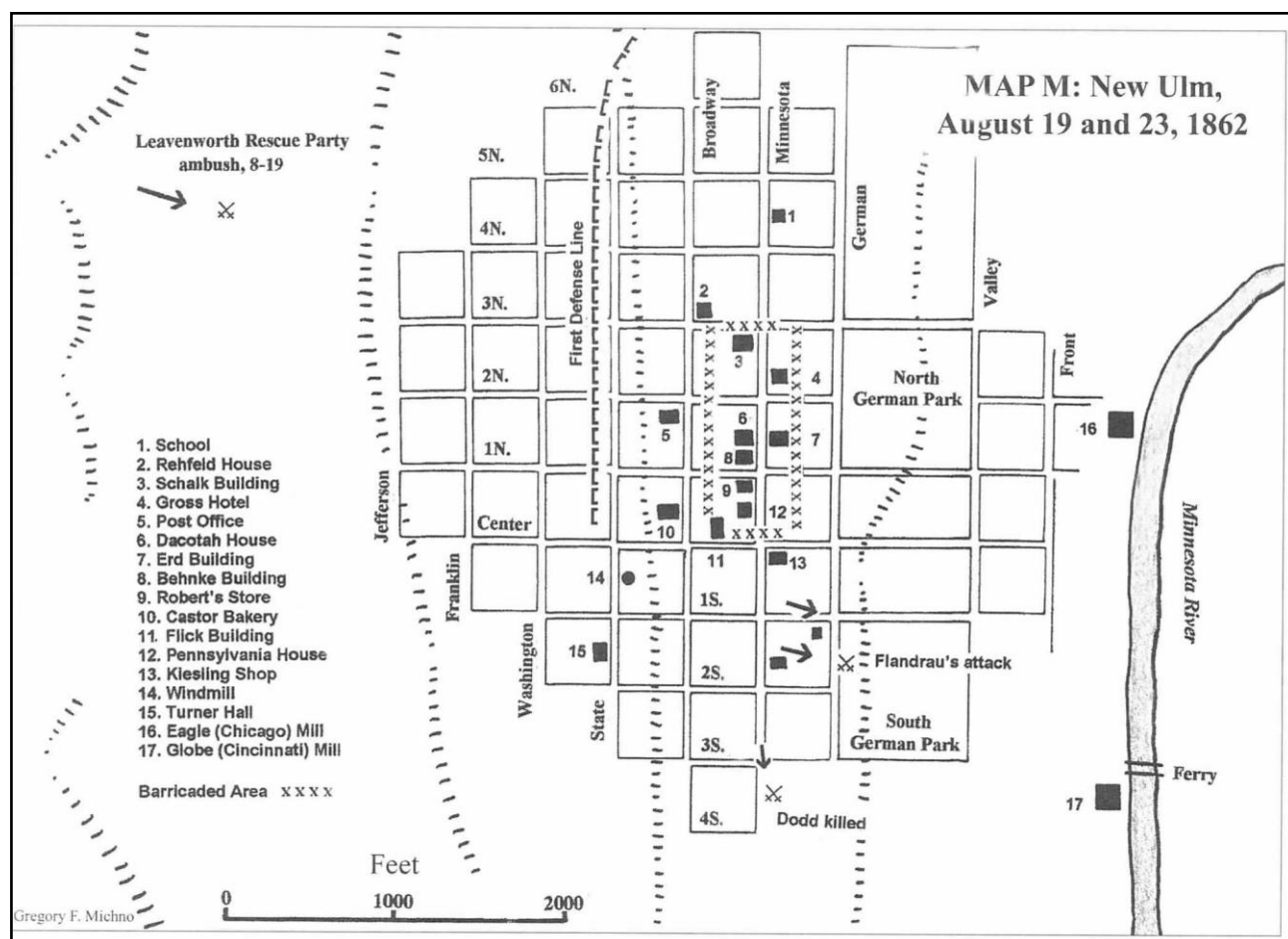

bild 27 stadsplan över staden New Ulm med en markering av de centrala kvarter som avgränsades med barrikader

morgon. Men dess innevånare plågades av skräck och nervositet inför vad som kanske skulle kunna drabba dem. Flera av stadens innevånare var bekymrade för släktingar och bekanta som levde på landsbygden, utanför staden, och flera mindre undsättningsgrupper begärde tillstånd att ta sig ut i omgivningarna för att se om hjälp behövdes. En del fick tillstånd att ge sig av. Andra gav sig av, trots att sheriff Roos och Jakob Nix inte ville ge sitt tillstånd för dem att lämna staden. De båda förstod att staden skulle vara praktiskt taget utelämnad, om indianerna satte in ett samlat angrepp och de behövde därför varenda en av försvararna. Av de män som var kvar i staden var det förvisso inte många som ens hade ett vapen och vanan att försvara sig med våld var definitivt inte särskilt utbredd. Man gjorde ändå så gott man kunde. Man delade upp karlarna i olika kompanier och utsåg kaptener för varje grupp. Man började också bygga barrikader mellan en del av husen. Men staden var egentligen alltför utspridd och öppen för att det skulle gå att försvara hela. Därför bestämde man sig för att, som sista utpost, försvara ett par centrala kvarter. Där fanns också tre hus byggda i tegel och där anvisades nu alla sjuka och äldre, kvinnor och barn plats i källarutrymmena och på de övre våningarna.

Timmarna gick och inget hände. Några få, mindre grupper av frivilliga anlände under dagen från de näraliggande byarna, vilket var ett välkommet tillskott. Just som man framåt eftermiddagen började undra om inte allt bara var ett skrämskott gick larmet. Indianer siktades i nordväst. Ungefär klockan tre på eftermiddagen signalerade lantmätaren H. Brookman, att han uppe från det platta taket på Frank Erd's diverseaffär, på North Minnesota Street där han placerat sitt mätteleskop, nu kunde se indianer. Kapten Nix beordrade ut alla till sina positioner och bud gick till kvinnor och barn att hålla sig inne i stenhusen. Samtidigt kom de sista överlevande från de undsättningsgrupper, som tidigare farit ut för att hjälpa folk på gårdarna längs

Cottonwoodfloden, tillbaka till staden. De kom instörtande med andan i halsen och skräck i blicken. De hade förfärliga historier att berätta och det skulle visa sig, att det var många av dem som faktiskt inte ens lyckades ta sig tillbaka med livet i behåll. Kriget var ett faktum kunde de, som nu brådstörtat kastade sig ner inom barrikaderna, bekräfta. Och nu började det gå upp för alla även i staden, att det faktiskt var allvar. Det fanns fortfarande människor kvar i husen i stadens ytterområden och de kom nu också springande för att hinna innanför barrikaderna innan det var för sent. Det rapporterades att det var många indianer och att de nu delade sig i två grupper, som för att omringa staden. I själva verket var det inte så många. Little Crow hade efter allt argumenterande inte lyckats samla mera än något hundratal. Alla de andra var fullt upptagna med att angripa de utspridda gårdarna i området, där de visste, att de knappast skulle stöta på något allvarligt motstånd och där det fanns gott om byte att lägga beslag på.

Innan männen bakom barrikaderna egentligen kunde se några indianer, såg de rök stiga upp från stadens norra delar. Där hade indianerna börjat sätta eld på en del hus. Men snart började det också smälla från höjderna söder och väster om staden. Ett kulregn svepte in över staden, men gick huvudsakligen över värnen, där försvararna låg. Trots kapten Nix förmaningar, att inga flyktingar skulle vistas utanför husen, så hade den blott trettonåriga Emilie Pauli klivit ut på trappan till ett hus, för att kunna se vad som hände. Redan ett av de allra första skotten träffade henne i huvudet och hon dog på fläcken. Ett annat skott träffade kapten Nix själv och slet av ringfingret på hans vänstra hand. Han såg sig om bland sina män. De var inte flera än ett fyrtiotal och eldstormen bara ökade i styrka. Men ytterligare några av de mindre grupper som tidigare hade givit sig ut från staden, kom nu springande tillbaka och Nix var säkert oerhört tacksam för varje man han kunde räkna in.

Hårdast stod striderna kring de barrikader som säkrade den sydligaste delen av kvarteren längs Center Street. Indianerna försökte gång på gång att övermanna försvararna där, men de höll stånd. Den grupp frivilliga från St. Peter, som under befäl av Nicolette Countys sheriff, L. M. Boardman, hade anlåtit till New Ulm på förmiddagen hade svårt att kommunicera med stadsborna, då många av dem bara talade tyska. Så när Boardman beordrade stormning av Frederic Rehfeldts hus, strax utanför barrikaden, där indianer hade förskansat sig, så var det bara åtta man som följde honom. Indianerna öppnade eld, när gruppen störtade in genom framdörren och dödade August Riemann och sårade tre andra, innan de flydde ut genom bakdörren. Gruppen tog huset, men fick snart backa undan igen, då de var för få för att kunna hålla det.

Våldsamma gatustrider blev nu resultatet och kampen stod hård kring flera hus som indianerna hade lyckats ockupera. Men försvararna lyckades driva bort dem från de flesta. En del hus stacks dock i brand och allmänt kaos rådde.

Vid halv femtiden började det regna och snart brakade ett fruktansvärt åskväder löst över staden. Samtidigt beslutade sheriff Boardman att sätta in en kavalleri- och artilleri-division mot indianerna. Det lyckades och indianerna drog sig hastigt tillbaka. Det utfallet och det häftiga ovädret räddade staden. Vid femtiden var alla indianer som bortblåsta. Försvararna hade tre döda och något halvdussin sårade. Men nu kunde man pusta ut för tillfället.

ANDRA STRIDEN, (den 23 augusti)

Men det var alltså bara tillfälligt. För några dagar senare skulle staden få utstå ännu ett våldsamt angrepp. Den här gången av nästan fyra gånger så många krigare som vid förra tillfället. Men också de vita i staden hade hunnit få förstärkningar. En handfull civila försvarare och ett mycket lägligt uppdykande åskväder hade räddat staden under måndagen den 19:e. Men nu var man något bättre rustade. Alla kurirer, som i sporrstreck hade ridit i alla riktningar efter den föregående striden, hade nått sina mål och olika räddningsstyrkor hade de senaste dagarna kommit till staden för att hjälpa till. Den största gruppen, ledd av domaren Charles E. Flandrau, hade omfattat 100 man. De kom från St. Peter och på vägen hade de plockat upp ytterligare 100 man från Le Sueur County. Flera andra mindre miligrupper hade också anslutit och på fredagskvällen försvarades staden av något mellan 350 till 500 man. Men oavsett hur

man räknade så var de allra flesta dåligt, eller näst intill obefintligt beväpnade. Många av de flyktingar som redan fanns i staden hade inget annat än dynggrepar, högafflar, spadar, yxor och liknande att försvara sig med. Flandrau utsågs till kommandant över alla enheter och han utsåg William B. Dodd och Wolf H. Meyer som sina löjtnanter. De olika milisgrupperna kommenderades av sina egna kapte-
ner.

bild 28 Charles E. Flandrau

Under fredagen spreds ett rykte att winnebagoindianerna hade slagit sig samman med siouxerna och hotade angripa staden Mankato. Direkt innebar det att Mankatokompaniet krävde att få lämna staden och återvända hem. Flera andra, mindre grupper följde deras exempel och några till och med deserterade, när Flandrau vägrade att släppa dem. Samtidigt hade andra män kommit till staden. Därav den osäkra siffran på hur stora styrkor domare Flandrau egentligen hade till sitt förfogande.

Så fort man hade organiserat sig började man bygga på de gamla barri-
kaderna och se till att hus i stadens ytterkanter evakuerades. Man grävde dessutom skyttegravar ett antal hundra meter utanför staden. Vaktposter sattes ut i stadens omgivning och på några av de högre hustaken stationerades spanare. På flera platser längre upp i dalen kunde man se röken från brinnande gårdar. Och klockan åtta på lördagsmorgonen, den 23 augusti, rapporterades vakterna de första observationerna av indianer på båda sidor om floden och en undersökningspatrull skickades ut. En patrull som blev avskuren och inte kunde återvända till staden.

bild 29 William B. Dodd

Klockan hade hunnit bli halvtio, när indianernas anfall kom. Flandrau bedömde att han nu kunde se 600 krigare, som snabbt spred sig i solfjädersform för att omringa staden. Han beordrade nu ut sina män till de skyttevärn, som man byggt någon kilometer utanför staden. Syftet var att slippa få in indianerna bland husen, där det skulle bli svårare att hålla dem ifrån sig. En taktik som snart skulle visa sig omöjlig att genomdriva. Indianerna hade inga svårigheter att gå runt den nya försvarslinjen på båda sidor och hotade snart att skära av männen från staden. En hastig reträtt tog därför vid, med eller utan några givna order. Männen rusade hals över huvud tillbaka till de barrikader man hade byggt inne i

staden och Flandrau kunde inte hindra dem. Men kanske var han lika glad för det, som det senare utvecklade sig.

bild 30 ny oljemålning med motiv från försvaret av staden New Ulm

Där bakom sina barrikader väntade nu Flandrau och hans män nervöst på indianernas nästa drag. Det dröjde dock då indianerna såg till att besätta de yttre liggande husen, efter att försvararna bara hade sprungit förbi dem och lämnat dem tomma. Därifrån kunde de så småningom tämligen obehindrat hålla uppsikt över alla öppna delar i staden och det blev direkt livsfarligt att röra sig längs gatorna. Men samtidigt som indianerna stannade upp för att gömma sig i husen, så försatt de också sin kanske bästa chans att bemäktiga sig staden. Nu fick Flandraus män en stunds andrum och kunde på nytt få organisation i sina led. Striden kom från den här stunden att bestå av ständiga anfall och motanfall för att be-

mäktiga sig olika hus, från vilka man kunde behärska delar av staden. Striden gick från hus till hus. En av de viktigaste byggnaderna, som de vita lyckades hålla hela dagen, var en stor

väderkvarn på en höjd i stadens södra delar. Postkontoret på södra sidan av Broadway, som var ett tvåvånings tegelhus, var en annan betydelsefull försvarspunkt, men som faktiskt låg utanför barriaderna. I källaren samlades de flesta av flyktingfamiljernas kvinnor och barn.

I och med att ställningarna nu började bli fastare, så övergick indianerna till att sätta eld på de hus som låg i stadens ytterkanter. Det var ett misstag, då de därmed själva förstörde sitt bästa skydd. Det här kan ses som ett tecken på att det inte fanns någon central strategisk kraft som kunde leda och styra indianerna. Men domare Flandrau och hans kompanibefäl hade egentligen lika lite kontroll och det mesta var kaos.

Så svängde vinden plötsligt och ökade i styrka. Den kom från sydost och svepte nu tunga rökmoln in över staden. Indianerna noterade snart förändringen och beslutade sig snabbt för att sätta eld på flera hus i stadens sydöstra och östra delar och därefter avancera mot stadens centrum i skydd av elden och röken. Även om Flandrau först vägrade att tillåta det, så blev det snart uppenbart, att även de vita var tvungna att röja vissa hus ur vägen, för att förhindra indianerna att använda dem som skydd. Nu hårdnade striderna allt mer. Allt var eld och rök, tjut och skrik, mot en ljudkuliss av smattrande gevärseld.

Under eftermiddagen rapporterades plötsligt män i civila kläder komma marscherande söderifrån längs vägen från Mankato. De förde en amerikansk fana och kaptan Dodd uppfattade dem som förstärkningar som nu höll på att vandra rakt i armarna på de indianer som höll stadens södra delar. Han begärde att få en grupp frivilliga och avancera för att ge dem understöd. Trots att andra varnade honom för att han själv skulle utsätta sig för indianernas eld, så övertalade han ett tjugotal män att följa honom. Med Dodd och sergeant James Schoemaker i

bild 31 målning utvisande hur det kan ha sett ut i staden New Ulm under striderna

spetsen, satte de sig i rörelse nerför Minnesota Street. De kom bara tre kvarter neråt, när de hamnade i indianernas korseld. Fem kulor träffade kaptan Dodd och åtskilligt flera hans häst. Männerna vände på klacken och störtade tillbaka upp för gatan, men flera av dem träffades. Några dödligt. Dodds häst galopperade upp till Kieslings smedja, innan den stupade och några män, som hade forskansat sig där, kunde ta hand om den döende Dodd. Det visade sig senare att de marscherande männen

ingalunda var några vita förstärkningar, utan indianer som hade klätt ut sig i vitmanskläder för att lura försvararna.

När man senare under eftermiddagen såg att indianerna samlades i allt större skaror i en park i stadens sydöstra hörn, utgick man från att indianerna nu samlades för ett avgörande angrepp. Vissa ville att man skulle göra ett försök att överge staden och fly. Men domare Flandrau vägrade. Det skulle inte gå med över 1000 värnlösa flyktingar, kvinnor, barn och sårade. "Jag ska själv ta befälet och driva indianerna ut ur sta'n, om ni vill hjälpa mig att få ihop femtio frivilliga som kan följa mig", förklarade han. Theodore Potter var en av de frivilliga som anmälde sig. Han stod just och pekade ut en tät ekdunge längs Mankatovägen som ett av de farligaste ställena längs den väg de skulle passera, när han träffades av en hagelsvärm i ansiktet

och föll medvetslös till marken. Någon som trodde han var död tog hans gevär, revolver och ammunition. När Potter ändå återfick medvetandet hjälptes han tillbaka till doktor McMahon, som lyckades plocka ut ett antal hagel ur hans vänstra kind och ge honom "lite flytande stimulan", för att sedan skicka ut honom igen. Potter förenade sig då åter med de frivilliga, just som de skulle ge sig av.

Med ett sextiototal män avancerade Flandrau nerför Broadway. Redan ett par kvarter nedanför barrikaderna stötte de på indianer, som i skydd av två kvarstående hus öppnade eld. De vita hade ingen uppsikt över indianerna och var själva i ett utsatt läge. Flandrau beslutade att det största huset måste bort, för att hindra indianerna från att ta skydd där och snabbt tände man eld på det. I skydd av röken kunde man sedan omgruppera sig. Medan man gjorde det sågs plötsligt en person komma utspringande från det mindre huset och snabbt bli nedskjuten av indianerna. Då insåg Flandrau, att här kunde finnas en möjlighet. "Jag vill ha fyra man som springer ut till mannen, medan vi går runt huset och angriper indianerna", sa han. Fyra man gjorde sig redo och sprang snabbt ut ur röken. Medan två av dem intensivt sköt med sina gevär, släpade de två andra undan den skadade mannen. Lockbetet fick avsedd verkan och när indianerna störtade fram för att angripa de fyra männen, rusade plötsligt femtio vita fram bakom dem under intensiv eldgivning och vilda tjut. Det blev för mycket för indianerna som hastigt skingrades för alla vindar. Det var indianernas sista försök att tränga in i staden från den södra sidan.

Resten av dagen bestod huvudsakligen av krypskytte och korseld på olika platser i staden. För att få stopp på det beordrade Flandrau, att alla hus utanför barrikaderna skulle brännas ner. Så skedde också och indianerna drevs undan bit för bit. Till slut var det bara den stora väderkvarnen, som nu stod en bit utanför barrikaderna, som strider fortfarande stod omkring. Männena som försvarade den var tämligen säkra uppe i den höga byggnaden, men deras ammunition var på upphällningen. Efter att några försök gjorts att springa över det öppna området med mera ammunition, så beslutade Flandrau att även kvarnen skulle överges och antändas. Så skedde också och som en jättelik vårdkase lyste den brinnande kvarnen upp stadens kvarvarande kvarter under natten, medan alla överlevande försvarare ängsligt stirrade ut i mörkret efter nya indianska angrepp. Angrepp som aldrig kom.

Men när söndagsmorgonen grydde spred sig oron på nytt, då indianer kunde ses avancera både söder och sydväst om staden. Men efter ett par rejäla salvor mot dem och efter att Flandrau och Jacob Nix lurade dem att tro att försvararna nu hade kanoner, så drog de sig tillbaka. "Kanonen" var en bit plåtrör och ett par smidesstäd som man hade satt ihop under natten och fyllt med krut. När krutladdningen brändes av så lurades troligen indianerna att tro, att försvararna på något sätt under natten hade lyckats få tag på kanoner. Därmed var det andra slaget om staden New Ulm över. En tredjedel, eller närmare 190 hus, hade gått upp i eld och rök. Konflikten hade kostat 25 döda och åtskilliga skadade, men staden var fortfarande i de vitas händer. Under dagen hade indianerna, i det kringliggande området, dessutom lyckats döda ytterligare 7 personer och kunde nu dra sig tillbaka uppför Minnesotafloren med ett enormt krigsbyte och med många fångar. Hur många indianer som hade stupat är det ingen som vet. Olika siffror har angivits, men inget är säkert.

Även om staden fortfarande var i de vitas händer, så beslutade man att ta det säkra före det osäkra och överge den. Därför kunde man under måndagsdygnet se en jättelik karavan av vagnar, lastade med flyktingar och med vad som gick att rädda med sig från den till stora delar nedbrända staden, på väg mot staden Mankato i sydost.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

INDIANER I MINNESOTA ALLMÄNT / Bertil Thörn

Komna fram till sent 1700-tal så var det i huvudsak två indianstammar som levde inom det område som senare blev Minnesota. Det var Dakota Sioux och Ojibwe, eller Chippewa som de

oftast kallas i USA. Själva kallar de sig Anishinaabe. 1745 hade ojibwestammen vunnit ett avgörande krig mot dakotastammen och börjat driva dem mot väst och syd.

Men för att börja från början. Det första beviset på människor i området har vi i form av ett skelett av en liten flicka. Det hittades nära Pelican Rapids och bedöms kunna vara så gammalt som 27 000 år. Ännu ett skelett hittades vid Sauk Rapids och verkar kunna vara från ungefär samma tid. Ett tredje skelett är det som kallats Browns Valley Man. Det hittades i den allra västligaste delen av staten och har bedömts vara 10 000 till 11 000 år gammalt.

Från den Arkaiska perioden, 5 000 till 1 000 år före Kr., finns det lämningar som visar på en viss kulturell uppdelning mellan folkgrupper som då levde inom området. Skulle alltså kunna vara ett tecken på att det fanns flera olika folkgrupper representerade. Från den här tiden har man även hittat ett första hundskelett. Hundar har alltid varit av stor kulturell och religiös betydelse för ojibweindianerna, som anser att vargen är en helig släkting till folket.

Från den period vi kallar Woodland, 1 000 före Kr till 1700, så ser man vissa influenser från den mera avancerade Hopwellkulturen, som skjuter fram impulser upp genom Mississippidalen. En kulturpåverkan som blev allt starkare under periodens senare del, efter Kristi födelse. Vid tiden omkring år 1 000 hade minst två större centra etablerats i Mississippidalen. Relativt stora byar inrymmande 600 till 800 individer och omgivna av skyddande vallar har grävts fram på slät mark ovanför relativt rik jordbruksmark längs floden.

Arkeologerna berättar alltså för oss att fyra olika kulturer har förekommit under förhistorisk och tidig historisk tid inom det som skulle komma att bli staten Minnesota.

Storviltjägarna, eller Paleokulturen, som befolkade området förre 5 000 före Kr. var en del av en större sammanhängande befolkning som täckte i stort sett hela norra delen av kontinenten. De var nomader och levde i små familjegrupper. De tillverkade verktyg av vassa stenar, som de använde som spjutspetsar och knivar. De bar kläder tillverkade av djurhudar och de bodde i tillfälliga kojor och vindskydd. Men de behärskade tekniken att göra upp eld vid vilken de värmdes sig och lagade mat.

De Archaiska folkgrupper som sedan tog vid under tiden från 5 000 till 1 500 före Kr. vidareutvecklade bruket av naturresurserna och använde sig även av koppar, granit och basalt för att tillverka mera sofistikerade verktyg. De var fortfarande halvnomadiska, då de flyttade mellan olika platser i takt med årstidsväxlingarna och tillgången till föda. De hade nämligen börjat skörda vildväxande bär, frukter, frön och grönsaker, som till exempel ekollon, som komplement till sin diet.

Skogsfolken, som hade sin storhetstid mellan 1 000 före Kr. och fram till omkring år 1 700, lärde sig att skörda vildris och deras population ökade kraftigt. Det här levnadssättet fick dem också att etablera sig i bofasta byar. Trots att de till stor del levde av sina risskördar, så fortsatte de att jaga, bison, hjort, älg och mindre småvilt, såväl för köttet som för skinnen. Även om de också använde koppar i sin verktygstillverkning, så började de också att karva ut redskap ur ben och horn, efter att kopparförekomsterna började sina. De använde också benbitar och snäckskal för att smycka sig. Eftersom man från den här tiden också börjar hitta lerkärl, så utgår arkeologerna från att de här folken kan ha varit släkt med folk som tidigare levde i Ohioflodens dalgång och som av någon anledning nu hade vandrat västerut mot Mississippifloden. Bland de här folken förekom också bruket att bygga stora gravhögar där de satte sina döda.

Parallellt med, eller snarare under senare delen av Skogsfolkens tid, existerade i de södra delarna av utbredningsområdet det vi kallar Mississippikulturen, som hade starka influenser av mexikansk högkultur. Antagligen är det här människor som kommit söderifrån och flyttat norrut längs Mississippifloden. Deras särdrag kännetecknas av större, befästa byar, ben- och stenverktyg och deras lergods tyder på handel med folk från andra delar av kontinenten.

bild 32 schematisk bild visande fördelningen av land mellan indianstammarna i Minnesota

Lämna vi dessa äldre tider och tittar på senare historisk tid, tiden närmast före och i samband med de vitas ankomst, så ska vi finna folkgrupper som än idag finns inom området, eller i dess angränsande områden. Men det är huvudsakligen två olika indianstammar som utgör det dominerande inslaget. Det är dels Ojibwe, eller Chippewa, som man ofta säger i USA, och så är det Siouxstammar, som vi ska berätta lite mera om i ett separat föredrag senare.

Det finns idag sju olika Ojibwereservat inom statens gränser. De är Grand Portage i det nordöstra hörnet. Bois Forte i statens allra nordligaste del, där också Red Lake-reservatet ligger. White Earth är beläget i nordvästra delen medan Leech Lake-reservatet är placerat mera centralt i statens nordliga halva. De återstående, Fond du Lac och Mille Lacs ligger båda i den östra delen av statens nordliga halva.

När det gäller siouxerna så har de i princip inga regelrätta reservat kvar inom staten, då de skoningslöst drevs ut ur staten under efterspelet till det blodiga siouxupproret 1862 - 63. Det som idag kallas "siouxindianska reservat", Upper Sioux, Lower Sioux, Prairie Island och Shakopee Mdewakanton, är mera att betrakta som små kommuner, vilka bildades av Kongressen, för ett antal återvändande fredliga indianer, långt efter att oroligheterna var över.

Små rester av andra mindre stammar finns i staten eller framför allt i dess närmaste kringområden. Det är stammar som Winnebago, Iowa, Oto, Sauk och Fox.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

INDIANSTAMMEN OJIBWE / CHIPPEWA / Bertil Thörn

Ojibwe - eller Ojibwa eller till och med Ojibway, kallas i USA huvudsakligen för Chippewa eller Chippeway - och är en bland de största indianstammarna i Amerika, norr om Mexico. Den är idag uppdelade mellan ett antal grupper i Kanada och USA. I Kanada är de den tredje största stammen, i antal medlemmar räknat, närmast efter Cree och Inuit. I USA är stammen den fjärde största, efter Navajo, Cherokee och siouxfolken. Ojibwefolken i USA omfattar nästan 60 000 individer och återfinns i områden som sträcker sig från staten Michigan i öster till Montana i väster. I Kanada finns sedan ytterligare knappt 80 000, fördelade på ett stort antal band, som i sin tur är uppdelade i ett par tre understammar, såsom egentliga Ojibwe, Saulteaux och Mississauga. Deras utbredningsområde sträcker sig från västligaste Quibec och ända bort till östliga British Columbia.

Det här folket har ett språk som de själva kallar Anishinaabe, eller egentligen Anishinaabemowin, men som vi västerlänningar främst känner som Algonquin. Därmed är de språkligt besläktade med andra indianstammar som Blackfoot, Cheyenne, Cree, Fox, Menominee, Potawatomi och Shawnee, bland andra. Betydelsen av namnet Ojibwa är obekant, men ett antal olika förslag, mer eller mindre fantasirika, har genom tiderna framförts.

Enligt deras muntliga berättelser, sägs det, att de en gång i urtiden levde vid havet i öster, i ett land som de kallade "Turtle Island" - Sköldpaddön. Sju miigis figurer (miigis är ett ord som betyder strålände eller självlysande) hade då uppenbarat sig för folket och lärt dem hur de skulle leva sitt liv - midway. En av de sju figurerna hade varit så spirituellt kraftfull, att han hade dödat de människor som råkade komma i hans närhet, innan han återvände till havet. Men de sex andra figurerna stannade hos folket. De sex figurerna skapade först fem klaner (så kallade doodem) för folket, symboliserande olika djur, fiskar eller fåglar. De fem klanerna är Bullhead (som är en karpfisk), Trana, Stjärtand, Björn och Älg. Något senare uppstod också en sjätte, Mård. Om den sjunde varelsen hade stannat kvar, så hade han skapat Thunderbird (Åskfågeln), en mytisk fågel som förekommer i de flesta indianska kulturer.

I ett senare skede uppenbarade sig en av dessa miigis på nytt i en vision och uttalade en förutsägelse. Miigin förklarade att om anishinaabefolken inte flyttade västerut, så skulle de inte längre kunna behålla sitt sätt att leva, beroende på att nykomlingar snart skulle uppenbara sig i öster. Efter att ha konfererat med sina grannfolk, Mikmaq och Abenaki, för att höra sig för om det kunde vara säkert att flytta inåt landet, så började de stegvis att förflytta sig längs St. Lawrencefloden och Ottawa River till Lake Nipissing och till De Stora Sjöarna. Längs vägen bildade de nya, små "Turtle Islands" och folket kom att delas upp i sex grupper, av vilka Ojibwe blev en. Även den här gruppen - Ojibwe - kom så småningom att delas upp i ett flertal stamgrupper allt eftersom deras förflyttningar mot väster fortsatte. Vissa av dessa mindre grupper spred sig till slut ända ut mot västkusten.

De första skriftliga noteringar om stammen har vi i jesuitprästerna årsrapporterna som kallas "Jesuit Relations" redan på 1640-talet. Genom sina fredliga kontakter med franska handelsmän och jägare lyckades indianerna relativt tidigt tillskansa sig eldvapen, med vars hjälp de sedan satte press på dakotastammen och successivt tvingade dem undan mot sydväst. Likaså tvingade de indianerna i stammen Fox mot söder. Vid 1700-talets slut behärskade de i stort sett hela landet ovanför De Stora Sjöarna, på den kanadensiska sidan och ända bort mot Turtle Mountains, i nuvarande North Dakota på USA-sidan. De lierade sig med Ottawa- och potawatomifolken och kallade unionen för "Council of Three Fires". Tillsammans förde de krig huvudsakligen mot stammarna i Irokesefederationen i sydost och mot Siouxerna i väst.

Genom sina tidiga kontakter med fransmännen kom de att ta deras parti i striderna mellan Frankrike och England. Men när fransmännen väl hade förlorat det kriget, anpassade sig ojibwefolken och slöt förbund med engelsmännen, med vilka de sedan kämpade mot USA i 1812 års krig. Ojibwefolken var samtidigt de första att sätta agendan för bruket att utforma detaljerade avtal med europeisk-kanadensiska ledare, redan innan landet hade hunnit att översvämmas av europeiska invandrare. Men när det så småningom visade sig att de valt fel sida även i de senare krigen, så hjälpte inte längre några avtal, utan amerikanerna tvingade nu obarmhär-

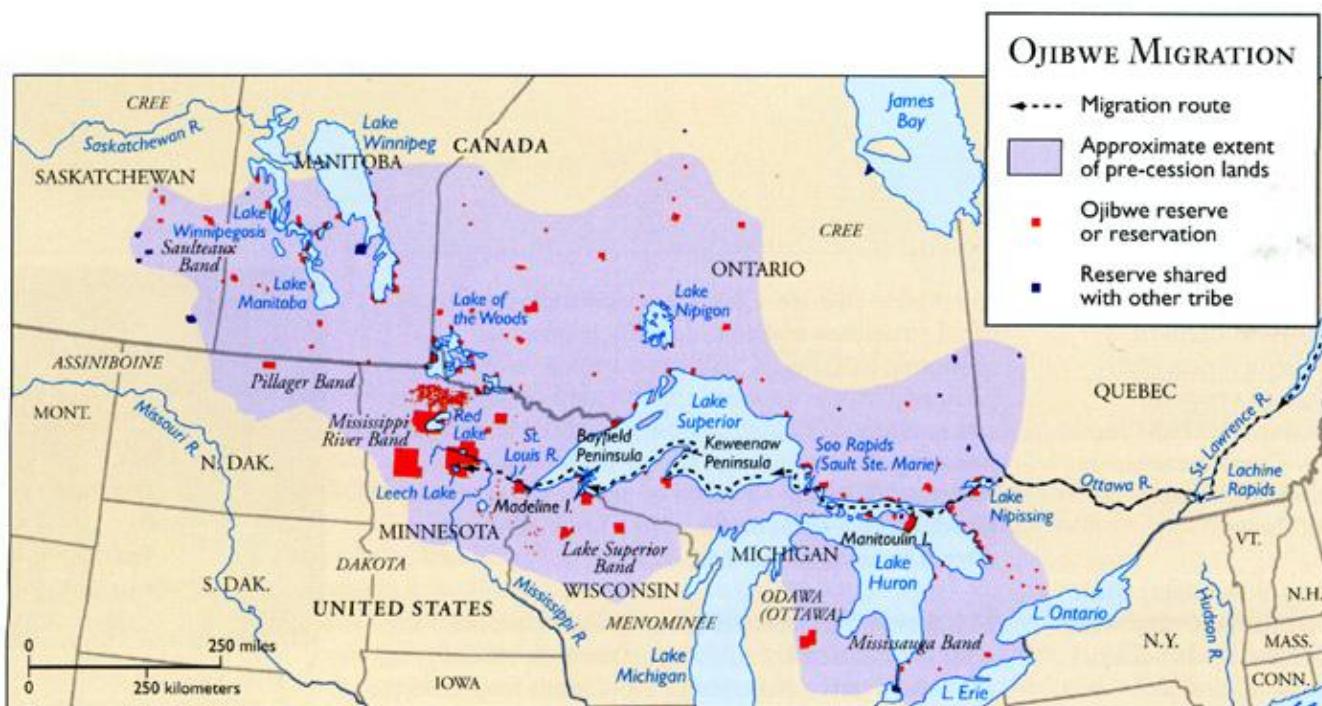

bild 33 Ojibweindianernas landbas och deras migrationsvägar

tigt undan dem längre och längre västerut, till de slutligen själva hamnade ända in i de landområden från vilka de drivit undan siouxerna. Det är därför vi nu finner att gränslinjen mellan de gamla fienderna går ungefär diagonalt genom nuvarande staten Minnesota.

Deras allra heligaste ceremoni är den så kallade Midewiwin Society, som uppvisar en rad detaljerade och komplexa ceremonier, liksom sånger och berättelser. Involverat i komplexet är också berättelser som beskriver deras historia utformad i kartliknande bildberättelser. Enligt de

här urgamla berättelserna, som många är nedtecknade på björknäver, så berättar de att de alltså en gång har kommit från de östra delarna av USA och då främst ute från kustlanderna, ett land som de kallade Turtle Island (Sköldpaddön). De hade tidigt ett väl utvecklat handelsnät, som sträckte sig över stora delar av kontinenten och de kände till många av kanotlederna västerut, så långt som ända ut till västkusten.

Typiskt för ojibwefolket är deras tillverkning och användning av kanoter gjorda av björknäver, deras bildskrift, liksom utförda på björknäver och som kan sägas vara en motsvarighet till prärieindianernas så kallade "vinterkalendrar", som är utförda på skinn. Andra kännetecken, typiska för ojibwe, är deras användning av de porslinsliknande cowriesnäckorna som betalningsmedel i sin handel, samt för att de skördade vildris och tillverkade pilspetsar av koppar.

bild 34 Ojibweindianer

sommar tappar de så lönnträden på sin sav, av vilken de sedan framställer lönnsirap. Deras traditionella bostad utgörs av barktäckta hyddor som kallas wigwam. De kan vara kupolformade eller spetsiga som prärien tipitält. Numera har de sina hemvist inom det flertal olika reservat som är upprättade för dem såväl i USA som i Kanada. Självklart är de idag så att många också lever i det amerikanska eller i det kanadensiska samhället, utanför reservaten. Och även på reservaten lever man i riktiga hus, men har samtidigt ändå inte helt övergivit sina traditionella bostäder.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

INSTITUTE FOR AMERICAN INDIAN STUDIES / Bertil Thörn

Det som numera kallas "The Institute for American Indian Studies" (IAIS) och som ligger i närheten av den lilla staden Washington i Connecticut, hette från början "the American Indian Archaeological Institute". Organisationen skapades 1975 av två privatpersoner, "Ned" Swigart och Sidney Hessel, med syfte att belysa New Englands, fram till dess, nästan helt okända historia.

Det hela hade börjat med att Ned Swigart, redan i början av 1970-talet, på eget initiativ, hade engagerat hundratals frivilliga, till att vara med och gräva i stadens omgivningar, för att leta efter tecken på tidigare bebyggelse och tidigare kulturer. Arbetet belönades med en mängd upptäckter, som tydde på en utbredd tidigare bosättning i området. Snart nog hade ett litet förrådsrum på baksidan av Gunnery School, där Swigart var instruktör, fyllts till bredden med uppgrävda forntida föremål. Nu hade man också en mängd arkeologiska fältdata som behövde organiseras och analyseras. Något som låg långt bortom dessa frivilliga krafters förmåga. Men ett antal professionella arkeologer upptäckte vad som pågick och anslöt sig frivilligt, samtidigt

som andra intresserade började titta pengar för att kunna starta det som sedermera alltså blev "the American Indian Archaeological Institute".

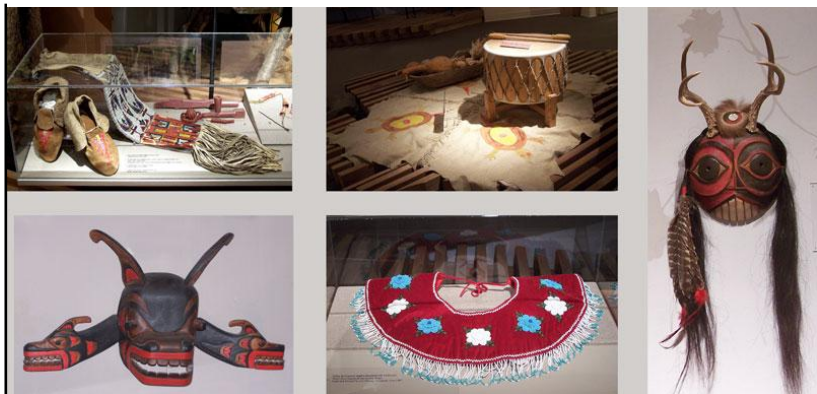

bild 35 interiör och exteriör från IAIS (the Institute for American Indian Studies)

Sedan 1975 har organisationen grävt ut över 500 olika platser och gjort mängder med fynd. Bland dem det extraordinära fyndet av en 10 000 år gammal boplatz - det äldsta kända arkeologiska fyndet i Connecticut.

bild 36 utomhusanläggningen samt föremål ur samlingarna vid IAIS

Man kan tycka vad man vill om arkeologiska utgrävningar. Och på senare tid har det vuxit fram ett allt starkare motstånd mot att gräva upp arkeologiska föremål, då man därigenom fördärvar "bevismaterial" för framtida studier. Men oavsett vad man har för uppfattning om det här, så är det otvetydigt så, att arkeologi bidrar till vår ökade kunskap. Det här har också varit organisationens ledstjärna från första början. För att tydligare markera det ändrade man organisationens namn 1991 till "the Institute for American Indian Studies". Samtidigt vidareutvecklade man verksamheten till att också innefatta såväl utbildning som forskning. Så idag har man inom organisationen tillskapat en "utbildningsavdelning", som förutom olika speciella program och workshops numera driver regelrätta utbildningsprogram för skolelever i olika åldersgrupper. Något som flitigt utnyttjas av områdets skolor. Skolor från andra delar av landet söker också kontakt med organisationen för att få pålitlig och korrekt information i frågor som rör områdets tidigare kulturer.

Organisationen är fortfarande en medlemsbaserad organisation, men som också söker och får ekonomiskt stöd från företag och olika myndigheter, från fonder och via frivilliga gåvor. Årligen

har man 10 000 besökare och upp emot 15 000 skolelever deltar årligen i organisationens olika utbildningsprogram. Man har också en giftshop i museet, där det alltid går att hitta intressanta indianska föremål och vars försäljning bidrar till organisationens fortlevnad.

Men det är inte bara i organisationens utbildningscenter och museum som verksamhet bedrivs. Man äger också en del av det kringliggande landet, där man via självguideade promenader kan besöka olika platser som till exempel en väldokumenterad algonkinsk by uppbyggd baserat på de fynd man har gjort vid arkeologiska utgrävningar. Vidare en "trädgård", där man kan se hur indianer inom den så kallade Nordöstra Skogslandskulturen bedrev ett primitivt jordbruk, vilka växter man odlade, vilka redskap man använde och hur man tog vara på produkterna. Här finns också en speciell odling som presenterar dåtida medicinalväxter och örter. Förutom det här så finns här också en konstruerad arkeologisk utgrävningsplats, uppbyggd för att visa hur det går till att göra arkeologiska utgrävningar.

I museet finns utställningar som speglar såväl förhistoriska som historiska och nutida indianska livsformer och kulturer. Och ofta förekommer demonstrationer av indianskt liv och leverne, som till exempel matlagning, verktygstillverkning, skinnberedning, klädtillverkning. Men också presentationer av filmer, föredrag, sagoberättande, danser och andra föreställningar. Program anpassade för alla olika åldersgrupper och intresseområden. Man har öppet sju dagar i veckan, året runt och här händer alltid någonting.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

JOHN OTHER DAY / Bertil Thörn

John Other Day (Anpetu Tokeca) föddes nära Swan Lake, Nicollet County, i Minnesota år 1801. Han var en fullblodssioux ur Wahpetonstammen. Hans far var Red Bird (Zitka Duta). Other Day var också känd under namnet Good Sounding Voice och han var i sin ungdom känd som en djärv och oförvägen krigare. Men också som en ganska ostyrig själ med en dragning åt det våldsamma. Han hade under en tid, som de flesta andra, rätt så svåra alkoholproblem

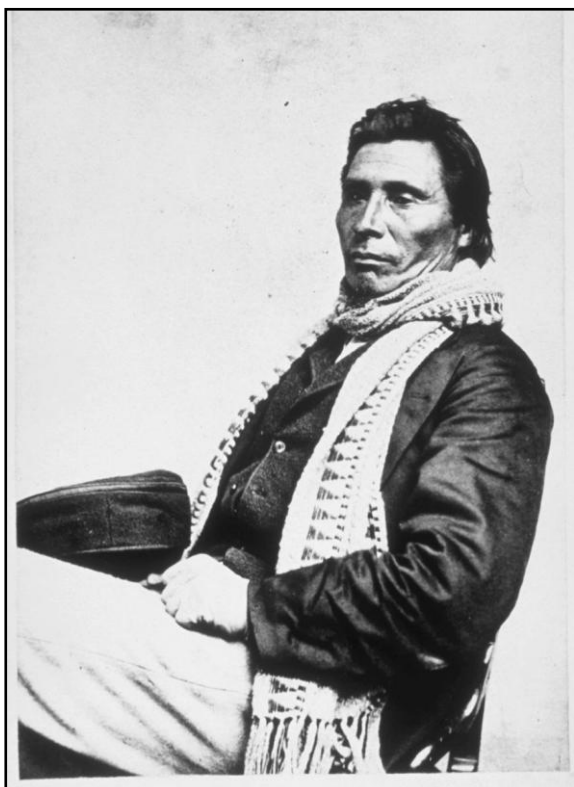

bild 37 John Other Day

och det sägs att han till och med ha dödat tre eller fyra av sina stamfränder i samband med rejäla fylleslag. Men han hade också hjälpt krigskamrater som råkat illa ut under drabbningar med andra stammar.

Men så blev han plötsligt kristen och lämnade alla sina våldstendenser bakom sig. Han sökte sig till Dr Williamsons kyrka vid Hazelwood Republic, strax utanför den Övre Agenturen och han lämnade det indianska bakom sig, i och med att han startade jordbruk och började klä sig som de vita.

1857, när den våldsamme Inpaduta angrep och mördade ett flertal nybyggare vid Spirit Lake, i Iowa, ställde han upp och hjälpte till att spåra upp indianerna. Han var delaktig i dödandet av Inpadutas son, Roaring Cloud, och han medverkade till att befria Abbie Gardner, som hade varit fånge hos Inpaduta.

Året därpå, 1858, var han en medlem av den delegation indianska ledare som var inbjudna till Washington för fredssamtal med presidenten. Där träffade han en vit kvinna, som han senare gifte sig

med. Efter giftermålet levde de i ett hus på reservatet, som agenten låtit bygga åt dem och de drev ett litet jordbruk.

Den 18 augusti 1862 attackerade uppretade och missnöjda indianer den Nedre Agenturen och började att mörda handelsmän och andra innevånare, samt sätta eld på husen. Attacken kom helt överraskande för de vita, men bland indianerna hade det under en längre tid pågått hetsiga diskussioner, om hur illa de vita behandlade dem och speciellt då handelsmännen. En hemlig krigsförening hade bildats och dess medlemmar propagerade för krig med de vita. I dessa diskussioner förhöll sig hela tiden John Other Day, tillsammans med många andra vitvänliga indianer, som motståndare till uppror.

När nu ändå situationen hade gått så långt att krigshandlingar hade startats och budet hade nått upp till den Övre Agenturen, skyndade sig Other Day att varna alla vita han träffade på. Han lyckades samla ihop 62 män, kvinnor och barn, som han, tillsammans med sin hustru och ett antal släktingar, förde till Agenturens förrådshus, som var ett stenhus. Där gömde han undan dem och han och hans släktingar ställde sig som vakter kring huset under hela natten till tisdagen. Tidigt nästa dag förde han dem på bakvägar över Minnesotafloren och på en tre dagar lång flykt till säkerheten i staden Cedar City. Därifrån kunde de sedan själva ta sig vidare till platser som Hutchinson, Glencoe, Carver, Shakopee och St. Paul.

När general Sibley senare satte upp sin befrielsearmé, anlätade han Other Day som vägvisare och spejare och som sådan deltog Other Day i striderna vid Birch Coulee och Wood Lake, där han kämpade på de vitas sida.

För det här föreslogs han få en belöning på 10 000 dollar, men Kongressen skar ner beloppet till 2 500 dollar. En summa som han använde för att köpa en ny farm i närheten av staden Henderson. Indianerna, som betraktade honom som en förrädare, hade nämligen bränt ner husen på hans tidigare gård och förstört alla hans grödor. På den nya gården fortsatte han sedan att driva sitt jordbruk under ett par år. Men han blev aldrig någon framgångsrik bonde och så småningom sålde han gården och flyttade tillbaka till reservatet, där agenten lät bygga ett nytt hus åt honom.

Efter en tid insjuknade han i tuberkulos och togs in på sjukhus i Fort Wadsworth, där han dog nio dagar senare, den 19 oktober 1869.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

KULTUROMRÅDET NORDÖSTERN / Bertil Thörn

Öster om Prärien ligger ett väldigt skogsland, dominerat av Nordamerikas "Stora sjöar". Det sträcker sig från Mississippi i väster och ända ut till Atlantkusten i öster. Ursprungligen var det täckt av löv- eller blandskog. I norr fanns det tall, men annars dominerade ek, alm, ask, lönn, hickory och kastanj. I skogarna strövade hjort, svartbjörn och i norr även älg. På marken växte bär och andra ätliga örter. Lönnarna kom att ge lönnsirap och de nämnda djuren blev uppskattade jaktbyten.

Ändå bosatte sig indianerna helst i närheten av vattendrag eller sumpmarker. För där fanns det fisk, skaldjur, vilt och fågel. Men även där växte ätliga rötter, bär och inte minst vildris (*Zizania aquatica*), en mycket eftertraktad stapelföda. För dem som levde längs atlantkusten betydde skaldjuren mycket. För dem som levde på gränsen till Prärien var buffeljakt ett viktigt komplement. Insamling, fiske och jakt var alltså de ursprungliga näringarna, men det som successivt kom att förändra regionen och ge den dess karaktäristika var faktiskt majsodlingen. Majsen spreds söderifrån och skapade förutsättningarna för större sociala grupperingar, som till exempel det välkända Irokesförbundet.

Indianfolken i nordost tillhörde (med ett undantag, som var de siouxtalande winnebagoerna i väster) två större språkgrupper: algonkiner och irokeser. Dessa hade många gemensamma drag, men skilde sig också på avgörande punkter - inte bara språkligt.

Algonkinerna var tidiga innevånare i området, medan irokeserna var senkomlingar. De förstnämnda var spridda över hela området, medan de sistnämnda huvudsakligen levde söder och öster om Lake Ontario.

Algonkinerna levde utspridda, i små byar, och i wigwamhus, som var en rund eller avlång hydda, täckt med bark eller stråmattor, på en stomme av grenar. Irokeserna levde i stora byar med dubbla eller tredubbla palissader och i långhus, tjugo meter långa, rektangulära byggnader med rundade tak och öppningar på kortsidorna. Inne i huset delade två familjer på en eldstad i mittgången. Varje långhus rymde idealt fem eldar och alltså tio familjer.

Båda grupperna odlade dock marken på samma sätt, genom svedjebruk. Grödorna var också gemensamma. Förutom majs, även bönor och pumpor. Arbetsfördelningen var likartad: männen jagade, fiskade, byggde hus, skötte byteshandeln, samt röjde och svedjade fälten; kvinnorna samlade vilda växter, sådde, rensade och skördade fälten, gjorde korgar, sydde kläder och lagade mat.

Såväl män som kvinnor gick i skinnkläder; kvinnorna i långa klänningar eller en blus över en lång kjol och männen i hjortskinnsskjorta, ländkläde, långa damasker och mockasiner.

Irokeserna bytte dock ofta ut ländkläderna mot kiltar. Båda könen kunde prydas med piggsvinstagg, snäckor eller snäckskal. Vintertid svepte alla in sig i varma skinnmantlar. Kvinnorna hade långt hår som fick hänga fritt. Männen däremot var ofta delvis rakade (eller

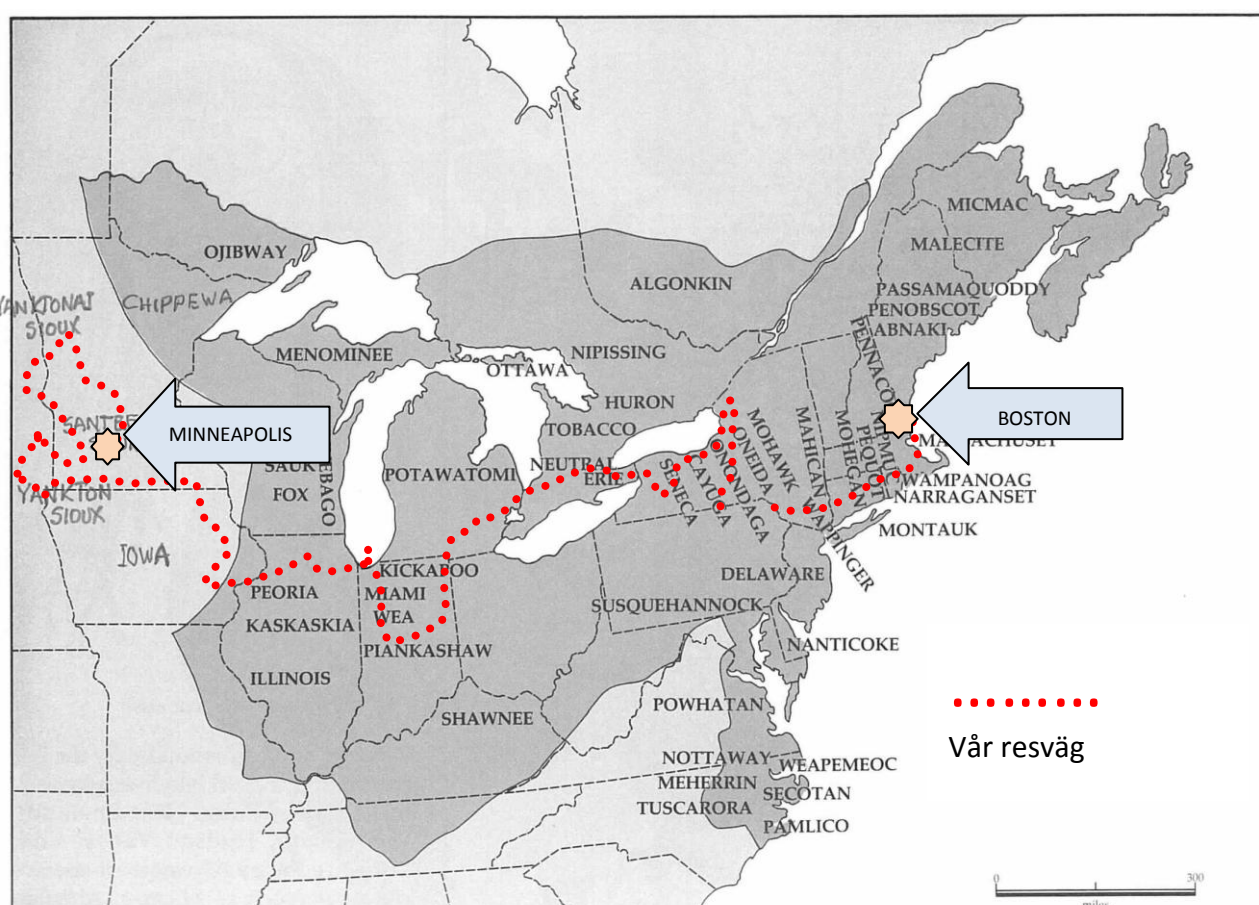

bild 38 kulturområdet "Nordöstern", med vår färdväg markerad

rättare, skrapade) på huvudet; kvar blev bara en hårtofs eller en hårkam.

I den sociala organisationen dominerade band- respektive klanorganisationen; det förstnämnda bland de nordliga grupperna, det sistnämnda bland jordbrukarna i söder. Hos flera folk kombinerades detta med ett slags hälftensystem (moiety) där varje hälft hade ett totem, den ena en fågel eller ett hjordjur, den andra en sköldpadda eller något annat fyrfotadjur. (Begreppet totem är för övrigt ett uttryck som lånats från algonkinernas ord för "släktingar").

Klanerna var hos irokeserna matrilineära (räknade släktskap på modernets sida) medan det bland algonkinerna fanns såväl matri- som patrilineära enheter. Irokeserna kunde inte gifta sig inom klanen och klantillhörigheten var livslång; en person som gifte sig bibehöll alltid sin ursprungliga klantillhörighet. Klanen förfogade dessutom över ett visst antal namn; nyfödda barn

gavs ett av dessa som inte var i bruk. Namn kunde sedan under olika omständigheter bytas ut; en ny hövding kunde till exempel få sin föregångares namn. Vissa heliga föremål associerades också med klanen.

Den politiska organisationen baserades på konsensus, samförståndsbeslut. Banden var ofta självständiga under stor del av året och bands samman med de övriga främst genom språk, giftermål och gemensamma ceremonier under den sociala högsäsongen. Väktalighet blev därför, som på många andra håll i Amerika, den viktigaste egenskapen hos ledare. Kvinnorna spelade en viktig roll, även i de jordbrukande folkens politiska organisation. När en hövding dog var det kvinnorna som tillsatte en ny; om någon misskötte sig kunde han bytas ut efter beslut av samma kvinnor.

Irokesförbundet var ursprungligen en sammanslutning av fem olika, närbesläktade folk: mohawk, oneida, onondaga, cayuga, och seneca. (En sjätte stam, Tuscarora, anslöt sig först på 1700-talet). Dessa inledde förhandlingar, någon gång på 1400- eller 1500-talen, för att få slut på stridigheter folken emellan. Från att ursprungligen ha varit ett fredsinitiativ blev Irokesförbundet så småningom en regional maktfaktor och kom att gå i strid med en lång rad andra indianfolk under främst 1600-talet. De vitas ankomst stärkte så småningom förbundet och i Frihetskriget allierade sig irokeserna med Storbritannien, mot de lokala, vita nybyggarna. Dock anslöt sig stammen Oneida till de amerikanska kolonisterna och gick därefter en svår balansgång mellan sina lojaliteter mot såväl amerikanerna som mot sina egna landsmän och förbundsbröder.

Bland det som förknippas med Nordostområdet finner vi skalpering. Det är oklart om seden infördes av de vita (den populariserades dock definitivt av dessa) eller om det är en ursprungligt indiansk sedvänja.

Något annat karaktäristiskt för detta område är wampum, cylindriska och ornamenterade musselskal, uppträdde på sentråd, som bland annat användes som ett slags valuta. Det fanns dessutom två valörer: vita och purpurfärgade; de senare var mest värdefulla. Lösa musselskal, sewan, fungerade som ett slags växelmynt.

Wampum spelade alltså en viktig roll i handeln mellan olika folk i området - men de kunde även ha en roll i kommunikationen folk emellan. Symboliska budskap, broderade på bälten, kunde sändas från ett folks ledare till ett annat.

Något som förknippas med just irokeserna är de skickligt snidade trämaskerna, ofta med förvridna ansikten. De är ofta målade i starka färger och uppskattade som konsthantverk. De flesta av de masker vi i dag möter i olika museer hörde till ett medicinsällskap som kallades False Face Society, inom vilket de användes i samband med botande av sjukdomar. Tanken var att skrämma bort onda andar. Den allra viktigaste sammanslutningen av personer med erfarenhet av indiansk medicin var dock Midewiwin eller Mide-sällskapet hos chippewa.

Bland de grupper som återfanns i nordost vid de vitas ankomst märks winnebago, passamaquoddy, delaware, powhatan, ojibwe, sauk, kickapoo, miami, och illinois. Här fanns naturligtvis också folken i Irokesförbundet: mohawk, oneida, onondaga, cayuga, seneca och tuscarora; liksom grupperna i Huronförbundet: tionontati, wyandot, erie, Lawrence-irokeser och susquehanna. Några av de här stammarna finns inte längre som etnolingvistiska grupper.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

LAC QUI PARLE MISSION / Bertil Thörn

"Den talande sjön" är vad Lac Qui Parle betyder. Det franska namnet fick området 1826 av pälshandlaren och tolken Joseph Renville, som hade en fransk far och en siouxindiansk kvinna som mor. Som ung växte han upp bland sin mors folk i byn Kaposia, alltså där St. Paul, Minnesota nu ligger. Men vid tio års ålder tog hans far honom med sig till Kanada, där han fick gå i skola hos katolska präster och lärde sig franska. I vuxen ålder etablerade han själv en

Bild 39 den gamla träkyrkan vid Lac Qui Parle Mission

pälshandelsstation i den lilla byn vid Lac Qui Parle och han bjöd in missionärer att etablera en missionsstation på platsen.

För många av områdets indianer var det här deras första nära kontakt med Euro-Amerikansk kultur. Allt gick kanske inte så lätt och smidigt, när missionärerna försökte kristna indianerna och få dem att bli bofasta och börja odla som de vita gjorde och resultaten var kanske inte så lysande. Men trots att missionärerna lämnade området redan 1854, finns det fortfarande ett fyrtiotal kyrkliga organisationer runt om i Monta-

na, Nebraska, North - och South Dakota som kan spåra sina rötter tillbaka till missionen vid Lac Qui Parle.

Idag finns ett arbetsförmedlingskontor på platsen för den ursprungliga handelsstationen. En kort promenadslinga med informationsskyltar berättar om det lilla området där en grupp Protestantiska familjer levde. Inne i kapellet finns utställningar som beskriver deras arbete, de lokala indianerna och Joseph Renville, mannen som försökte överbrygga de båda världarna. Besökare lär ska kunna ringa i kyrkklockan, som är den ursprungliga och påstås vara den äldsta kyrkklockan i Minnesota.

Området kring sjön är idag ett viltreservat, som tillsammans med Big Stone National Wildlife Refuge nordväst om sjön nu har omvandlat hela övre Minnesota Riverdalen till ett jättelikt naturområde med ett mycket rikt djur- och fågelliv.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

LAKE SHETEK / Bertil Thörn

Nästa stopp vi ska göra är i en minnespark som heter Lake Shetek State Park. Här finns ytterligare ett minnesmärke. När man står så här framför en minnessten och läser inskriften så kan det bli rätt så ytligt, allrahelst som vi under den här resan praktiskt taget åker från minnessten till minnessten. Men här har det faktiskt hänt mycket dramatiska saker. Det vi kommer att se här är ett monument till åminnelse av de 15 nybyggare som miste livet i området onsdagen den 20 augusti 1862.

Det här var ett sjörikt område. Men det var också ett område med såväl gott om timmer som med utmärkta odlingsmarker. Enda problemet var myggen och alla andra insekter! Det var en ren plåga tidvis. Här hade mellan 1855 till 1861 ett drygt dussin familjer, säg omkring fyrtio personer, slagit sig ner och byggt sina små gårdar, huvudsakligen öster om den största sjön, Lake Shetek. Området låg drygt elva mil väster om staden New Ulm, som var den närmaste större orten. Området låg alltså tämligen isolerat.

Så här långt västerut var det de två västligaste siouxstammarna, Sisseton och Wahpeton, som var dominerande. Drygt sex mil nordväst om Lake Shetek levde White Lodge och hans band och ännu lite längre västerut hövdingen Lean Grizzly Bear. Båda hatade de vita och hade redan under måndagseftermiddagen den 18:e augusti, när de fått besked om att kriget hade startat vid den Nedre Agenturen, sänt bud till Little Crow, att han kunde räkna med deras stöd. Little Crow hade tacksamt svarat, att de var välkomna att sälla sig till hans styrkor, när han nu skulle angripa Fort Ridgely. Men när det svaret nådde de två, så hade de redan beslutat starta sitt eget krig. De var nu på väg mot bosättningarna vid Lake Shetek. På vägen hade de stött på en av nybyggarna, Phineas Hurd. Ingen vet riktigt säkert vad som hände Phineas, men han hade varit på väg västerut, för att söka nytt land i Dakotaterritoriet, kanske för att undkomma

myggplågan och hade troligen kört rakt i armarna på indianerna. När indianerna väl nådde fram till nybyggena, kunde man i alla fall se, att de körde med Phineas vagn och red på hans hästar.

När White Lodge och hans sisetonkrigare nu kom ner från norr, passerade de förbi Aaron Myers nybygge i norra änden av Lake Fremont. Men dagen innan hade andra indianer, som Aaron kände mycket väl, kommit förbi och oprovocerat börjat att riva ner hans stängsel. Aaron sov, då han hade varit vaken större delen av natten, för att hans hustru Mary var svårt sjuk. Nu väcktes han av barnen, som kom in och berättade, att en massa indianer höll på att rasera staketet. Aaron hastade ut och frågade varför indianerna gjorde så. "Bara för skojs skull", blev svaret. "Gå du in och ät frukost så blir du på bättre humör". Sedan försvann de skrattande.

Bild 40 minnesmonument i Lake Shetek State Park

När indianerna nu på onsdagsmorgonen passerade förbi Myers, så ställde de kosan till nästa gård, som var Phineas Hurds gård i södra änden på sjön. Phineas hustru, Alomina, höll på att mjölka korna, när ett tjugotal indianer uppenbarade sig. Alomina hade inte hört något av sin man på en vecka nu, sedan han gav sig av västerut. Men nu fick hon en klump i magen, när hon såg att en av indianerna red på hans häst. Indianerna vinkade åt henne, att de skulle gå in i huset. John Voight, som Hurd hade hyrt till att se till gården medan han var borta, befann sig inne i huset. När indianerna kom in blev Alominas baby skrämmd och började gråta. Voight tog då pojken och gick ut på gården. Utan någon förvarning sköt då indianerna honom i ryggen och den lille Edward föll till marken. Det här blev som en startsignal. Indianerna plundrade nu hela huset, samtidigt som de sa till Alomina, att ta upp pojken och genast ge sig av. De visade henne på vägen mot New Ulm och sa, att hon skulle få leva om hon gick sin väg. Hon fick inte ta med sig någonting och de sa också, att alla andra vita i området skulle

dödas. Med Edward på armen och med den lille, treårige William, barfota traskande vid sin sida, påbörjade Alomina Hurd nu en lång och hård vandring.

Indianerna fortsatte sedan söderut till nästa gård, som var det barnlösa paret Andreas och Maria Kochs stuga intill sundet mellan Bloody Lake och Lake Shetek. Det är familjen Kochs stuga som fortfarande står kvar här i parken. Här sköt de Andreas ute vid logen, men lät Maria slippa undan, när hon direkt började springa mot paret Irelands stuga, längre ner efter Lake Sheteks östra strand. Men när hon väl kom fram dit fann hon stugan låst. Längre ner längs vägen såg hon dock människor på väg söderut. Hon lyckades springa ifatt dem.

Bild 41 Andreas och Maria Kochs stuga

Ungefär samtidigt som Andreas Koch hade blivit dödad, hade Charlie Hatch, som nyligen kommit till området för att se ut en bit mark åt sig, närmat sig Hurds nybygge, där han skulle låna en vagn och Phineas Hurds oxar. Men han blev misstänksam

redan när han såg Hurds hund ligga död på gårdsplanen. Så såg han att huset blivit plundrat och till slut fann han också den döde Voight vid sidan om huset. Genast vände han om och sprang mot paret Kochs nybygge. När han närmade sig fick han plötsligt se indianerna framför sig. Han hade dock turen att hinna gömma sig, innan de såg honom. Där satt han sedan med hjärtat i halsgropen i busksnåren och bad en stilla bön, att han inte skulle bli upptäckt. Det hjälpte, för när indianerna äntligen kört iväg Maria och själva lämnat gården, satte han igång att springa allt vad han kunde mot Irelands stuga. Där lyckades han förmå Thomas och Sophia Ireland att packa sina fyra barn i en skrinna och komma sig iväg fortast möjligt. När han väl såg att familjen Ireland var på väg, skyndade han vidare på sin alarmfärd till familjen Eastlick en bit längre ner mot sydväst.

Lavina och John Eastlick hade kommit till Lake Shetek så sent som i oktober året innan. De hade fem söner mellan 1 och 11 år. De hade också en Mister Rhodes som tillfälligt inneboende. Familjen satt och åt frukost, när den utmattade Charlie Hatch störtade in genom dörren och stammade fram: "Indianerna håller på att döda nybyggarna. De har redan skjutit Voight". När han hämtat andan en stund och berättat lite mera av vad han visste, frågade han efter en häst, så att han kunde rida vidare och varna de andra. Samma sak upprepades därför något senare i William Duleys hus.

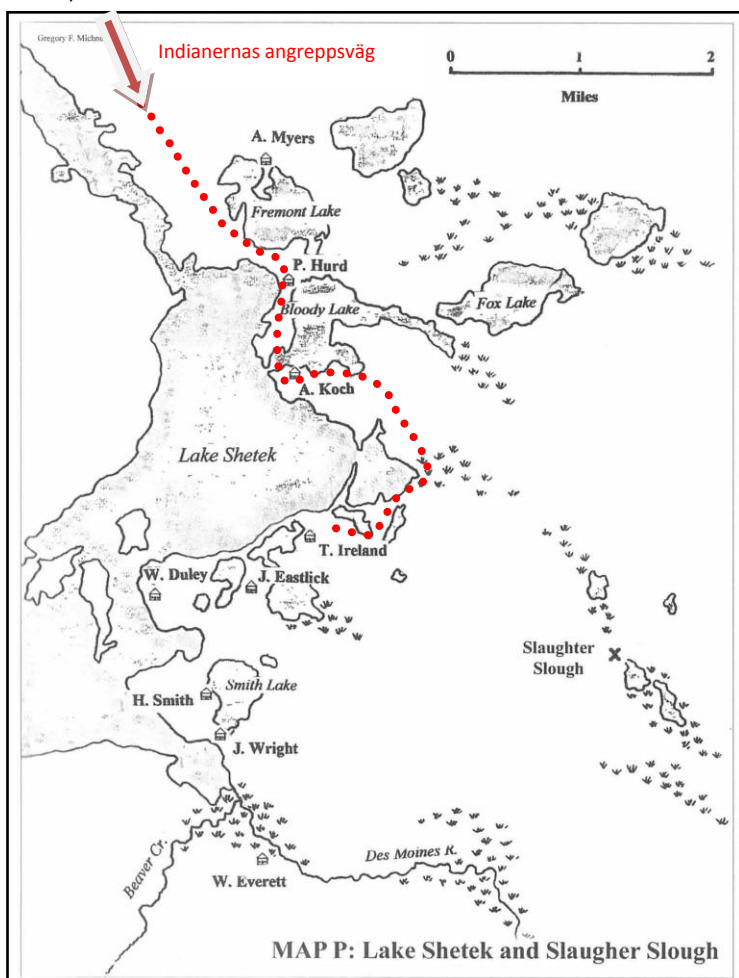

Bild 42 krigsområdet kring Lake Shetek

Nästa ställe var Henry och Sophia Smiths hus, vid stranden av Smith Lake, öster om Lake Shetek. De hade inga barn och kunde därför lättare komma sig iväg. Därför var det ingen hemma hos Smiths, när familjen Eastlick väl kom dit. Alla fortsatte nu söderut, mot John och Julia Wrights hus, söder om Smith Lake, allt medan larmkarlen, Charlie Hatch, skyndade vidare till sin svåger, William Everett och sin egen syster Almira och delgav dem de dramatiska nyheterna. Även de samlade ihop sina tre barn och gav sig genast av mot Wrights.

När familjen Ireland lämnade sitt hus var indianerna dem redan i hasorna. Thomas satsade på att locka med sig indianerna i en annan riktning än resten av familjen. Det lyckades och indianerna började jaga honom i stället för att följa efter familjen.

William Duley sprang med sin familj mot Wrights. När hustrun och barnen inte orkade springa längre, gömde han dem i snårskogen och fortsatte själv mot Wrights för att hämta hjälp.

Allt var skräck och förvirring. Ingen visste egentligen vad det var som pågick. Osäkerheten skapade känslor av panik och många hade svårt att tänka rationellt. Till förvirringen bidrog också att indianerna uppträdde orationellt. Det fanns indianer som visade samma rädsla som de vita och det fanns indianer som uppträdde som att de ville hjälpa de vita flyktingarna, medan andra åter helt saknade medkänsla och bara hade mord och våld i tankarna. Och man visste inte vilka man kunde lita på. Familjen Eastlick stötte på en grupp indianer strax innan de nådde fram till Wrights. De här indianerna frågade Lavina Eastlick vad som stod på och när de fått veta det så visade de alla tecken på att bli lika skrämnda som de vita. Kvinnorna grät och ojade sig, medan andra försökte lugna flyktingarna och sade att det hela troligen inte var så

farligt. När Lavina och hennes familj äntligen nådde fram till Wrights nybygge och kommit innanför dörren, fann hon att även Julia Wright var lugn och sansad och försäkrade alla förskräckta flyktingar, att det var ingen fara. "Indianerna är våra vänner. De kommer att slåss för att skydda oss", sade hon. De indianer hon avsåg var åtta krigare ur Old Pawns band. Old Pawn själv försäkrade också att han skulle göra vad han kunde för att hjälpa de vita. Så han gick med William Duley och William Everett för att hämta de familjemedlemmar som gömt sig i skogen. På sin väg hittade de också den vettskrämda Maria Koch, som var alldeles dyblöt efter att ha hamnat i ett kärr under sin flykt. När gruppen sedan hittat sina egna familjer och lyckats återvända till Wrights, var där nu sammanlagt 34 flyktingar i det lilla huset. Alla undrade vad de skulle göra härnäst. Några menade att de skulle barrikadera sig i stallet, men merparten ansåg att de borde stanna i huset. När de hade sett över vilka förutsättningar de hade till att försvara sig, kunde de bistert konstatera att de totalt endast hade tre "ekorbössor", några hagelgevär, en kagge med krut och några säckar blykulor. Man delade i alla fall ut gevären och petade upp håll mellan väggarnas stockar för att kunna skjuta i alla riktningar. Old Pawn och hans krigare var fortfarande kvar utanför och försäkrade att de skulle hjälpa de vita. Men de klagade på att de inte hade någon ammunition. Några av de vita gav dem då två av sina gevär och ammunition. Egentligen helt otroligt med tanke på den brist de själva hade på försvarsvapen. Men det här får nog ses som ett bevis på att nybyggarna egentligen inte alls var vana vid att använda vapen och hellre lämnade över det ansvaret till andra. Andra menade att indianerna inte var att lita på och att de inte skulle tillåtas komma inomhus. Old Pawn föreslog då att de alla tillsammans skulle möta indianerna utanför huset och samtidigt avfira sina gevär. Det borde räcka för att avskräcka indianerna att komma närmare, menade han. De vita accepterade hans resonemang, men Lavina Eastlick förmanade sin man att inte skjuta förrän han såg att Old Pawns män först hade avlossat sina skott. Hon litade inte på den gamle indianen. Men trots att det gick precis som hon anat och alla sköt utom just Old Pawns män, så hände ändå inget mera. Senare lär hon ha sagt, att hon trodde det berodde på att indianerna blev för fega, när de väl fick chansen. Ingen vet.

Den gemensamma skottsälvan hade hur som helst ingen verkan på indianerna som bara kom närmare och närmare. Old Pawn erbjöd sig då att förhandla med dem. Något som slutade i att indianerna erbjöd de vita att få fri lejd om de lämnade allt kvar i stugan och bara gav sig av. De vita hade inte så mycket att välja på, även om det var många som inte litade på indianerna. I all hast fick man fram en vagn och spände för ett par hästar. Så gav man sig av. Alla fick inte plats i vagnen, utan några fick gå bredvid. Till en början gick allt bra, men snart såg man att indianerna följde efter. Skräcken satte in på nytt. Man försökte få hästarna att gå fortare, men lasset var för tungt och de hade jämt göra med att dra det framåt. Någon föreslog att de skulle låta indianerna få ta hästarna, i förhoppningen att de skulle nöja sig med det. Så alla hoppade av vagnen och sprang ner emot en sänka i prärien. En sänka som i regntider blev till en sumpmark. Gräset växte högt och frodigt här och de flyende såg det som en möjlighet att gömma sig här. Men två av dem fortsatte spingande nerför vägen. Av de andra var det flera som träffades av gevärseld från indianerna, innan de hunnit ner i sumpmarken. Lavina Eastlick i hälen, Emma Duley i en arm, Willie Duley i skuldran och Julianne Ireland i ett ben. Indianerna förstod att det kunde vara farligt att springa ut i gräset, där de inte kunde se sina offer, så de stannade på behörigt avstånd till en början. Men så fort någon rörde sig i gräset och gräset vajade, smell det skott från indianerna och flyktingarna upplevde de visslande projektilerna i obehaglig närhet. Alla viskade åt varandra att ligga stilla.

En storvuxen indian kom plötsligt framåt. När han var inom skotthåll, öppnade han sin skjorta och skrek åt de vita att skjuta honom, om de kunde. Thomas Ireland menade att han kände igen indianen som hövdingen Lean Grizzly Bear. Det var ett sådant där typiskt "hjältedåd" som indianer ofta gjorde för att imponera på sina kamrater. Men i det här fallet gick det illa. Både Tom Ireland och William Duley tog tillfället i akt och slängde iväg varsitt skott. Till sin tillfredsställelse såg de indianen trilla av sin häst och bli liggande.

Bild 43 Lavina Eastlick med söner-
na Erton (stående) och Lille Johnny

Men det här blev till en kortvarig tillfredsställelse. De andra indianerna uppe på höjden tog skydd och bevakade sina offer, som inte kunde göra annat än att ligga stilla. Så fort någon rörde sig smäll flera skott och det dröjde inte länge förrän flera av kulorna fann sina mål. Lavina Eastlick träffades i sidan. Charley Hatch i en arm. Almira Everett i nacken. Ännu så länge inga allvarigare skador, men så träffades Sarah Ireland i magen och den åttaåriga Giles Eastlick fick en kula genom bröstet och dog ögonblickligen. Sophia Smith träffades i höften. Sedan dröjde det inte länge förrän även John Eastlick träffades och blev liggande tyst och stilla.

Efter någon timme började indianernas eldgivning att avta och man kunde höra Old Pawn ropa, att om kvinnorna kom ut så skulle inget hända dem. William Everett ropade tillbaka att han inte trodde på vad Old Pawn sa. Genast sköt indianerna på nytt mot platsen varifrån de hört rösten och Everett träffades i armbågen. Men andra bland flyktingarna menade att det här kanske ändå var en chans att kvinnorna kunde sparas och att männen

kanske kunde smita efter mörkrets inbrott. Almira Everett frågade Lavina Eastlick om hon ville gå med henne, men Lavina var så illa skadad att hon knappt kunde röra sig. Men Julia Wright, som även kunde lite av indianernas språk, sa att hon skulle gå med. Så de två reste sig försiktigt och började gå mot indianerna, som också kom dem till mötes. William Duley lade an och sa att han nu minsann skulle passa på att skjuta Old Pawn. Men både Sophia Smith och Lavina Eastlick tiggde och bad honom att låta bli. Duley lade ner sitt gevär igen, men Thomas Ireland reste sig och ropade till indianerna, att åtminstone skona kvinnor och barn. Svaret blev bara en hagelsvärm från nära håll som perforerade hans vänstra arm och sida och punkterade hans vänstra lunga. Han föll tungt tillbaka ner i gräset och blev liggande, medan han stönade: "Gode Gud, nu har jag blivit dödad!"

Almira och Julia kom tillbaka till sumpmarken, efter att de talat med indianerna. De upprepade indianernas budskap, att alla kvinnor och barn skulle sparas, om de kom ut nu. Det fanns nu inte mycket att välja på och de skadade kvinnorna samlade ihop sina barn så gott de kunde och hjälpte sedan varandra ut ur gräsgömslet.

Nu hände en lång rad grymma händelser, som är så barbariska att vi inte behöver relatera allt. Men så fort kvinnor och barn kommit tillräckligt långt bortom skotthåll från sumpmarken, rusade indianerna till för att lägga beslag på sina vinster, utan den minsta tanke på och respekt för sina avgivna löften. De flesta barnen dödades skoningslöst, medan speciellt de yngre kvinnorna blev föremål för en tydlig maktkamp, där dominerande ledare lade beslag på de flesta. White Lodge själv greppade tag i Mariah Koch och två av de äldsta av Irelands flickor, Rosa nio år och Ellen sju år, blev föremål för slagsmål mellan två krigare. Men det hela slutade med att Chief Redwood tvingade undan de två och själv lade beslag på flickorna. Old Pawn valde att lägga beslag på Julia Wright och hennes barn. Han menade att hon nu skulle bli hans hustru. Men när de båda svårt sårade Sophia Smith och Sophia Ireland äntligen lyckats släpa sig uppför slutningen, skrattade bara indianerna åt dem och sköt ihjäl dem på fläcken. Den elvaårige Willie Duley, som nu gick framför Lavina Eastlick, hann heller aldrig se, när en annan indiankrigare plötsligt bara rusade fram och sköt honom i ryggen. Lavina chockades av brutaliteten och vände sig till Old Pawn och frågade om de också tänkte döda henne. Men Old Pawn bara skakade på huvudet. Strax därefter lyfte han ändå geväret och sköt henne i ryggen. Skottet gick in snett bakifrån och kom ut ovanför höften, där det också genomborrade hennes högra arm. Lavina föll och blev liggande, medan Old Pawn, som trodde hon var död, bara fortsatte.

Lavina var dock inte död. I varje fall inte riktigt... Några minuter senare smög hennes elvaårige son, Merton, fram till henne och hon viskade till honom och bad honom, att han skulle försöka: "ta hand om lille Johnny (ett år) och sköta om honom så länge han levde"...

Så slöt hon ögonen igen. När en krigare såg att hon ändå inte var död, gick han fram och stötte sin gevärskolv hårt i hennes huvud. Lavina svimmade av, men kunde ändå förnimma hur Merton ropade på henne. Hon tordes dock inte röra sig, utan låg bara tyst och stilla, tills alla indianer hade försvunnit.

Ett kraftigt åskregn drog nu fram över området och väckte Lavina, som nu frös så att hon huttade trots att det ännu bara var eftermiddag. Hennes huvud värkte och hon visste det inte då, men gevärsslaget hade spräckt hennes skalle. Hade det inte varit för hennes tjocka och meterlånga hår, så hade hon utan tvekan varit död. Hon såg sig försiktigt omkring, men såg inga indianer. Så hon började krypa i riktning mot vad hon tyckte lät som en röst som ropade "Mamma, Mamma". Det visade sig vara Willie Duley. Men när hon såg, att hon inte kunde göra något för honom, kravlade hon sig vidare mot en annan röst och fann där den sexåriga Lillie Everett sitta lutad över sin döende lillebror Charles. Lillie frågade efter vatten, men Lavina hade inget att ge henne. Längre bort hittade hon den döda Sophia Ireland, med sin treåriga dotter fortfarande liggande på bröstet. Ännu längre bort hittade hon slutligen två av sina egna barn. Giles var död, men Fred levde fortfarande, även om hans andning nu bara var en otäck rossling. Alldeles översig given av skräck och sorg lyckades Lavina nu närmast i panik komma sig upp på fötter och satte av rakt ut över prärien så fort hennes plågade kropp tillät.

Den unga Lillie hade stannat hos sin svårt skadade lillebror hela natten. Hon upptäcktes av indianer, som dagen därpå hade återvänt till sumpparken för att plundra de döda på vad de kunde ha i sina fickor. De tog nu med sig Lillie, men lät både Charles och den lilla Julianne Ireland ligga kvar. Senare har Lillie sagt att: "jag antar att de två svalt ihjäl".

Men det fanns ytterligare några överlevande i sumpparken. Merton, Lavina Eastlicks elvaårige son, hade letat reda på sin knappt tvååriga lillebror, Johnny och kom nu bärande på honom, när Tom Ireland kallade på honom och ville att han skulle stanna, så att de kunde dö där tillsammans. Men Merton ville inte vara med på det. "Mamma har sagt till mig att bära med mig Johnny så länge jag lever och det tänker jag göra", sa han bara. Farbror Tommy, kanske skämdes något för att han hade givit upp, när en elvaåring visade sig ha sådant kurage. Så han sa, att han skulle följa med Merton åtminstone fram till vägen. Frank Eastlick försökte också resa sig och gå med dem, men skjuten såväl genom munnen som i höften och i magen, räckte hans krafter inte till och han fick ge upp.

När en begravningspatrull nästan två månader senare sökte igenom området hittade de och begravde tolv kroppar. Vad som hände med den lille Charles Everett är det ingen som vet. Hans kropp återfanns aldrig. Men resultatet av massakern i det som ända sedan dess har kallats "slaktarkärret" hade blivit tretton döda och flera svårt skadade och tillfångatagna.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

LIBBY OCH GEORGE CUSTER / Bertil Thörn

Elizabeth Bacon Custer föddes den 8 april 1842 i staden Monroe, Michigan. Hon var dotter till en framgångs- och inflytelserik domare. Men hennes liv skulle ändå från början komma att inrymma mycket sorg och tragik. Samtliga hennes tre syskon och även hennes mor skulle alla komma att dö innan hon ens blev tonåring. Som det enda överlevande av hans barn kom domare Bacon att avguda Elisabeth. Och hon var både vacker och intelligent. Hon gick ut skolan i juni 1862 som etta i sin klass. Fadern hoppades naturligtvis att hon nu skulle gifta sig med en man av hennes egen samhällsstatus och hon verkade gå honom till mötes genom att avvisa ett flertal friare i avvaktan på den rätte.

Bild 44 Elisabeth "Libbie" och George Armstrong Custer

Men på hösten 1862 mötte hon sin stora kärlek, mitt under brinnande inbördeskrig. Även om de båda omgående hade fattat tycke för varandra, så var inte fadern speciellt trakterad av att få denne yngling till svärson. Den unge mannen var nämligen inte av någon rik och framstående familj och domaren hade säkert haft någon med högre status i åtanke, så han tillät inte den unge friaren att komma in i det Baconska huset, eller ens tillåta att de två träffades utanför. Naturligtvis ännu mindre att de skulle gifta sig med varandra. Någon fattig officersfru hade han minsann inte tänkt sig att hans avgudade dotter skulle bli.

För den kärlekskranke friaren var nämligen inget annat än en simpel kavallerilöjtnant, nyligen utexaminerad som den sämste i sin klass från West Point och nu ute i kriget. Det här var inget för domare Bacons dotter.

Men sedan denne fräknige, fräcke och fullständigt orädda yngling vid namn George Armstrong Custer, i strid efter strid, utfört den ena bragden efter den andra och snabbt stigit i graderna och i takt med det låtit höra talas om sig i allt vidare kretsar, var hans dotter fast besluten att hålla fast vid sitt val. Så, när Custer, strax före slaget vid Gettysburg (där han också kom att

spela en avgörande roll) tagit flera hopp på beföringsstegen och blivit utsedd till arméns yngsta general, med befäl över en egen brigad, då kunde inte domare Bacon längre stå emot och det unga paret gifte sig den 9 februari 1864.

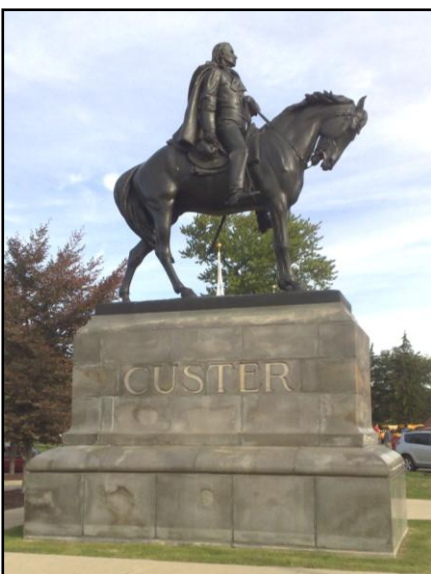
Libbie och George hade ett stormigt men också både kärleksfullt och romantiskt äktenskap. Ett äktenskap av den typ som om det hade varit idag ständigt skulle ha speglats på skvallertidningarnas löpsedlar. Även om George nog var en av de mest självcentrerade och självupptagne person man kan tänka sig, så avgudade Libbie honom och höjde honom ständigt till skyarna i alla sammanhang. Libbie var honom obrottsligt trogen och lojal. Och hon var på intet sätt lottlös. George såg i henne snarast kombinationen av en ängel och en lekkamrat som väl passade alla hans upptåg och barnsligheter. Och en person som villigt lät honom vara den Gud han själv var helt övertygad om att han var. De flesta insikter vi har i deras samliv tyder ändå på att de hade ett lyckligt förhållande. Dock fick paret aldrig några barn.

Efter hennes mans alltför tidiga död, i den berömda striden vid Little Bighorn, den 25 juni 1876, kom Libbie att bli en frispråkig företrädare för sin mans rykte och eftermäle genom de populära böcker som hon skrev om honom och hans karriär, samt den mängd föreläsningar hon outtröttligt genomförde runt om i landet. Huvudsakligen tack vare hennes oförtrutna kampanjande till hans ryktes förmån, kom Custer med tiden snarast att framstå som en hjälte. Visserligen en fallen hjälte, men ändå en närmast gudalik person, offer för andras tillkortakommanden. En bild som blev så väl cementerad att den har stått sig långt in i vår tid.

Libbie kom alltså att ta som sin livsuppgift att till varje pris hålla sin mans goda rykte obefläckat.

Hennes ansträngningar kröntes också med framgång. Inte en den högsta militärledningen, som ju säkert hade stora svårigheter att förklara hur i hela friden en hord ociviliserade vildar hade kunnat övermanna arméns allra bästa kavalleriregemente, förmådde att föra fram annat än positiva omdömen om hennes avgudade George Armstrong Custer. Han var och förblev en hjälte och en Gud i hennes ögon, liksom att hon lyckades göra honom till det även i gemene mans ögon. Allt beroende på hennes outtröttliga aktiviteter.

Libbie gifte aldrig om sig. Men hon drog sig heller inte tillbaka i ensamhet. Tvärtom var hon en oerhört social person som gärna frotterade sig med såväl höga militärer som med politi-

ker och andra välkända samhällsmedborgare. Hon lyckades till och med hålla sig framme och fick sitta närmast president Taft, när den ryttarstaty vi snart ska se här i hennes hemstad, Monroe, skulle avtäckas 1910. Trots att hon tillbringade en mycket stor del av sin tid på resande fot, mellan olika PR-aktiviteter i syfte att upprätthålla sin mans goda rykte, så besökte hon dock aldrig platsen för striden vid Little Bighorn, i Montana, där han hade stupat.

När hon slutligen själv dog, den 4 april 1933, hade hon inte bara uppnått sitt syfte att helgonförklara sin man, utan också skapat sig en liten förmögenhet på över 100 000 dollar, som ett resultat av alla sina populära böcker och föreläsningsturneer. Hon skulle alltså komma att överleva sin man med 57 år. 57 år av oförtröttligt arbete på att hålla hennes mans rykte rent och lysande. Hon är begravd intill sin man vid militärhögskolan West Point. Ända in i det sista alltså trogen sin avgudade Autie.

Beträffande föremålet för hennes livsgärning, generalen George Armstrong Custer, så tror jag inte att vi behöver någon särskild historia. Den har Libbie redan berättat för oss.

Bild 45 ryttarstaty av general Custer i staden Monroe, Michigan

Huset där Libbie föddes och växte upp har senare flyttats, så vi kommer inte att beöka den platsen, utan vi nöjer oss nu med att stanna till vid den imponerande ryttarstatyn av hennes man från 1910, som står här nere vid floden.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

LITTLE CROW / Bertil Thörn

Hans indianska namn var Chetan Wakuwa Mani. Ett namn som har misstolkats och förenklats av de vita. Ordet Chetan betyder Hök och inte kråka. Och hela namnet ska uttolkas som "Höken som jagar gående". Men det har alltså översatts till engelska kort och gott som "The Crow", "Kråkan". Att den här personen dessutom kallas Lilla Kråkan, beror på att man normalt gav en person som ärvde ett namn för "Little", ungefär som vi ibland lägger till begreppet "Junior" för att markera att det är en person som ärvt sitt namn av en föregående med samma namn.

Och så var det i det här fallet. Han var den tredje och sista i en rad besläktade siouxhövdingar, som hade det här namnet. Ett namn som fungerade mera som en titel än ett namn.

Han var sedan 1846 ledare för kapozhabandet. Ett av banden i santeesiouxstammen Mdewakanton. Hans personliga namn var egentligen Taoyate-duta, som översatt skulle motsvara - "Hans folk är rött". Namnet Little Crow var alltså ett hövdingenamn som gått i arv i hans släkt under flera generationer.

Bandets huvudläger - Kapozha - var vid tiden för hans födelse beläget på Mississippiflodens västra strand en bit nedanför Minnesotaflodens utlopp. Alltså strax nedanför nuvarande staden St. Paul. Hans födelseår - som man är osäker på - har varierande angivits till tider från omkring 1800 till 1820. Vanligast omkring 1810. Hans tidiga levnad är tämligen okänd, men ledarskapet för kapozhabandet ärvde han efter sin far någon gång omkring 1846, sedan fadern dött efter att ha vådaskjutit sig själv.

Han har beskrivits som allt från ett hänsynslöst råskinn till en bildad statsman, men väldokumenterade fakta om hans liv och person är sparsamma.

Som ett resultat av en landavträdelse 1837, flyttade han med sitt band över Mississippifloden och levde därefter tillsammans med de andra mdewakantonbanden längs Minnesotafloeden. Vid den här tiden beskrevs han av general Henry Sibley som en opålitlig suput. Men han har också beskrivits som en ledare

med vitvänlig inställning, men med en något vacklande hållning gentemot de vita herrarna.

Efter att fadern dött, 1846, uppstod osämja i familjen och ett par av hans halvbröder utmanade honom om ställningen som bandets ledare. Det slutade med att Little Crow sårades svårt i båda händerna av en gevärskula avlossad av en av halvbröderna. Om det här enbart hade att göra med den interna maktkampen, eller om det var ett bråk i samband med en av de alltför vanliga spritfesterna är oklart, men kanske var det den händelsen som under senare år fick Little Crow att propagera för avhållsamhet från alkohol. Skadan gjorde honom gravt handikappad för resten av livet.

Bild 46 Little Crow

Sedan halvbröderna dödats och Little Crow tagit ett fast grepp om bandets ledning, utvecklade han snabbt sin ledarstil. Han skulle visa sig vara en engagerande talare och han hade en förmåga att förstå de större sammanhangen i livet tydligare än många andra indianer. Han insåg tidigt också, att samarbete med de vita vore att föredra framför att göra motstånd. Han lärde sig därför att förstå och tala engelska och han uppfattades som allmänt samarbetsvillig av de vitas myndigheter.

Den 5 augusti 1851 var han den förste santeeledaren att skriva på ett avtal i Mendota, Minnesota, där indianerna avsåde sig rätten till stora delar av sitt land i Minnesota i utbyte mot en liten reservation vid övre Minnesotafloren. Kanske var det här ett utslag av att han gärna ville hålla sig på god fot med de vita. Men kanske var det också en följd av att han var mycket äregirig och till varje pris ville framstå som en stor ledare. En ambition som gjorde att vissa tyckte att han var alltför eftergiven mot de vita.

1857 ställde han frivilliga krigare till myndigheternas förfogande i jakten på sin stamfrände, den blodsbesudlade Inkpaduta. Året därpå ledde han en santeedelegation till Washington, där han övertalades att låta stycka upp sin lilla reservation i personliga lotter.

Nu hade han inte mycket för sin samarbetsvilja med de vita och missnöjet på reservaten över de allt svårare levnadsförhållandena tog sig allt mera drastiska uttryck - ända till det i augusti 1862 övergick i rena våldshandlingar. Det påstås att han in i det sista argumenterade mot krig med de vita, men när det första steget väl var taget tvekade han inte att ställa sig spetsen för sitt upprorsvilliga folk. Det skulle kunna tyda på antingen en stark känsla av lojalitet, eller helt enkelt vara ett utslag av fåfänga och rädsla för att krigarna skulle vända sig till någon annan om han envisades med att inte ställa sig i spetsen för dem. Kanske någon anklagade honom för att vara feg och att det sårade hans stolthet så pass mycket att han mot bättre vetande ändå tog på sig ansvaret.

Little Crow - med viss kännedom om de vitas styrkeförhållanden - förespråkade ett samlat anfall mot Fort Ridgely, innan förstärkningar nådde fram. Men på grund av indianernas traditionella ovilja, att underordna sig en bestämd strategi, blev det inte så. I stället vidtog nu ett lika planlöst som urskiljningslöst mördande och plundrande runt om i Minnesotas nybyggartrakter. Under några skräckfyllda månader i augusti och september 1862 miste över sexhundra vita sina liv. Däribland många svenska och norska nybyggare. Flera försök gjordes att ta fästet Fort Ridgely och den närbelägna staden New Ulm, men den indianska angreppstaktiken var alltför planlös.

Den 23 september tillfogades så Little Crows krigarskaror ett förödande nederlag av general Sibley, vid Wood Lake. Många av Little Crows anhängare flydde västerut eller upp till Kanada. Under de följande upprepningsaktionerna tillfångatogs nära tvåtusen indianer. 303 av dem dömdes till döden, men president Lincoln benådade alla utom trettionio. Ytterligare en benådades i sista stund, medan de övriga trettioåtta hängdes i en stor gemensamhetsgalge i Mankato, Minnesota den 26 december 1862. Little Crow med flera av de blodsbesudlade upprorsmakarna hade dock smitit undan och var inte bland de som dömts för krigsbrott.

Little Crow - med några hundra trogna - drog västerut för att söka hjälp hos de västliga tetonsiouxerna. När han inte lyckades där, sökte han sig till Kanada. Vid Fort Gary sammanträffade han flera gånger med chefshandelsman Alexander Grant Dallas, men lyckades inte utverka

några förmåner för sin alltmer krympande skara. Småningom gav han upp allt hopp och återvände besviken söderut över gränsen.

Den 3 juli 1863 blev han skjuten nära staden Hutchinson i McLeod County av en nybyggare vid namn Nathan Lampson. Hans döda kropp kastades på soptippen utanför staden sedan någon tagit skalpen, för vilken myndigheterna betalade skottpengar. Senare tog man också andra delar av hans kropp. Dessa delar kom så småningom, tillsammans med hans skalp, att tillhöra Minnesota Historical Societys samlingar, där de till en början visades offentligt. 1971 återlämnades dock resterna till hans folk, för att begravas på en liten indiankyrkogård i det lilla samhället Flandreau, Syd-Dakota. Little Crow hade varit gift sex gånger och han var far till tjugotvå barn.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

MILFORD MASSACRE MONUMENT / Bertil Thörn

Bild 47 minnesmonument över alla stupade i kommunen Milford under indianupproret 1862

Milford State Monument, i Brown County, är ett minnesmärke över de drygt femtio personer i Milford Township som omkom under Minnesota-upproret 1862. Monumentet restes 1929.

Det var den 18 augusti som drygt femtio nybyggare dödades i området kring Milford och Cottonwood River. Det här var det bosättningsområde som drabbades allra hårdast och där den största andelen av dess, omkring hundratalet, huvudsakligen tyska nybyggare, omkom under kriget. De överlevande lyckades så småningom, under svåra strapatser, ta sig in till staden New Ulm. I själva området Milford var det 43 personer

som dödades, även om det på minnestavlan vid monumentet förekommer 53 namn. Resten mötte sitt öde längs Cottonwood River och vägen till New Ulm.

Bland de dödade fanns också fyra man ur en värvningspatrull om 25 personer, som i fem vagnar med flygande fanor och en liten mässingsorkester som spelade militärmusik, var på väg från New Ulm för att rekrytera soldater till Unionsarmén i Inbördeskriget. Gruppen råkade i bakhåll när de närmade sig en bro över ett litet biflöde till Minnesotafloden. Det är här som monumentet står.

Gruppen hade just passerat Adolph Schillings nybygge och närmade sig Anton Henles lilla vägkrog, där de skulle hålla ett värvningsmöte. De hade varit på väg från New Ulm i ungefär två timmar, när någon i en av de sista vagnarna ropade att han såg någon i gräset invid vägen. De tre sista vagnarna stoppade och man hoppade av från en av dem för att se vem det var som låg där. Det visade sig vara Joe Messmer, en av ortens nybyggare, som nu låg och vred sig i plågor. De två sista vagnarna vände om och startade tillbaka mot New Ulm. Samtidigt tyckte man sig se flera indianer gömda i buskarna längre fram och tio av männen från de bakre vagnarna hoppade av och sprang fram till de främre. Där fann de nu ytterligare ett offer vid sidan av vägen, John Fenske, en annan nybyggare, också han redan svårt skadad av en indiansk pil i ryggen.

Vad männen i värvningspatrullen då inte visste var, att ett tjugotal indianer, troligen från Wabashas by, ända sedan tiotiden på förmiddagen, mördat i stort sett alla nybyggare de kunde finna i området och att merparten av Milford Township nu redan var ödelagt.

Indianerna, som hade sett att man förde en stor fana i den främsta vagnen, trodde att det var soldater på väg, varför de till en början höll sig gömda i buskagen. Men när den främsta av vagnarna nu kom uppför vägen med god fart, hoppade de fram och började skjuta. Julius Fenske, äldre bror till den svårt skadade John Fenske, körde den första vagnen och John Schneider den andra. Båda höll nu in sina hästar, när de möttes av indianernas eld. De försökte i all hast vända vagnarna, medan männen hoppade ur och försökte komma i skydd bakom vagnarna. Medan de höll på att vända vagnarna hörde de Fenske skrika till och störta död ner från kuskbocken. Även Ernst Dietrich, som satt närmast Fenske, träffades och dog på platsen. Även i den andra vagnen träffades kusken, John Schneider och föll död ner från sin vagn. De överlevande sprang nu så fort de kunde tillbaka till den tredje vagnen, där Anton Henle till slut hade lyckats lyfta upp sin svårt sårade svåger, Joe Messmer.

De två första vagnarna föll alltså i indianernas händer, medan en våldsam skottsälva brakade ut ur skogen på sidan om den tredje vagnen. En hagelsvärm träffade John Haupt och slet ut hans vänstra öga och punkterade samtidigt hela hans vänstra sida och ben. Haupt snubblade till, men lyckades hålla sig på benen och sprang vidare så gott han kunde. Adolph Steimle var också svårt sårad, men lyckades även han ta sig till den sista vagnen. Så fort männen kommit upp i vagnen vände man och piskade på hästarna för att komma undan. En bit längre ner efter vägen kom de ifatt en familj som flydde till fots. De stannade till och tog upp dem också, innan de fortsatte sin flykt tillbaka mot staden. Alldeles utanför staden mötte de så tre indianer, en man och två kvinnor, som var på väg från staden, efter att de varit inne och handlat. I sin uppjagade stämning var det många av de vita i vagnen som direkt ville skjuta indianerna, men John Young, som var bekant med den indianske mannen hindrade dem. Han hoppade av vagnen och förklarade för indianerna vad som hade hänt. De blev då alldeles förskräckta och sprang direkt in i skogen för att gömma sig.

De två övergivna vagnarna togs nu om hand av indianerna, vändes och man startade uppför vägen tillbaka mot sitt läger. Hästparet framför den ena vagnen var så skrämde och oregerliga och indianerna beordrade Joe Godfrey att köra det spannet. Joe var en halvblodsindian som påstod att indianerna hade tvingat honom att följa med. Han har senare berättat hur de körde uppför vägen, förbi brinnande hus och här och var såg döda människor på och vid sidan av vägen. När de nådde fram till Franz Massopusts stuga, där mördandet hade börjat, beordrade indianerna Joe att köra upp framför stugan och stanna. Några av indianerna gick runt stugan, som för att inspektera skadorna. Joe berättar att han såg Massopusts dotter ligga död på gårdsplanen med huvudet avskuret. Huvudet var borta, men när en av de äldre indianerna frågade vem det var som hade gjort det, var det ingen som hade svarat. Den äldre indianen hade då muttrat att det var inte rätt att göra så.

Indianerna fortsatte och efter vägen strömmade det till allt flera indianer, som nu alla var på väg tillbaka till lägret efter en dag där de tyckte att de hade uträttat ett gott arbete. Men det skulle ingalunda vara slut med det här. Det pågick fortfarande mördande, brännande och plundrande på andra håll.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

NIAGARAFALLEN / Bertil Thörn

Niagarafallen är en grupp vattenfall i Niagarafloren i östra Nordamerika, på gränsen mellan USA och Kanada. Fallen ligger vid tvillingstäderna Niagara Falls, New York och Niagara Falls, Ontario.

Niagarafallen utgörs egentligen av tre olika fall. De är Amerikanska fallen (American Falls), Hästskofallen (Horseshoe Falls, även känt som Canadian Falls) och Brudslöjefallen (Bridal Veil Falls). Amerikanska fallen och Hästskofallen är de största, med en bredd på 325 respektive 920 meter, medan Brudslöjefallen, som endast är en liten del av Amerikanska fallet, är betydligt mindre. Hästskofallen ligger till två tredjedelar i Kanada och till en tredjedel i USA. De andra två fallen ligger i USA.

Bild 48 Niagara Falls - American Fall närmast och Hästskofallet i bakgrunden

Niagarafallen har en fallhöjd på cirka 54 meter, och hör alltså långt ifrån till världens högsta vattenfall, men de är breda och har en extrem vattengenomströmning. Fallen är en stor turistattraktion och miljontals besökare kommer varje år för att se dem, framförallt under sommaren.

Fartyg på Niagarafloren undgår fallen genom att ta Wellandkanalen, en del av Saint Lawrence Seaway. Mer än hälften av flodens vatten (50 till 75 %) rinner inte genom fallen, utan leds i stället

genom turbiner som förser närliggande områden i USA och Kanada med elektricitet. Man ser dock till att minst 2 000 kubikmeter/sekund passerar fallen.

Vid fallen finns ett minnesmärke över Nikola Tesla, vilken var den förste att utvinna elektrisk energi från Niagarafallen.

På grund av erosion räknar man med att fallen en dag ska tömma hela Eriesjön, då dess botten befinner sig över fallen. Arbete sker dock för att förhindra detta. Vattnet rinner alltså från Lake Erie och norrut genom Niagara River till Lake Ontario, för att därifrån sedan genom St. Lawrencefloden rinna ut i Atlanten. Niagara River är här gräns mellan Kanada och USA. Gränsen går mitt i floden och Kanada ligger på flodens västra sida och USA på den östra. På den kanadensiska sidan är det staten Ontario och på USA-sidan staten New York.

Den första europé att beskåda Niagarafallen var upptäcktsresanden Louis Hennepin på 1600-talet. Han var också den förste att beskåda Saint Anthonyfallen. Fallet som ligger i Mississippifloden, just där floden skiljer städerna Minneapolis och St. Paul åt. Hennepin var egentligen född i Belgien, men det var för Frankrikes räkning som han företog sina upptäcktsresor i Nordamerika.

Det är många galningar som genom åren har försökt att på ett eller annat sätt ta sig levande nerför Niagarafallen. I oktober 1829 blev Sam Patch den förste att överleva ett fall nedför en del av Hästskofallen, och han startade därmed en lång tradition av äventyrslystna personer som försökt sig på att åka över fallet. Många har byggt olika sorters anordningar för att skydda sig, exempelvis tunnor, och några har överlevt medan andra har omkommit. Bland de mer berömda märks Annie Edson Taylor, som var den första att göra färden i en trätunna och överleva. Mörbultad, men för övrigt oskadd, råkade hon få ett litet skrapsår i pannan när hon väl skulle kliva ur tunnan. Hon hade sin katt med sig i tunnan och avsikten var att skaffa sig berömmelse och, som hon hoppades, rikedom. Berömd blev hon förvisso, men hon dog tämligen fattig. Hon var en lärarinna och hon hade uppnått den aktningsvärda åldern av 63 år vid tillfället! Det var den 24 oktober 1901.

Den första man som överlevde fallet i en tunna var engelsmannen Bobby Leach. Han hade jobbat på Barnum and Baileys cirkus med diverse halsbrytande tricks, så han var ingalunda ovan vid vansinniga grejer. Han hade länge skrutit med att vad Annie Taylor kunde göra, det kunde han minsann göra ännu bättre...

Så den 25 juli 1911 tog han språnget utför fallet i en specialbyggd ståltunna. Efter att sedan ha tillbringat de närmast kommande sex månaderna på ett sjukhus på grund av diverse benbrott, skrapsår och blåmärken, som han ådragit sig i fallet, gick han sedan vidare till att framgångsrikt turnera runt på teatrar och föreläsningshallar, där han berättade om sina äventyr. Men tyvärr slutade han sina dagar femton år senare, då han råkade halka på ett apelsinskal och bröt benet, när han befann sig i Nya Zeeland. Så gick det alltså för den första man som störtat sig ner för Niagara i en tunna, men som dog i följderna av att ha halkat på ett apelsinskal.

Numera är det förbjudet att utan särskilt tillstånd försöka sig på sådana övningar.

Den 29 mars 1848 bildades en ispropp i floden, som stoppade nästan allt vatten från att komma fram till fallen.

Den 2 januari 1929 kom USA och Kanada överens om en plan för att bevara fallen för framtiden.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

NORSKA NYBYGGARÖDEN I DES MOINESDALEN / Bertil Thörn

Des Moinesdalen var en tämligen sparsamt befolkad del av landet före 1860. De nybyggare som fanns här då var huvudsakligen sådana som hade amerikansk bakgrund och som kommit från Iowa eller från andra delar av det befolkade Minnesota. Men under tidigt 1860-tal skedde en inflyttning av huvudsakligen norska invandrare. Ledande för den här gruppen var Anders Olson Slaabakken, eller Anders Belmont, som han också kom att kallas. Han hade varit som en sorts ledare redan för utvandrargrupperna som kom från Norge och slog sig ner i Wisconsin. 1858 hade han tagit sin ränsel och vandrat västerut från Rock County, i Wisconsin, för att söka efter lämplig mark för sig och sina vänner. Han vandrade genom Minnesota, Nebraska och Dakota, innan han återvände till sina vänner och rekommenderade dem att följa honom västerut.

Våren 1860 hade därför ett dussintal familjer lastat sina oxdragna vagnar, lämnat sina hem i Wisconsin och anlände först till Iowa, innan de fortsatte till det som nu är Jackson County, i sydvästliga Minnesota, dit de anlände sommaren 1860. Här, längs Des Moines River, slog de sig ner och började röja marken och bygga sina timmerstugor. Förutom Anders Olson Slaabakken var det Burre Olson med familj, Knut Mestad och hans hustru, Ole Fyre (eller Förde) med familj, Lars Furnes, Tarald Ramlo med familj, Lars Askjelson, Lars Bradvold, Ole Peterson, Hans Lien och Englebret Olson Slaabakken, alla med familjer. Något senare tillkom ytterligare norska familjer. De här familjerna tog alla upp nybyggen tämligen långt uppför floden, medan huvuddelen av countyts befolkning levde längre ner, kring samhället Jackson och på andra sidan gränsen i Iowa.

Samtliga norrmän som tillsammans slog sig ner här kunde mycket lite engelska. Deras liv kom därför mestadels att kretsa kring sina och grannarnas gårdar och de hade mycket få kontakter med världen omkring dem. De hade valt att slå sig ner praktiskt taget i mitten av indianernas område, men trots det var de helt okunniga om indianernas seder och bruk och om deras krigföring. Indianer sågs då och då i området, men de störde inte nybyggarna till en början. Ändå upplevde de vita det obehagligt med de kringstrykande indianerna och de satte därför upp ett hemvärn, där de flesta av männen tog aktiv del. De utsåg David West som sin kapten och staten försåg dem med vapen och ammunition. De övade regelbundet varje vecka.

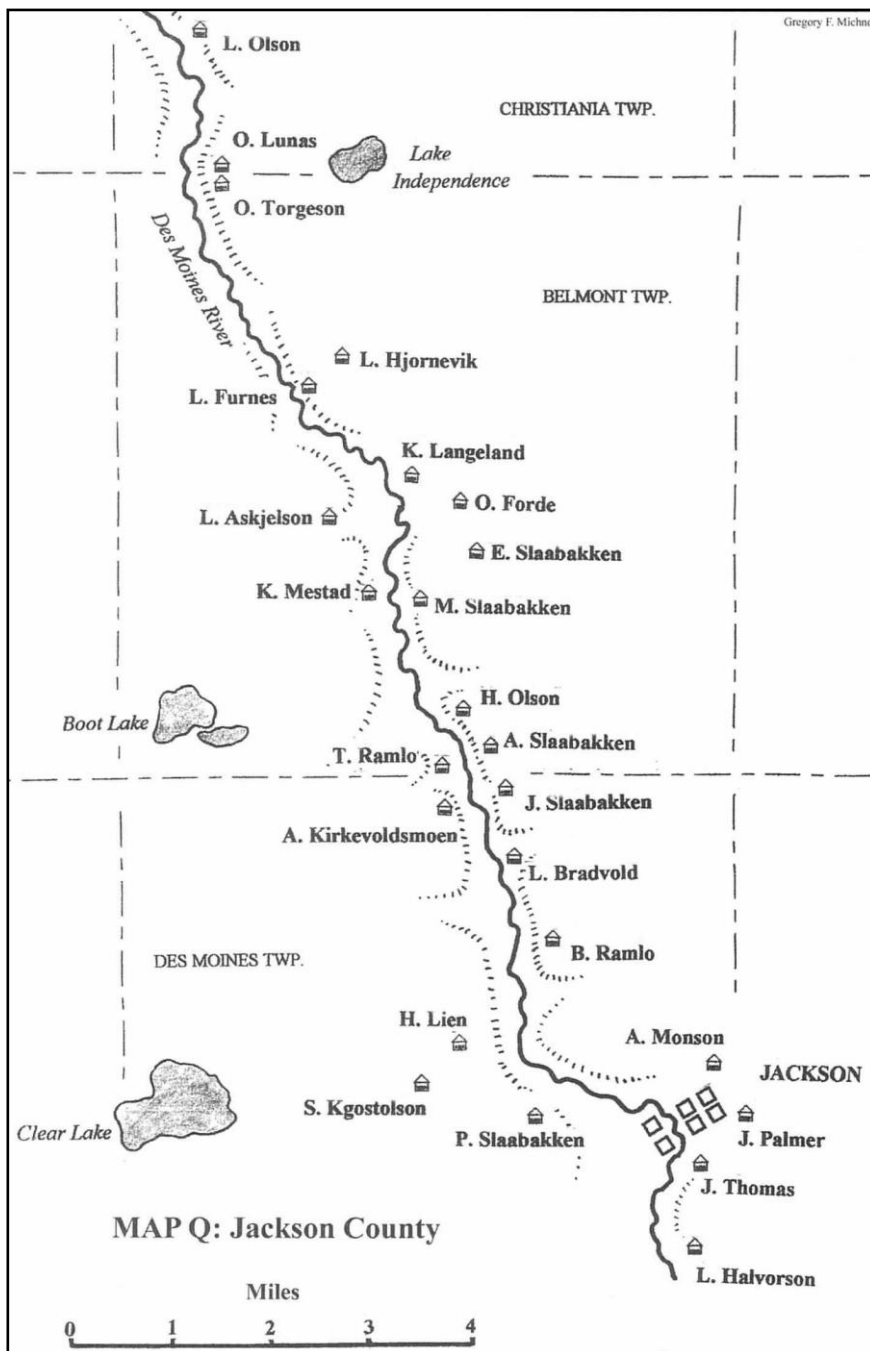

Bild 49 placeringen av norska nybyggen längs Des Moines River

de allra bästa. Tidigt i juni 1862 spreds så rykten att det kanske var risk för ett indianskt uppror. Det resulterade i att innevånarna valde att nattetid samlas i ett antal av de nybyggen som ansågs mera lättförvarade. Nu hände dock inget under högsommaren, men det skulle komma dramatiska tider även här nere i sydvästra delen av Minnesota.

Attacken mot de norska nybyggena i Jackson County kom söndagen den 24 augusti, 1862. Ett antal familjer hade samlats i Ole Fyres hus, efter att de redan den 22 augusti hade hört om indianernas angrepp på staden New Ulm. De hade då beslutat att samlas i några av de mera lättförvarade gårdarna, men New Ulm låg åtta mil bort, så man trodde inte att det var så bråttom. Vad man inte visste då var, att White Lodge och hans sissetonsiouxer, som tidigare terroriserat området vid Lake Shetek, redan var på väg mot sydost längs Des Moines River.

Lars Olson, som morgonen den 24 augusti var på väg hem från andra sidan countygränsen, såg ett femtiotal män skymta i skogen. Men då han trodde att det måste vara en trupp soldater, så fortsatte han bara hem till sin hustru. Tydligt hade inte indianerna heller sett Olson, utan fortsatte. Lars Larson Furrenäs, som levde lite längre ner för floden, blev i stället deras

Hela countyt hade vid folkräkningen i juli 1860 181 innevånare fördelade på 52 familjer. De flesta av dessa levde dock i countyts enda samhälle, Jackson.

1861 kom ytterligare norska familjer till området. Anders Kirkevoldsmoen och Anders Monson med familjer slog sig ned strax norr om Jackson, medan Ole Estensen Lunås, Ole Torgersen och Lars Olson med familjer fortsatte ännu längre upp för floden, innan de hittade lämpliga platser. Ännu flera medlemmar ur släkten Slaabakken anlände under 1861. De var till slut sju bröder och två systrar med familjer. Deras familjenamn var egentligen Olson, men det var vanligt att man också tog sig ytterligare ett efternamn från namnet på den plats man ursprungligen kom från i Norge. Ytterligare familjer med norsk bakgrund, som slog sig ner i området var sådana som familjerna Hjørnevik, Halvorsen, Kgestolson, Ekse och Langeland.

När Inbördeskriget bröt ut 1861, var det en stor del av männen i området som tog värvning, varför förutsättningarna att försvara sig mot eventuella indianorligheter inte var

första offer. Lars hade tillbringat natten i Ole Fyres hus. Men på morgonen hade han gått hem för att arbeta på sitt hus. Lars hade inte haft en chans när indianerna kom. De dödade honom, stal kläder och husgeråd och förstörde hans uppväxta sädesfält. De dödade också flera av hans djur, innan de fortsatte till nästa gård.

Knut och Brita Mestad hade lämnat Fyres gård samtidigt med Lars Furrenäs för att gå hem och se till sina djur. De hade blivit dräpta i närheten av sitt hus.

En annan nybyggare som heller inte hade stannat i Fyres gård natten till söndagen var den hetlevrade Lars Hjørnevik. Han menade att indianerna inte var något att oroa sig för. Självt gick han alltid med stenar i fickorna och menade, att han minsann kunde försvara sig själv och inte behövde gömma sig bland kvinnorna... Men mot indianernas gevär skulle det visa sig, att det inte var någon bra idé att bara komma laddad med stenar. Indianerna sköt helt enkelt ner honom.

Nästa hus i ordningen var Knut Nilson Langelands. Självt var han nere vid floden för att söka efter kor som smitit ur hans hage. Några av de sex barnen var ute i majsfälten och skrämde bort svartfåglar. Indianerna var inte sena att börja jaga dem. När modern, Anna Knutsdatter Langeland, kom ut för att se vad som stod på, vände sig indianerna mot henne, för att ta henne tillfånga. Två av barnen i majsåkeren sprang fram för att hjälpa henne, men de dödades direkt av indianerna. När det hela var över låg mor och fyra barn döda på gården. Den fyraåriga Julia hade sårats, men lyckades ändå gömma sig, medan åttaåriga Marta hela tiden lyckats hålla sig gömd och senare kunde ta sig ner till Fyres gård.

Vid Fyres gård såg man snart också indianerna komma. Ole Fyre var själv ute i svinstian för att mata grisarna, så av vuxet manfolk var det bara Johannes Ekse kvar inne tillsammans med kvinnfolken och alla barn. Sedan indianerna hade skjutit Ole Fyre, när han sprang till skogs för att gömma sig, verkade de inte ha någon brådska. De omringade huset, men så började de rota i en av vagnarna som stod på gården. Där hittade de ett brännvinskrus och snart gick det laget runt. Det här gjorde att man inne i stugan fick tid att vidta åtgärder. Kvinnorna, Kari Fyre, Ingeborg Hjørnevik (i vissa källor kallad Anna), och Brytteva Mestad Ekse, tog med sig de åtta minsta barnen och gömde sig i källaren. Johannes och den tolvåriga Ole Olson Fyre, Ole Fyres son, placerade lådor och möbler över källarluckan och ställde sig själva att vakta de båda dörrarna. Nu kunde de inte göra så mycket, när indianerna med kraft trängde sig in genom den östra dörren. Johannes försökte springa uppför trappan till loftet, men indianerna dödade honom innan han hunnit upp. Den tolvåriga Ole Olson Fyre, smet snabbt ut genom den västra dörren och sprang för livet ner mot buskagen vid floden. En kula träffade honom dock i höger armbåge, men han lyckades ändå smita undan och kunde senare varna andra nybyggare.

Kvinnorna och barnen nere i den mörka källaren fick problem, när Ingeborg Hjørneviks 22-månaders pojke Johannes började gråta och det inte gick att få tyst på honom. För att pojkest gråt inte skulle röja de andras närvaro, tog Ingeborg det modiga och självupoffrande beslutet att helt enkelt komma upp ur källaren. Indianerna, som med brännvinsflaskans hjälp redan hunnit bättra på sitt mod, dödade henne direkt med en tomahawk och stympade hennes kropp å det grövsta. Pojken brydde de sig underligt nog om.

När indianerna hade dragit sig tillbaka, så började pojken gråta igen, för då hade det kommit in grisar i stugan, som han blev rädd för. Brytteva Ekse smög sig försiktigt upp och fann pojken badande i moderns blod. Hon tog honom med sig ner i källaren igen. När allt sedan blev tyst igen skyndade de sig, med de överlevande barnen, att gömma sig ute i majsfältet. Där höll de sig gömda hela dagen, ända till det blev mörkt. De såg indianerna komma tillbaka och söka igenom huset ännu en gång, men sedan försvinna. I mörkret började de sedan fly söderut. Fyra av barnen var så små att de inte klarade av att gå själva, så de fick bäras. Den yngste av Fyrebröderna, som bara var 9 år, bar själv två av dem. Han tog en och sprang 25 till 50 steg före de andra, satte ner barnet och vände tillbaka efter nästa. Så höll han på hela vägen. I sin rädsla för att träffa på indianer igen så undvek de floden. De hade varken vatten eller mat under de tre dagar och tre nätter som deras flykt varade. För att något sånär stilla de yngsta

barnens törst lät Kari Fyre sin kjol släpa fram och tillbaka över det daggvåta gräset på mornarna, för att sedan vrida ur de få droppar som tyget sugit upp.

Gruppen upptäcktes till slut av en militär undsättningsstyrka och kunde föras i säkerhet.

Men för Mikkel Olson Slaabakken och hans brorson Anders gick det inte så bra. De råkade

Bild 50 Mikkel Olson Slaabackens stuga som numera är flyttad till Ashley Park, Jackson, Minnesota

rakt i armarna på indianguppen, när de var på väg upp till Fyres gård. De försökte gömma sig i skogen, men Mikkel träffades av ett skott och föll. Han ropade åt Anders att fortsätta springa, men omedelbart träffades han av ytterligare skott och dog. Det är just Mikkel Olson Slaabakkens stuga som vi ska se, när vi kommer ner till Ashley Park i Jackson.

Det var de sista offren, för när indianerna hade hemsökt flera av gårdarna längre ner och inte funnit någon hemma, misstänkte de att alla kanske blivit varnade och nu satt sig i säkerhet och var beredda att försvara sig. Och någon öppen strid med beväpnade män i ett

barrikaderat hus ville de inte riskera. Så de vände om igen mot norr. Blodbadet vid nybyggena längs Des Moines River var över. 13 vita var döda. Samtliga av norsk härkomst.

Konsekvensen blev ändå att alla övriga nybyggare övergav landet och flydde söderut, till bebyggelsen nere i Iowa och det skulle nu dröja länge innan området på nytt blev befolkat.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

THE KARL-OSKAR HOUSE (NYA DUVEMÅLA) / Bertil Thörn

Det här huset kallas The Karl-Oskar House, eller Nya Duvemåla. Det är ett farmarhus som flyttades hit till Kichi-Saga Park 1995, när Lindstrom Historical Society fick det som en donation av de dåvarande ägarna Gerald och Urban Holt. Året därpå var Kungen och drottning Silvia här på besök under stor uppståndelse.

Bild 51 hembygds museet "Nya Duvemåla" utanför staden Lindstrom, Minnesota

Huset är ett genuint farmarhus, som byggdes på 1860-talet av det svenska nybyggarparet Karl Jonasson och Lena-Kajsa Falk, som båda kom från Hovmantorp i Småland. Paret tog sig efternamnet Linn när de kom till Amerika och bosatte sig här vid South Center Lake, i Chisago County, i Minnesota 1852. Det finns en liten sjö söder härom som heter Linn Lake. Kanske var det därifrån de tog sig namnet.

Vilhelm Moberg såg det här huset som sin modell för vad han tänkte sig skulle kunna vara det hus Karl-Oskar och Kristina slutligen byggde åt sig.

Mycket av husets karaktär och utseende har bevarats och takläggningen är original. Men

huset var i mycket dåligt skick när föreningen tog över det och man har behövt göra en hel del reparationer. Mycket av inredningen i huset är saker som är donerade av svenska utvandrare från trakten. Men här finns också ursprungliga saker som en typisk utvandrarkoffert. Här finns

också familjen Linns egen vävstol och deras vaggga från 1860-talet, samt en spinnrock tillverkad i Sverige.

Logen har flyttats hit först år 2003 och kommer från trakten kring Scandia. Här har man ingen inträdesavgift, men man tar gärna emot donationer, så om man tycker kan man gärna lämna någon liten slant i donationslådan.

Här strax intill finns den äldsta kyrkogården med begravda svenska invandrare i Minnesota. Den kallas Glader Cemetery, efter Anders Peter Nilsson Glader och Elin Glader, som var de första svenskarna att begravas här. Elin dog redan 1855 medan Anders Peter dog 1875, när han föll av en häst. Även paret Linn ligger begravda här. Karl dog 1912 och Lena-Kajsa 1919.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

INDIANER I OHIO / Bertil Thörn

"American Indian" är en term som appliceras på personer vilka härstammar från de ursprungliga innevånarna i det som nu är det kontinentala United States of America. Christopher Columbus träffade visserligen inte på just dessa människor, då han aldrig var på fastlandet, men han mötte ändå infödingar på de öar han landsteg på och förde sedan budskapet om dem till Europa 1492. Han gav de här folken namnet "Indians", i tron att det land han hade kommit till var Indien. Som vi vet så misstog han sig på den punkten, men det namn han gav landets ursprungsbefolkning har levt kvar oförändrat ända in i vår tid, även om dagens indianer föredrar att kalla sig "Native Americans", eller "American Indians", vilket numera börjar bli det vanligaste.

Likt européerna så är indianerna invandrare till Amerika. Historiker, arkeologer och antropologer tvistar dock fortfarande om när och hur dessa människor anlände. Men de flesta forskare menar i alla fall att folken kom via den landbrygga (Beringia), som tidigare funnits där nuvarande Berings Sund ligger och att det har skett under tiden mellan år 20 000 till 10 000 f. Kr. Alltså för mellan tolv tusen till tjugotvå tusen år sedan. Vi vet inte hur många människor som deltog i immigrationen, om det skedde i endast en, eller i ett flertal invandringsvågor och om dessa människor tillhörde en speciell folkgrupp, eller om det var människor från olika folkstammar. Vad vi däremot vet, är att indianerna spred sig över hela Nord-, Mellan- och Sydamerika och dessutom även till de öar i Västindien, där Columbus träffade på dem. Med tiden kom de att utveckla en mängd distinkta stammar, eller nationer. Den stora mängden enskilda språk, som av språkforskare har kunnat grupperas i flera dussin olika språkgrupper, indikerar ändå att det troligen har varit ett flertal invandringsvågor, bestående av olika folk, som under en lång tidsperiod vandrade in från Asien via Beringia.

De amerikanska indianerna utvecklade över årtusendena efter ankomsten olika kulturella, sociala, ekonomiska och politiska särdrag. Historiker, arkeologer och antropologer har generellt delat in dessa indianers historiska utveckling i fem olika tidsepoker.

Dessa tidsepoker är:

- The Paleoindian Period (13000 f. Kr. till 7000 f. Kr.)
- The Archaic Period (8000 f. Kr. till 500 f. Kr.)
- The Woodland Period (800 f. Kr. till år 1200)
- The Late Prehistoric Period (1200 till omkring 1650)
- The Historic Period (1650 till nutid)

Invandringen till det område som nu utgör staten Ohio tog sin början redan under den paleoindianska perioden. Invandrarna var jägare och samlare och de jagade numera utdöda djurarter som mammutar och liknande. Under den nästkommande tidsepoken, den Arkaiska perioden,

jagade man i stället djur som mera liknade de som existerar än idag och man använde mera av sin tid till att samla in ätbara växter, frukter, nötter och frön. De levde också på mera begränsade ytor än vad deras föregångare hade gjort. Under det som kallas "Woodland Period" fortsatte folken att leva av jakt och samling, men odling kom att få allt större betydelse för människorna. I Ohioområdet började nu grupper som Adena- och Hopewellfolk att uppföra byggnadsverk i form av enormt stora jordhögar. I de flesta fall skapades de här högarna antingen som begravningsplatser eller som platser för religiösa ceremonier. Den här kulturformen såg sin nedgång först under sen förhistorisk tid. De flesta indianfolk, så också de i Ohio, fortsatte att försörja sig på jakt och samling, såväl som på egna odlingar i större eller mindre omfattning. De huvudsakliga grödorna utgjordes av majs, bönor och squash.

Det var först under historisk tid som de här indianerna kom i kontakt med vita människor - européer. Till en början samsades man och idkade handel, baserat huvudsakligen på skinnvaror. Indianerna erhöll i utbyte saker som eldvapen, kokgrytor av järn och andra eftertraktade varor från såväl fransmän som engelsmän. Indianerna introducerade också de vita till det omfattande nätverk av handelsleder som redan fanns mellan olika stammar i olika områden. Men med tiden tog sämjan slut och krig utbröt mellan indianer och vita. Allrahelst efter att vita nybyggare började tränga allt längre in i indianernas områden.

Just i Ohio tog dessa oroligheter sin början under 1750-talet med det som kallats "det Fransk-Indianska Kriget". Under de därpå följande sextio åren pågick en ständig kamp mellan indianer och vita om herraväldet över det som senare skulle komma att bli staten Ohio. Först i samband med avslutningen av "1812 års Krig" och shawneedaren Tecumseh's död, ebbade det mesta av indianskt motstånd ut. 1843 lämnade den sista indianstammen Ohio för nytt land väster om Mississippifloden.

Hundratals indianstammar har alltså levt i Nord-Amerika. De amerikanska myndigheterna erkände år 2005 inte mindre än 593 olika stammar inom USA. Ett antal av dessa stammar har antingen levt inom staten Ohios gränser eller hävdad land där. Bland de stammar vi känner sedan historisk tid finns sådana som Shawnee, Chippewa, Delaware, Erie, Wyandot, Eel River, Kaskaskia, Illinois, Miami, Mingo, Ottawa, Piankashaw, Sauk, Potawatomi, Seneca och Wea.

INDIANKRIGEN I OHIO

Indiankrigen i Ohio var en serie drabbningar under åren närmast efter den Amerikanska Revolutionen. Inblandade var vita nybyggare i det nyligen självständiga United States och olika ursprungsfolk som levde i de områden som skulle komma att bli Ohio.

Under den tidiga delen av 1700-talet började både franska och brittiska kolonister att invandra i det som senare skulle komma att bli staten Ohio. Samtliga grupper försökte till en början att forma allianser med de indianska stammar man träffade på. I och med fransmännens förlust i det Fransk-Indianska kriget, tog engelsmännen över i stort sett hela området 1763. De brittiska myndigheterna försökte att bättra på relationerna med indianerna genom att förbjuda vita att slå sig ner i det som då kallades "Ohio Country". Det här var en av flera faktorer som faktiskt så småningom resulterade i just den "Amerikanska Revolutionen", genom att de amerikanska kolonisterna blev mer och mer missnöjda med engelsmännens styrelse. Där vet vi ju hur det gick. Kolonisterna vann och "Treaty of Paris", 1763, avslutade Revolutionskriget och de brittiska myndigheterna erkände de tidigare koloniernas självbestämmande. Men den nya nationen - United States of America - nöjde sig inte med det man redan hade tillskansat sig. I stället proklamerade man, att man nu ägde allt land öster om Mississippi River, med undantag för de brittiska besittningarna i Kanada och motsvarande spanska i Florida.

De rättmätiga ägarna till de här nya besittningarna, de amerikanska indianerna, hade inte deltagit i några förhandlingar och inte ens tillfrågats. De brittiska myndigheterna gjorde heller inga ansträngningar för att backa upp sina tidigare allierade. Men trots det fortsatte engelsmännen med sin handel med indianerna som om ingenting hade hänt. Kanske hade de hop-

pats, att de genom att förse indianerna med skjutvapen, kunde få indianerna att sätta stopp för den nya amerikanska nationens spridning västerut. Något som fungerade till en början, men i det långa loppet inte skulle stoppa invandringen. De amerikanska nybyggarna var heller inte sena att strömma in i det nya landet. Det enda hindret var till en början just indianerna och det dröjde inte länge förrän väpnade konflikter blossade upp. Konflikter som vi har kommit att kalla "Ohio Indian Wars".

Under senare delen av 1780-talet kom därför det som då kallades "the Northwest Territory" att betraktas som ett våldsamt och farligt område, när dessa nybyggare i stora skaror flyttade in i landområden som indianerna betraktade som sina. De nya amerikanska myndigheterna saknade helt ekonomiska resurser för att utrusta och hålla en armé, som kunde neutralisera det indianska hotet. Som en följd av det uppmanade krigsministern, Henry Knox, guvernören för Nordväst-Territoriet, Arthur St. Clair, att upprätta fredliga förbindelser med infödingarna. St. Clair kallade ledare för de inblandade indianstammarna till fredsförhandlingar. Mötet tog plats i Fort Harmar den 13 december, 1788. De deltagande indianerna representerade stammar som Chippewa, Potawatomi och Sauk. Indianerna hoppades att myndigheterna skulle gå med på att landet väster om Muskingum River och norr om Ohio River skulle avsättas helt för deras räkning. St. Clair vägrade och hävdade i stället att indianerna skulle acceptera ett mindre landområde, som hade preciserats i det tidigare avtalet från 1775. Ett avtal som har kallats "Treaty of Fort McIntosh". Ett område som innebar att indianerna skulle vara tvungna att avstå sitt land i södra och östra Ohio. Kvar skulle de i princip bara ha det nordvästra hörnet av Ohio. St. Clair hotade indianerna med att han skulle attackera dem, om de inte godkände avtalet. Samtidigt försökte han muta dem genom att erbjuda dem presenter till ett värde av tretusen dollar. De indianska ledarna föll till föga och den 9 januari, 1789, skrev de på det nya avtalet, som då kom att kallas "the Treaty of Fort Harmar", men som i princip bara var en kopia av det tidigare "Treaty of Fort McIntosh".

Avtalet kom dock att bli verkningslöst. Det stoppade inte blodsutgjutelsen mellan indianerna och de vita nybyggarna. Många indianska stammar godkände inte avtalet alls - bland dem den stora Shawneestammen. De menade, att de representanter som skrivit på avtalet inte hade fört deras talan. Krigsaktiviteter ökade, särskilt i de västra delarna av det som nu är staten Ohio.

De flesta indianer hade drivits ut ur de östra delarna av området redan under Revolutionskriget, men de vandrade fortfarande in från tid till annan för att jaga. 1790 fick Josiah Harmar, kommandant för den amerikanska armén i Nordväst-Territoriet, order av krigsminister Henry Knox, att göra slut på hotet från indianerna i västra Ohio. Harmar, som var stationerad i Fort Washington - nuvarande staden Cincinnati, Ohio - tågade från fortet med 320 reguljära soldater och dessutom omkring 1100 militia, civila kolonister och nybyggare som kom huvudsakligen från staterna Pennsylvania och Kentucky, som nu inkallats som hemvärnsmän. De var mycket dåligt förberedda för sin uppgift. Många visste inte hur man laddade och avfyrade en musköt. En del hade inte ens några vapen. Disciplin saknades helt och hållet. Harmars uppgift var att slå ut indianernas byar i närheten av nuvarande Fort Wayne, Indiana. Han avsåg att attackera miami-, shawnee- och delawarestammarna och övriga mindre grupper, som han förväntade sig att träffa på i västra Ohio.

Indianerna övergav sina byar och flydde när Harmar närmade sig. Amerikanerna brände ett flertal byar, men indianerna omgrupperade sig. Den 20 oktober gick de, under ledning av Little Turtle, till attack mot en enhet ur Harmar's armé, ledd av överste John Hardin. Hardins styrka bestod av flera hundra milismän och några få reguljära soldater. De gick rakt i en fälla. De flesta milismännen flydde genast, medan de reguljära soldaterna satte sig till motvärn. Kampen blev dock kortvarig, eftersom indianerna snart hade dödat de flesta. Vissa av milismännen stannade inte förrän de hade korsat Ohiofloden och kommit hem till Kentucky. Harmar skickade två dagar senare en annan trupp efter Little Turtles indianer. Ännu en gång upprepade sig historien och indianerna tillfogade truppen svåra förluster. Då gav Harmar upp och retirerade

tillbaka till Fort Washington. Han hade förlorat 183 man i döda och saknade under sin kampanj. En kampanj som har kallats "Harmar's Defeat".

Bild 52 oljemålningen "One Mile to Bushy Run Station" av Robert Griffing

Harmar's aktiviteter i västra Ohio tjänade bara till att ytterligare öka spänningen mellan indianer och vita. Efter Harmar's nederlag, ökade indianernas attacker på vita nybyggare. 1791 ledde Arthur St. Clair en annan kampanj mot de här indianerna, med förhoppningen att lyckas med det som Harmar så gruvligt hade misslyckats med. I syfte att försvara nybyggarna och tvinga indianerna att leva upp till Fort Harmaravtalet, gav han

order om att uppföra militära fort i västra Ohio. Självtågade han med en styrka mot indianer som levde i närheten av Fort Wayne. Hans män lämnade Fort Washington den 17 september, marscherade tre mil på två dagar för att sedan stanna och bygga Fort Hamilton. Därifrån avancerade St. Clair's armé ytterligare drygt sju mil norrut, där man byggde Fort Jefferson. I ledningen för huvudsakligen otränade milismän, hade han stora bekymmer med deserteringar under hela kampanjen. Trots att det ännu bara var tidig höst, så drabbades man av kallt väder, regn och snöfall. Hans män blev demoraliserade. Trots det så fortsatte St. Clair sitt sökande efter miamiindianerna. Den 3 november hade hans styrka kommit fram till Wabash River, i närheten av några miamibygar.

Morgonen därpå ledde Little Turtle sina krigare mot amerikanerna. Många av St. Clair's milismän flydde omgående. Men St. Clair själv ledde sina reguljära soldater i ett bajonettanfall mot indianerna. St. Clair fick under striden två hästar skjutna under sig. Flera kulor passerade genom hans kläder och en tog med sig en lock av hans hår. Indianerna lyckades omringa amerikanernas kvarvarande styrka. Men efter tre timmars hård strid lyckades soldaterna bryta igenom och St. Clair kunde begynna ett långt återtåg. De överlevande nådde Fort Jefferson sent på eftermiddagen. På grund av brist på mat och andra förnödenheter där tvingades dock St. Clair att föra sina styrkor tillbaka ända till Fort Washington. Indianerna hade tillfogat armén ännu ett svidande nederlag. Presidenten, George Washington, krävde att St. Clair skulle avgå som militärbefälhavare. Vilket han också gjorde den 7 april 1792. Men han stannade ändå kvar som guvernör för Nordväst-Territoriet, vilket innebar att han fortfarande fick kämpa med indianproblemen. St. Clair's nederlag var ett av de allra största som någonsin tillfogats den amerikanska armén av indianska styrkor.

1792 utnämnde president Washington, Anthony Wayne till ny kommandant för armén i Nordväst. Arméns huvudsakliga uppgift var att försvara nybyggarna mot indianska attacker. Washington hade hoppats att Wayne skulle ha större framgång i sin uppgift än vad Harmar och St. Clair hade haft. Wayne anlände till Fort Washington, med nya trupper, i maj 1793. Han hade hoppats att omgående kunna dra i fält mot indianerna, men ett utbrott av smittkoppor och influensa försvagade kraftigt hans styrkor. Först i oktober kunde han lämna Cincinnati och dra mot Fort Jefferson. En mil norr om Fort Jefferson beordrade han byggandet av ytterligare ett fort - Fort Greene Ville. Där övervintrade hans armé, medan hans män byggde ytterligare ett fort på platsen för St. Clair's nederlag. Det fortet kom att kallas Fort Recovery.

När nu Wayne avancerade in i indianernas territorier, under sommaren 1794, ökade spänningen på nytt mellan amerikaner och indianer. Den 30 juni attackerade en stor grupp indianer, under Little Turtle, en transport med förnödenheter mellan Fort Recovery och Fort Greene Ville. Indiagruppen, som omfattade 1500 krigare, innehöll shawnee-, miami-, delaware-, ottawa- och ojibwaindianer. Sent i juli hade Wayne avancerat ända in i centrum av indianernas territorium. Tidigt i augusti satte han sina trupper i arbete med att bygga ännu ett fort. Fort Defiance skulle vara ett skydd för hans trupper, medan de befann sig i indianskt område, samtidigt som det skulle fungera som en försörjningsbas. På samma gång som hans soldater byggde fortet, hade han patruller ute, som överföll och förstörde mindre indianska bosättningar och deras odlingar.

Bland indianerna var det oro. Eftersom Little Turtle inte litade på sina indiankrigares stridsmoral och trodde att de kanske skulle ge efter och söka fred med angriparna, vägrade han nu att leda krigarna i strid. I stället överlät han ledningen till shawneeledaren, Blue Jacket. När de såg att Wayne drog sig mot Maumee River, förberedde sig indianerna att angripa honom på en plats som kallades Fallen Timbers. Det var en plats där en tornado tidigare hade fällt många träd. Dit hade man väntat sig att soldaterna skulle komma den 19 augusti, men de kom inte förrän nästa dag. Eftersom indianerna hade fastat inför striden och nu väntat en extra dag, så började de bli en aning försvagade av hunger.

Även om indianerna utnyttjade de fallna träden som skydd, så drev Wayne's män dem snabbt bort från slagfältet. Dock till priset av trettiofyra döda och ett hundratal sårade. Men indianerna hade dubbelt så stora förluster. Striden har gått till historien som, "the Battle of Fallen Timbers". Blue Jacket och hans följeslagare retirerade mot Fort Miami i hopp om att engelsmännen skulle ge dem skydd mot Waynes armé. Men engelsmännen vägrade. Wayne följde efter de flyende indianerna ända fram till fortet. Väl där beordrade han engelsmännen att lämna Nordväst-Territoriet helt och hållet. Men den brittiske kommandanten vägrade och Wayne gav då upp för att dra sig tillbaka till Fort Greene Ville.

Nästkommande år höll sig Wayne kvar i Fort Greene Ville, där han förhandlade fram ett avtal med ohioindianerna. Indianerna hade då förstått, att de var i ett hopplöst underläge gentemot amerikanerna. Allrahelst som engelsmännen så tydligt hade visat, att de inte tänkte stödja indianerna. Så, den 3 augusti, 1795, undertecknade de "the Treaty of Greenville". Representeranter för stammarna Miami, Wyandot, Shawnee, Delaware och ett flertal andra grupper lovade därigenom att dra sig tillbaka till det nordvästra hörnet av det som idag är staten Ohio.

Men det var ändå inte alla indianska grupper som anslöt sig till överenskommelsen och blodsutgjutelsen fortsatte att dominera regionen under de kommande tjugo åren, alltmedan amerikanska nybyggare och indianer kämpade om herraväldet.

Tecumseh, en shawneeledare, var den som utgjorde det största hotet mot de vita nybyggarna i Nordväst-Territoriet och staten Ohio under denna period. Han ansåg att det bästa sättet för att stoppa de vitas framfart var att forma en indiansk konfederation av stammarna väster om Appalachian Mountains. Tecumseh menade, att ingen enskild grupp kunde äga mark och att det bara var om indianerna tillsammans beslutade det, som man kunde överlämna mark till de vita. Han var också övertygad om, att om indianerna bara gick tillsammans, så skulle de ha en bättre chans att hävda sig militärt mot amerikanerna.

I sin kamp fick Tecumseh stöd och hjälp av sin yngre bror, Tenskwatawa - också känd som "the Prophet" (Profeten). Tenskwatawa menade att indianerna skulle sluta att trakta efter sådana vitmansvaror som alkohol, järngrytor och eldvapen. Indianerna hade förargat "Livets Mästare" (Gud) genom att bli beroende av sådana saker. Om de bara återvände till sina ursprungliga värderingar, så skulle "Livets Mästare" belöna dem, genom att driva bort amerikanerna från deras land. Många indianer fann Profetens utsagor tilltalande och började samlas i hans by, Prophetstown, i Indiana Territory.

Tecumseh utnyttjade sin brors inflytande för att övertyga de olika indianska folken att nu lägga bort sina olika tyckanden och tänkanden och i stället förena sig med honom i en stark konfede-

ration. Även om många hörsammade hans idéer, så var det ändå många som inte brydde sig om honom. Främst var det stammarna som levde i vad som nu är staterna Tennessee, Georgia och Mississippi. Många av dessa, till skillnad från stammarna i Ohioflodens dalgång, upplevde inte något egentligt hot från de vita. Dessutom hade de fullt ut tagit till sig de vitas nya varor och värderingar och var nu inte villiga att ge upp dem. Tecumseh hade större framgång i Ohio-, Kentucky- och Indiana Territories. Områden som de vita, redan innan det Fransk-Indianska kriget, hade gjort inbrytningar i.

Tecumseh's konfederation misslyckades. Många indianer vägrade till slut att ge upp sina affärsförbindelser och andra kontakter med de vita. De vita var också redan betydligt överlägsna den indianska befolkningen i antal och de var överlägset bättre beväpnade genom sina eldvapen och tillgången till ammunition. När allt större indianska skaror samlades i området kring Prophetstown, klarade Tecumseh heller inte av att förse dem med mat och andra förnödenheter i tillräcklig mängd. Och man kan säga att det här delvis berodde på att de själva, efter att ha givit sig in i pälshandelsaffärer med de vita, radikalt hade ökat jakttrycket och därmed fullständigt jagat ut allt villebråd i sina områden. Något som nu gjorde att de hade allt svårare att finna föda.

År 1811 ledde William Henry Harrison en amerikansk armé mot Prophetstown. Tecumseh, som själv var på uppvisningsturné till de sydligare landsdelarna, hade förmanat sin bror att inte ta upp strid med amerikanerna. The Prophet själv försökte då intala sina krigare, att "Livets Mästare" skulle se till att de vitas gevärskulor inte skulle skada dem. Rabaldret som följde har kommit att kallas "the Battle of Tippecanoe". När Tecumseh återvände fanns inte längre byn Prophetstown. Indianerna hade övergivit den och Harrison hade låtit bränna allt. Många av Tecumseh's förtrogna återvände, hungriga, besegrade och desillusionerade, till sina tidigare hembyar. Tecumseh försökte trots allt att återskapa sin konfederation, men med mycket liten framgång. Hans dröm slutade sedan med att han dödades i striden vid Thames, "The Battle of the Thames", 1813.

I och med Tecumseh's död upphörde det indianska motståndet mot de vita i Ohio. Stammarna i området lovade att nu leva upp till överenskommelserna i avtalet som hade kallats "The Treaty of Greenville". Under de därpå följande åren skulle dessutom mindre grupper komma att underteckna olika tilläggsavtal, i vilka de avsåg sig ytterligare land. År 1843 hade den sista större gruppen slutgiltigt givit upp sitt sista land och Ohio var helt i de vitas händer.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

PRAIRIE DU CHIEN OCH PÄLSHANDELN VID ÖVRE MISSISSIPPI / Bertil Thörn

Suget efter pälsverk och bly lockade fransmän, engelsmän, spanjorer och amerikaner i tur och ordning till landområdet, som med ett indianskt ord kallades Iowa. Fransk kontroll över pälshandeln i Iowa började när Nicolas Perrot kom till Övre Mississippidalen år 1685. Vi vet att han etablerade två handelshus, eller fort som de kallades, på andra sidan floden från Iowa räknat. Ett av dessa låg vid Prairie du Chien och det andra i närheten av nuvarande staden Dubuque. Prairie du Chien hade fått sitt namn efter hövdingen för det band av foxindianer som levde här, när de vita först kom hit. Hans namn var Alim vilket fransmännen översatte med Chien, som är franska för hund. Följaktligen döpte de platsen till "Hunds prärie" och det ska alltså inte tolkas som att det var en slätt med många hundar, utan att det var hövdingen Hunds slätt.

Andra fransmän följde efter Perrot för att göra pälsaffärer i Iowa. Franska båtmäns sånger kunde nu höras på floderna i nordöstra Iowa i takt med att de paddlade sina kanoter långt in i Indianland. Andra färdades till fots över långa sträckor genom norra Iowa.

Prairie du Chien blev ett centrum för pälshandeln i den här delen av kontinenten under fransmännens tid. Härifrån sändes skinnpackarna över det flodsystem som vi kallar Fox-Wisconsin Waterways till Green Bay i nuvarande staten Michigan. Sedan vidare över Stora Sjöarna till Quebec eller Montreal. En stor del skeppades sedan därifrån till det avlägsna Europa.

Efter att England hade vunnit Kanada från fransmännen, kom i stället engelska handelsmän till Iowa. De anställde många av de franska båtmännen och pälsjägarna för att hjälpa dem. Genom att ge indianerna presenter och sälja handelsgoods av hög kvalitet till dem, skaffade de sig snabbt vänner bland indianerna.

Efter att Iowa sedan blev en del av Spanien, 1762, kom spanska handelsmän från St. Louis upp till Iowa för att ta kontroll över pälshandeln. De försökte nu hålla alla engelska handelsmän utanför det område som låg väster om Mississippi River. De tänkte sig att ett spanskt fort nära Des Moines Rivers mynning skulle hålla engelsmännen utanför Iowa, men det tänkta fortet blev aldrig byggt.

Före Revolutionskriget började amerikaner, som då fortfarande var brittiska undersåtar, att komma till Övre Mississippidalen. En av dessa var Jonathan Carver, som kom till Prairie du Chien 1766 och sedan stannade i tre år i det nya landet. Peter Pond var en annan som kom från Connecticut 1773 och började köpa upp pälsverk i nordöstra Iowa och i Minnesota.

Under tiden som Iowa var spanskt hade män som Julien Dubuque, Louis Honore Tesson och Basil Giard förlänats stora landområden längs Mississippifloden. De handlade också skinnvaror av indianerna i området. Skinnvaror som sedan skeppades till St. Louis. 1799 hade Jean Baptiste Faribault, en fransman anställd av ett engelskt bolag, byggt en handelsstation, som kallades Redwood, omkring trettio mil uppför Des Moines River, strax väster om nuvarande staden Ames, Iowa. Han tillbringade fyra år där och köpte under tiden stora mängder pälsverk för sin arbetsgivares räkning. Det här var naturligtvis hela tiden en nagel i ögat på spanjorerna och det fanns misstankar om att han även fungerade som spion åt engelsmännen.

Efter att fransmännen under en kort period återtagit området och United States sedan hade köpt landet av Napoleon, var det amerikanernas tur, att liksom spanjorerna, misstänksamt vakta på engelsmännen och göra vad man kunde för att hålla dem utanför. Löjtnant Zebulon Pike, far till den senare mera kände upptäckaren med samma namn, som få ge namn åt bergstoppen Pike Peak i Colorado, hade fått uppdraget att se till att engelsmännen respekterade de nya ägarrättsförhållandena och han färdades under en tid runt i Iowa och Minnesota och förmanade engelsmännen, att de nu lydde under amerikanska lagar.

Bild 53 oljemålningen "Painted Robe for Powder and Ball, Musselshell Valley, Montana 1840" av Z. S. Liang

Myndigheterna hoppades att man genom att anlägga ett handelshus i Iowa skulle hjälpa Amerika att få kontroll över handeln. Fort Madison anlades därför 1808 i sydöstra Iowa, nära gränsen till Missouri, för det här ändamålet. Det kallades först Fort Bellevue och var huvudsakligen ett militärfort, men här bedrevs också en viss skinnhandel. Vid dess första årsbokslut hade man i sina lager skinn till ett värde av totalt 12 000 dollar. Men dessutom

hade skinn av olika slag till ett värde av 7 000 dollar också transporterats ner till St. Louis.

Tidigt under den amerikanska perioden kom många självständiga pälshandlare till Iowa. Det var sådana men som George Davenport, som givit namn åt staden Davenport, Illinois, Maurice Blondeau, Antoine Le Claire, Russell Farnham och många andra. Men så småningom lyckades bolaget American Fur Company få kontroll över handeln i området.

Pälsuppköparna begav sig vanligtvis iväg mot Iowa i september, oktober. Med sig hade de då stora lager av bytesvaror, som mjöl, tobak, yxor, knivar, krut, bly, kittlar, bomullstyg och allehanda andra färgade tyger, brokiga tygband, glaspärlor, förstoringsglas och silversmycken. Fällor för att fånga de pälsbärande djuren var en annan viktig produkt i deras lager.

Under vinter och tidig vår gjorde de sedan affärer med indianerna ute i lägren. Sedan, med sin båt fullastad med skinn av myskråtta, hjort, bäver, björn, utter och tvättbjörn, gav de sig iväg nerför floden till närmaste handelsstation. Därifrån sändes sedan skinnpackarna på pråmar ner till St. Louis.

Ofta kom indianerna till handelsstationerna redan på hösten för att förse sig med förnödenheter inför vintern. Till våren återvände de sedan med skinn för att betala av sina skulder. Förutom skinn hade de då också ofta med sig torkat buffelkött, flätade korgar, vildhonung och lönnsirap, som de också nyttjade som bytesvaror med de vita.

Indianerna anpassade sina livscyklar efter hand till handeln med de vita. De blev mer och mer beroende av de varor handelsmännen kunde förse dem med. Efter vinterns jakt och fångstperiod återvände jägarna till sina byar. Medan kvinnorna planterade och skötte om sina odlingar under sommaren gjorde männen ingenting. De arbetade inte något mera förrän det var dags att bege sig ut på nästa vinters fångstupdrag.

Efter att vita nybyggare började tränga in i Iowa och odla upp marken, anlägga byar och städer och tvingade indianerna allt längre västerut, så förlorade pälshandeln allt mera i betydelse. De gamla pälshandlarna följde nu i stället efter indianerna västerut. Nya handelsstationer byggdes efter hand upp på nya platser, men fångsten transporterades fortsättningsvis ännu tillbaka till St. Louis.

Även om pälshandeln varit den viktigaste industrin i Iowa under mera än hundrafemtio år, så fick den nu vika undan för en ny viktig industri. Nämligen jordbruk och senare även verkstadsindustri.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

REDWOOD LOWER SIOUX AGENCY / Bertil Thörn

Medan dakotasiouxerna i stort sett hela natten till måndagen den 18 augusti fört hetsiga diskussioner om vad man skulle göra, så var alla vita och halvblodsindianer, som levde vid den Nedre Agenturen, lyckligt ovetande om vad som komma skulle. Men i vissa hus fick man oväntade besök redan under sena natten. Flera vita väcktes upp och fick varningar av indianer som de kände. Varningar med otrevliga budskap, men som inte innehöll några tydliga eller fylliga besked om vad det var som var i görningen. Många avfärdade varningarna med en axelryckning. Andra blev rejält uppskrämda och några tog varningarna på allvar och började förbereda sig på olika sätt. Budskapen innehöll tips om att något allvarligt var på gång. Att indianerna planerade att ställa till med något. I vissa fall var budskapet tydligare - "alla vita kommer att dödas, fly medan tid är"! Budbärarna verkade i många fall vara lika uppskrämda, som de vita nu blev. Många viskade fram sina budskap och lade till - "säg inte att jag har talat om det här, för då dödar de mig också". Även om man inte fullt ut trodde på beskeden, så gav de ändå en föraning om att något var på gång och många fick säkert fjärilar i magen. Men vad skulle man göra? Hur kunde man veta om det var sant och hur allvarligt kunde det bli? Skulle man lyda råden och bara ge sig av, eller skulle man vänta och se? Tveksamheten var nog hos de flesta större, än övertygelsen om att det var allvar. Det här gjorde att många tyvärr till en början valde att bara vänta och se...

Solen gick upp klockan 5:24 den här måndagsmorgonen, men dimmorna låg tunga över Minnesotaflodens dalgång och ingen såg det dryga hundratalet indianer, som från nordväst kom ner genom dalen och började omringa husen vid Redwood Agency, som den Nedre Agenturen kallades. Själva agenturen bestod av 14 hus byggda i en fyrkant runt en öppen plats som användes som mötesplats. Andra hus låg utspridda både nordväst och sydost om själva agenturen. Bland annat fyra affärer ungefär en kilometer västerut. Strax nordost om agenturen fanns en enkel färja, där vägen till det två mil avlägsna Fort Ridgely passerade floden och där

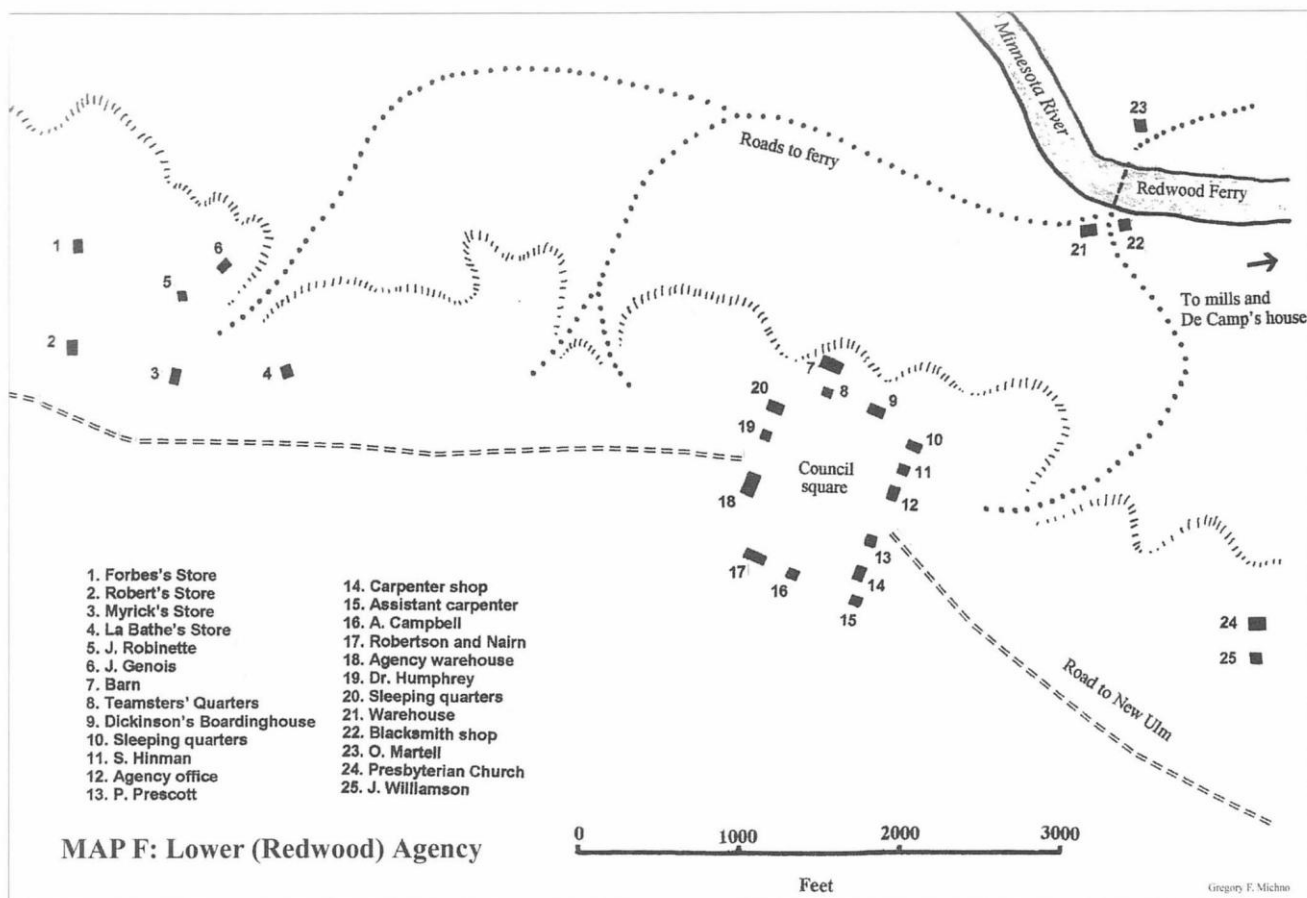

Bild 54 situationsplan över Nedre Agenturen

låg också ett varumagasin och en smedja. Öster om agenturen låg en kyrka, där missionären Samuel Hinman höll gudstjänster och där bodde också John Williamson, son till doktor Thomas Williamson, som drev en mission vid den Övre Agenturen. Totalt var det omkring åttiotalet personer som bodde i husen vid agenturen och i dess omgivning. Många av dem var halvblodsindianer som arbetade för agenturen eller för köpmännen i deras affärer. I omgivningarna fanns också indianer som hade anpassat sig till de vitas sätt och startat små jordbruk. Många av dessa var också kristna och besökte regelbundet de vitas kyrkor. Det skulle visa sig att dessa var också mål för indianernas vrede i nästan lika hög grad som de vita.

Klockan hade hunnit att bli 6:45 när skott plötsligt hördes från affärerna ovanför agenturen. Överallt dök det nu upp indianer klädda och målade till krig. Ändå var allt förvirrande. När oroliga vita frågade dem vad som stod på, svarade en del att chippewaindianer hade angripit dem och att de nu var på väg att ta upp kampen med dem. Andra svarade inte alls och åter andra uppträdde hotfullt och visade sina vapen. Men det var till en början huvudsakligen kring de fyra affärerna som dramatiska saker hände.

James Lynd, som skötte bröderna Myricks affär, stod på trappan utanför affären, när krigaren Many Hail lyfte sitt gevär och sköt ner honom. Flera indianer rusade sedan in i affären, där de också mördade handelsmannen George Washington Divol och en äldre tysk man, som fungerade som kock i huset. De försökte också övermannan halvblodsindianen Antoine Campbell, som kom inrusande när han hörde skotten. Men just som de skulle skjuta honom kom ett drygt halvduzin indianer, med Iron Elk i spetsen, inrusande. Iron Elk var en fullblodsindian från

stammen Mdewakanton och var en ledare i Cloud Mans band. Men han var också släkt med familjen Campbell och nu varnade han de unga krigarna att "om ni rör min vän så får ni ta striden med mig också". De rykte då bara på axlarna och började i stället att bära ut varor ur affären. Andra ropade på handelsmannen som fortfarande inte hade kommit ner ifrån sin bostad på andra våningen. Men Andrew Myrick tänkte minsann inte självmant komma ner. Han såg genom ett fönster hur indianerna började tömma hans affär och han såg hur andra tecknade åt honom att komma ut. Han förstod vad det skulle sluta i, så han kröp i stället ut genom en taklucka på husets baksida, hasade sig ner på ett annat tak och hoppade till marken. Så började han springa upp mot snårskogen. Men indianerna såg honom och satte efter. Innan han nådde skogskanten hade han träffats av flera pilar och snart var han upphunnen. När man senare hittade hans lik så hade indianerna genomborrat hans kropp med ett gammalt lieblad.

Samtidigt som mordet och plundringen av Myricks affär pågick, så gick andra indianer till attack mot de tre övriga butikerna. Louis Robert var inte i affären den här dagen, men indianerna dödade hans medhjälpare, Patrick McClellan. Halvblodsindianen Moses Mireau, som det senaste året hade varit Roberts butiksföreståndare, lyckades smita ut bakvägen, medan indianerna dödade fyra andra män och en kvinna i köket. Moses lyckades ta sig över floden och kunde från ett gömsle i skogen under några timmar se hur indianerna plundrade affären och sedan satte eld på både den och senare också på Dickinsons pensionat, som låg nere vid agenturen.

Handelsmannen Francois La Bathe, som var halvblodsindian, var hemma och mördades så fort indianerna fann honom, medan den fjärde handelsmannen, William Forbes, hade turen att inte vara i sin affär och undgick därmed samma öde. Men hans affär var fylld med andra människor och fyra av dem dödades, medan flera andra sårades, när de flydde därifrån.

Medan mordet och plundringarna pågick kring affärerna dök allt flera indianer upp nere kring själva agenturen. Det stod nu klart för de flesta, att ryktena om ett indianskt uppror faktiskt kunde vara sanna. Men allt var kaos. Ingen visste vem som var fiende eller vän och många av indianerna hade också stora problem med sina lojaliteter. Många hade vänner bland de vita och många hade släkt bland halvbloden. Flera indianer sökte upp sina vänner och hjälpte dem att fly eller gömma sig, samtidigt som de utåt försökte uppträda så att deras krigiska kamrater inte skulle se dem som förrädare. Till och med Little Crow själv uppvisade tydliga tecken på den här tudelningen. Hans fåfänga hade drivit honom att acceptera och godkänna startandet av ett uppror. Kanske hade han hoppats att det i första hand skulle resultera i att de förhatliga handelsmännen och andra som hade lurat och förnedrat indianerna skulle få sota för sina missdåd och att han senare skulle kunna förhandla med myndigheterna och då ställa allt till rätta igen. Men redan nu, bara någon timme efter att skjutandet hade startat insåg han, att han inte hade något grepp alls på vad hans krigare gjorde. Det hela hade redan urartat till att bli ett allmänt plundrande, mördande och brännande. Ingen hade någon kontroll. Alla gjorde som de själva tyckte. Och det verkade snarast som att plundrandet var det viktigaste för många.

Little Crow var bekymrad. Han hade tidigt sagt till sin halvbror, White Spider, att ta några vänner med sig och försöka samla in så många vita kvinnor och barn som möjligt och föra dem till hans läger, där de skulle skyddas så gott det gick. White Spider, eller John Wakeman som han kallades bland de vita, hade accepterat de vitas livsstil, blivit kristen och drev nu ett litet jordbruk. Han gjorde nu som han blivit tillsagd och räddade flera vita under dagen. Själv hade Little Crow dagen innan bevistat högmässan i pastor Hinmans kyrka och då skakat hand med prästen. Nu, när han passerade förbi prästens bostad och pastor Hinman frågade honom vad som stod på, hade Little Crow bara givit honom en mörk blick och tyst passerat förbi. Nästa gång prästen såg Little Crow var i agenturens stall, där flera indianer trängt in för att stjäla hästarna och agenturens lantbruksansvarige, August Wagner, tillsammans med stallskötare John Lamb och Lathrop Dickinson, försökte hindra dem. Little Crow hade då vänt sig till krigarna med orden: "Vad gör ni? Varför skjuter ni inte ner de här männen? Vad väntar ni på?" Krigarna gjorde som han sa och sköt ner alla tre, samt även John Fenske, som kom inrusande för att hjälpa till. När Little Crow därefter gått vidare, stötte han på den 61-årige tolken och

jordbruksläraren Philander Prescott, som hade levt bland indianerna i fyrtio år och var gift med en indianska. När även Prescott frågade Little Crow vad det var som hände, hade Little Crow givit honom rådet att gå tillbaka till sitt hus och hålla sig där.

Det här visar på hur villrådigt och obalanserat Little Crow uppträdde. Ena dagen lyssna på pastor Hinman i kyrkan och samtala med honom efter högmässan, för att nästa dag helt vägra tala med honom. I stället be sin halvbror rädda så många vita som möjligt, för att sedan i tydliga ordalag uppmana sina krigare att skjuta ner de tre männen i stallet och direkt därefter råda den gamle Philander Prescott att gömma sig i sitt hus. Vid ett annat tillfälle, när han hade hört om hur kvinnor och barn också dödats, lär han ha samlat några krigare omkring sig och sagt: "Soldater och unga men, ni skulle inte ha dödat kvinnor och barn. Ni skulle bara döda dom som har lurat oss och stulit ifrån oss så länge. Hädanefter kriga bara som de vita gör!"

Det var nu inte bara i själva agenturområdet som överfall och mord begicks. Överallt i omgivningarna drabbades de små nybyggarna. Nybyggare som inte hade en aning om vad som pågick fick plötsligt påhälsning av krigsmålade och välbeväpnade indiankrigare. Indianer som de i många fall tidigare hade talat med, gjort bytesaffärer med och till och med skänkt mat och kläder till. Nu stod de där plötsligt med sina tomahawker lyfta och tvekade inte att sänka dem direkt i huvudena på sina tidigare grannar. Många nybyggare mötte sina öden utan att ha en aning om vad som pågick. Men alla indianer deltog inte i mordorgierna. Många gjorde i stället vad de kunde för att varna de vita. Och många andra åsåg det som skedde utan att kunna göra något åt det, hur gärna de än hade velat.

I närheten av Forbes affär levde en familj som hette Robinette. Joseph Robinette var från Montreal. Men han hade kommit till Minnesota redan 1831. Han hade gift sig med Cecile Turpin, som var halvblodsindianska och de hade fyra barn. Den här dagen hade de fått en mycket kort förvarning, när två indianska kvinnor kom inrusande i stugan och berättade att indianerna dödade alla vita. Cecile hade då skyndat över till sin äldsta dotter, som just hade fött barn och två av hennes andra döttrar blev ensamma kvar i huset. Bara några minuter därefter kom Little Crow in i huset. Men flickorna blev inte rädda, för Little Crow var en ofta sedd gäst i huset och flickorna visste att han var god vän med deras far. Little Crow hade ofta ätit tillsammans med familjen och den 14-åriga Mary frågade nu om han ville ha frukost. Men Little Crow skakade på huvudet och ville bara ha den tomahawk som Joseph Robinette höll på att tillverka åt honom. Mary tog fram den och gav den till honom. Little Crow lade då handen på sitt bröst, bugade sig och sa på engelska: "Mitt hjärta är dystert". Sedan vände han sig till de övriga krigarna och pratat med dem på deras språk. Den äldre system, som förstod lite av språket, berättade då för sin syster, att indianerna tydligen skulle ta hand om flickorna och föra dem till Little Crows läger. Så var Little Crow plötsligt bara borta.

Andra vita var inte lika lyckligt lottade och när dagen var över hade totalt 222 vita mött döden, om man också räknar in de fem som indianerna dödat vid Acton dagen innan. Åtskilliga hade också förts i fångenskap till indianbyarna längs nedre Minnesotafloden. Måndagen den 18 augusti hade varit en svart dag i Minnesotas historia.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SAMMANFATTNING AV MINNESOTAUPPRORET / Bertil Thörn

Nu när vi definitivt har lämnat Minnesota bakom oss, så har vi också lämnat ämnet Minnesotaupproret. Åtminstone vad gäller beskrivningarna av konkreta händelser, platser och personer. Men som en summering av det hela kan det kanske ändå vara på sin plats med några avslutande ord om konsekvenserna och om det större politiska, det sociala och det psykologiska spelet, som man så här i efterhand har lite lättare att se, än just när blixten slår ner och allt blir kaos. Så jag hoppas att ni står ut med ännu några tankar om vad Minnesotaupproret står för, vad det utlöstes och styrdes av och vad det resulterade i. Sedan lägger vi det tillbaka på sin plats i historien.

Den 27 augusti fick president Lincoln ett telegram från chefen för Indianbyrån, William Dole, där han skrev: "Vi befinner oss mitt uppe i ett fruktansvärt och upprörande indiankrig. Så här långt har vi fått utstå de mest fruktansvärda massakrer på oskyldiga nybyggare. Vild panik råder i nästan halva staten".

De vita hade flytt åt alla håll. Norr, öster och söder. Många hade inte stannat förrän de kommit över på andra sidan Mississippifloden. Men indianerna hade slutat att jaga dem. Upproret hade drabbat ett område 20 mil långt i öst-västlig utsträckning och drygt 30 mil i nord-sydlig utsträckning. Men efter en vecka av mördande raseri hade indianernas energi runnit ut. Kollapsen för deras kampanj kom plötsligt. Dakotasiouxerna hade varken den politiska, sociala eller kulturella organisationen, de fysiska förutsättningarna, den ekonomiska basen, sammanhållningen eller viljan att uppnå det mål man från början hade satt upp. De hade ingen fast plan annat än en allmän vilja att jaga ut de vita ur sitt land och återta det.

Efter de dubbla misslyckandena vid Fort Ridgely och i försöken att ta staden New Ulm, hade krigarna dragit sig tillbaka uppför Minnesotafloren, packat ihop sina tillhörigheter och själva flytt västerut och mot nordväst. Tusentals kvadratkilometer, där de två folken tidigare levt tillsammans låg nu praktiskt taget öde.

Merparten av indianerna hade redan från börjat varit motståndare till tanken på ett krig mot de vita. Men enskilda individer kunde inte, eller tilläts inte, göra sig hörda i deras uppsplittrade samhälle. Och det trots att många av deras ledare också starkt avrådde från att starta ett krig. Det som hände kan i stället jämföras med ett krigs element, närmast att jämföra med sådant som vi idag kallar en militärjunta, helt enkelt tog över och tvingade på folket detta krig. En "militärjunta", som huvudsakligen bestod av en mängd unga, frustrerade krigare med ambitioner att skaffa sig ära och berömmelse, men som saknade kloka och taktiskt sinnade ledare med förmåga att planera och styra detta hemliga krigarsällskap. De ledare, som nu i efterhand utpekades som indianernas ledare, var i huvudsak traditionella hövdingar som mer eller mindre tvingades att ställa sig i spetsen. Att kriget över huvud taget bröt ut får tillskrivas det faktum, att stammen i sin organisatoriska uppbyggnad saknade statsmannamässiga ledare som varken hade förmågan eller befogenheten att ta ledningen och helt enkelt sätta sig över de krigshetsande ungtupparna.

Little Crow har i historien stämplats som den viktigaste ledaren. Men en djupare analys visar, att hans ställning inte alls var så stark och att han egentligen inte förmådde styra utvecklingen. Tvärtom var det han som styrdes och blev till ett lydigt redskap för de element som inte hade varken insikten om eller förutsättningen för att bryta de vitas makt. Hade de förstått hur styrkeförhållandena egentligen såg ut, så hade de aldrig ens vågat drömma om att sätta sig upp mot de vita. Eller vad skulle de ha tänkt om de hade vetat att förhållandet var i det närmaste 30 mot 1 i de vitas favör, vad gällde antal individer.

Merparten av de vita som indianerna verkligen kom i kontakt med var förvisso inte så många. Och de var dessutom genomgående relativt nyanlända invandrare. Många från Tyskland eller Skandinavien. Det var människor som inte hade någon annan önskan än att få en bit mark, där de för egen del skulle kunna bygga sig ett nytt hem för sin familj. Det här var hårt arbetande människor som inte bara var ute efter snabba och enkla pengar. Det här var människor som inte likt westernfilmernas stereotyper levde med revolvern på höften och geväret aldrig längre bort än på armlängds avstånd. Det här var i stället familjemän som arbetade i sitt anletes svett med yxa, spett och spade för att röja en bit åkermark, där man kunde så och skörda sin spannmål och sin potatis, så att man kunde föda sin familj. Många av de här ägde inte ens ett vapen. Och de som hade ett var inte vana vid att bruka det. De flesta hade redan i månader och år levt sida vid sida med indianerna. De hade samtalat med dem, de hade handlat med dem och i många fall även givit dem mat, kanske i utbyte mot någon hjort eller annat vilt då och då. Ingen vettig människa skulle ha haft någon som helst anledning att tro att dessa, deras skogslevande grannar, en vacker morgon plötsligt bara skulle stiga in i deras stugor och kallblodigt skjuta ner dem. Så här i efterhand kan man kanske tycka att de flesta var alltför godtrogna. Men det var ingen som hade en aning om hur de här indianerna levde, vad det var

som plågade dem och hur de såg på sitt liv och vad som var på väg att hända med det. Nybyggarna var i tron att de ärligt hade köpt sig rätten till den mark de nu brukade, medan indianerna hade en helt annan syn på vem landet tillhörde och hur det skulle användas.

Även det vita samhället var dåligt organiserat. Staten var ung, bara fyra år och dess befolkning hade under den gångna tioårsperioden vuxit från bara några få tusen 1850 till närmare 200 000, när kriget bröt ut. Tala om växtverk alltså! Det säger sig självt att det inte går att på bara fyra år sätta upp en fungerande statsorganisation. Det är helt enkelt omöjligt att växa på det sättet och samtidigt hinna med att bygga upp styrsystem och resurser för ett fungerande samhälle. Och vad är det som händer i en sådan situation? Jo, här dyker det upp lyckökare, giriga gamar som inte drar sig för att utnyttja situationen. Och sådana fanns främst bland de handelsmän som hade tilldelats licenser att handla med indianerna på reservatet, samt tjänstemän inom den korrupta Indianbyrån. Men till och med högt uppsatta tjänstemän i de statliga myndigheterna var inte sena att dra nytta av de avtal som påtvingades indianerna. Markspekulationer med den mark som indianerna avstod var inte ovanliga. Staten köpte marken av indianerna för en spottstyver - närmare bestämt 7 cent per acre - och sålde den sedan till nybyggare för 1,25 dollar. Med godförtjänst alltså. En förtjänst som inte alltid hamnade i statens skattkista, utan ofta i någon statlig tjänstemans egen ficka.

Den "spottstyver" som indianerna hade lovats för marken var inte heller alltid så säker. Utbetalningar till indianer stod långt ner på myndigheternas prioriteringslista. Det fanns så mycket annat som en ung nation och en ännu yngre stat hade att lägga pengar på. Och inte blev det bättre av att man nu hade dragit på sig ett ofantligt kostsamt inbördeskrig också. Ett inbördeskrig som slukade i princip allt vad pengar man lyckades samla ihop. Indianer var inte det första man då tänkte på...

När dessa spottstyvror trots allt ändå utbetalades, så fanns det hur många klausuler och bokföringstekniska finter som helst, för att, med eller utan lagens hjälp, undanhålla pengar från indianerna. Det mest flagranta var sättet som handelsmännen på reservatet utnyttjade situationen. Förutsättningarna för indianerna att försörja sig hade, som en konsekvens av alla landavträdelserna, inneburit att de inte längre kunde leva på jakt, fiske och annat som naturen gav. De drevs av hunger i stället direkt i händerna på handelsmännen, som var de som hade ensamrätten att sälja mat och varor till indianerna. Men indianerna hade egentligen inte några pengar, då deras livsform helt byggde på självhushåll och ren byteshandel. Handelsmännen sålde därför på kredit, mot att de skulle få betalt när avtalsutbetalningarna kom. Indianerna, som inte hade några som helst kunskaper om bokföring och räkenskaper och inte visste något om pengars värde, handlade allt som föll dem in. Handlarna noterade i sina böcker vad de hade sålt och när avtalspengarna skulle betalas ut, stod de först i kön med sina kassaböcker och talade om hur mycket den och den och den indianen var skyldig. Stora pengar drogs på det sättet varje gång undan från de belopp som indianerna fick. Och vem kunde hålla reda på vilka summor handelsmännen skrev ner? Ja, inte var det indianerna... De kunde inte läsa, de hade ingen aning om vad olika saker verkligen hade kostat. De kunde inte räkna. De visste bara att de var lovade mat, kläder och pengar för de uppoffringar de hade gjort. När myndigheternas utdelningar försenades, eller inte alls kom, vilket var mycket vanligt, då hade indianerna ingen annan möjlighet än att gå till handelsmännen. Kanske förstod de inte ens skillnaden mellan statliga utdelningar och privata köp i handelsbodarna. De bara såg att det fanns varor på hyllorna och de visste att de var lovade varor... Konsekvensen blev sedan, när avtalspengarna skulle betalas ut, att handelsmännen lade beslag på det mesta och indianerna stod där med lång näsa. Inte underligt att de kände sig lurade.

När sedan kriget väl bröt ut så lyckades de, på grund av bristande samordning och avsaknad av strategi, inte på allvar återta och behålla sitt förlorade land i Minnesotadalen, trots att de genom sin krigsterror under den första blodiga veckan, faktiskt lyckades fördriva de vita nybyggarna ur landet. Men att sedan återupprätta sina egna boplatser och långsiktigt behålla landet, det hade de inga förutsättningar att göra. Tvärtom så var det de själva som på sikt kom att bli fördrivna från sitt eget land. Det mest tragiska var kanske att det var många indianer

som faktiskt hade varit nöjda med sin lott, att i en framtid leva samman med de vita och själva lära sig att bruka jorden och leva ett mera stabilt liv. Något som de med åren att insett, att de vitas sätt att leva innebar. Ännu flera hade säkert gjort det om de bara hade blivit ärligt behandlade. Men här kolliderade detta faktum med kulturellt traditionellt tänkande. För att bli "vitmansindianer" var man tvungen att förskjuta sin sedan urminnes nedärvda tro och acceptera den lära som "svartrockarna" så ivrigt predikade. Och det här var något som var alltför svårt för somliga att ta till sig.

Resultatet blev alltså en kulturell krock lika mycket som en kamp om praktiska frågor. Och som alltid, när något går så långt som till ett krig, så var det ingen som vann på det. Alla var förlorare. Men kanske allra mest indianerna...

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SHOUXINDIANSTAMMARN I MINNESOTA / Bertil Thörn

Siouxindianerna är ett av de största ursprungliga folken i Amerika. Det är kanske också ett av de allra mest kända. På samma sätt som med många andra, så kallade stammar, så består även den här gruppen egentligen av ett flertal olika undergrupper. Den är dock kanske trots allt

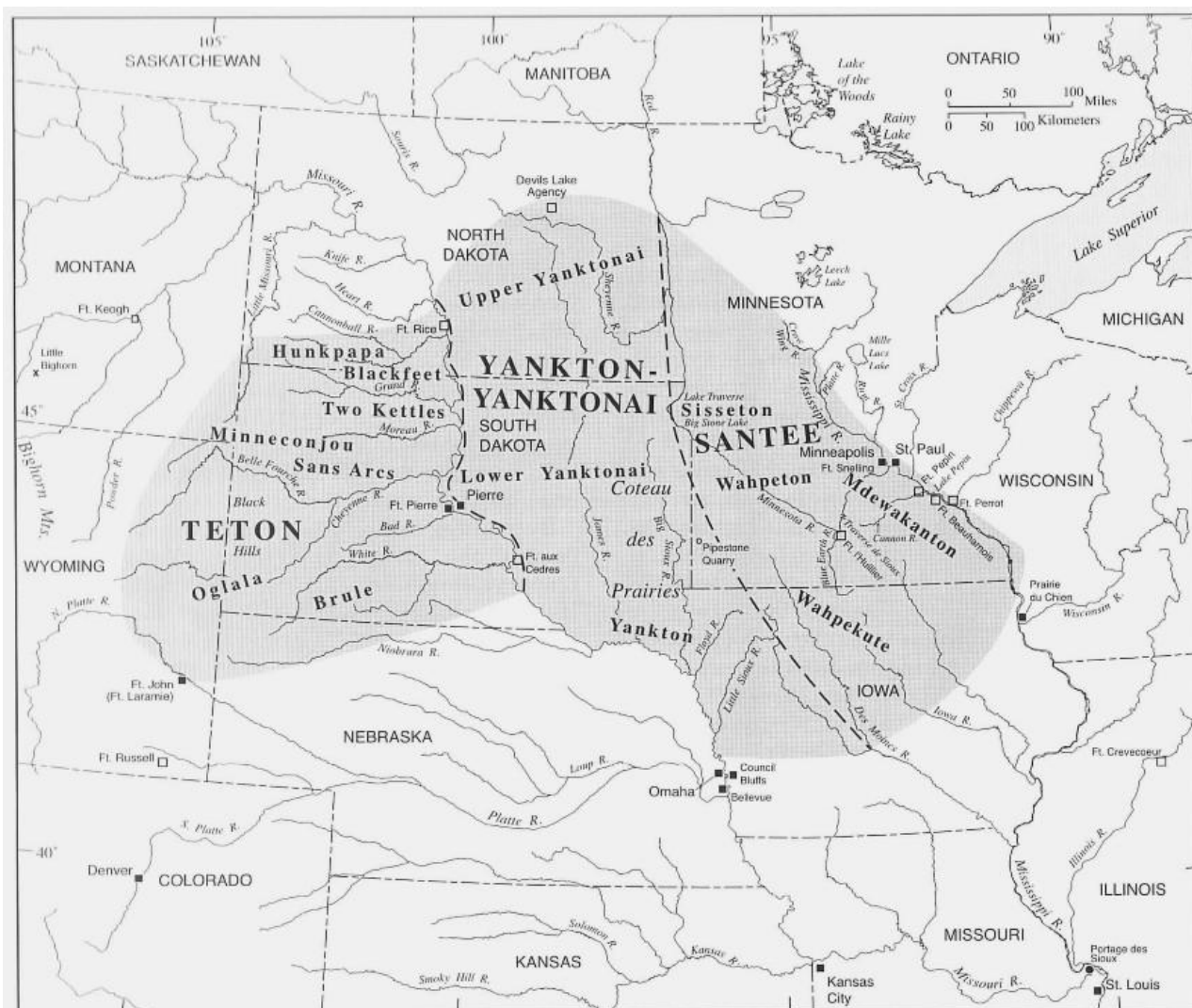

Fig. 1. Sioux territory, early to mid-19th century. Boundaries between the divisions suggest areas of greatest use.

Bild 55 siouxindianernas övergripande stamindelning och utbredningsområde vid 1800-talets mitt

en något mera homogen grupp än andra. Det som allra mest håller samman kollektivet är att de har ett språk som i stort sett är lika bland alla undergrupper. Det är bara vissa dialektala skillnader som man kan peka på.

Enligt en övergripande indelning består stammen av tre olika huvudgrupper. Det här är en indelning som huvudsakligen är geografiskt betingad. Allra längst ut i väster lever den största gruppen. En grupp som själva kallar sig Lakota, men som bland de vita har blivit känd som Teton. Det här är gruppen som lever helt ute på prärien och är de indianer som representerar den form av siouxer som de allra flesta människor ser framför sig när man tänker på siouxindianer. En grupp som egentligen består av inte mindre än sju olika stammar. Oglala, Brule, Miniconjou, Hunkpapa, Sihasapa, Itazipco och Oohenumpa. De var helt nomadiska och levde huvudsakligen av jakten på bufflarna ute på slätterna. De här stammarna har ingen koppling till Minnesota.

Den näst största gruppen är de som levde i den östligaste delen av utbredningsområdet. I den del som huvudsakligen var skogsland i nuvarande staterna Wisconsin och Minnesota. Den bestod av fyra olika stammar. Mdewakanton, Wahpeton, Sisseton och Wahpekute. Deras bröder ute på slätterna, tetonsiouxerna, kallade dem för Santee, men själva kallade de sig Dakota, vilket egentligen är samma ord som Lakota och betyder "vänner", eller "vi folket" i betydelsen "allierade". Men det finns mängder av tolkningar. Skillnaden mellan orden Dakota och Lakota har bara att göra med dialekter. Bokstäverna "D", "L" och "N" är nämligen bara dialektala varianter på samma ljud. Det fanns då följaktligen även en grupp som kallades Nakota, eller Nakoda. En grupp som bestod av de två stammarna Yankton och Yanktonai, vilka levde i området mellan Santee och Teton. Alltså i övergångszonen mellan skogsland och prärie.

Namnet Sioux är ett namn som de första vita handelsmännen och upptäcktsresanden gav de här folken. Och det finns mängder av tolkningar av vad det skulle betyda och var det kommer ifrån. Men det är ointressant i det här sammanhanget, eftersom indianerna själva inte använder sig av det, utan föredrar att kalla sig Dakota, Nakota eller Lakota.

Det totala antalet siouxer, när de stod på sin höjdpunkt, vid tiden just innan de vita bröt in i deras områden, kan ha varit upp emot 30 000 individer. Av dessa utgjorde santeegrupperna kanske 6 000 till 8 000 individer, medan nakotastammarna tillsammans kan ha varit ungefär lika många, eller något mindre. Resten levde alltså ute på slätterna.

Forskarna har kommit fram till att de här folken ursprungligen kom från ett flertal olika platser långt österut i USA. En teori som inte delas av siouxerna själva. Arkeologiska fynd pekar också på att de här folkens förfäder kan ha levt i Minnesota redan för 8 000 till 10 000 år sedan. Enligt Dakotas egen muntliga tradition så har de alltid levt i områdena kring Minnesota River och Mille Lacs Lake.

Av de här folken var det alltså de östliga Santeesiouxerna som levde i skogslanden i Minnesota och som det här föredraget ska handla om. Till viss del kom även några band ur nakotagrupperna att involveras i de händelser vi just nu ska börja att analysera, nämligen det stora "Minnesotaupproret" 1862. Men den huvudsakliga gruppen, santeesiouxerna, utgjordes alltså av de fyra stammarna Mdewakanton och Wahpekute, som levde längs nedre Minnesotafloden och Wahpeton och Sisseton som levde närmare prärien i den nordvästra delen av Minnesotaflodens dalgång.

Tidigare hade de här stammarna räknat ett mycket större landområde som sitt. Under tidigt 1700-tal dominerade de i stort sett hela det område som nu är staten Minnesota med angränsande områden i staten Wisconsin. Men under 1700-talets gång började olika delgrupper bryta sig ut ur modergruppen och söka sig västerut. Troligen i jakt på mera och bättre föda. Vid den här tiden ska det enligt vissa rapporter ha funnits omkring 10 000 siouxer som levde kvar i området. Dessa mindre grupper som alltså blev kvar utsattes sedan för ett allt starkare tryck från den mäktiga ojibwestammen, som var dem helt överlägsna, efter att ha fått tillgång till eldvapen från de franska handelsmän som de samarbetade med. Vid 1700-talets slut var det därför i princip bara de fyra santeesiouxstammarna som var kvar i skogsområdena. Och en bit in på 1800-talet hade de starka ojibweindianerna tvingat dem så långt mot sydväst att de båda stammarna i stort sett hade delat Minnesotalandet mellan sig, så att ojibweindianerna fanns i nordöst och siouxerna i sydväst.

Strax före 1800-talets mitt började vita nybyggare invadera det land som något tiotal år senare skulle bli staten Minnesota. De flesta kom för att myndigheterna lockade med billigt land. Land som samma myndigheter i ett antal fredsfördrag hade "köpt" från eller "lurat av" (stryk det som ej önskas) indianerna. Indianernas uppfattning var en annan. De menade att ingen kunde "äga" land. Således kunde ingen varken köpa eller för den delen heller sälja land. Det man ansåg att man hade gått med på var att lova att inte bruka våld mot de vita och att tillåta dem att komma och dela land och resurser med dem på lika villkor. Att de vita sedan kunde vara så otroligt många hade man inte kunnat förutsäga och det slutade heller aldrig att förvåna indianerna.

När sedan i stort sett alla löften, som de vita hade utställt för att få indianerna att gå med på detta, visade sig bara vara tomma löften, då steg irritationen. Det hela ledde så fram till att smärtgränsen var nådd i augusti 1862 och indianerna tålde inte mera. Ett krig bröt ut. Ett krig som indianerna aldrig kunde vinna. Och resultatet blev att i princip alla siouxindianer drevs bort ifrån staten Minnesotas landområden. Idag finns endast några få spridda rester av siouxbesläktade indianer, som i senare tid har fått tillåtelse att flytta tillbaka och bosätta sig i sitt gamla land.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN CONNECTICUT / Bertil Thörn

Connecticut är en amerikansk delstat i regionen New England i nordöstra USA. Delstaten gränsar till Rhode Island i öster, Massachusetts i norr och New York i väster och söder (eftersom New Yorks olika öar sprider ut sig längst hela Connecticut kust).

Sydvästra Connecticut är en del av New Yorks storstadsregion; tre av Connecticuts åtta county, däribland den största delen av delstaten befolkning, ligger i New York Citys statistiska område som vanligen kallas Tri-State Region. Connecticuts befolkningscentrum ligger i Cheshire, New Haven County.

Connecticut är det 29:e folkrikaste delstaten med 3,4 miljoner invånare och är rankad 48:a efter yta per område vilket gör den till den fjärde mest tätbefolkade delstaten. Connecticut som kallas Constitution State och Nutmeg State, har en lång historia med anor från början av kolonialtiden och var inflytelserik i utvecklingen av den federala regeringen.

Connecticut första europeiska bosättare var nederländska och etablerade en liten kortvarig bosättning i dagens Hartford vid sammanflödet av Park- och Connecticutfloden, kallad Huys de Goede Hoop. Inledningsvis var halva Connecticut en del av den nederländska kolonin Nieuw-Nederland, som omfattade mycket av markerna mellan Connecticut- och Delawarefloden.

De första stora bosättningarna etablerades på 1630-talet av engelsmännen. Thomas Hooker ledde en skara anhängare landvägen från Massachusetts Bay Colony och grundade vad som skulle bli Connecticut Colony; andra bosättare från Massachusetts grundade Saybrook Colony och New Haven Colony. Både Connecticut och New Haven Colony upprättade författningen Fundamental Orders som anses vara den första konstitutionen i Nordamerika. År 1662 slogs de tre kolonierna samman under ett kungligt privilegium (Royal Charter), vilket gjorde Connecticut till en kronkoloni. Denna koloni var en av de tretton kolonierna som revolterade mot det brittiska styret under den amerikanska revolutionen.

Connecticut har ett tempererat klimat på grund av sin långa kustlinje på Long Island Sound. Detta har gett delstaten en stark maritim tradition. Dagens Connecticut är också känt för sitt välstånd. På 1700- och 1800-talet hade Connecticut god tillgång till råvaror som bidragit till att utveckla en stark tillverkningsindustri samtidigt som finansiella organisationer blomstrade: först försäkringsbolag i Hartford sen hedgefonder i Fairfield County. Detta välstånd har bidragit att Connecticut har högst inkomst per capita, Human Development Index och medelhushållsinkomst i landet.

Historia

När européer först koloniserade Connecticut var området befolkat av indianer av främst mohegan- och pequotstammarna. Hartford vid Connecticutfloden anlades som handelsplats och stödjepunkt under namnet Huys de Hoop ('Hoppets hus') av Nederländska Västindiska Kompaniet på 1620-talet. År 1633 etablerade sig engelskspråkiga puritaner i det närbelägna Windsor. Snart dominerades Hartfordområdet av engelskspråkiga kolonister, varför holländarna drog sig tillbaka. År 1638 grundades New Haven-kolonin vid Long Island Sound. En författning för Connecticut, The Fundamental Orders, antogs den 14 januari 1639. New Haven-kolonin förblev dock en separat koloni till 1662, då kung Karl II utfärdade en ny, mycket frihetlig författning för hela Connecticut: Charter of the Colony of Connecticut. Enligt legenden försvarade kolonisterna sin författning då engelsmännen ville återkalla den genom att gömma den i en ek i Hartford, den berömda Charter Oak, som dock inte längre finns kvar.

Kolonisationsperioden präglades delvis av blodiga krig med urbefolkningen, vilket har lett till att endast spillror återstår av denna. Idag är kasinoverksamhet en viktig inkomstkälla på indianterritorierna: Foxwoods Casino som drivs av pequotindianer och Mohegan Sun som drivs av moheganindianer. En del av intäkterna används till att skildra dessa folks historia.

Connecticut var en av de tretton kolonier som bröt sig loss från England och bildade Förenta staterna. Kolonin deltog aktivt i det nordamerikanska frihetskriget.

Connecticut industrialiserades tidigt och drog under 1800- och 1900-talen till sig invandrare från bland annat Italien, Polen, Ryssland och Tyskland. Åtskilliga svenskar har också genom tiderna slagit sig ned i staten. År 1940 fanns 14 532 invånare i Connecticut som var födda i Sverige.

Geografi och klimat

Connecticut gränsar i norr till Massachusetts, i öster till Rhode Island, i söder till Long Island-sundet och i väster till New York. Staten genomkorsas av skogklädda bergsryggar och floddalar från norr till söder. De största floderna är Connecticutfloden, Housatonic och Thames.

Djurlivet i Connecticut är rikt och varierat, med däggdjur som svartbjörn, rödlo, tvättbjörn, skunk, grå ekorre och jordekorre. Vanligt förekommande fåglar är exempelvis vildkalkon, blå häger, kalkongam, rödstjärtad vråk (Red-tailed Hawk) (*Buteo jamaicensis*), blåskrika och kardinal.

Klimatet är varmt på somrarna – Hartford ligger på samma breddgrad som Roms flygplats Fiumicino – och möjliggör kommersiell odling av såväl persikor som vin (det sistnämnda främst vid Long Island-sundet). I inlandet har klimatet kontinental prägel, med stora kontraster mellan sommar och vinter. De långa och milda höstarna med hög och klar luft och praktfulla höstfärger anses av många vara den bästa tiden att besöka Connecticut.

Näringsliv och kommunikationer

Connecticut är i hög grad en industristat. Till de många betydande företag som har sitt säte i Connecticut hör flygplansmotortillverkaren Pratt & Whitney, helikoptertillverkaren Sikorsky och hisstillverkaren Otis Elevator Company. Det multinationella jätteföretaget General Electric har sitt högkvarter i Fairfield, batteritillverkaren Duracell i Bethel och kontorsmaskintillverkaren Xerox i Stamford.

Vapenindustrin har stark tradition i staten med företag som Colt och det numera nedlagda Winchester Repeating Arms Company. Inom livsmedelsindustrin märks bland andra Pepperidge Farm i Norwalk. Snabbmatskedjan Subway har sitt ursprung i Bridgeport. Hartford kallas ibland USA:s försäkringshuvudstad på grund av de många försäkringsbolag som har sina huvudkontor i staden och dess närhet.

Genom Connecticut löper flera motorvägar i Interstate-systemet. New Haven och kusten väster därom är förbunden med New York City genom Metro-North Railroad. Även Amtrak ombesörjer tågförbindelser till och från Connecticut. Från Bridgeport går färjetrafik över Long Island-sundet till Port Jefferson på Long Island och från New London går färja till Orient Point på Long Island.

Större städer

De största tio städerna i Connecticut (2010).

Bridgeport - 144 229 invånare

New Haven - 129 779

Hartford - 124 775

Stamford - 122 643

Waterbury - 110 366

Norwalk - 85 603

Danbury - 80 893

New Britain - 73 206

Meriden - 60 868

Bristol - 60 477

Utbildning

Skol- och universitetsväsendet är framstående i Connecticut. Det mest kända universitetet är Yale University i New Haven. Andra betydande lärosäten är Wesleyan University i Middletown, statsuniversitetet University of Connecticut (UConn) med huvudcampus i Storrs, Trinity College i Hartford och University of Hartford i West Hartford.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN ILLINOIS / Bertil Thörn

Illinois (uttalas "Illinoj) är amerikansk delstat i USA och är den folkrikaste och mest demografiskt olika delstaten i Mellanvästern och den femte folkrikaste delstaten i landet. Med Chicago i nordöst, mindre industristäder och stor jordbruksproduktivitet i centrala och västra Illinois samt med naturresurser som kol, timmer och olja i söder har Illinois en bred ekonomisk bas. Illinois fungerar som en viktig knutpunkt för transporter. Hamnen i Chicago förbinder de Stora sjöarna med Mississippifloden via Illinois River. O'Hare International Airport, i Chicago, har länge rankats som en av världens största flygplatser. Inte mindre än 12 Interstate Highways passerar genom staten, som också är ett viktigt centrum för Amtrack, USAs motsvarighet till SJ i Sverige. Chicago Illinois ses ofta som ett mikrokosmos av USA; en Associated Press-analys av 21 demografiska faktorer fann Illinois den "mest genomsnittliga delstaten".

Bosättare i USA började anlända från Kentucky på 1810-talet; Illinois uppnådde status som självständig delstat 1818. Den framtida storstaden Chicago grundades på 1830-talet vid stranden av Chicagofloden, en av de få naturliga hamnar på södra Michigansjön. Järnvägar och John Deeres uppfinning av självgående stålplögar gjorde Illinois centrala rika prärie till en av världens mest produktiva och värdefulla jordbruksmarker och lockade bondeimmigranter från Tyskland och Sverige.

År 1900 lockade tillväxten av industrijobb i de norra städer och kolbrytning i centrala och södra delarna immigranter från östra och södra Europa. Den välutvecklade tillverkningsindustrin gjorde delstaten till en viktig leverantör av krigsmaterial under båda världskrigen. The Great Migration av afroamerikaner från landsbygden i söder till Chicago bildade ett stort och viktigt samhälle i samhället som skapade stadens berömda jazz och blueskulturer. I dag är ungefär 74% av befolkningen i Illinois bosatt i nordöstra hörnet av delstaten, främst inom staden Chicago och det omkringliggande området.

Tre amerikanska presidenter har valts när de bodde i Illinois - Abraham Lincoln, Ulysses S. Grant och Barack Obama. Dock den enda amerikanska president som faktiskt var född i Illinois var Ronald Reagan, som föddes i Tampico, uppväxt i Dixon och gick på college vid Eureka. Lincoln är den enda president som begravts i Illinois; han ligger begravd vid Oak Ridge Cemetery i Springfield. Idag ser man vikten av Lincolns arv till delstaten genom att dess officiella slogan är, Land of Lincoln, som visas på alla statliga utfärdade registrerings skyltar.

Ekonomi

Staten har en mycket stor produktion av jordbruksprodukter av vilka majs, sojabönor, svin, nötboskap, mejeriprodukter och vete är de viktigaste. Tillverkningen av industriprodukter be-

står främst av verktygsmaskiner, maskiner till födoämnesindustrin, elektrisk utrustning och kemiska produkter.

Klimat

Illinois har ett skiftande klimat. Centrala och norra Illinois har ett tempererat klimat med varma, fuktiga somrar och mycket kalla, snöiga vintrar. Allra längst i söder, bortom Carbondale har man ett subtropiskt klimat med mildare vintrar. Temperaturerna under sommaren ligger på cirka 25–32 °C dagtid och stadigt minusgrader på vintern, förutom i söder där det är betydligt mildare vintrar.

Årsnederbörden i Illinois är från 890–1220 mm. Snöfall ger södra Illinois runt 35 cm i söder och runt 1 m i norr per vintersäsong. Dessutom får delstaten cirka 50 åskdagar om året och tornadoer är likaså vanliga.

Demografi

Av delstatens drygt 12,8 miljoner invånare är mer än hälften, cirka 7,9 miljoner, bosatta i Chicago eller dess omedelbara omnejd, som är regionens industriella och transporttekniska centrum. Resten är bosatta i de mindre städerna, men framför allt i små orter med jordbruksfastigheter, som är utspridda över statens slättland.

Städer

De största städerna i Illinois, med tillhörande invånarantal 2005, är:

Chicago – 2 842 518, i storstadregionen Chicago-Naperville-Joliet totalt 9 505 748 (varav 7 929 775 i Illinois)

Aurora – 168 181

Rockford – 152 916

Naperville – 141 579

Joliet – 136 208

Springfield – 115 668

Peoria – 112 685

Elgin - 101 903

Utbildning

Illinois har inte mindre än 34 universitet samt ett 40-tal colleges och andra högskolor, däribland University of Illinois och University of Chicago.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN INDIANA / Bertil Thörn

Indiana är en amerikansk delstat i regionen Great Lakes och var den 19:e delstaten att ansluta sig till Unionen. Indiana är med cirka 6 300 000 invånare den 16:e folkrikaste delstaten och den 17:e befolkningstätaste. Indiana är till ytan den 38:e största, men samtidigt ändå den minsta delstaten i kontinentala USA, väster om Appalacherna. Dess huvudstad och största stad är Indianapolis, som med sina knappt 850 000 innevånare faktiskt är den största av alla delstatshuvudstäder öster om Mississippifloden.

Indiana har flera storstadsområden med en befolkning på mer än 100 000 invånare samt ett antal mindre industristäder och små orter. Delstaten är hem för flera stora idrottslag och idrottsevenemang. Däribland NFL:s Indianapolis Colts, NBA:s Indiana Pacers, bilsporttävlingen Indianapolis 500 (som är det största endagsidrottsevenemanget i världen). Invånarna i Indiana kallas Hoosiers, men ursprunget av den benämningen är okänd. Delstatens har fått sitt namn efter de indianer som lever där. Själva betydelsen har påståtts vara "indianernas land" eller helt enkelt "indianland". Detta namn går tillbaka till åtminstone 1760-talet och användes först av kongressen när Indianaterritoriet införlivades år 1800. Före det hade området varit en del av det Nordvästra Territoriet.

Dessförinnan hade Indiana varit bebott av olika ursprungsbefolkningar och historiska indian-kulturer i tusentals år. Angel Mounds State Historic Site är en av de bäst bevarade antika jordverken i USA och ligger i sydvästra Indiana nära Evansville.

Historia

Staten Indiana har troligen varit bebodd av nomadstammar ända sedan tiden omkring 8 000 f.Kr. Dessa stammar efterträdde varandra i mått av betydelse under flera årtusenden. Omkring år 900 uppstod Mississippikulturen och blev dominerande i området. Bland annat byggdes städer med upp till 30 000 invånare. Av okända anledningar försvann hela denna civilisation omkring 1450. Regionen trädde fram i den nedtecknade historien då de första européerna dök upp i Indiana och tog över området för Frankrike omkring 1670-talet. Då det Fransk-Indianska kriget och etthundra år av franskt styre kommit till sin ända, hamnade området under brittisk kontroll för en kort period. Denna kontroll var dock alltså kortlivad, eftersom regionen fördes över till den nyskapade statsbildningen USA i slutet av Amerikanska Revolutionen bara 20 år senare.

Då USA tog Indiana i besittning fanns bara två permanenta europeiska bosättningar i hela territoriet, Clark's Grant och Vincennes. USA inledde genast arbetet med att utveckla delstaten. 1800 etablerades och bebyggdes Indiana Territory. Till att börja med placerades territoriet under William Henry Harrisons guvernörskap. Harrison övervakade landköpen från ursprungsinvånarna och ledde området genom Tecumsehs krig och 1812 års krig.

Indiana blev en fullvärdig delstat 1816 och blev då alltså den 19:e staten. Den nya regeringen utarbetade då en ambitiös plan för att omvandla Indiana från vildmark till en utvecklad, välbefolkad och välmående delstat. Ett program för att bygga vägar, kanaler, järnvägar och skolor sattes igång. Planerna gjorde att delstaten nästan gick i konkurs och det ledde till finansiell katastrof. Men ökade mark- och tillverkningsvärdena i delstaten mer än fyrfaldigades. Under 1850-talet växte befolkningen till att överstiga en miljon invånare, och de ursprungliga planerna kunde till slut uppfyllas.

Under Amerikanska Inbördeskriget blev delstaten politiskt inflytelserik och har sedan dess spelat en viktig roll i nationens ärenden. Som den första västliga delstat att mobilisera för krig, deltog Indianas soldater i nästan samtliga strider under krigets gång. Efter Inbördeskriget fortsatte Indiana att vara viktig, då den blev en kritisk så kallad swing state, under de amerikanska presidentvalen. Efter inbördeskriget började Indianas industrier växa med en accelererad takt, främst i norra delen av staten, vilket ledde till att fackföreningar och rösträttsrörelser bildades.

Under det tidiga 1900-talet utvecklades Indiana till en stark tillverkningsstat, men upplevde senare under den stora depressionen nedgångar. Delstaten gavs också många nya möjligheter, såsom bygget av Indianapolis Motor Speedway, bilindustrins framfart, urban utveckling och två krig. Den ekonomiska återväxten började under andra världskriget då staten fortsatte att gå framåt. Under andra halvan av 1900-talet blev Indiana en ledande delstat inom läkemedelsindustrin, då Eli Lilly och andra företag placerade sig i delstaten.

Städer

Det är fyra städer som har över 100 000 innevånare i själva stadskärnan.

Indianapolis 829 718

Fort Wayne 253 691

Evansville 117 259

South Bend 101 168

Det finns dock betydligt flera som har många flera innevånare i sina storstadsregioner.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN IOWA / Bertil Thörn

Iowa är en amerikansk delstat belägen i Mellanvästern i USA, ett område som ofta kallas "American Heartland". Namnet kommer från Iowafolket, en av de många amerikanska indianstammar som levde i delstaten vid tidpunkten för den europeiska exploateringen. Iowa var en del av den franska kolonin Nya Frankrike. Efter Louisianaöppet lade nybyggare grunden för en jordbrukbase-rad ekonomi i hjärtat av det odlingsområde som kallas "Corn Belt". Iowa är ofta känt som "Food Capital of the World", dock är Iowas ekonomi, kultur och landskap skiftande. I mitten och slutet av 1900-talet övergick Iowas jordbruksekonomi till en diversifierad ekonomi baserad på avancerad tillverkning, bearbetning, finansiella tjänster, bioteknik och grön energi-produktion. Iowa har också ansetts som en av de säkraste delstaterna att bo i. Des Moines är Iowas huvudstad och största stad.

Geografi

Iowa, som har en yta på 144 700 km² och cirka 2,94 miljoner invånare, finns i mellanvästern och gränsar till Minnesota i norr, Nebraska och South Dakota i väster, Missouri i söder, och Wisconsin och Illinois i öst.

Ekonomi och Utbildning

Iowa är USA:s främsta jordbruksstat med en årlig inkomst från jordbruket på mer än 10 miljarder USD. Iowa har två universitet av hög klass; University of Iowa och Iowa State University. Båda universiteten har sin styrka i jordbruksrelaterad forskning.

Politik

Politiskt är Iowa jämnt fördelat mellan demokrater och republikaner. 1992 och 1996 stödde man Bill Clinton, 2000 fick Al Gore Iowas elektorsröster och 2004 fick George W. Bush förtroendet i presidentvalet. Vid valet till kongressen 2006 byttes två av Iowas republikanska representanter ut mot två demokrater.

Delstaten får mycket uppmärksamhet vart fjärde år då det hålls ett så kallat caucus, nomineringsmöte, inför presidentvalet. Tillsammans med primärvalet i New Hampshire en vecka senare markerar Iowas caucus början på processen, där de två partierna utser sin presidentkandidat.

Religiöst bekänner sig 50% av befolkningen till protestantismen, varav den största gruppen är lutheraner med 16%.

Större städer

De tio största städerna i Iowa (2008).

Des Moines - 200 538

Cedar Rapids - 127 764

Davenport - 101 335

Sioux City – 82 807

Iowa City - 67 831

Waterloo - 66 896

Council Bluffs - 59 911

Dubuque - 57 222

Ames - 56 510

West Des Moines - 53 889

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN MASSACHUSETTS / Bertil Thörn

Massachusetts [ˌmæʃəˈtʃuːsɪts], formellt Commonwealth of Massachusetts (Samväldet Massachusetts), är en delstat i New England i nordöstra USA. Namnet är algonkin och betyder "det stora bergets folk". Huvudstaden är Boston. Massachusetts bestod under brittisk tid först av två kolonier, Massachusetts Bay (grundad av puritaner från Mayflower 1620) och Plymouth

Plantation. Den amerikanska revolutionen anses ha blivit inledd i denna delstat, i och med tebjudningen i Boston.

Historia

Massachusetts utgjordes ursprungligen av två skilda kolonier: Plymouthkolonin och Massachusetts Bay-kolonin. Den förra var den första engelska kolonin som grundlades i New England och bestod av ett hundratal engelska separatister från York, som en tid vistats i Holland och därifrån ämnade söka sin tillflykt i Virginia, men som på skeppet "Mayflower" vinddrevs till Cape Cod och landsteg 21 december 1620 vid nuvarande Plymouth. Kolonin vid Massachusetts Bay, ursprungligen vid Salem, grundlades 1628 av Massachusetts Company. 1691 förändrades båda kolonierna tillsammans med bland andra Maine till en kolonialprovins under en engelsk guvernör. Boston, som anlagts 1630, var den amerikanska frihetens vagga, och där, i nuvarande förstaden Charlestown, stod den 17 juni 1775 det blodiga slaget vid Bunker Hill. Av de 231 791 man som kolonierna sände i fält under befrielsekriget lämnade Massachusetts större kontingent än någon annan koloni, nära 68 000 man. 1820 skildes Maine, som därtills utgjort en del av Massachusetts, därifrån och blev en egen stat.

Politik

Fram till 1900-talets första decennier var republikanerna det starkaste partiet; men efterhand har demokraterna kommit att dominera, bland annat i och med att många nya invandrargrupper från främst katolska länder vanligen stött demokraterna. Massachusetts har ett rykte om sig att vara en med amerikanska mått mätt "vänstervriden" delstat. Demokraternas kandidat John Kerry fick över 60 procent av rösterna i 2004 års presidentval, ett större stöd än i någon annan delstat (om man inte räknar med District of Columbia).

Större städer

De tio största städerna i Massachusetts.

Boston – 609 023

Worcester – 175 011

Springfield – 150 640

Cambridge – 105 596

Lowell – 103 615

Brockton - 93 007

Quincy - 92 339

New Bedford - 91 365

Fall River - 90 931

Lynn - 86 957

Klimat

Massachusetts har ett tempererat klimat med varma, fuktiga somrar och mycket kalla, snösäkra samt blåsiga vintrar.

Temperaturerna på sommaren ligger på runt 25 °C dagtid med milda nätter. Vintertid ligger temperaturerna stadigt under 0 °C med ca 170 cm snö per vintersäsong. Regn faller det i genomsnitt ca 1000 - 1200 mm.

Utbildning

Massachusetts har en lång utbildningstradition. Den 23 april 1635 grundades Boston Latin School, vilket gör den till den äldsta skolan i Nordamerika. År 1852 blev Massachusetts första delstat i USA att införa obligatorisk skola. I Massachusetts finns flera stora utbildningsstater, och ett flertal kända universitet.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN MICHIGAN / Bertil Thörn

Michigan är en delstat i norra USA som ligger i den centrala nordöstra delen av landet. Den har fått sitt namn efter Michigansjön. Michigan i sin tur kommer från franskans uttal av den

algonkinska urbefolkningens misshikama som betyder "det stora vattnet". Delstaten omges av fyra av de fem stora sjöarna (Stora sjöarna: Lake Erie, Lake Huron, Lake Michigan och Lake Superior) och Lake St. Clair. Var man än befinner sig inom staten är man aldrig längre bort än knappt 14 mil från någon av de stora sjöarna. Michigan är uppdelad i Lower Peninsula of Michigan och The Upper Peninsula och är den enda av USA:s delstater som är en halvö. The Lower Peninsula of Michigan kallas ofta vanten på grund av sin form. Michigans båda delar kopplas samman av den åtta kilometer långa bron Mackinac Bridge.

Historia

En gång i tiden var Michigan en betydande leverantör av trä, järn och koppar. När naturresurserna blev allt mindre blev Michigan födelseplats för den amerikanska fordonsindustrin.

1622 nådde de franska upptäckarna Etienne Brule och hans resekamrat Grenoble, antagligen som de första, den övre sjön.

1701 grundade Antoine de Lamothe Cadillac och löjtnanten Alphonse de Tonty utposten Fort Pontchartrain på platsen där dagens Detroit ligger.

1805 skapades territoriet Michigan ur indianernas territorium med Detroit som regeringssäte och William Hull som guvernör.

1812 ockuperade brittiska trupper delar av Michigan innan de tvingades retirera 1813 efter den amerikanska segern på Eriesjön. Indianernas motstånd bröts efter slaget vid Thames River.

1835 hölls den första lagstiftande församlingen .

26 januari 1837 blev Michigan USA:s 26:e delstat.

1847 blev Lansing ny huvudstad.

1957 invigdes den åtta kilometer långa Mackinac Bridge.

1974 Gerald R. Ford från Grand Rapids blir amerikansk president.

1987 firade Michigan 150 år som amerikansk delstat.

Näringsliv

General Motors

Ford

Chrysler Group LLC.

Amway

Kellogg's

Compuware

IBM

Pfizer

General Dynamics

Lear Corporation

Större städer

De tio största städerna i Michigan (2010). Michigans huvudstad är Lansing medan Michigans största stad är Detroit.

Detroit - 713 777

Grand Rapids - 188 040

Warren - 134 056

Sterling Heights - 129 699

Lansing - 114 297

Ann Arbor - 113 934

Flint - 102 434

Dearborn - 97 000

Livonia - 96 942

Clinton - 96 796

STATEN MINNESOTA / Bertil Thörn

Minnesota är en delstat i norra USA. Minneapolis är den största staden men Saint Paul är huvudstad. Minnesota har en hög andel svenskättlingar.

Minnesota är den 32:a delstaten och gick med i unionen 1858. Minnesota förkortas vanligen MN eller Minn.

Staten kallas "The Land of 10,000 Lakes" eftersom det finns ett stort antal sjöar i staten. Faktum är, att det verkliga antalet sjöar i delstaten är fler än 15 000 - kanske till och med uppemot 22 000. Många av sjöarna heter likadant; det finns 201 Mud Lakes, 154 Long Lakes, 123 Rice Lakes och 83 Bass Lakes. Enligt gamla berättelser från 1800-talet bodde det en gång i Minnesota en jätte vid namn Paul Bunyan som jobbade som skogshuggare, och vars fotavtryck det var som bildade sjöarna i staten.

Minnesota bildar tillsammans med grannstaterna North Dakota, South Dakota och Wisconsin en region kallad Övre Mellanvästern och utgör alltså en del av Mellanvästern.

Militärfartyget USS Minnesota namngavs efter denna stat.

Två av världens mest kända musiker kommer från Minnesota; Bob Dylan och Prince.

Historia

Namnet Minnesota är siouxspråk och betyder ungefär "grumligt vatten". Men det borde då egentligen stavas Mni-sota. De första européer man med säkerhet känner till i området var franska pälsjägare och missionärer, som kom dit under 1600-talet. Att de döpte området till Minnesota antyder att landet redan då dominerades av en siouxalande urbefolkning.

Från 1753 styrdes Minnesotas östra del, öster om Mississippifloden, av britterna och införlivades 1783 med USA. När man 1803 köpte Louisianaterritoriet införlivades även västra Minnesota. 3 mars 1849 blev Minnesota ett territorium och 11 maj 1858 en delstat.

År 1819 byggdes de första permanenta bosättningarna i Minnesota, varefter invandringen ökade, främst från New England. Ekonomin byggde till en början på en omfattande spannmåls- och trävaruhandel. Efter inbördeskriget (1861-1865) började en stor invandringsvåg från Europa, främst från Tyskland, Sverige och Norge.

Vid sekelskiftet 1900 tog industrialiseringen fart genom att man fann stora mängder järnmalm

Geografi och klimat

Med en area på 225 365 km² utgör delstaten 2,25% av USA:s totala yta. Minnesota är berömt för sina sjöar, det finns alltså över 15 000 sjöar, enligt vissa källor uppemot 22 000. Den del av Lake Superior som ligger i Minnesota utgör dock den största vattenmassan i staten.

Minnesota gränsar i norr till Kanada (Manitoba och Ontario), i öst till Wisconsin och Lake Superior, i söder till Iowa och i väster till North Dakota och South Dakota.

Huvudstaden Saint Paul och statens största stad Minneapolis ligger på var sin sida av Mississippifloden. Dessa två städer bildar tillsammans ett område kallat Twin Cities. Andra stora städer i staten är Duluth, St. Cloud, Mankato, Rochester och Bloomington.

Minnesota har ett tempererat inlandsklimat med stora skillnader mellan sommar/vinter och dag/natt. Genomsnittet för den kallaste månaden, januari, är -11,5 °C och i den varmaste, juli, 23 °C. Den genomsnittliga årliga mängden nederbörd är 719 millimeter.

Större städer

De tio största städerna i Minnesota (2010).

Minneapolis - 382 578

Saint Paul - 285 068

Rochester - 106 769

Ekonomi

Statsinkomst

Den geomsnittliga inkomsten i Minnesota var 1999 \$30 742. Detta kan jämföras med genomsnittet för USA som låg på \$28 546. I genomsnitt hade statens hushåll en inkomst på \$48 000, vilket placerade Minnesota på en åttonde plats bland USA:s stater. Det finns emellertid stora skillnader mellan statens olika countys, från \$17 369 (Todd County) till \$42 313 (Hennepin County). De lägsta inkomsterna finner man i den nordvästra delen av staten. Observera att alla dessa siffror gäller för 1999.

Viktigaste företagen och produkterna

I Twin Cities-området finns de största företagen, bl.a. 3M (tidigare Minnesota Mining and Manufacturing) och Northwest Airlines. I staden Rochester har bl.a. IBM en stor fabrik. Landets största galleria, Mall of America, ligger i Bloomington, som är en förstad, eller stadsdel i södra Minneapolis.

En stor del av delstatens ekonomi är fortfarande beroende av jordbruket. I norra delen av Minnesota finns fortfarande en del gruv- och trävaruindustri. Men båda dessa är på nedgång.

Skatter

Minnesota anses av många ha en hög skatt. Man tillämpar inkomstskatt- och moms, såväl som extraskatt på vissa varor, exempelvis tobak, alkohol och bensin.

I genomsnitt betalade varje medborgare 11,8% av sin inkomst i skatt 1998, en nedgång från 1996, då genomsnittet låg på 12,7%.

Statens bruttoinkomst var 1999 knappt \$173 miljoner.

Demografi

År 2000 hade Minnesota 4 919 479 invånare (1,75% av nationen), med en tillväxttakt av 12,4% under de senaste 10 åren (jämfört med 13,1% för hela landet). 88,2% av statens invånare är vita, latinamerikaner ej inräknade. 3,5% afroamerikaner, 2,9% latinamerikaner och 2,9% asiater. Många av invånarna kommer ursprungligen från Norden och staten har ett starkt nordiskt drag (uppskattningsvis är 1,5 miljoner av invånarna ättlingar till danska, finska, norska och svenska invandrare). Vidare uppskattas cirka 2 miljoner komma från Tyskland. På senare år har nya invandrargrupper kommit till Minnesota och staten har nu en mycket stor population från Asien, främst från Laos, Kambodja och Vietnam. Även ett stort antal invandrare från Somalia finns i staten.

Invånare efter ålder

0-18 - 1 361 616 (27,7%) ungdom
19-34 - 1 068 850 (21,7%) yngre medelålder
35-64 - 1 894 747 (38,6%) äldre medelålder
65+ - 594 266 (12,1%) äldre

Religion

Större delen av befolkningen är katoliker och protestanter. På senare år har andra religioner kommit till Minnesota med det stora antalet invandrare. Numera finns ett flertal moskéer och buddhistiska tempel. Även hinduiska tempel finns.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN NEW YORK / Bertil Thörn

New York, officiellt State of New York, är en delstat i nordöstra USA. År 2008 uppskattades delstatens invånarantal till 19 490 297, vilket gör den till den tredje folkrikaste i USA. Huvudstaden heter Albany och har omkring 100 000 invånare. Största stad är New York City, men även Buffalo vid Lake Erie är avsevärt större än huvudstaden och har med förstäder över 1,2 miljoner invånare. New York gränsar i söder till New Jersey och Pennsylvania, i öster till Con-

necticut, Massachusetts och Vermont samt i norr till de kanadensiska delstaterna Ontario (både landgräns och sjögräns över Lake Ontario och Lake Erie) och Québec. Delstatsnamnet och New York City

Delstatens största stad heter noga räknat New York City men denna brukar på svenska ha förtur till namnet New York i dagligt tal. Så även i och kring staden New York. De delar av delstaten som ligger utanför New York City ligger helt och hållet norr om staden och kallas därför ofta Upstate New York eller bara Upstate, främst av folk från storstadsområdet runt staden New York (inklusive norra New Jersey).

I övriga USA brukar staden New York särskiljas från delstaten genom den sedvanliga amerikanska "platsbestämningssprincipen" - stad, delstat, således New York, New York medan endast New York avser delstaten.

Niagarafallen

Niagaras vattenfall, som ligger på gränsen mellan New York och Kanada (Ontario), är förmodligen världens mest berömda. De utgör en del av flodförbindelsen mellan Lake Erie och Lake Ontario. Fallhöjden är visserligen "bara" 53 meter, men vattenflödet är bland världens kraftigaste och definitivt det kraftigaste bland vattenfall som är lättillgängliga för människor. I genomsnitt passerar 110 000 kubikmeter vatten per sekund, vid snösmältning och extrem nederbörd uppåt 170 000 m³/s.

Lake Ontario och Lake Erie

Vid New Yorks norra gräns ligger de två minsta av Nordamerikas fem stora sjöar, Ontariosjön och Eriesjön. Även delstaterna Pennsylvania, Michigan och Ohio har strand vid den senare sjön, medan USA:s strand vid Ontariosjön h.o.h. ligger i New York. Ontariosjön har en yta av 19 500 km², och ett medeldjup av 86 meter. Den är till ytan den minsta av Nordamerikas fem stora sjöar, men är avsevärt djupare än Eriesjön som har en yta om 25 700 km² men ett medeldjup om bara 19 meter. Ontariosjön är därför volymmässigt den fjärde största sjön i Nordamerika med en volym om cirka 1 640 km³ vatten jämfört med Eriesjöns 545 km³. Största djup för Ontariosjön är 244 meter samt 64 meter för Eriesjön.

Appalacherna

En del av Appalachernas nordliga delar passerar genom New York. Denna bergskedja, vilken går genom åtskilliga delstater från nordost mot sydväst är USA:s näst största. Den har en helt annan karaktär än avsevärt högre Klippiga bergen långt i väster. Inom New York är bergskedjan flack och skogbevuxen och har få egentliga bergstoppar. Enstaka toppar på omkring 1 500 meters höjd förekommer dock.

Historia

Området utforskades av en engelsman som var anställd av Nederländska Västindiska Kompaniet. Namnet på landområdet blev Nieuw-Nederland. År 1664 blev området kontrollerat av England och fick då sitt nuvarande namn av Jakob II av England, som före sin tid som kung var hertig av York. New York var en av de ursprungliga tretton kolonier som startade Amerikanska frihetskriget mot Storbritannien, och som 1776 ledde till Förenta Staternas grundande som nation.

Städer i urval

New York City – 8 143 197

Buffalo – 279 745 (1,2 miljoner med förstäder)

Rochester – 211 091

Yonkers – 196 425 (ingår i New York Citys storstadsområde)

Syracuse – 141 683

Albany – 93 523

New Rochelle - 72 967

Mount Vernon - 67 924

Schenectady – 61 280

Utica - 59 336

Niagara Falls - 52 866 (Ingår i Buffalos Storstadsområde)
Binghampton – 45 492
Poughkeepsie - 30 355
Elmira – 29 928
Ithaca - 29 766
Kingston - 23 067

Samtliga befolkningssiffror avser år 2005.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN OHIO / Bertil Thörn

Ohio är en delstat i nordöstra USA. Huvudstad är Columbus. Andra större städer är Cleveland och Cincinnati. En viktig transportled är Ohiofloden som från sin källa i Pennsylvanias berg rinner ut i Mississippifloden. Delstaten Ohios södra gräns (mot West Virginia och Kentucky) går längs Ohioflodens strand.

Ohio kallas ibland Mother of Modern Presidents eftersom hela sju amerikanska presidenter föddes i Ohio, mest av alla stater. Ulysses S. Grant, Rutherford B. Hayes, James Garfield, Benjamin Harrison, William McKinley, William Howard Taft och Warren G. Harding.

Historia

Federalt territorium från 1787 (Nordvästterritoriet). Blev en stat 1803.

Ohio är en ganska okänd delstat för oss svenskar. Alla känner vi till nöjesutbudet i New York, stränderna i Kalifornien, bilvägen Route 66 och semesterparadisen i Florida, men vad har Ohio att erbjuda? Ganska mycket faktiskt. Ohio är en delstat rik på kultur och nöjen, med sport och god mat i fokus. Samtidigt finns goda möjligheter till friluftsliv, med äventyr på sjön Lake Erie och vandring genom i princip orörda skogsområden som två alternativ.

Utgrävningar har visat att Ohiodalen beboddes redan 13 000 år f.Kr. Därefter har många indianstammar befolkat dalen. Indianerna var nomader, men den bördiga jorden innebar att indianerna kunde börja med småskaligt jordbruk och därmed etablera mer permanenta bosättningar.

I dag är Ohio en delstat i den så kallade Mellanvästern i USA. Det är den 34:e största staten till ytan och den sjunde mest befolkade staten med sina nära 12 miljoner invånare. Namnet kommer från ett gammalt indiannamn för "stor flod", ohi-yo. Alla amerikanska delstater har ett smeknamn och Ohio är inget undantag. Staten kallas för Buckeye State, efter det engelska ordet för hästkastanj. Statens invånare kallas ofta skämtsamt för Buckeyes.

Ohio har tre större stadsområden. Huvudstaden i delstaten är Columbus, med cirka två miljoner invånare, förorter inräknat. Cleveland och Cincinnati är två andra större städer, med vardera ungefär två miljoner invånare i respektive storstadsregion. De tre storstadsområdena har delvis olika karaktär. Columbus är präglad av det faktum att staden är administrativt centrum i delstaten. Här läggs mycket fokus på kulturella händelser. Cincinnati är en livlig och sprudlande stad, mer i stil med en europeisk storstad, med en stark företagsanda. Faktum är att flera av de största företagen i USA har sitt säte i Cincinnati. Cleveland har en rik industriell historia och en spännande blandning av många etniska grupper. En speciell sak med Cleveland är att staden är hem för flera av världens högsta och snabbaste berg-och-dal-banor.

För den sportintresserade är Ohio en riktigt guldgruva. Delstaten har flera lag i de professionella serierna och det finns alltid en sporthändelse att bevista. Baseball-lagen inkluderar Cincinnati Reds och Cleveland Indians. När det handlar om amerikansk fotboll är det Cincinnati Bengals och Cleveland Browns som gäller. Dessutom finns Cleveland Cavaliers, som spelar i basketligan NBA, samt Columbus Blue Jackets, som deltar i hockeyligan NHL.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN ONTARIO, KANADA / Bertil Thörn

Ontario är den mest befolkade och till ytan näst största provinsen i Kanada, belägen i landets östra centrala del. Provinshuvudstad är Toronto och i provinsen ligger också Kanadas huvudstad Ottawa. År 2005 hade Ontario totalt 12 541 410 invånare vilket utgör cirka 38 procent Kanadas befolkning. Ontario är 1 076 395 km² stort.

Historia

De första människorna verkar ha anlänt till Ontario under den senaste istiden för 10 000 år sedan. De befolkade den norra delen av provinsen allteftersom isen drog sig tillbaka. Dessa paleoindianer levde förmodligen på fiske och jakt av hjort, älg, björn, bäver i söder och ren i norr. Krukmakeri introducerades 1000 f.Kr. och ett omfattande handelssystem som nådde ända till Mexikanska golfen växte fram. Vid 100 e.Kr. beboddes provinsen av de algonkinska indianstammarna Ojibwe, Cree och Algonkin och de irokesiska stammarna irokeser, huron, petun, neutral, erie och susquehannock.

Den första européerna att nå Ontario var Henry Hudson, som nådda nordkusten och utforskade Hudson Bay, Étienne Brûlé och Samuel de Champlain. Brûlé blev antagligen den första att se Huron- och Ontariosjön. Champlain gjorde huron till Frankrikes allierade. Ontario blev snart en viktig länk mellan de franska byarna i Québec och deras pälshandelposter i Mississippi. Britterna lyckades inte ta sig igenom Ontario framgångsrikt förrän 1758 och 1759.

Under och efter amerikanska revolutionen anlände 6 000 till 10 000 lojalister till Ontario. Efter dessa kom andra amerikaner, lockade av billigt land. Kronojord fanns tillgängligt för mycket lågt pris. 1791 delades den dåvarande provinsen Quebec i Övre- och Nedre Kanada. 1812 bröt 1812 års krig ut, efter USA:s attack mot Övre Kanada. Den brittiska armén, tillsammans med infödingar och den koloniala milisen lyckades försvara provinsen. Amerikanerna lyckades dock 1813 ta sig in i sydvästra Övre Kanada och plundra provinshuvudstaden York (nuvarande Toronto, där regeringsbyggnaden blev nedbränd.

Mellan åren 1825 och 1842 tredubblades befolkningen i Övre Kanada till 450 000 och dubblade igen till 1851. De flesta av invandrarna kom från Brittiska öarna. Bosättningar spreds från syd till norr, då det blev ont om mark vid de stora sjöarna. Övre och Nedra Kanada slogs ihop 1841 efter revolterna 1837, och bildade provinsen Kanada. När Dominion of Canada bildades 1867 blev Ontario en provins i den.

Under 1850-talet var Ontarios ekonomi främst baserad på jordbruk, med mest vete. Allteftersom skiftade till mejeri, frukt och grönsaksodlande. Samtidigt pågick det en utflyttning från jordbruksområden, till USA, till den kanadensiska västern eller till städerna. Stads- och industrielltillväxt steg snabbt från 1850-talet genom 1860-talet, med utvecklingen av textil- och metallarbete, lantbruksredskap och maskineri. Toronto växte särskilt, både som järnvägs-, och tillverkningsnav och som provensiell huvudstad.

Geografi

Klimat

Klimatet i Ontario är variationsrikt. Det varierar från fuktigt kontinentalklimat i söder till subarktiskt i norr. Ontarios södra del har mycket varma somrar men kalla vintrar som kan bjuda på stora snöoväder och mycket fukt. Norra Ontario har långa, mycket kalla vintrar och korta somrar.

Den stora delen av vatten i nord och syd har en mildrande effekt på klimatet som hindrar extrema temperaturer under sommar och vinter, försenar höstfrost och reducerar temperaturskillnaden mellan dag och natt. Den kallaste månaden är januari och den varmaste juli. Medeltemperaturen i juni varierar från 23° C i sydvästra Ontario till 19° C i östra Ontario. I norra Ontario är temperaturskillnaden mycket större.

Ontario har tre huvudsakliga klimatzoner. Southwestern Ontario, städerna Windsor, London och södra halvan av Gyllene hästskon, inklusive städerna Hamilton, Niagara och Toronto, har ett måttligt fuktigt kontinentalklimat (DFA enligt Köppens klimatklassificering), som liknar de

inre delarna av Mid-Atlantic-regionen i USA och de delar av Mellanvästern som ligger vid Stora sjöarna. Regionen har varma, fuktiga somrar och kalla vintrar. Extrem hetta och kyla brukar förekomma under korta perioder. Det anses vara ett tempererat klimat jämfört med större delen av kontinentala Kanada.

Demografi

De största etniska grupperna i Ontario är:

Européer: 80,9% (främst med rötter i Storbritannien, Irland, Frankrike, Tyskland och Italien)

Sydasiatiska: 4,9%

Kineser: 3,7%

Mörkhyade: 3,6%

Aboriginer: 1,7%

Filippinier: 1,3%

Latinamerikaner: 0,9%

övriga: 3,0%

De största religiösa tillhörigheterna är:

Protestanter: 34,9%

Romerska katoliker: 34,7%

Övriga kristna: 2,7%

Muslimar: 3,1%

Ortodoxa: 2,7%

Hinduer: 1,9%

Judar: 1,7%

Buddhister: 1,1%

Sikher: 0,9%

Övriga: 16,7%

Immigrationen i Ontario är hög och de flesta kommer till Toronto eller dess förorter. Ungefär 5 procent av befolkningen är fransktalande.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN RHODE ISLAND / Bertil Thörn

Rhode Island, officiellt The State of Rhode Island and Providence Plantations, är en delstat i östra USA med huvudstaden Providence. Rhode Island tillhör New England och var en av de 13 kolonier som gjorde uppror mot britterna under amerikanska revolutionen. Det är geografiskt sett den minsta delstaten i USA.

Delstaten bestod från början av Providence Plantations, som ingick i staden Providence, och Rhode Island (även kallad Aquidneck Island), där städerna Newport, Middletown och Portsmouth ligger. Större delen av delstaten ligger på fastlandet. Det förkortade namnet Rhode Island (island är engelska för ö) leder ibland till det felaktiga antagandet att hela staten ligger på en ö.

Rhode Island är känt som "havsstaten" (engelska: The Ocean State) med tanke på dess sjöhistoria samt att havet inte är längre bort än 50 km var man än befinner sig i delstaten.

Namnet

1524 landsteg den italienska navigatören Giovanni da Verrazzano på vad som i dag är Rhode Island. Det var den första gången som en europé landsteg på platsen. Han kom fram till platsen som i dag heter Block Island och gav den namnet Luisa efter Louise av Savoien, Frankrikes drottningmor. Verrazzano skrev att Luisa var lika stor som den grekiska ön Rhodos (Rhodes på engelska). När grundarna av Rhode Island-kolonin och Providence-plantagen kartlade landet trodde de att Aquidneck Island var platsen. Ett misstag begicks 1614 när Luisa beviljades till den nederländska upptäcktsresanden Adriaen Block, och Luisa döptes om av det

Holländska västindiska kompaniet. Alternativt ska Adriaen Block gett ön namnet Roodt Eylandt, holländska för "röda ön", vilket senare anglifierats.

Enligt en mer folketyologisk förklaring ska namnet utvecklats ur Rogue's Island därför att den splittras ifrån kolonin Massachusetts på grund av religiösa skäl (rogue syftar på någon som vägrar samarbeta med någon annan).

Städer

De 39 städerna (city och town) i Rhode Island.

Providence – cirka 178 000 invånare (2003)

Warwick – 87 000

Cranston – 82 000

Pawtucket – 74 000

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN SOUTH DAKOTA / Bertil Thörn

South Dakota, Syddakota, är en delstat i norra USA. Huvudstaden heter Pierre, men största stad är Sioux Falls. Delstatens smeknamn är "The Mount Rushmore State" ("dakota" är sioux och betyder "budsförvanter"). Delstatens motto är: "Under God the people rule", alltså "Under Gud styr folket".

Geografi

South Dakota gränsar i norr till North Dakota; i söder till Nebraska; i öster till Iowa och Minnesota; och i väst till Wyoming och Montana. Det är en av sex stater i Frontier Strip.

Missourifloden rinner igenom den centrala delen av South Dakota. Öster om floden ligger låga kullar och sjöar formade av glaciärer. Fruktsam odlingsmark täcker området. Väster om floden består landet av djupa raviner och vidsträckt slättland.

South Dakota har fyra större regionstyper: Drift Prairie, Dissected Till Plains, Great Plains och Black Hills.

Drift Prairie täcker större delen av östra South Dakota. Detta är landet av låga kullar och glaciärsjöar. Detta område kallades Coteau des Prairies (Präriekullarna) av tidiga franska köpesmän. I norr gränsar den östra delen av Coteau des Prairies till Minnesota River ravinen och i väster till James Rivers avrinningsområde. James Rivers avrinningsområde utgörs till största delen av lågland, som följer James River igenom South Dakota från norr till söder.

Större städer

De åtta största städerna i South Dakota (2006).

Sioux Falls - 142 396

Rapid City - 62 715

Aberdeen - 24 071

Watertown - 20 526

Brookings - 18 802

Mitchell - 14 857

Pierre - 14 095

Yankton - 13 767

Drygt 40% av statens befolkning har tyska anor.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STATEN WISCONSIN / Bertil Thörn

Wisconsin, är den 30:e delstaten i USA. Den ligger i det som kallas Mellanvästern. Staten har kust mot Övre sjön i norr och Michigansjön i öster. Wisconsin har gräns mot fyra andra stater,

nämmligen Minnesota och Iowa i väster, Illinois i söder samt Michigan norrut. Namnet är en anglifiering av franskans Ouisconsin, som ursprungligen var namnet på floden Wisconsin på något algonkinspråk. Exakt vilket språk och ordets betydelse är omdebatterat, men en ledande teori anser att det är Miami-Illinois och betyder "det ligger rött", syftandes på flodbäddens röda sandsten.

Historia

Fransmannen Jean Nicolet var den första europé som upptäckte Wisconsin, när han gick i land nära det som idag är staden Green Bay vid Lake Michigans västra strand, 1634. Frankrike kontrollerade området fram till 1763 då det blev brittiskt. Från och med 1783 har området tillhört USA. 1836 blev Wisconsin ett eget territorium och 29 maj 1848 blev Wisconsin USA:s 30:e delstat. Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet lämnade många Skandinavien för att söka ett bättre liv i Amerika och skandinaverna blev den tredje största etniska gruppen. Tillsammans med normmän, danskar och finnar slog sig många svenskar ned i distrikten i norr och väster och blev de ofta verksamma som gruv- och skogsarbetare och jordbrukare.

Större städer :

- Madison, huvudstad i staten
- Milwaukee, den största staden i staten
- La Crosse är en annan normalstor stad

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

STRIDEN VID FALLEN TIMBER / Bertil Thörn

Slaget vid Fallen Timbers, den 20 augusti, 1794, är en av de mest avgörande historiska drabbningar som utspelats på amerikansk mark. Vissa historiker anser att endast slaget om Lexington, under Revolutionskriget och slaget vid Gettysburg, under Inbördeskriget, har haft större betydelse än det vid Fallen Timbers. Slaget vid Fallen Timbers kom som höjdpunkten på den militära kampanj som ställde den amerikanska armén, då kallad the Legion of the United States, under ledning av generalmajor Anthony "Mad Antony" Wayne, mot en grupp indianstammar ledda av Chief Little Turtle, en miamikrigare vars militära och politiska skicklighet gjort det möjligt för honom att organisera den största och mest framgångsrika indianska armé som någonsin ställts på benen för att mota den amerikanska expansionen. En konfederation bestående av krigare från olika stammar som Chippewa, Ottawa, Pottawatomi, Shawnee, Delaware, Mingo, and Wyandot, ledda av ledare som, förutom miamihövdingen Little Turtle, även shawneeledaren Blue Jacket och Chief Buckongahelas, en delawarehövding. Också den kände shawneeledaren Tecumseh var närvarande.

Fördraget i Paris 1783, som avslutade Revolutionskriget, innehöll en tämligen okänd paragraf som tillät engelska styrkor att stanna kvar i Nordvästterritoriet, så länge inte United States hade reglerat alla landfrågor med de indianstammar som under kriget hade varit allierade med England.

USA hade ända sedan dess, utan någon större framgång, kämpat för att driva ut indianerna ur området. Men spänningen stegrades under sommaren 1794. Den 30 juni attackerade 1,500 shawnee, miami, delaware, ottawa, och ojibweindianer, ledda av Little Turtle, en förrådskonvoj som lämnat Fort Recovery på väg till Fort Greene Ville. Indianerna lyckades döda eller tillfångata många av de vita amerikanerna. Som ett svar på det marscherade, sent i juli, därför general Wayne mot nordvästra delen av Ohio, där indianerna hade sina hembyar. Tidigt i augusti beordrade han sina män att uppföra Fort Defiance som ett skydd för sin armé men också som en försörjningspost. Under den här tiden hade han dessutom hela tiden patruller ute i omgivningarna med order om att förstöra så många indianska byar och odlingar som möjligt.

I och med att Waynes 3 000 män sågs marschera norrut, började Little Turtle tvivla på att hans konfederation skulle vara kapabel att övervinna honom. Så han började i stället argumentera för att söka fred med de vita. Nedröstad av sina anhängare, förklarade han då, att han inte

längre ville ta ansvar för indianernas krigsstyrka, utan lämnade över ledningen till shawnee-hövdingen Blue Jacket.

Blue Jacket gav order om uppbrott och startade mot Maumee River, där han tänkte inta en lämplig försvarställning någonstans i de vitas väg. Valet föll på en plats där en tromb tidigare hade dragit fram och fällt en massa träd. Här, i skydd av de fallna träden invid Maumee River och alldeles i närheten av det brittiska fortet Miami, förberedde han sin styrka på att möta general Wayne. Platsen kallades Fallen Timbers på grund av de stormfällda träden.

Indianerna väntade sig att de vita skulle dyka upp den 19 augusti, men nu blev det så att de inte kom förrän dagen därpå. Indianerna hade i vanlig ordning fastat före striden. Något som man alltid gjorde både av spirituella och kulturella anledningar. Nu hade de varit utan mat en dag längre än planerat och det hade naturligtvis tagit en del på deras krafter.

Deras plan var att gömma sig bland de fallna träden och överraska soldaterna när de kom. Så blev det nu inte. Soldaterna blev tidigt varse indianerna och general Wayne ledde skickligt sina stora styrkor. Striden blev kort. Waynes men drev snart bort indianerna från de skyddande vindfällena, sedan det amerikanska kavalleriet hade angripit på flankerna. Utmanövrerade och övermannade flydde indianerna mot Fort Miami, i hopp om att deras gamla bundsförvanter, engelsmännen, skulle hjälpa dem. Men väl framkomna möttes de av låsta portar och fortets kommandant var inte villig att ta strid med amerikanerna, då deras rätt att vistas på platsen endast berodde på amerikanernas goda vilja.

Waynes män förföljde de flyende indianerna ända fram till fortet. Väl där kapitulerade indianerna, när de såg att de inte skulle få någon hjälp av engelsmännen. Samtidigt beordrade Wayne engelsmännen att omgående också överge fortet och att helt dra sig ut ur Nordvästterritoriet. Något som den engelske befälhavaren dock vägrade. Wayne, som nu besinnade sig och insåg att han inte hade några fullmakter att helt på egen hand starta ett nytt krig med England, drev heller inte sin ståndpunkt längre och valde i stället att beordra återtåg. Han hade ju redan uppnått det som var hans uppgift, nämligen att göra slut på indianernas frihet i området. I stället beordrade han nu sina trupper att, innan de drog sig tillbaka till Fort Greene Ville, förstöra indianernas samtliga byar och odlingsplatser på ömse sidor om floden. Indianerna, som hade levt här i hundratals år, blev nu tvungna att lämna sitt land.

I striden vid Fallen Timbers hade Waynes Legion förlorat 33 döda och 100 sårade. Det finns inga samstämmiga rapporter om indianernas förluster, men general Wayne påstod att man hade sett 30 till 40 döda på slagfältet, medan det brittiska Indian Department rapporterade 19. Segern vid Fallen Timbers ledde hur som helst ändå fram till undertecknandet av "The Treaty of Greenville" 1795, vilket avslutade konflikten och samtidigt innebar att indianernas rättmätiga krav på besittningsrätten nu definitivt var förlorat. Bland de indianska ledare som ändå vägrade att underteckna avtalet var Tecumseh, som på egen hand skulle komma att väcka konflikten igen tio år senare.

I ytterligare ett avtal, det så kallade "The Jay Treaty", 1796 mellan USA och England, tvingades nu även engelsmännen att definitivt lämna Fort Miami, Detroit, Mackinac Island, Erie, Pennsylvania, och alla andra poster i USA. Om det inte hade varit för USAs seger vid Fallen Timbers, så kanske städer som Toledo, Detroit, Cleveland, Chicago och de flesta av hamnarna vid Stora Sjöarna idag hade varit kanadensiska städer.

1995 konstaterade arkeologen Dr. Michael Pratt, att slagfältet faktiskt låg på mark som ägdes av staden Toledo och inte på den plats, som man tidigare hade trott. Tre år senare, 1998, när den nya platsen hotades av utbyggnader för kommersiella ändamål, förenades federala, statliga och lokala intressen i ett upprop för att göra platsen till en Nationalpark. Det slutade med att Kongressen samma år fastställde en lag som gjorde platsen för Fallen Timbers Battlefield till en "National Historic Site".

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SVENSKBYGDERNA / Bertil Thörn

Det man i första hand förknippar med begreppet "Svenskbygderna i Amerika" är vissa områden i staten Minnesota. Men samlingar av svenska utvandrare har funnits och finns på ett flertal platser i USA.

Den allra första ansatsen att etablera ett "svenskt" samhälle i Den Nya Världen skedde redan 1638, när svenska myndigheter engagerade den holländske upptäckaren Peter Minuit till att hjälpa dem att etablera en svensk koloni i Amerika. Ett försök som blev tämligen misslyckat beroende på olika omständigheter och som varade i bara 17 år, tills att Hollands kolonialguvernör, Peter Stuyvesant, 1655 skickade en kraftfull holländsk armada att inta det lilla svenska fästet vid Delaware Bay.

Därefter skulle det dröja ända till 1800-talet innan svenskar på nytt gjorde försök att etablera sig i det nya landet. Men nu var det inte ett myndighetsförsök att starta en koloni, utan i stället enskilda individer som sökte efter bättre levnadsförhållanden. De utlösande faktorerna var naturligtvis flera. Men en viktig faktor lär ha varit att den svenska befolkningen under 1800-talet hade ökat i en allt högre takt och faktiskt hade dubblats enbart under århundradets första halva. Då Sverige är ett land med en begränsad areal av brukningsbar jord så uppstod problem med försörjning för många, då samhället fortfarande i stor utsträckning var ett jordbrukarsamhälle och jordbruket inte hade större arealer att tillgå. Andra pådrivande faktorer var den sociala situationen, med ett tydligt utvecklat klassamhälle, där de lägre klasserna hade det mycket svårt. Religionsförföljelse var en annan viktig orsak till att grupper och enskilda individer valde att fly landet. Naturligtvis ska inte heller äventyrlust och viljan att prova på något nytt underskattas. När väl de första utflyttarna hade etablerat sig i USA, dröjde det heller inte länge förrän glödande berättelser om det nya landets alla fantastiska möjligheter började hitta hem till släkt och vänner, vilket spädde på intresset.

Det fanns också de som hade ekonomiska intressen i att en inflyttning till USA kom till stånd. Organisationer som de New Yorkbaserade "American Emigrant Company" och "Columbia Emigration Company" lät annonsera i tidningar, för att locka folk att flytta till USA. Det här var företag som köpte upp land, som de sedan sålde till invandrarna. De kunde också arrangera lån till folk, som inte hade några egna pengar. Agenter från de här bolagen besökte även Sverige för att trumpeta ut sitt budskap.

När sedan, under 1850-talet, landet drabbades av missväxt under ett antal år, innebar det ökande arbetslöshet, fallande löner och ett allmänt ännu hårdare liv, speciellt för folk på landet. Tre fjärdedelar av alla som valde att emigrera under den här tiden var bönder, som inte kunde försörja sig, eller sådana som blivit arbetslösa inom jordbruket. Bara en fjärdedel var folk från städerna.

Svenska utvandrare köpte sig oftast plats på fraktfartyg, som vid den här tiden gick huvudsakligen med last av järn till USA. Därmed kunde de få lägre priser. Ett normalpris kunde vara så lågt som 12 dollar per person för en överfart som normalt tog sju veckor. Men det var sannerligen ingen lyxseglats och det var många som for mycket illa under överfarten.

Den svenska immigrationen i USA var välorganiserad. I New Yorks hamn möttes fartygen som regel av representanter för "Bethel Ship Mission", en organisation som hade tagit på sig uppgiften att arrangera vidaretransport västerut. Här var det inte ovanligt att se invandrare med både svenska och amerikanska flaggor tågande, i rent militärisk ordning, till järnvägsstationen för vidare transport ordnad av den här organisationen.

En del invandrare hittade dock arbete direkt i de städer dit de kom, medan andra tog tillfälliga jobb på bondgårdar eller på järnvägsbyggen, där man arbetade ihop pengar tillräckligt för att senare kunna köpa sig eget land längre västerut.

Den svenska emigrationen till Nordamerika nådde sin höjdpunkt efter det amerikanska inbördeskriget (1861-65), då Sverige på nytt drabbades av flera missväxtår mot slutet av 1860-talet. Den amerikanska folkräkningen 1890 angav antalet svensk-amerikaner till närmare 800 000.

De flesta av invandrarna blev typiska nybyggare som röjde och odlade upp prärien, medan andra bodde kvar i städerna, i synnerhet Chicago. Unga, ogifta kvinnor som hemma i Sverige hade jobbat som jordbruksarbetare började ofta direkt som hembiträden hos familjer i amerikanska städer. Många av utvandrarerna som etablerade sig i USA reste tillbaka till Sverige senare under 1800-talet, och det finns många berättelser om hur deras seder och vanor hade ändrats. Vissa återvände för att tillbringa sina sista år i Sverige, men många ändrade sig när de möttes av vad de ansåg vara en arrogant aristokrati, en grov och nedbruten arbetarklass och bristande respekt för kvinnor.

Bland svenskar i allmänhet, som kom till USA i tiden före Inbördeskriget, kan spåras ett motstånd mot slaveri och att man därför anslöt sig främst till Republikanernas ståndpunkter. Man blev därmed, när kriget verkligen bröt ut, huvudsakligen lojala med Nordstatssidan. Omkring 4 000 svenskar beräknas ha deltagit i kriget för de blå. Hans Mattson var en man från Önnestad i Skåne, som 1851, 19 år gammal, hade emigrerat till Goodhue County, i Minnesota. Han kom att bli en framgångsrik överste i Minnesotas 3:e Frivilliga Infanteriregemente under Inbördeskriget. Senare blev han statssekreterare i Minnesota och så småningom USAs generalkonsul i Calcutta. Han grundade orten Vasa i Minnesota och han var också mycket aktiv som emigrantvärvare.

Gustav Unonius var annars den förste svensk att etablera en svensk församling. Det skedde i New Upsala, i staten Wisconsin, redan 1841. Året därpå grundade Peter Cassel New Sweden i Jefferson County, Iowa. Inom loppet av några år hade byn vuxit till över 500 innevånare. Huvudsakligen svenska invandrare. Andra svenska bosättningar var Swede Point, Iowa 1846 och Andover, Illinois 1849. Minnesota var också en populär plats och där finns nu så mycket som över 400 ortsnamn med skandinaviskt ursprung.

Men det var alltså först efter det Amerikanska Inbördeskriget som de stora immigrantströmmarna tog vid. En folkräkning år 1890 visade att 25 procent av svenskarna då sysslade med jordbruk och de ägde tillsammans mera än 12 miljoner acre land. En siffra som vida överstiger andra invandrargruppers genomsnitt. Enligt samma folkräkning så var staten Minnesota den stat som hade flest svenska invandrare, med 100 000 personer. Tätt följd av Illinois med 87 000. Även om många arbetade inom jordbruket, så levde ändå flertalet svenskar i städerna. Vid 1900-talets början var det flera än 150 000 första och andra generationens svenskar som levde enbart i Chicago. Chicago var då Sveriges folkrikaste stad, näst efter kungliga huvudstaden Stockholm.

Under perioden 1820 till 1920 hade över en miljon svenskar emigrerat till USA och drar man ut tidsperioden ända fram till 1978 så är siffran 1 272 000. Det utgör 2,6 procent av den totala invandringen till USA under denna period.

Historiskt kan man säga att svenskarna bosatte sig huvudsakligen i det vi kallar Midwestern och då iförsta hand väster och nordväst om staden Chicago. Men även i andra delar av landet finns grupperingar av svenskättlingar. Typiska sådana områden är, när det gäller stater i allmänhet, förutom Minnesota, Wisconsin, New York State, Pennsylvania, Michigan, Iowa, Nebraska och Illinois. Men lokala starka grupper bildades även i andra stater. Till exempel staden Worcester i Main, samt stadsdelen Ballard i staden Seattle, långt borta på Norvästkusten. För att nu inte tala om de välkända Bishop Hill, Illinois, Lindsborg, Kansas och Gothenburg, Nebraska.

Strax under fyra procent av USAs befolkning anses numera ha skandinaviskt ursprung. Inräknat alltså såväl svenskar som norrmän, danskar, finnar och isländare. Senare tiders invandring har i stor utsträckning kanaliserats mot "varmare" stater som Kalifornien och Florida, men Minnesota håller fortfarande ställningarna som den "svenskrikaste" staten. Så kanske kan vi ändå utnämna Minnesota till "svenskbygderna", även om jag tror att vi huvudsakligen har fått det begreppet inpräntat i oss från Vilhelm Moberg och hans utvandrarepos. Och ännu tydligare blir det om man i stället för totalt antal individer per stat tittar på hur stor andel av statens befolkning som har svenskt påbrå. Då toppar definitivt Minnesota med nästan 10 procent. Precis

dubbelt så mycket som den stat som kommer närmast, nämligen North Dakota med sina 5 procent.

Totalt antal svenskar per stat		Antal svenskar i proc av befolkn	
1	Minnesota	586.507	1 Minnesota 9,9%
2	California	559.897	2 North Dakota 5,0%
3	Illinois	303.044	3 Nebraska 4,9%
4	Washington	213.134	4 Utah 4,3%
5	Michigan	161.301	5 South Dakota 3,9%
6	Florida	155.010	6 Washington 3,6%
7	Wisconsin	149.977	7 Idaho 3,5%
8	New York	133.788	8 Wyoming 3,5%
9	Texas	127.871	9 Montana 3,4%
10	Massachusetts	119.267	10 Iowa 3,3%

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

THE BREAKERS / Bertil Thörn

The Breakers är ett Vanderbilt-palats som ligger vid Ochre Point Avenue i Newport, Rhode Island och med utsikt över Atlanten. Det är ett National Historic Landmark och ingår i det man brukar kalla "Bellevue Avenue Historic District". Det ägs och drivs nu av en organisation som heter "Preservation Society of Newport County".

Bild 56 familjen Vanderbilts sommarresidens "The Breakers"

The Breakers byggdes som Cornelius Vanderbilt II sommarhus i Newport. Han var en medlem av den jätterika amerikanska Vanderbilt-familjen, som gjort sig stora förmögenheter på transport och järnvägsföretag, samt senare annan industri.

Huset är ritat av arkitekten Richard Morris Hunt och inredningarna är signerade Jules Allard med söner och Ogden Codman, Jr. Det 70 rum stora slottet omfattar cirka 6 000 kvadratmeter bostadsyta i fem våningsplan. Det är byggt symetriskt kring en jättelik centralt liggande salong. Det byggdes mellan 1893 till 1895 för en

kostnad av 12 miljoner dollar. En summa som i dagens penningvärde torde motsvara omkring 335 miljoner dollar!

Hela fastigheten omges på tre sidor av ett fyra meter högt järn- och kalkstensstaket, medan sidan mot havet är öppen. Huset ligger på en 53 000 kvadratmeter stor parktomt, som sträcker sig ända ner till vattnet och även omfattar de branta strandklipporna.

Då det slott som tidigare låg på fastigheten och ägdes av Oierre Lorillard IV brann ner 1892, så var Cornelius Vanderbilt mycket noga med att hans hus skulle byggas så brandsäkert som möjligt. Därför är det mesta byggt av stål och sten. Han bestämde till och med att värmecentralen skulle byggas i ett särskilt hus vid sidan om slottet. Inredningarna är till stora delar gjor-

da av italiensk och afrikansk marmor och det finns många mycket speciella utsmyckningar av det mest konstfärdiga slag.

När huset stod klart 1895, så var det det största och det mest påkostade huset i Newportområdet. Det var ett typiskt utslag av den amerikanska överklassens behov av att mäta sig med de rojalistiska och adliga Europeiska släkternas överdåd och det kom också att betraktas som tämligen vulgärt av Europas elit.

Cornelius Vanderbilt själv dog av hjärnblödning, efter ett andra slaganfall redan 1899, då han ännu bara var 55 år, men hans hustru, Alice Gwynne Vanderbilt fortsatte att bo i slottet. Hon överlevde sin man med 35 år och dog 1934. Slottet gick sedan till hennes yngsta dotter, grevinnan Gladys Széchenyi, då ingen av de andra barnen var intresserad av egendomen. Men då grevinnan snart konstaterade att hon inte hade råd att hålla den jättelika fastigheten i skick, så hyrde hon 1948 ut den till organisationen "Preservation Society of Newport County" för 1 dollar om året! Efter hennes död köpte slutligen organisationen fastigheten för 365 000 dollar år 1972, med förbehållet att ättlingarna till familjen även fortsättningsvis skulle ha tillgång till tredje våningsplanet för sitt privata boende. Den tredje våningen är därför inte tillgänglig för turister. I köpet ingick inte heller husets inredning med alla möbler, som därför fortfarande är familjens egendom.

Idag är det här den största turistattraktionen i Rhode Island, med över 300 000 besökare per år. Man ger inte längre några guidade turer, utan turister får vandra igenom slottet och få information via hörlurar.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

THE DAKOTA UPRISING / Bertil Thörn

Vi ägnade tre dagar åt att tränga in i historien om det som kallats The Dakota Uprising - det stora siouxupproret 1862 i Minnesota. Det här är en mycket dramatisk och blodig historia som

Bild 57 parken vid Wood Lake, där ett monument minner om krigsslutet

på bara en vecka i stort sett tömde hela sydvästra Minnesota på vita. Det här inträffade under tredje veckan i augusti månad och det betyder att vi nu besökte platserna nästan på 150-årsdagen av de här händelserna. Jag ska börja med att ge en översikt av hela förloppet, för att sedan mera i detalj beskriva händelser på de olika platserna i separata föredrag. Men till hjälp för att lättare kunna följa med i de senare delföredragen finns också ett antal detaljkartor inflikade i texterna.

Men vi börjar alltså med en generell översikt av hur kriget utvecklade sig, vad det berodde på och vad det resulterade i. Nu är det här ett så pass omfattande ämne att historien behöver delas upp ett antal avsnitt. Så här kommer nu en redogörelse för vad som startade konflikten och vad som skedde under dess första, blodiga vecka.

KORTARE, ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING

Orsakerna

Det fanns en mängd orsaker till det våldsamma siouxupproret hösten 1862. Men det mesta hade att göra med att myndigheterna var extremt oärliga i sin behandling av och i sina attityder gentemot siouxindianerna och att politiker, andra myndighetspersoner och inte minst handelsmännen var mycket giriga och uppträdde nedlåtande mot indianerna. Ett vanligt talesätt bland reservatsadministratörer och handelsmän på reservatet, när indianerna påpekade att de var hungriga och inte fick några matransoner, var att säga: "Om ni är hungriga, kan ni gå och äta gräs". Det var säkert inte menat bokstavigt, men var ett nedlåtande sätt att avfärda indianernas många gånger rättmätiga klagan. Indianerna hade overseende med det, men bara till en viss punkt och det ledde också så småningom till att de hade fått nog.

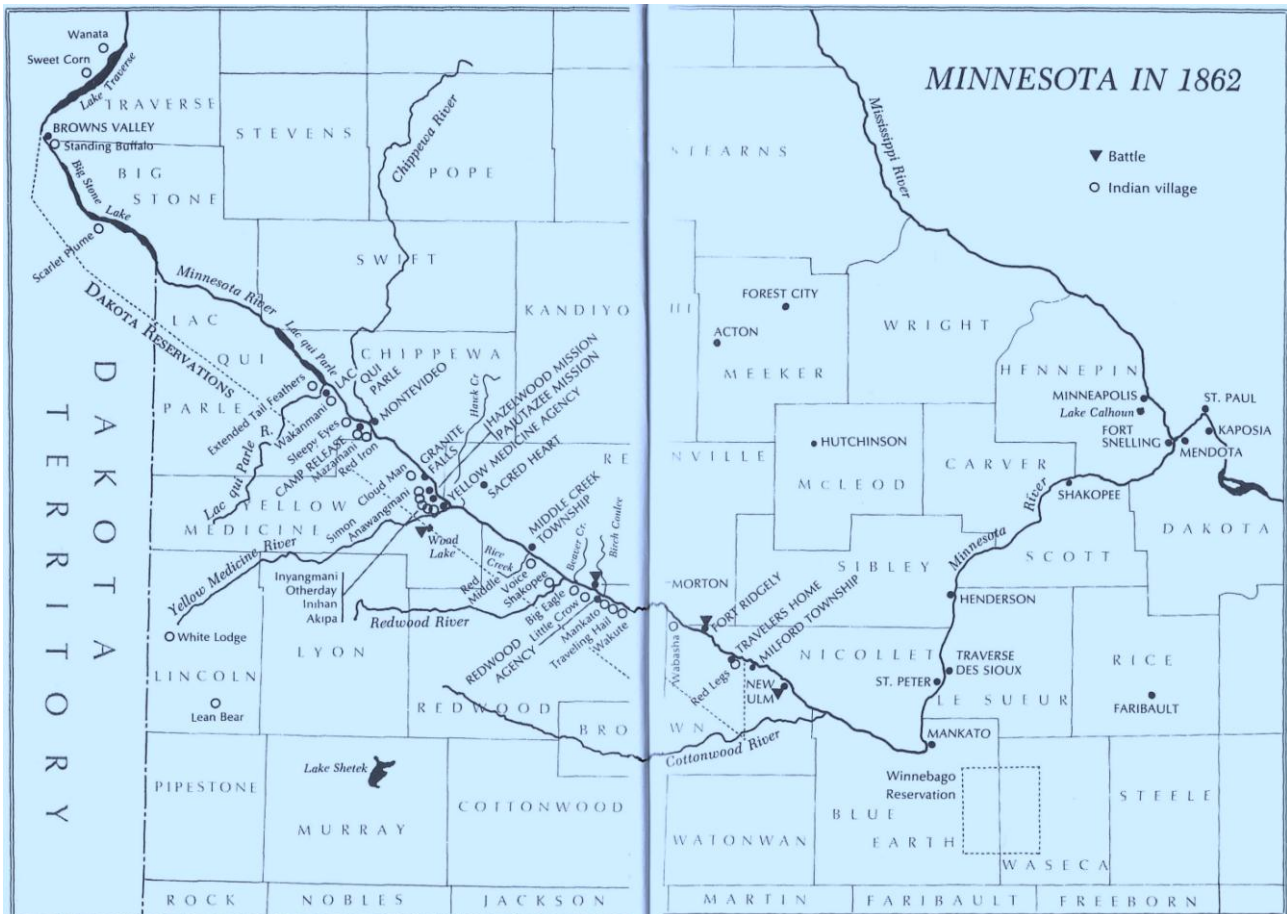

Bild 58 karta utvisande de flesta platser drabbade under kriget

En av flera viktiga detaljsaker till konflikten var alla de landavträdelser som gjordes till de vita, i takt med att dessa bara blev fler och fler och trängde allt längre västerut. Drygt 11 miljoner hektar tillskansade sig de vita i tre olika avtal, varav 8,5 miljoner enbart i det första, det som kallats Traverse des Sioux Treaty, från 1851. Då hade man dessutom redan 1837 tillåtit vita att leva sida vid sida med siouxerna i allt land öster om Mississippifloden. Åtminstone var det så indianerna tolkade den överenskommelse man gjort. De vita, å sin sida, menade att indianerna hade sålt landet och att de vita därmed hade rätten att ta ut allt virke ur skogarna, som man behövde för den ökande vita befolkningen. Men att man skulle tillåta kalhuggning av skogen, som indianerna var beroende av för sin jakt, det var något som indianerna menade att man inte hade lovat i den tidigare överenskommelsen om samlevnad.

Tillsammans med de efterföljande avtalen hade nu de vita lagt beslag på all mark utom en drygt 24 mil lång och 3,2 mil bred strimla av land på ömse sidor om Minnesotafloeden, som lämnades åt de sjutusen siouxerna från fyra olika stammar. Där upprättades två olika agenturer för dem. Den Nedre Agenturen för Mdewakantonstammen och Wahpekutestammen och Den Övre Agenturen för Wahpeton- och Sissetonstammarna. Men det var ett reservat som Senaten helt sonika bara strök, när man skulle godkänna avtalet! Kan ni tänka er?! Man bara strök det, utan att ens meddela indianerna. Ännu mindre omförhandla avtalet! I stället uppdrog man åt presidenten att se till att alla siouxer förvisades västerut till Dakota-Territoriet! En åtgärd som visserligen aldrig blev genomförd, då man helt enkelt inte hittade något annat land åt indianerna. Så indianerna kom att leva kvar på ett område, där de enligt myndigheterna inte hade rätt att vara! Den kompromiss som myndigheterna till slut gick med på var att låta indianerna stanna kvar under en tid av max 25 år, medan presidenten hittade ett annat alternativ för dem.

Våren 1858 kom så nästa slag. 27 hövdingar kallades till Washington i tron att de skulle få framföra sina klagomål till presidenten. Vad de möttes av var i stället en massiv kampanj, där myndigheterna gjorde vad de kunde för att visa hur överlägsna de vita var såväl till antalet som på det tekniska planet. Och när man väl satte sig vid förhandlingsborden så var det inte fråga

om att få någon upprättelse, utan Indianbyråns chef, Charles Mix, förklarade utan minsta medkänsla för dem, att de minsann inte ens hade något reservat längre, utan hade fått uppehålla sig i området enbart tack vare presidentens goda vilja och att det bästa de nu kunde göra var att sälja den halva av området som låg på Minnesotaflodens norra sida, för att sedan sätta igång och bli självförsörjande jordbrukare söder om floden! Det var ord och inga visor och indianerna hade inget annat att göra än att skriva på igen. De flesta protesterade förvisso, men Little Crow skrev på, då han menade att det trots allt var det bästa för indianerna. Dessutom kanske han kallt räknade med att han själv därmed skulle framstå som samarbetsvillig och på det viset kanske kunde få personliga fördelar i framtiden.

Nästa stora konfliktorsak var att de utlovade betalningarna för uppgivet land inte betalades på överenskommet sätt. Korrupta myndigheter såg till att stor del av pengarna hamnade i politikernas och handelsmännens egna fickor och indianerna kunde inget göra.

Inte heller betalades de små smulor, som trots allt blev över, till indianerna i tid. De fick hela tiden vänta på sina utbetalningar och de löften man fått om hjälp med matvaror och kläder antingen uteblev, eller så var de varor som lämnades av undermålig kvalitet. Speciellt illa var det våren 1862. Vintern hade varit extra svår och det lilla som indianerna lyckats odla hade förstörts av mask och insekter. Indianerna svalt. Nu satte de sitt hopp till de ransoner och de pengar som skulle delas ut i juni. Fram till dess tvingades de köpa varor av handelsmännen på kredit för att över huvud taget överleva.

Ytterligare en orsak till indianernas missnöje, var att de vita förbjöd dem att fortsätta med sin urgamla sed, att med jämna mellanrum mäta sina krafter mot andra indianstammar i närheten och att fortsätta med sin kringvandrande livsstil. I stället krävde man att indianerna nu skulle bli bofasta jordbrukare, på samma sätt som de vita var. Hur skulle då unga krigare kunna hävda sig i samhället och skapa sig en plats i den sociala tillvaron?

Krigsstarten

Det sätt på vilket upproret startade är intressant. Det var helt säkert inte planerat, även om indianerna mycket väl visste att det kunde vara ett lämpligt tillfälle, då de vita var fullt upptagna med att slå ihjäl varandra i ett alldeles eget krig (Inbördeskriget) långt borta i öster. De hade också noterat att många av männen i Minnesota hade givit sig av för att delta i det kriget. Om man verkligen hade planerat att göra uppror så skulle det här givetvis vara ett lämpligt tillfälle. Men de allra flesta av indianernas ledare var emot att starta krig. De hade varit i Washington och sett vilken makt de vita förfogade över. Och de var inte dumma. De förstod mycket väl att de aldrig skulle kunna vinna ett krig och driva ut de vita ur sitt gamla område. De var bara 7 000 individer mot att det nu, vid 1860-talets början, redan fanns över 150 000 vita i området.

I stället startade kriget av en ren slump och huvudsakligen förorsakat av att ett antal unga, frustrerade män kände sig tvungna att demonstrera för sina kamrater vilka modiga krigare de var. Det här var ett beteende som låg djupt rotat i deras kultur och deras livsfilosofi. Det var något som man i alla tider gjort genom att angripa något litet läger, eller liten isolerad jaktgrupp från några av de indianstammar som man var fientligt inställda mot. I de flesta fall var det ojibwestammen som drabbades. Men tiderna var annorlunda nu. Man kunde inte ströva vida omkring som man gjort förr. Den här gruppen hade heller inte lyckats hitta några ojibweläger att angripa och för att inte tvingas komma hem och berätta att de misslyckats, så gav de sig i stället på några oförberedda nybyggare.

Jag kommer senare att mera i detalj beskriva de flesta av de här händelserna i separata föredrag, allteftersom vi kommer fram till de olika platserna. Så se det här huvudsakligen som en sammanfattning, för att ni ska få klart för er hur kriget utvecklade sig.

I ett nybygge, utanför den nuvarande byn Acton, fann den här jägargruppen sina offer. I en till synes oprovocerad attack dödade de fem helt oskyldiga nybyggare, för att sedan fly raka vägen hem till sitt läger, där de släppte bomben, att det nu var krig och att det var de som hade startat det! Mera om det alltså senare i ett separat föredrag.

Uppståndelsen blev stor, men varken deras egen hövding, Red Middle Voice eller grannbyns hövding, Shakopee, innehade den dominerande ställning att de själva kunde besluta vad som skulle göras. Så efter att ha dividerat fram och tillbaka hela natten, beslutade de sig för att söka upp Little Crow och låta honom avgöra.

Little Crow, som låg och sov när de kom, var till en början helt avvisande. Det skulle vara komplett vansinne att börja krig mot de vita talade han om för dem. Samtidigt var han sur för att han själv hade blivit bortröstad som indianernas ledande talesman bara en kort tid dessförinnan. Kanske var det straffet för att han så lättvindigt hade sålt halva reservatet vid besöket i Washington. Men att ha blivit bortröstad uppfattade som en skymf. Så nu tillade han syrligt: "Varför kommer ni till mig med de här frågorna? Gå till er nye talesman, Traveling Hail, och låt honom tala om för er vad ni ska göra!"

Men de uppjagade indiankrigarna, som nu inte visste vad de skulle göra, började mumla sinesemellan. Till slut var det någon som sade till Little Crow, att han var feg som inte tordes ta strid med de vita! Men det var en anklagelse som Little Crow inte kunde låta stå oemotsagd. Det här var hans svaga punkt. Han var oerhört äregirig och känslig för kritik. Ingen skulle kunna kalla honom feg! Så han reste sig upp, spände ögonen i de unga krigarna och skällde ut dem efter noter. Men så slutade han ändå sin harang med orden: "Ni är som små barn. Ni vet inte vad ni gör. Ni kommer att dö som kaninerna, när vargen jagar dom i den kalla månaden. Men Little Crow är inte feg! Han ska dö med er!"

Det här talet återges i stort sett i alla böcker om den här händelsen. Men det är ingen som vet med säkerhet om det verkligen har förekommit, eller om orden verkligen föll så här. Men klart verkar vara, att Little Crow på något sätt gav efter för de unga krigarnas krav och lovade att ställa sig i spetsen för ett försök att jaga ut de vita ur Minnesotaflodens dalgång.

Det hade nu hunnit bli morgon måndagen den 18 augusti och Little Crow hade kallat till sig alla ledarna för stammarna vid Nedre Agenturen och man hade sagt, att nu var det krig och nu skulle man äntligen göra sig av med de förhatliga handelsmännen som inte gjorde annat än roffade åt sig indianernas pengar och dessutom behandlade dem som lort! Ändå var det många ledare som inte tyckte att man skulle starta något krig. Och det var säkert också många krigare som upplevde svåra ställningstaganden. Många hade goda vänner bland de vita och naturligtvis också bland de halvblodsindianer, som till största delen samarbetade med de vita och som de unga krigarna nu menade att man också skulle röja ur vägen. Även Little Crow var, trots att han åtagit sig ledarskapet, djupt splittrad i de här frågorna. Han såg också till att åtskilliga av hans vänner blev varnade, innan krigargruppen drog åstad för starta sitt krig. Han upplät till och med sitt eget hus för flera av de vitas kvinnor och barn, där han lugnade dem, höll dem skyddade och såg till att de hela tiden hade mat.

Kriget rullar igång på allvar

Men så rullade det igång. I gryningen, måndagen den 18 augusti, strömmade ett stort antal indiankrigare in i den lilla bebyggelsen vid Den Nedre Agenturen. Samtliga affärer och myndighetsbyggnader angreps. Handelsmän, deras bodbiträden, Indianbyråns personal, hantverkare, tolkar, kuskar och andra dödades, var man än lyckades träffa på dem. Kvinnor och barn togs tillfånga, även om en del av dem också skadades eller till och med dödades. Hus stacks i brand, vagnar och annan utrustning förstördes, medan hästar, mulor och andra kreatur samlades ihop och fördes till indianernas byar. Även affärernas varulager länsades och fördes bort. Många av de halvblodsindianer, som levde bland de vita, drabbades av samma öde.

De som i förväg hade fått varningar av fredsvänliga indianer och som hade trott på det osannolika, att det nu var krig, hade så fort de kunnat försökt sätta sig i säkerhet. Man hade rafsat ihop det viktigaste, spänt för sina vagnar och givit sig iväg, antingen mot Fort Ridgely eller mot den närmaste staden, New Ulm.

De första flyktingarna hade börjat nå fram till Fort Ridgely omkring tiotiden på morgonen och kunde, med andan i halsen, föra ut de första nyheterna om katastrofen. Garnisonen vid Fort Ridgely bestod för tillfället bara av två officerare och 76 soldater. Men kommandanten, kapten

John Marsh, beordrade genast uppställning och valde ut en trupp på 46 man plus tolken Peter Quinn, med vilka han omedelbart startade mot Nedre Agenturen. Men innan han lämnade fortet hade han också sänt en korpral med bud till löjtnant Sheehan, som dagen innan hade tågat ut med 50 man på väg tillbaka till sin postering vid Fort Ripley, att omedelbart återvända till Fort Ridgely.

Kapten Marsh beordrade nu "forward at the double quick", så när den lilla truppen slutligen nådde fram till färjeläget vid Nedre Agenturen, efter ett par timmars språngmarsch, var han tvungen att låta soldaterna hämta andan. Längs vägen hade de mött flera flyktingar och de hade sett flera döda ligga här och där. Flera hus stod i lågor, men de såg inga indianer. Kapten Marsh och tolken Quinn gick ner till floden, medan soldaterna kastade sig ner på marken för att vila. Färjan låg vid stranden, men färjekarlen syntes inte till. En indian dök upp på andra sidan och tecknade åt soldaterna att komma över floden. Men Quinn påstod att han inte kände igen indianen. Den 19-årige sergeanten, John Bishop, kom också ner till floden för att skopa upp lite vatten att dricka. Han noterade genast, att det virvlade lerigt vatten blandat med löv och kvistar i strömmen. Han vände sig till sin kapten och sa: "Kapten, jag tror vi riskerar att bli omringade av indianer som nog håller på att korsa floden högre upp".

I samma ögonblick brakade en våldsamt kanonad lös runt om de överraskade soldaterna. Ett drygt tjugotal soldater stupade på fläcken. Resten lyckades söka skydd i buskagen längs floden, men indianerna fanns överallt. De få som överlevt det första angreppet försökte fly nerför floden och hålla sig gömda så mycket som möjligt i den täta vegetationen. Men när man nått ner till den punkt där strandvegetationen upphörde menade kapten Marsh att enda räddningen var att korsa floden. Så han vadade ut i vattnet, medan han höll sin sabel och sin revolver högt över huvudet. Floden var här knappt femtio meter bred och han hade kommit förbi flodens mittfåra, när han trampade ner i en håla och försvann under ytan. Trots att flera av männen sprang ut i vattnet för att försöka rädda honom, så sågs han aldrig mera. De överlevande gömde sig nu så gott de kunde under strandbrinken. Befälet föll nu automatiskt på den unge sergeant Bishop, som också var sårad, men i princip var det nu var man för sig själv. En annan soldat, menige norrmannen, Ole Svendson, var så svårt skadad, att han måste bäras. De hade tur, för när indianerna sett kapten Marsh och de andra männen i vattnet, trodde de att alla soldater hade korsat floden och därför lämnade de nu nordsidan för att sätta upp ett nytt bakhåll längre nerför floden. De överlevande soldaterna höll sig gömda och stilla ända till skymningen kom. Sakta började de då söka sig mot fortet, som ännu låg åtta kilometer bort. De första nådde fram vid tiotiden på kvällen. Men det skulle dröja ända till nästa dags eftermiddag innan alla utom menige Edwin Cole var räddade. De hade då också fört med sig två kvinnor och ett spädbarn, som de hade hittat gömda i buskagen. Menige Cole kom dock aldrig tillbaka. Han hade haft otur och blivit upptäckt av indianerna, som högg ihjäl honom med en tomahawk. Totalt hade truppen förlorat 24 i döda och fem var sårade.

Tillsammans med alla de som dött vid Agenturen och i nybyggena längs floden hade 222 vita dött och många hade sårats under dagen. En del låg fortfarande gömda ute i skogarna och i åkerfälten, eller i övergivna hus som indianerna inte lyckats bränna ner.

Vid Acton, söndagen den 17 augusti, dog alltså 5 personer. I angreppet på själva agenturen, dagen därpå, var det 21 personer som fick sätta livet till. Samtidigt som agenturen övermannades och brändes, pågick ett våldsamt mördande och plundrande i de kringliggande nybyggena. Vid Birch Coulee dog 16 personer och vid Beaver Creek 14. Under flykten från agenturen till Fort Ridgely, dog 11 personer längs vägen. Vid Smith Creek 19 och vid Middle Creek så många som 39. Kapten Marsh militärtrupp förlorade alltså 24 man vid Redwood Ferry och i nybygget Milford, sydväst om agenturen, där de värsta illdåden begicks, dödades så många som 43 personer, samt ytterligare 6 av de som lyckades fly men som hanns upp längs vägen till New Ulm. En historia som vi ska berätta lite mera om när vi kommer dit. Närmare staden, i de utspridda nybyggena längs Cottonwood River, dog slutligen 24 olyckliga människor. De allra flesta av de som dog den här första dagen var tyska invandrare. Åtskilliga

var också de som hade tagits till fånga av indianerna och nu fördes till deras olika läger strax nordväst om agenturen. Huvudsakligen dock till Little Crows läger.

De vitas motdrag

Det blev omedelbart fullständigt kaos i de vitas samhälle. Angreppen hade kommit helt oväntat och folk i allmänhet förstod inte alls varför. Det övervägande antalet drabbade var invandrade nybyggare. Så här första dagen till stor del tyskar. Många, för att inte säga de flesta, var människor som inte var vana vid våld. Människor som inte var vana vid att använda skjutvapen. Många som inte ens hade några skjutvapen. Det här är en vanligt förekommande missuppfattning, att nybyggare och frontiersmän i "Vilda Västern" levde med revolvren på höften och geväret inom räckhåll, vad de än gjorde. Så var inte alls fallet här i Minnesotas skogar. När det här ofattbara plötsligt drabbade dem, så klarade de helt enkelt inte av att försvara sig.

Det enda de kunde göra var att fly undan och att ropa på militär hjälp. Men den hjälpen var långt borta. Staten Minnesota var då bara fyra år gammal och det var i stort sett bara i området kring residensstaden St. Paul som det fanns något som liknade en organiserad samhällsordning. Men inte ens där fanns det några stabila, inarbetade förvaltningsorganisationer. Det mesta kretsade kring guvernören själv, Alexander Ramsey. En 47-årig politiker av skottsk-tysk härkomst, som hade varit Minnesotaterritoriets förste guvernör, för att i januari 1860 efterträda sin politiska motståndare, men gode vän, handelsmannen Henry H. Sibley, som staten Minnesotas andra guvernör. Ramsey var en man med en mycket tydlig inställning till den nya statens ursprungliga befolkning. Han hävdade: " Minnesotas siouxer måste utrotas eller för alltid fördrivas bortom statens gränser!"

När guvernör Ramsey, sent på eftermiddagen fått budet om att indianerna hade gjort uppror och börjat mörda och bränna, hastade han direkt till Fort Snelling för att se vad det kunde finnas för militära resurser att sända uppför Minnesotaflo den. Han konstaterade snart att det var inte mycket. Några kompanier ur Minnesotas 6:e Frivilliga Infanteriregemente, bestående huvudsakligen av nyrekryterade invandrare, som tagit värvning för att sändas till Södern och slåss mot Sydstatstrupperna. De var så gott som helt utan militär träning och med brist på i stort sett all militär utrustning. Så på kvällen tog han sig över Mississippiflo den, till sin gode vän Sibleys bostad och bad honom att så fort som möjligt rekrytera en undsättningsstyrka och själv sätta sig i spetsen för den.

Sibley, som var några år äldre än Ramsey, var rätt person för uppgiften. Med tjugo års erfarenhet av vildmarken som jägare och handelsman och med god förståelse för indianernas sätt - han hade till och med varit gift med en indianska under några år - visste han säkert mera än alla andra i Minnesota om situationen där ute i vildmarken. Men han var också en handlingens man och redan innan daggryningen nästa dag, hade han de fyra kompanierna ur Minnesotas 6:e Infanteriregemente lastade på två flodbåtar och på väg uppför Minnesota River. Nästa dag, den 20 augusti, samtidigt som indianerna utförde sin första attack mot Fort Ridgely, ankrade båtarna upp i staden Shakopee. Därifrån fick soldaterna marschera mot Fort Ridgely. Efter att underhand ha fått skrämmande rapporter, om hur allvarligt läget egentligen var längre upp i Minnesotadalen, beslutade han att stanna, när man två dagar senare hade nått fram till staden St. Peter. Här skulle man invänta förstärkningar och materiel. Under tiden fortsatte mördandet, brännandet och plundrandet i området mellan de två agenturerna uppe i dalen och i vissa delar av det kringliggande landet.

Tisdagen den 19 augusti

Vid nybyggena kring Sacred Heart Creek kom katastrofen på tisdagsmorgonen den 19 augusti. Det kom lika överraskande här som på de flesta andra ställen. Innan dagen var till ända så hade 24 vita mist livet. Huvudsakligen tyska nybyggarfamiljer.

Det var också på tisdagen den 19 augusti som en undsättningsstyrka från New Ulm på väg till det mindre området med nybyggen kring orten Leavenworth, lite längre uppför Cottonwoodflo den, överfölls. De hamnade i bakhåll och elva av de aderton männen dödades. Bland dem de skandinaviska bröderna Nels, Ole och Tore Olson.

Samma dag hade febril aktivitet förekommit också vid den Övre Agenturen, där man under gårdagens sena eftermiddag fått bud om vad som hade hänt kring den Nedre Agenturen. Men här, precis som på andra ställen, var det delade meningar om hur allvarligt det hela var. Många startade sin flykt hals över huvud, medan andra lugnt satt kvar och menade, att det här var säkert bara ett verk av några berusade indianer och att det inte skulle beröra dem här uppe.

Även bland indianerna själva var åsikterna delade. Många menade att det var vansinne att börja krig. Många ansåg att den här situationen var Little Crow och indianerna vid Nedre Agenturen ansvariga för och att sisseton och wapetonstammarna här uppe inte skulle låta sig luras in i några dumheter. Samtidigt var andra ändå bekymrade över att de vita säkert skulle dra alla över en kam och att deras dom skulle drabba även stammarna här uppe. Och så fanns det de som tillhörde det hemliga krigarsällskap som bildats och som krävde att alla vita skulle kastas ut ur indianernas land. Speciellt krigiska var hövdingarna White Lodge och Lean Bear. Och så fanns ju den gamle banditen Inkpaduta där hela tiden i bakgrunden och dök upp överallt där det luktade blod.

Hela natten mellan måndagen och tisdagen fördes hetsiga diskussioner om vad man skulle göra. Diskussioner som inte ledde till något annat än att splittringen blev allt tydligare. Mot morgonen började representanter för krigsivrarna att avvika. John Otherday, som hela tiden propagerat för sans och lugn, förstod att timmen nu var slagen. Han lämnade därför diskussionerna och skyndade hem för att föra sin familj i säkerhet. Och inte bara sin familj, utan så många andra han också kunde övertala att samlas i agenturens varumagasin, som var det enda stenhuset vid agenturen. Efterhand samlades där så många som 62 personer. Hela natten höll han dem gömda där. Samtidigt som indianerna vid midnatt började sitt plundrande och brännande vid agenturen, stod Otherday och hans släktingar troget vakt kring huset med de förskräckta flyktingarna. Tidigt nästa dag förde han dem på bakvägar över Minnesotaflo den och via en tre dagar lång flykt till säkerheten i staden Cedar City. Därifrån kunde de sedan själva ta sig vidare till platser som Hutchinson, Glencoe, Carver, Shakopee och St. Paul.

Vid Fort Ridgely återkom löjtnant Sheehan med sina 50 soldater under tisdagen och tog över befälet från den blott 19-åriga löjtnant Greer. Och det var i sista minuten, skulle det visa sig. Flyktingar strömmade hela tiden till från alla håll. Så många var de redan nu, att missionärsprästen Stephen Riggs, när han anlände med sitt följe under dagen, insåg att det helt enkelt inte var plats för dem också. Där fanns nu flera hundra försvarslösa barn, kvinnor och män. Män som i många fall inte hade några vapen, eller för den delen inte ens var i stånd att hjälpa till med försvaret på grund av sitt psykiska tillstånd. Situationen för de få soldaterna var oerhört svår, om indianerna skulle anfälla. Men något anfall kom, som tur var, inte den dagen...

Bland indianerna hade diskussioner pågått hela natten mellan måndag och tisdag om vad som skulle göras. Little Crow hävdade att det viktigaste var att slå ut Fort Ridgely så fort som möjligt, innan armén hade hunnit sända förstärkningar. Om soldaterna var borta skulle sedan hela Minnesotaflodens dalgång ligga öppen ner emot städer som Mankato, St. Peter och St. Paul. Men starka röster inom det hemliga krigarsällskapet var mera intresserade av att angripa den lilla staden New Ulm, där det fanns mycket plunder att lägga beslag på. Där fanns heller inga kanoner påpekade man. Indianer var nu en gång för alla inte så lockade av att bara göra något som någon annan bestämde. Så Little Crow fick acceptera att en stor grupp, i stället för att följa med honom med Fort Ridgely, begav sig till New Ulm, där man på tisdagens eftermiddag gjorde ett första försök att ta över staden. Det blev ett ganska misslyckat tilltag och indianerna, som helt saknade samordning och ledning, fick dra sig tillbaka utan att ha tillfogat staden någon svårare skada. Den största skadan var förmodligen den skräck man satte i dess innevånare. Ytterligare en bidragande orsak till att indianerna avbröt sitt angreppsförsök var, att ett fruktansvärt åskväder med skyfall bröt ut ett par timmar efter deras första anfall.

Onsdagen den 20 augusti

Det gick egentligen inte så mycket bättre för Little Crow heller vid Fort Ridgely, när han äntligen dagen därpå lyckats få med sig tillräckligt många krigare för att angripa fortet och trots att

han hade dragit upp riktlinjerna för en strategi som skulle haft goda förutsättningar att lyckas, om indianerna bara hade hållit sig till planen. Men alla möjliga misstag begicks och soldaterna undkom det här första angreppsförsöket med hjärtat i halsgropen. Mycket tack vare en tränad armésergeants kalla agerande. Artillerisergeant John Jones snabbinstruerade en grupp soldater i hur man hanterade fortets kanoner och det skulle visa sig vara det som räddade posten. Kanoner hade indianerna en hälsosam respekt för...

Försvararna hade bara tre döda, men många sårade. Man hade dock stått emot. Fort Ridgely var för tillfället räddat, men på andra håll pågick indianernas mördande och brännande utan något förskonande. Värst blev det tämligen långt borta i västra delarna av området. I ett område med ett flertal sjöar, uppkallat efter den största sjön, Lake Shetek, hade ett dussintal familj byggt sina små gårdar. Hit hade nu White Lodge och Lean Grizzly Bear, med sina sisseton-siouxer, anlänt redan vid sextiden på morgonen och påbörjat sitt blodiga härnadståg. Innan dagen var slut hade tretton nybyggare, män, kvinnor och barn, förlorat livet.

Samma sak inträffade samtidigt lite längre norrut, i de huvudsakligen skandinaviska nybyggena vid West Lake och Norway Lake. Här dödades också tretton personer. Huvudsakligen medlemmar av de svenska familjerna Broberg och Lundberg.

Torsdagen den 21 augusti

Dagen därpå, torsdagen den 21 augusti, var det de norska familjerna Endresen och Haugen, vid Foot Lake och Eagle Lake som drabbades, med sju döda som följd.

Medan Island Clouds folk härjade i Kandiyohi County, så passade den gamle banditen, Inkpaduta, också på att dra sitt strå till stacken. Själv deltog han troligen inte, utan skickade sin medhövding, Striped Arrow med ett krigarband, att angripa handelsstationerna vid Big Stone Lake, längre västerut. Ett angrepp som resulterade i ytterligare åtta döda.

Hela Minnesotadalen stod nu i brand. Vita flydde hals över huvud åt alla håll. Ingen hade grepp om vad som hände. Allt var kaos. Desperata rop på hjälp hade gång på gång sänts österut, men budbärarna hade inte mer än nått och jämt hunnit nå fram till St. Paul och andra större orter, varifrån hjälp skulle kunna sändas. Men där fanns inga färdiga hjälporganisationer, som stod redo att agera. I stort sett allt vad tränade militära trupper som staten kunde uppbringa hade redan för länge sedan skickats österut för att slåss i Inbördeskriget. Vi har hört att överste Sibley alltså hade fått guvernör Ramseys order att snarast möjligt värva ihop en undsättningskår och med den marschera västerut. Men det tog tid. Under tiden hade indianerna hade indianerna på nytt samlat ihop sig för att sätta in nästa samordnade stöt.

Fredagen den 22 augusti

Så när Little Crows indianhorder, efter ytterligare många och långa diskussioner, nu på nytt stod vid Fort Ridgely, fredagen den 22 augusti, och var redo för att en gång för alla slå ut låset till Minnesotadalen, så var inte Sibleys soldater komna längre än till St. Peter, där han febrilt försökte träna upp sina nyrekryterade mannar till något som skulle likna en armé, samtidigt som han desperat väntade på ytterligare förstärkningar och utrustning. Det skulle dröja nästan en hel vecka till innan han nådde fram till stridsområdena. Under tiden hade flyktingkaran, som sökt sig till fortet, ökat till totalt omkring 300. Alla dessa trängdes i stort sett samman i det enda stenhuset som fanns vid posten. Många av dem var skadade. Många hade fruktansvärda minnen av vad som drabbat dem och deras familjer. Alla var livrädda. Det var trångt. Mat och vatten var bristvaror. De sanitära förhållandena var fruktansvärda. Flera av kvinnorna födde dessutom barn mitt i röran. Många av dem i förtid som ett resultat av den stress de utsattes för. Här skulle nu löjtnant Sheehan organisera sina fåtaliga soldater och de frivilliga som hade anlänt, samt de flyktingar som hade vapen och var förmögna att hjälpa till i försvaret. Vis av det goda resultatet som artilleriet hade givit i den förra striden, placerade han nu, tillsammans med sergeant Jones, ut fältpjäserna, så att de i första hand täckte de mest svårförsvarede vinklarna. De flyktingkvinnor som förmådde, sattes till att smälta ner blyhagel och stöpa kulor till de olika typer av vapen som styrkorna förfogade över. Man var därför så väl förberedda som man kunde bli, när anfallet kom. Man hade också låtit gräva en brunn inne på kasernplanen och man hade försökt att kasta upp så mycket bröstvärn man kunnat.

Som ett svar på de nödrop guvernör Ramsey hade fått från alla håll, hade han telegraferat till Krigsministeriet och begärt federal hjälp. Svaret blev att man förhandlade sig fram till att Minnesotas Tredje Frivilliga Regemente, som tidigare hade kapitulerat till Sydstaterna, vid Murfreesboro, Tennessee, skulle benådas och i stället för att sättas i krigsfångeläger nu, visserligen utan sina officerare, omgående skulle sändas till Minnesota. Men det här hjälpte inte löjtnant Sheehan i Fort Ridgely i den absoluta prekära situationen. Han skulle vara tvungen att klara sig själv! Det skulle alltså dröja en dryg vecka innan truppförstärkningar var på plats.

Little Crow hade planerat för samma strategi som sist och den här gången hade han lyckats få hela 800 krigare med sig. Men det fungerade ändå inte ett dugg bättre för det. Klockan var omkring ett på eftermiddagen när de första skotten föll. Men alla indianska grupper hade fortfarande inte hunnit fram till sina poster. Därför blev det lättare för de vita att möta anfallet, som alltså bara kom från ett håll i taget. Indianernas samordning fungerade inte och sergeant Jones och hans nybörjarartillerister öste på med både kartescher och rundkolor så fort indianerna visade sig. Striden gick i vågor under ett par timmar, men indianerna klarade inte av att anfalla samtidigt från flera håll och de kunde inte stå emot artilleriets eld. Så de drog sig tillbaka och började skjuta eldpilar mot husens trätak, samt förskansa sig i de ytterst liggande husen.

Sedan en granat exploderat alldeles i närheten av Little Crow och tillfälligt slagit ut honom, så föll indianernas samordning ihop helt. Från fortet kunde man se hur stora indianska grupper koncentrerades i fortets sydvästra hörn, som var det mest svårförsvarade. Men Jones beordrade sin allra största kanon flyttad dit och vräkte på så mycket han hade. Därefter avtog indianernas eld, utom från ett mulåsnestall, där de lyckats förskansa sig. Men sedan artilleriet riktat in sig på byggnaden och helt raserat den, så upphörde motståndet även därifrån. Vid 6-tiden på kvällen var det över och indianerna försvunna. Men halv åtta var en del tillbaka. Den här gången dock bara för att fortsätta att skjuta eldpilar mot husens tak. Något som visserligen inte gjorde någon större skada. Fort Ridgely var räddat än en gång...

Lördagen den 23 augusti

Trots den våldsamma skottlossningen hade de vita inte lidit några större förluster. En död och något halvdussin sårade. Indianernas förluster går inte att uppskatta, men det förekommer uppgifter om allt från bara några enstaka till något hundratal. Men de överlevande drog sig tillbaka till lägret vid den Nedre Agenturen på fredagskvällen och på nytt började argumenterandet om vad man skulle göra härnäst. Little Crow menade att man nu snabbt skulle försöka slå till mot staden New Ulm, innan de vita kunde sända förstärkningar. Men andra ville göra ett nytt försök mot Fort Ridgely. Så pågick diskussionen ända till Little Crow tröttnade och förklarade, att han nu direkt skulle bege sig till New Ulm för att vara på plats och slå till i gryningen. Omkring 400 krigare följde till slut med honom, medan de andra blev kvar i sitt läger för att invänta dagsljuset. Indianernas sammanhållning höll på att brytas ner.

Så staden New Ulm skulle i alla fall komma att få utstå ännu ett våldsamt angrepp. Den här gången av nästan fyra gånger så många krigare som den förra gången. Men också de vita i staden hade hunnit få förstärkningar. En handfull civila försvarare och en mycket lägligt uppdykande åskstorm hade räddat staden på måndagen den 19:e. Men nu var man något bättre rustade. Alla kurirer, som i sporrstreck hade ridit i alla riktningar efter den föregående striden, hade nått sina mål och olika räddningsstyrkor hade de senaste dagarna kommit till staden för att hjälpa till. De största grupperna, ett par hundra man från St. Peter och Le Sueur County, under ledning av domare Charles E. Flandrau, hade anlänt. Domaren hade genast tagit över kommandot och organiserat upp försvaret.

Klockan hade hunnit bli halv tio när indianernas anfall kom. Flandrau bedömde att han nu kunde se 600 krigare, som snabbt spred sig i solfjädersform för att omringa staden. I själva verket var det alltså inte flera än omkring 400. Han beordrade nu ut sina män till skyttevärn, som man byggt någon knapp kilometer utanför staden. Till en början var det mesta kaos och många av stadens försvarare flydde direkt från de framskjutna linjerna, för att gömma sig inne i husen eller bakom de uppkastade barrikaderna. Men med både tur och skicklighet lyckades

man stoppa indianernas angrepp och få till en organiserad reträtt till säkrare försvarsställningar. Här böljade sedan striderna fram och tillbaka under hela dagen. Ibland mest med krypskytte från säkra förskansningar, men ibland också med närmast man mot man strider i de yttre kvarteren. Indianerna satte eld på husen alltefter som de lyckades tränga fram och de vita satte eld på de flesta andra hus i syfte att förvägra indianerna fördelen av att kunna söka skydd bakom husväggar. Efterhand tappade dock indianerna sitt initiativ, när de såg att de inte lyckades ta sig in över barrikaderna. Dagen slutade med att de gjorde ett koncentrerat försök från söder. Men ett djärvt motanfall, lett av domare Flandrau själv, bröt deras försök och därmed var striden över och New Ulm var räddat ännu en gång. Men den här gången var staden ändå så pass skadad att domare Flandrau beslutade att den skulle evakueras så snart man kunde. Därför sågs under måndagen den 25 augusti en jättelik karavan, omfattande närmare 2000 människor, i drygt 150 vagnar vaktade av 150 soldater, dra iväg mot staden Mankato.

Söndagen den 24 augusti

Medan indianerna i sina läger kring den Nedre Agenturen firade det man tyckte varit stora framgångar och folket i New Ulm och vid Fort Ridgely slickade sina sår och nervöst spanade ut mot omgivningarna i skräck för att indianerna skulle komma tillbaka, så hade nybyggare i en helt annan del av Minnesota drabbats av förödande slag.

I de huvudsakligen norska nybyggena längs Des Moinesfloden, i sydvästra Minnesota, hade en grupp sissetonsiouxer, under hövdingen White Lodge, överraskande gått till angrepp mot ett halvdussin nybyggen, där sammanlagt tretton personer hade dödats.

Även i nordväst, där man sent hade fått vetskap om vad som pågick nere i Minnesotadalen, strömmade nu förskräckta nybyggare mot militärposten Fort Abercrombie, undan hotet från huvudsakligen sisseton- och wahpetonsiouxer. Men alla hörsammade inte varningarna. I en liten stad, ytterligare några mil nordväst om Fort Abercrombie, samt vid en liten vägkrog halvvägs dit upp, dödades ytterligare sju personer, innan indianerna drog vidare.

Men det var inte bara långt ute i de västra utmarkerna som enstaka indianband härjade. Även i Nicolett County, alldeles nordost om New Ulm, dröjde sig dakotakrigare kvar. Här i distrikten Granby (ibland kallat New Sweden) och Norwegian Grove fanns ett antal svenska och norska nybyggen. Samtidigt med att Little Crow gjorde ett sista försök att ta staden New Ulm, hade mindre band av indianer rört sig så långt norrut som upp till Sand Lake, vid Scandian Grove och Rice Lake, vid Norwegian Grove, där ett stort antal hushåll drabbades och ett antal dödsfall inträffade. De flesta vita hade tidigare flytt sina hem för att samlas i kyrkan Scandian Grove Church, där soldater från St. Peter så småningom hjälpte dem att söka sina saknade medlemmar från splittrade familjer.

Här gör vi ett avbrott för att ni ska få vila öronen en smula. Och så fortsätter vi i morgon med vad som hände tiden efter den första dramatiska veckan.

TIDEN EFTER DEN FÖRSTA DRAMATISKA VECKAN

Dagen efter att New Ulm hade evakuerats, kunde en lika imponerande karavan ses dra norrut från indianlägren omkring den Nedre Agenturen. Det var indianerna, som med enorma mängder krigsbyte och ett drygt hundratal vita krigsfångar, nu lämnade de stora läger de haft i området kring Little Crows hus och drog sig upp mot området vid den Övre Agenturen, dit man nådde två dagar senare.

Ungefär samtidigt, torsdagen den 28 augusti, anlände överste Sibley, med 1500 man, till Fort Ridgely. Ett Fort Ridgely som nu inte längre var hotat av indianerna, även om dess försvarare inte visste det då. Men det var säkert vetskapen om att trupper nu var på väg, som hade fått indianerna att lämna området närmast Nedre Agenturen.

Vid Övre Agenturen möttes Little Crow och hans folk av representanter för vad man skulle kunna kalla Fredspartiet inom sisseton- och wahpetonstammarna och genast startade häftiga diskussioner om vad man nu skulle göra, vem som var skyldig till det som skett och vad följerna skulle komma att bli. De fredssträvande ledarna från de här västliga stammarna ställde sig inte enbart avvisande till Little Crow och det hemliga krigarsällskapet som ville fortsätta

kampen, utan de attraherade snart också många av de krigströtta indianerna från Nedre Agenturens stammar. Under de fyra dagar dessa diskussioner pågick krympte Little Crows skaror märkbart och Little Crow blev alltmer isolerad. Den 31 augusti tröttnade så hans krigare och lämnade agenturen för att fortsätta sina räder mot områden längre upp i norr och nordväst. Little Crow själv samlade en grupp och drog upp mot Big Woods, där han den 2 september angrep byarna Hutchinson och Forrest City. Men en annan stor grupp vände mot sydost igen, efter att man fått rapporter om att överste Sibleys förtrupper nu hade avancerat upp mot Birch Coulee.

Det här visade sig vara en 160 man stark förtrupp under major Joseph R. Brown och kapten Hiram P. Grant, som var ute för att begrava alla offer för den gångna veckans attacker längs floden och i området kring New Ulm, vilka ända sedan dess legat kvar där de hade fallit. Grant, med ett kompani infanterister och en kavallerienhet, under kapten Joseph Anderson, hade sökt av flodens nordsida, medan major Brown och ytterligare ett kompani infanterister, hade sökt sig upp längs flodens södra strand. Vid Birch Coulees utlopp i Minnesotafloden hade Grant slagit läger i väntan på att Browns trupp skulle komma ifatt. Här överraskades de av indianerna på morgonen den 2 september. En häftig strid utvecklade sig och truppen pressades mycket hårt. Man hade stora förluster och hade inte klarat sig länge till, om inte förstärkningar från Sibleys huvudstyrka hade kommit till undsättning och räddat dem efter 31 timmars hård kamp. Truppen hade då ett stort antal döda och ännu många flera sårade. Det är märkligt hur varierande olika historieskrivningar anger antalet döda soldater i den här striden, vilket knappast torde ha varit svårt att precisera. Men på monumentet upptas 14 döda, medan siffror förekommer i olika historieskrivningar som talar om allt mellan 13 till 31 döda. Det mest sannolika torde ha varit 24 döda och 67 sårade. Så gott som samtliga av kavalleritroppens hästar hade dödats. Endast ett fåtal indianer stupade enligt deras egen rapportering. Men ännu en gång hade indianerna misslyckats med att övermanna en amerikansk truppstyrka.

Sedan de olika indiagrupperna återvänt till lägret vid Övre Agenturen omkring den 6 september, blossade den intensiva debatten mellan Little Crows krigarfalang och de fredssträvande grupperna upp på nytt. Så skarpa var motsättningarna att det stora lägret nu hade delats i två separata läger på ömse sidor om Yellow Medicine River. Men sissetonsiouxernas ledare, Red Iron, vägrade till och med att låta mdewakantonsiouxerna stanna på deras land och krävde att de skulle lämna området.

Efter ytterligare några förflyttningar norrut, stötte de den 9 september på varandra igen och Red Iron försökte på nytt att stoppa Little Crows följe. Han krävde nu också att Little Crow skulle lämna över sina krigsfångar till fredsgruppen. Något som Little Crow naturligtvis vägrade att göra.

SLUTET

Den 18 september startade överste Sibley sin framryckning mot Yellow Medicine River och Övre Agenturen. Något som gjorde att osämja uppstod inom Little Crows grupp hur man skulle göra med fångarna. Det fanns de som menade att man nu helt enkelt skulle ta livet av dem. Andra började luta åt att det bästa vore att överlämna fångarna till överste Sibley, medan Little Crow, som insåg att fångarna var hans enda trumfkort, naturligtvis vägrade båda delarna. Men hans grupp av anhängare blev stadigt mindre och mindre. Många gick undan för undan över till fredshövdingarnas läger. Det var faktiskt till och med så, att de som ville ge upp fångarna, i hemlighet hade kontakter med Sibley och uppmanade honom att skynda sig.

Men Sibley tog det mycket försiktigt. Han ville inte på något vis stressa indianerna till att göra något oförhastat, samtidigt som han själv fick utstå massiv kritik från såväl myndigheterna som militärledningen och i stort sett hela det vita samhället, för att han var så långsam.

Little Crow som egentligen aldrig hade trott att det här kriget kunde vinnas, började nu förstå att tidpunkten närmade sig när det kunde vara över. Han hade till och med låtit diktera ett brev till överste Sibley, där han föreslog att de två ledarna skulle sätta sig ner och förhandla fram ett fredsavtal. Om han verkligen trodde på det själv eller ej, går naturligtvis inte att veta. Men den största delen av hans krigsivrande falang insåg fortfarande inte det verkliga läget och började

nu alltmer vända sig från honom, när de märkte hans vacklande inställning. Nu hade han inte mera än några dussin trogna kvar, som han kunde lita på. Han var tvungen att göra något. Hans spejare hade berättat, att Sibley nu hade påbörjat marschen upp längs floden och det var bara en tidsfråga innan de antingen skulle tvingas fly längre västerut, eller fatta ett slutgiltigt beslut att försöka stoppa honom. Nu eller aldrig. Nu var stunden inne att sätta allt på ett kort. Han trodde helt säkert inte själv på det, men han kunde inte övertyga krigarna i krigarsällskapet. Det var i praktiken de som nu bestämde.

Little Crow kallade samman alla ledare och han vandrade över till fredsfalangens läger. Där krävde han att alla krigare som redan bytt sida nu skulle göra sig klara att angripa och driva bort Sibleys soldater. Det var den 22 september och spejarna hade informerat honom att Sibley hade slagit läger vid en liten sjö som kallades Lone Tree Lake. Den här sjön är numera uttorkad och finns inte längre på kartan, varför man alltid har kallat den här striden för "The Battle of Wood Lake". Wood Lake var den sjö som låg närmast väster om Lone Tree Lake.

Där, sade Little Crow, ska vi omringa hans läger redan i kväll och anfälla honom medan hans soldater sov. De fredssträvande ledarna opponerade sig. Kanske var man rädda för att Little Crows krigare skulle kunna ställa till med en massaker om de lyckades överraska soldaterna. Så i det ena maratonalet efter det andra lyckades de fördröja indianernas uppbrott så länge att Little Crows planer om ett nattligt angrepp gick om intet.

När indianerna väl satte sig i rörelse mot soldatlägret för att omringa det, så var det redan nästan morgon. Och många av krigarna vägrade helt enkelt att följa med. Så Little Crow fick nöja sig med att bara kunna placera ut något över sjuhundra krigare kring soldatlägret. Det lyckades man i alla fall med utan att bli upptäckta och Little Crows plan tycktes för en gångs skull bli framgångsrik.

Men så hände något oplanerat. En grupp soldater hade tidigt beslutat sig för att med några vagnar söka upp ett närbeläget nybygges trädgård för att skaffa sig lite färska grönsaker och rotfrukter. Nu just i gryningstimman kom de med sina skramlande vagnar rakt emot de indianer som låg gömda i buskagen och bara väntade på den givna anfallssignalen. Nu kunde indianerna inte undgå att bli upptäckta, så de startade striden genom att börja skjuta på soldaterna i vagnarna. Därmed var överraskningsmomentet borta och överste Sibley fick signalen i så god tid att han lyckades placera ut en tredjedel av sina 1600 män i strategisk slagordning. När han sedan kunde föra fram sitt artilleri också, så hade inte indianerna en chans, även om det blev en hård och blodig strid. Sibley förlorade sju döda och trettiofyra i sårade, medan indianernas förluster troligen var något omkring tjugofem döda och åtskilliga sårade. Hövdingen Mankato dödades av en kanonkula. Indianernas stridslust bröts och de började fly bort från stridsplatsen. Många av de fredsvänliga krigare, som tvingats följa med, hade till stor del hållit sig utanför striden och det fanns till och med representanter för deras grupper som under striden hade haft kontakter med överste Sibley och uppmanat honom att skynda sig att befria alla de krigsfångar indianer hade i sitt läger.

I lägret hade de kvarvarande indianerna och halv-bloden under tiden helt enkelt tagit över Little Crows fångar och fört dem till sitt eget läger. Där grävde man skyttegravar inne i tälten, där kvinnor och barn gömdes och skulle försvaras, om Little Crow gjorde några ansatser att med våld ta dem tillbaka när han återvände. Men Little Crows makt var nu helt bruten och när han väl återvände efter striden den 23 september insåg han att allt var slut. Med darr på rösten höll han ett bittert tal till sina krigare, där han slutade med att "han var besviken och att han skämdes över att kalla sig en siouxkrigare".

Så uppmanade han dem att följa honom västerut, ut på prärien till sina stamfränder på andra sidan Missouri-floden. Men först skulle alla fångarna dödas! De hade svikit honom, menade han, genom att sätta sig upp mot hans vilja och att förbereda sig på motstånd genom att gräva skyttegravar och gömma sig. Situationen var kritisk. Men i praktiken blev det inte annat än ett tomt hot. Han hade inte längre några maktmedel att ta till gentemot de allt starkare fredsgrupperna. Så dagen därpå, onsdagen den 24 september, sågs hans lilla följe, om några hundra personer, vända sitt land ryggen för evigt och dra bort västerut.

Det skulle ändå dröja ytterligare två dagar innan överste Sibley tågade in i de fredssträvande indianernas läger, som senare kom att kallas Camp Release. Väl där begärde han omgående krigsfångarna utlämnade. Han lovade indianerna, att de indianer som inte hade begått några brott mot enskilda vita, skulle slippa straff, om de bara omedelbart lämnade över fångarna till honom. Därför frigavs nu i omgångar 269 vita och halvblod. Men när han väl hade fått fångarna frigivna, förklarade han att samtliga indianer nu var krigsfångar och kungjorde, att han i enlighet med krigslagarna skulle anordna en rättegång, där det skulle avgöras vilka som var skyldiga till krigsbrott och vilka som var oskyldiga. Efteråt har många indianer sagt, att de trodde, att hans tidigare löfte innebar, att alla som enbart hade deltagit i de regelrätta striderna med armén inte skulle betraktas som kriminella. Något som krigsrätten trots allt inte tog någon hänsyn till.

I tre veckor pågick denna krigsrättegång, där allt vad juridiska rättigheter heter förvägrades indianerna. Många ärenden avgjordes på bara några minuter och indianerna hade inga försvarsadvokater och de halvblodsindianer man använde som tolkar var i många fall mera noga med att de vita skulle uppfatta dem som samarbetsvilliga än att noga tolka allt som sades. Resultatet blev att 16 indianer dömdes till fängelsestraff medan 307 dömdes till döden. Av dessa ändrades sedan straffet till fängelse för fyra. En lista på 303 dödsdomar sändes sedan till president Lincoln för godkännande.

Det blev ett ramaskri i Minnesota när det senare stod klart att presidenten hade underkänt alla dödsdomar utom 39. Ytterligare en av de dödsdömda indianerna benådades senare, varför resultatet blev att 38 dakotaindianer hängdes i en gemensamhetsgalge i staden Mankato den 26 december 1862.

Alla övriga krigsfångar skulle föras till Fort Snelling i avvaktan på vad som skulle hända med dem, då myndigheterna nu passat på, att som straff för att indianerna hade gjort uppror, upphäva löftet att de skulle få leva på reservatet i 25 år. Reservatet ströks alltså direkt och indianerna skulle förvisas ur staten. Men vart... det var ingen som visste. Därför hamnade de i en rent omänsklig förvaring i Fort Snelling, där så många som 160 dog den första vintern. Av de andra indianerna, som antingen hade dömts till döden eller till andra straff och i kedjor hade först till Mankato, hade 38 hängts, 49 senare frigivits och 27 hade dött i fängelset. De resterande 278 hade efter vintern förts till Camp McClelland, nära Davenport, Iowa, där det fick sitta i krigsfängeläger i tre år, innan de som då överlevt fördes till ett nytt reservat i Syddakota. Men innan de tre åren hade förlöpt så hade ytterligare 120 av dem hunnit dö.

Man kan alltså konstatera att det således var flera indianer som dog i fängelser än som hade dött under själva kriget. De som fortfarande var i livet 1866 fick till slut tillåtelse att återförenas med sina familjer på små, nyinrättade reservat utspridda i Syddakota, Nebraska och Iowa. Tyvärr hade de flesta av de som var de ursprungliga anstiftarna till kriget undkommit genom att fly västerut i tid, bland dem Little Crow, medan det var de dakotas som hade varit motståndare till kriget och som i många fall hade hjälpt till att rädda vita som nu drabbades genom att de förlorade sitt eget hemland med allt vad de ägde och i många fall till och med livet. Det var de oskyldiga som drabbades värst.

På samma sätt var det också med de vita. Det var de oskyldiga, hårt arbetande nybyggarna, som i många fall inte ens förstod vad det var som hände, som drabbades hårdast. Också de förlorade allt vad de hade arbetat och slitit för, alla sina ägodelar och i många fall sina nära och kära, om inte till och med det egna livet. Det finns inga säkra siffror på hur många som dog i själva striderna under den dryga månad de varade, men det kan ha varit upp emot 800 vita och kanske något hundratal indianer.

Upprensningsaktioner och jakt på de indianer som flytt västerut pågick sedan i ytterligare ett par år, med ett antal större militära drabbningar som striderna vid Big Mound, Dead Buffalo Lake, Stony Lake och Whitestone Hill under sommaren 1863, samt den stora drabbningen vid Killdeer Mountain i juli 1864. Men det här är platser som ligger för långt västerut för att vi skulle kunna inrymma dem under den här resan. Kanske någon tar tag i det och ordnar en Indianklubsresa dit någon gång...

VILHELM MOBERG / Bertil Thörn

Karl Artur Vilhelm Moberg, född 20 augusti 1898 i Moshultamåla i Algutsboda socken, Småland, död 8 augusti 1973 i Grisslehamn i Väddö församling i Stockholms län, var en svensk författare, dramatiker och journalist. Ett av hans mest kända verk är Utvandrarserien.

Moberg föddes i ett soldattorp i Småland. Han hade sex syskon, men endast tre av barnen nådde mogen ålder. Han och familjen flyttade 1907 till moderns barndomshem, en mindre gård i byn Duvemåla i Ljuders socken. Under resten av sin barndom arbetade han främst i lantbruket och med att bära ved på Modala glasbruk.

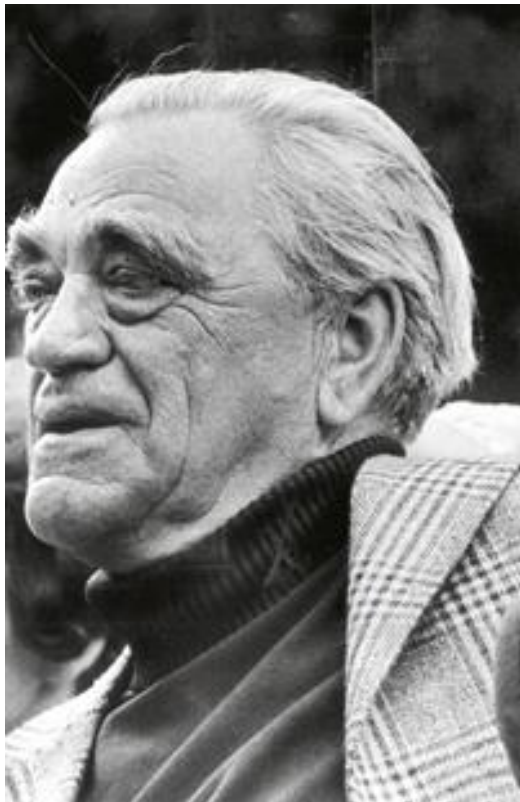

Bild 59 Vilhelm Moberg

Moberg gick i skola från våren 1906 till och med våren 1912, men undervisning gavs endast under fyra av årets månader.

Som barn hade Moberg ett brinnande intresse för att läsa, och när han var 13 år gammal vann han pris i en skrivtävling anordnat av ungdomstidningen Brokiga blad. I ungdomen var han också en regelbunden skribent i tidskriften Såningsmannen och i lokaltidningen Smålandsposten.

År 1913 blev Moberg medlem i den socialdemokratiska ungdomsklubben i Algutsboda och i ungdomen var han nu även aktiv i den lokala nykterhetslogen.

Under första världskriget studerade Moberg vid folkhögskolan i Grimslöv. Efter folkhögskolan försörjde han sig som skogsarbetare innan han började vid Katrineholms praktiska läroverk. 1918 drabbades han av spanska sjukan och var sjuk i ett halvår.

I maj 1919 blev Moberg volontär på Vadstena Läns Tidning och den gav honom tillfälle att publicera sina berättelser, som grundades på egna erfarenheter. Dessa berättelser publicerades under signaturen "Ville i Momåla". I oktober 1920 började han på Arvika Nyheter men kunde återvända till Vadstena som tidningens chefredaktör. Efter tre års beviljade uppskov fullgjorde Moberg maj till oktober 1921 värnplikten vid I 11 i Växjö. Han nyttjade tiden till en serie satiriska humoresker som gjorde succé i Växjöbladet under rubriken I vapenrock och linnebyxor, innan de trycktes separat i två upplagor. Han återvände till Vadstena men efter en kontrovers med tidningens ägare blev han hösten 1922 lokalredaktör för Nya Växjöbladet i Alvesta. Under tiden i Vadstena träffade han Margareta Törnqvist och de gifte sig i Vadstena klosterkyrka i september 1923.

Tidiga litterära verk

Mobergs första roman fick dålig kritik men det gick bättre för hans pjäser. Med hjälp av pengarna från pjäserna kunde han 1926 ta ledigt för att skriva Raskens, en generationsroman om en indelt soldat och hans familj i slutet av 1800-talet. Med romanen fick Moberg sitt genombrott som romanförfattare.

Mobergs viktigaste verk från 1930-talet är trilogin om Knut Toring, Sänkt sedebetyg, Sömlös och Giv oss jorden!. Knut Toring är redaktör på en tidning i storstaden, han är gift och har två barn. Ändå vantrivs han och längtar tillbaka till den småländska hembygden. Hans liv har stora likheter med Mobergs eget.

Moberg skrev också flera historiska romaner som utspelas i Småland. Mans kvinna , Brudarnas källa och Rid i natt! från 1941.

År 1944 publicerades den 800 sidor långa Soldat med brutet gevär. Som så många av Mobergs romaner tar den sin början i Småland där Valter Sträng som tonåring blir pacifist, socialist och nykterist. Efter flera år som kroppsarbetare kan han börja på folkhögskola, får läsa Schopenhauer och drabbas av spanska sjukan innan han får börja som volontär på en liten landsortstidning. Efter en kontrovers med tidningens redaktör lämnar han den och bestämmer sig för att bli författare. Romanen följer framväxten av den svenska arbetarrörelsen och Moberg använder detta för att kritisera sådant som socialdemokraterna i regeringställning under kriget ansvarat för: presscensur, bibehållen monarki och statskyrka. Likheterna med Mobergs eget liv och Valter Strängs är otaliga även om romanen inte kan ses som självbiografisk – skillnaderna är också otaliga.

Utvandrarserien

Mobergs mest kända verk är Utvandrarserien från 1949-59, som beskriver en grupp människors utvandring från södra Småland till Minnesota i USA i mitten av 1800-talet, ett öde delat med 1,2 miljoner andra svenskar, däribland större delen av författarens egen släkt. Serien handlar om sexton personer som våren 1850 utvandrar från Ljuder i Småland.

I juni 1948 flyttade han själv med hela familjen till USA och reste runt i svenskbygderna för att få källmaterial. I Saint Paul, Minnesota hittade han den tidiga svenska emigranten Andrew Petersons dagböcker och detta blev det källmaterial han behövde.

Serien fick faktiskt ett ganska kritiskt mottagande från den etablerade kultureliten. I slutet av 1950 tog organisationen "Riksaktionen mot smutslitteraturen och mot svärjandet" upp en kampanj mot tidens svenska litteratur, särskilt då Mobergs Utvandrarerna. Kampanjen startades av författaren Ebbe Reuterdahl och Gustav Beling. Denna kampanj hade skickat ett cirkulär till svenskättlingar i Minnesota där de avrådde från samarbete med Moberg. De kritiserade Moberg för att han använde oanständiga ord i romanerna, att hans skildring av de svenska emigranterna drog deras minne i smutsen och att han infogade skabrösa berättelser i romanerna för att dessa skulle sälja bättre. Moberg reagerade skarpt på detta sista påstående och krävde att de skulle ta tillbaka påståendet. Detta skedde också.

Även Stockholms-Tidningen reagerade den 19 december 1950 på Mobergs "fula ord" och "oanständiga historier" på ledarplats.

Även romankaraktärernas användning av svensk-amerikanska kritiserades hårt av professor Einar Haugen som menade att Mobergs svengelska var ett "sammelsurium av orimligheter".

Vad andra ansett om Vilhelm Mobergs syn på minnesotaupproret

Vår medlem Henrik Larsson har i en uppsats i vår medlemstidning berättat om sina studier av Mobergs arbete under sin praotid vid Emigrantmuseet i Växjö. Det kan vi sedan jämföra med vad en annan av våra medlemmar, Helmer Linderholm, ansåg. Vi börjar med Henriks synpunkter.

Vilhelm Moberg var en stor sanningssägare. I sina romaner skildrar han verkligheten. I sin utvandrarroman har han skildrat folkmordet på indianerna, som det gick till i Minnesota, när hans småländska utvandrare bosatte sig där i mitten på 1800-talet. Den tragiska konflikten, som blev följden av att indianerna trängdes undan för att de vita skulle få mark att odla upp, blev för Vilhelm Moberg en viktig del i utvandrarromanens sista del, Sista brevet till Sverige.

Vilhelm Moberg lade ner ett mycket stort arbete på att studera fakta under sitt författande av utvandrarromanen för att den skulle bli så verklighetstrogen som möjligt. Alla de dokument som Moberg använde som källmaterial för sin utvandrarroman donerade han till Emigrantinstitutet i Växjö.

I anteckningarna ser man att Moberg inte bara läst mycket om indianerna och deras liv. Man ser att han också besökt något reservat för chippewaindianer. Han, har gjort korta anteckningar om vad han såg där. Bland annat: "Det kostade 5 cent per person att få fotografera indianerna. Efter en stund höjdes taxan till 15 cent" ... Småbarnen sprang omkring tunnklädda i kylan ... Kvinnorna bär sina barn på ryggen ... Kvinnorna var skägglösa, småväxta och tuggade snus! Smuts!" (understruket av Moberg). Intrycket var fattigdom och smuts.

I Mobergs anteckningar om indianerna finns bland annat rubriker som: "Indianerna som hundmat åt franska jägare". Det var lögnaktiga och nedsättande berättelser om indianerna och de franska pälsjägarna, som gick bland invandrarna och som Moberg använder sig av i sin roman. Särskilt intressant är en sida ur anteckningarna med rubriken: "Huru är indianerna?" Moberg skriver "Somliga säga" och så räknar han upp alla de goda egenskaperna i motsats till "andra", som nämner dåliga. "Vad är sanning?" frågar sig Moberg och svarar: "Jo, han är allt detta: Det första (det vill säga det goda) i sitt vilda tillstånd, det andra (alltså det dåliga) i civiliserat tillstånd.

Varför har omvändelseförsöken haft så ringa framgång, frågar sig Moberg. Han ger svaret att "Indianerna är misstrogna mot de vita, som kommit till dem med brännvinet och eldvapen - nu misstänker de att kristendomen är något nytt sattyg, som de vita tänker använda för att fördärva de röda". I utvandrarromanen låter han pälsjägaren Samuel Nöjd säga samma sak med nästan samma ord.

Moberg uppehåller sig i anteckningarna på flera sidor vid de skamliga avtal som de vita använde för att lura ifrån indianerna deras land. Han skildrar också hur avskydda och hatade indianerna var i de västra staterna. Moberg skriver: "Indianerna behandlades ofta orättvist av statsmyndigheterna, som beklagar sig hos den federala regeringen över "patrasket", med begäran att de skall trängas ännu längre bort till avlägsna trakter." Han citerar ur ett skrämmande dokument från någon myndighet om hur man skall bli av med indianerna: "Så måste dock våra statsmän inse att indianerna endast är jägare (understruket av Moberg), att de uppenbarligen är destinerade att leva, ströva omkring och slutligen försvinna tillsammans med älgen och buffeln." Även den sista delen av denna mening hade Moberg strukit under. På ett annat ställe skriver Moberg: Indianreservaten är den sämsta marken i Amerika, bara mossar och kärr".

Moberg har också gjort egna teckningar av olika tomahawker och andra vapen och verktyg som indianerna använde. Mycket mer finns att läsa i Mobergs anteckningar om indianerna. Man förstår av dem att han velat grundligt sätta sig in i indianernas levnadsförhållanden och att han var klar över indianernas svåra situation och den behandling som de vita utsatte dem för.

I Nybyggarna och Sista brevet till Sverige skildrar Moberg mötet mellan invandrarna och indianerna. Nybyggarna möter indianerna som hungriga, kringströvande jägare, som plötsligt dyker upp i stugorna och tigger mat. Många nybyggare var medvetna om indianernas svåra situation och den ojunga behandling som de utsattes för. Därför vållade de oro hos de vita och som Moberg skriver: " ... deras vistelse i nybyggarnas närhet kändes som en ständig fara. Ingen visste vad de kunde företaga sig eller när de kunde företaga sig det".

I kapitlet "De röda yxorna brynas" får Karl Oskar och Kristina besök av pälsjägaren Samuel Nöjd. Samtalet mellan honom och Karl Oskar utvecklar sig till ett häftigt gräl när Samuel Nöjd börjar att tala om indianerna och hur de vita har stulit deras land. I ordväxlingen mellan Samuel Nöjd och Karl Oskar skildrar Moberg skickligt vad det egentligen var fråga om när invandrarna slog sig ner i Amerika.

När Samuel Nöjd säger: "Allt lannet är stulet från indianerna!" blir Karl Oskar rasande och försvarar sig med att han har betalat regeringen för det land som han har odlat upp. Men Samuel Nöjd som vet att han har rätt står på sig: "Men du har köpt tjyvagods! Du har fåttat förbannat cheap! Det vet du lika väl som jag! Språka du töst om dina marker Nelson!".

När Samuel Nöjd gått sin väg försöker Kristina lugna ner Karl Oskar, som har börjat plågas av dåligt samvete. Han försvarar sig inför Kristina som inte sade någonting men: "Det hade dock varit någon sanning i Samuel Nöjds ord, och hon förstod att den sanningen stannade kvar hos Karl Oskar och oroade honom: De var inkräktare här i landet. Andra människor var undandrivna för att de skulle få boplatser."

Indianerna själva är anonyma i utvandrarromanen. Det är bara en gång som deras röst hörs. Det är i siouxhövdingen Red Irons tal till Minnesotas guvernör i oktober 1861. Det börjar:

"Människan är inte ägare till jorden. Vad hon icke äger kan hon inte sälja. Vad ingen kan sälja kan heller ingen köpa."

När Moberg återger Red Irons tal visar han också att han satt sig in i indianernas inställning till naturen och till deras religiösa föreställningar. Indianen var vördnadsfull och ödmjuk inför naturen. Indianerna hade av den Store Anden fått rätten att skörda naturen men kunde inte äga den. Eftersom de var beroende av de andra livsformerna i naturen för sin överlevnad måste indianerna också behandla naturen med vördnad och inte ta för sig mer än som var absolut nödvändigt. Man kan säga att indianerna hade en ekologisk religion. Red Irons tal, som Moberg framställer det, är en häftig anklagelse mot de vita för att de tagit marken från indianerna och drivit dem till svält.

Efter den stora indiansvältens vinter, som Moberg kallar den, bröt det stora upproret ut bland siouxindianerna i Minnesota i augusti 1862. Moberg skriver om indianernas skoningslösa och obarmhärtiga sätt att föra krig. "De tog livet av alla, oavsett kön och ålder, de skonade inte ens de ofödda barnen i mödrarnas liv". Moberg har inte helt rätt i detta. Under upproret tog indianerna hundratals kvinnor, barn och halvblod tillfånga. Men det var förstås också så att en del indianer slaktade skoningslöst. Det spred sig en besinningslös fruktan bland nybyggarna. Under denna, skriver Moberg, låg en mer eller mindre medveten skuld känsla. "De kände att det fanns en ouppgjord räkning mellan dem och landets gamla ägare. En dag skulle de röda försöka utkräva sin hämnd på dem och utkräva den i blod ... Dagen var kommen". Moberg skildrar indianupproret och dess krossande på ett historiskt riktigt sätt!

Kriget mot indianerna och deras fördrivande från Minnesota var en etnisk rensning av samma slag som förekommit i Jugoslavien och som nu förekommer i vissa delar av Afrika i dag. Indianernas dödssång vid massavrättning i den lilla staden Mankato skildrar Moberg som en dödshymn över Minnesotaindianernas släkte.

Moberg avslutar skildringen av indianernas kamp och undergång på ett högtidligt sätt med berättelsen om sandstensklippan som hade ett utseende som liknade en väldig indian. Han gör den till en symbol för indianernas undergång. "I stenens eviga orörlighet begråter indianen ännu i dag sina döda".

Man måste beundra Vilhelm Moberg för att han i sin berättelse om de småländska invandrarernas liv i Minnesota också så uppriktigt skildrat det fruktansvärda folk mord som indianerna utsattes för. Det är något som inte verkar vara så lämpligt att beröra i dag i Minnesota. Man tycks inte bry sig om den verkliga bakgrunden. Här i Sverige är det heller ingen som ser det här annat än som god litteratur. Som en fängslande berättelse. Att utvandarna till Amerika starkt bidrog till de indianska folkens undergång verkar man inte tänka på.

Så långt alltså Henrik Larsson. Låt oss nu se lite av vad Helmer Linderholm ansåg om Mobergs indianska kunskaper och allmänna inställning till hur de framställts. Han var, kan man säga, rent allmänt betydligt mera kritisk till Mobergs sätt att beskriva situationen.

När man slår sig till ro med Vilhelm Mobergs redan klassiska utvandrar cykel, konstaterar man lätt att dess mäktighet drar fram som en stenkross och kör över en som en vält. Men efteråt tar

man sig en funderare, och man frågar sig - hade Moberg lika god kännedom om indianerna som om sina ut-, in- och kringvandrare ?

Nej, Mobergs kunskap och insikt i indianernas kultur och liv är betydligt sämre - särskilt i de tre första romanerna. Där skymtar de bara som staffage, sedda genom utvandrarens ögon - utan att han någonsin visar med en enda glimt bakom förlåten att han innerst besatt bättre kunskap än vad ytan visar. Och synbarligen ägde han inte någon djupare kunskap alls om dem.

Det blir lite annorlunda i den avslutande boken i cykeln.

Då har han gripits vid strupen av de röda folkens tragedi. Då har han läst och levt sig in i deras undergångskamp. Först då blir de röda den makt som i förtvivlan mäter sin svaga kraft mot de blekas överväldigande värld. Då får de plötsligt röst och stämma, och blir människor för oss, inte bara skymtande skuggor i skogen som författaren helt uppenbart inte hade bättre reda på än vad hans utvandrare visste.

Men också till slutet märks att han aldrig satt sig in i vad de rödas livsform och kultur innebar och rymde. Han frossar helt ensidigt i vad enskilda röda begick i sitt hungervanvett och hämndlust. Allt vad vita soldater begick både nu och otaliga andra gånger, när de fick de rödas värnlösa och kvinnor i sitt våld, betänker han inte alls. Lika lite som andra amerikanska indianboks författare.

Utan vidare kan man både i Invandrarna och Nybyggarna finna grova fel som visar hur lite han var bevandrad i den röda värld som hans invandrare övertog. Vissa saker är ju knappologi, som den alligator som den svenske drängen såg i Mississippis vatten - ingen torde ha skådat en sådan så långt mot norr på nykter kaluv.

Men hur kan den mäktiga totempålen ha hamnat i Minnesotas vildmark? Den som blir Karl-Oskars ständiga vägmärke i skogen? Det vore lika troligt om han där hade fått se en indisk pagod. Totempålarna tillhör ju som alla etnografer vet ett skarpt begränsat område längs Nordamerikas västkust. Möjligen att man på prärierna eller i skogarna kunnat hitta en målad soldanspåle, men inte en sådan stocksulptur som Moberg så klart beskriver.

Förklaringen är enkel. Redan inpå det här seklet började den uppblandning av de olika indianska kulturer som förr var skilda åt genom oöverstigliga avstånd och naturhinder. Prärieindianernas fjäderhuvor började att tas på av indianfolk runt hela USA i turistvänligt syfte - folk ville se indianerna utstyrda så som de trodde att alla indianer såg ut. De imponerande totempålarna började redan på tjugutalet att efterbildas överallt som ett slags "turistindianlägersreklam". Man kan numera finna sådana ända nere i seminolernas turistanläggningar i Florida.

Vid förfrågan erkände författaren att han inte hade bättre stöd för flyttningen av en totempåle till chippewaernas land Minnesota än att han 1948 såg en sådan som skylt för en turistindianby, och uppfattat den som ursprunglig där, något som lite studier i exempelvis Hodges indianlexikon skulle ha hindrat honom från. Han tar ju upp denna bland sina källskrifter.

Än mer frågande måste man ställa sig inför den viktiga episod som leder till brytning mellan Nilssonerna, då Robert blir skrämmd av den döde indianen som hänger spetsad i en trädtopp. Spetsad av indianens egen släkt och lämnad så, i stället för att begravas.

Något sådant strider bestämt mot själva grundtanken i indianernas religion, att en anförvants själ dröjer i månader kvar i kroppens närhet, och att skada den dödes kropp vore därför den hemskaste synd. Själens skulle då kunna bli hemlös.

Allt i de dödas begravningsriter gick därför ut på att skydda och bevara den döde så länge som möjligt. Om inte indianerna strax jordbegravde sina döda under långa sorgeceremonier, så lades liket på en plattform högt mellan fyra pålar, ofta med tak över. Där låg den döde, väl insvept i fällar och försedd med gravgåvor, och man höll många dygns klagan kring honom, för att i årtal vända om till platsen, tills man tog benen tillvara och jordbegravde dem.

Det var baksidan av denna trosuppfattning som fick de röda här i väster att så noga som möjligt hacka sönder en hatad fiende för att också söka göra hans själ hemlös efter döden.

Det tycks här som Moberg bara gått efter något förfluet han hört om att de röda bevarade sina döda i träden vintertid. Och en näraliggande förklaring till att sådant tal gick bland svensk-amerikanerna ligger i att det fanns varelser som indianerna behandlade exakt på sådant vis. Det villebråd man inte kunde föra med sig, det spetsade man på trädtoppar för att förvara här i naturens eget kylrum, tills man fick tid att ta vara på det.

Rentav kan man fråga sig om inte bakom historien om Roberts kusliga upplevelse i vinterkvällen ursprungligen ligger en "Ur-Roberts" äventyr, som vilsegången i vildmarkens mörker stött på skjutna hjortar som indianerna har hängt upp såhär på spetsade stamtoppar till förvaring. I mörkret uppfattar gröngölingen dem som människor, och störtar bort i skräck och sprider historien. Den berättas bland de indianhatande nybyggarna för andra gröngölingar, först som ett gott skämt, sedan med tiden på fullt allvar. En av de otaliga förtalssågner som spritts och än sprids om de röda.

Ända tills den når vår egen tid och vår egen författare. Här gäller det alltså ett av romanens bärande motiv som vilar på en missuppfattning av författaren, som också kunnat hävas genom lite bättre studier av källmaterialet när det gäller indianerna.

Efter skildringen av siouxupproret 1862 sammanfattas det dels så att det skulle varit de svåraste förluster som de vita måst uppleva mot indianer, dels att det krävde över tusen vitas liv. Båda påståendena behöver justeras. Officiella siffror räknar med 730 dödade, vita soldater och civila. Räknar man också med alla stupade och mördade indianer blir Mobergs siffra alldeles för låg.

Och slag eller massakrer med liknande eller långt högre siffror av döda möter man många i indiankrigens historia.

År 1775 förlorar general Braddock mot Ohioindianerna nära tusen man efter sex timmars strid. Pontiacs resning 1763 kostade de vita över 2 000 dödade. Saint Clairs nederlag 1791 kostade antagligen de vita niohundra döda. "De röda käpparnas krig" kostade creekindianerna säkert åtta tusen dödade under loppet av två år ... Och så vidare ...

Svårast att smälta för mig personligen är de nedsättande tillmälen, tydligen hämtade ur gammal amerikansk gränsbotradition, som dyker upp på flera ställen i böckerna om de föraktliga fransmännen som tidigare hade bott i landet. Inga ska ha varit så grymma mot indianerna som fransmännen. Fransmännen våldtog indianskor i rad. Fransmännen använde indianer som hundmat.

Det känns motbjudande att sådana skräckhistorier nu sprids och säkert också uppfattas som sanna av miljoner svenskar. Moberg har ju vunnit rykte för sin oerhörda faktiska kunskap bakom allt han skriver. Här har han, antagligen sig själv ovetande, spritt sådana lögner av rasföraktstyp till hela svenska folket. Bara genom att studera någon enda amerikansk historiker som Bancroft skulle han ha fått en helt annan bild av dessa "liderliga fransmän". Bancroft finns ju också med i Mobergs källförteckning.

I stället var det så att fransmännen i det inre Amerika i hundratals år, levde nästan utan konflikter med indianfolken som de hade kring sig. De hade inga maktmedel att förtrycka dem. Hela deras existens berodde genom släktled på den vänskap de lyckades vinna bland sina röda grannar. De sökte varken spela övermänniskor eller fördriva indianfolken kring sig. De levde bland dem på deras egen nivå, gifte in sig allmänt bland dem, lärde ut sitt kunnande i smide, husbyggnad, boskapsskötsel och vävning. De skapade här kring övre Mississippi en lycklig fransk-indiansk kultur som blomstrade och satte skott i små samhällen kring hela det väldiga flodområdet. Och de skulle alla ha varit hjälplösa inför indiansk fiendskap.

Men hela denna lyckliga blandfolkskultur sopades bort av de framträngande landgiriga amerikanerna under senare delen av 1700-talet. De utplånade den så väl att den inte ens fått vara kvar i folks minnen. Trots allt vad vederhäftiga historiker drar fram finns i vulgäruppfattningen bara kvar den franske "rasförrädaren", liderlig, feg, skrytsam och grym, som spökar överallt i gottköpsserier, filmer och böcker om västerns helgade kolonisation.

Det kan tyckas vara likgiltigt att så här skrapa på några små svarta fläckar i ett så helgjutet verk. Men det kan vara av vikt att sådana felaktigheter klarläggs, för litteraturforskare är mera sällan kännare av indianhistoria - och likaså för den allmänhet som vant sig vid att var prick och skugga i Mobergs verk ska uppfattas som korrekt. Han har väl rätt att slarva någon gång, han som andra normala människor. Men det väsentliga är att hans bild av förhållandena i Svensk-Amerika kommer att för framtiden färga hela vårt folks uppfattning om emigrationen, och den värld som våra släktingar hamnade i därborta. Också när bilden som här ger en fläkt av rasförakt.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

WOOD LAKE BATTLEFIELD / Bertil Thörn

Efter striden vid Birch Coulee var det många som menade att överste Sibley nu genast skulle sätta igång att jaga indianerna. Men Sibley tänkte annorlunda. Och han hade flera goda skäl att ta det lugnt. Han hade många sårade att ta hand om efter den hårda striden vid Birch Coulee och han behövde förnya sina förråd. Dessutom var han väl medveten om att hans manskap fortfarande var långt ifrån någon vältränad och väldisciplinerad styrka. Så i stället för att hals över huvud bara jaga efter indianerna, drog han sig tillbaka till Fort Ridgely, där han fortsatte med sin drill av de ovana soldaterna. Han hade dessutom ytterligare ett gott skäl till att vara försiktig. Under den pågående striden vid Birch Coulee hade han haft täta kontakter med representanter för de fredssträvande indiagrupperna och han visste att Little Crow hade minst ett par hundra vita, huvudsakligen kvinnor och barn, fångna i sitt läger ett par mil längre uppför floden. Fångar som Sibley mycket väl visste vad som skulle hända med, om han nu direkt på nytt skulle hota de slagna indianerna. Han visste att här skulle krävas både slughet och försiktighet. Målet att rädda så många som möjligt av fångarna var viktigare än att en gång för alla krossa indianerna. Tids nog skulle möjligheter att göra det dyka upp senare.

Allt det här var saker som den hämndlystna vita befolkningen i staten inte kände till, eller inte ville erkänna för sig själva. Nu var det bara hämnd som gällde. Obeveklig, hård och snabb vedergällning. När Sibley inte tycktes vara kapabel att leva upp till det, krävde de hans avgång. Tidningarna var inte nådiga i sina omdömen och det förekom även irritation från myndighetshåll. Översten var naturligtvis inte oemottaglig för sådant, även om han var väl medveten om vad konsekvenserna skulle kunna bli av att bara rusa på. Så han lämnade in en ansökan om att bli entledigad från posten. Men mili-

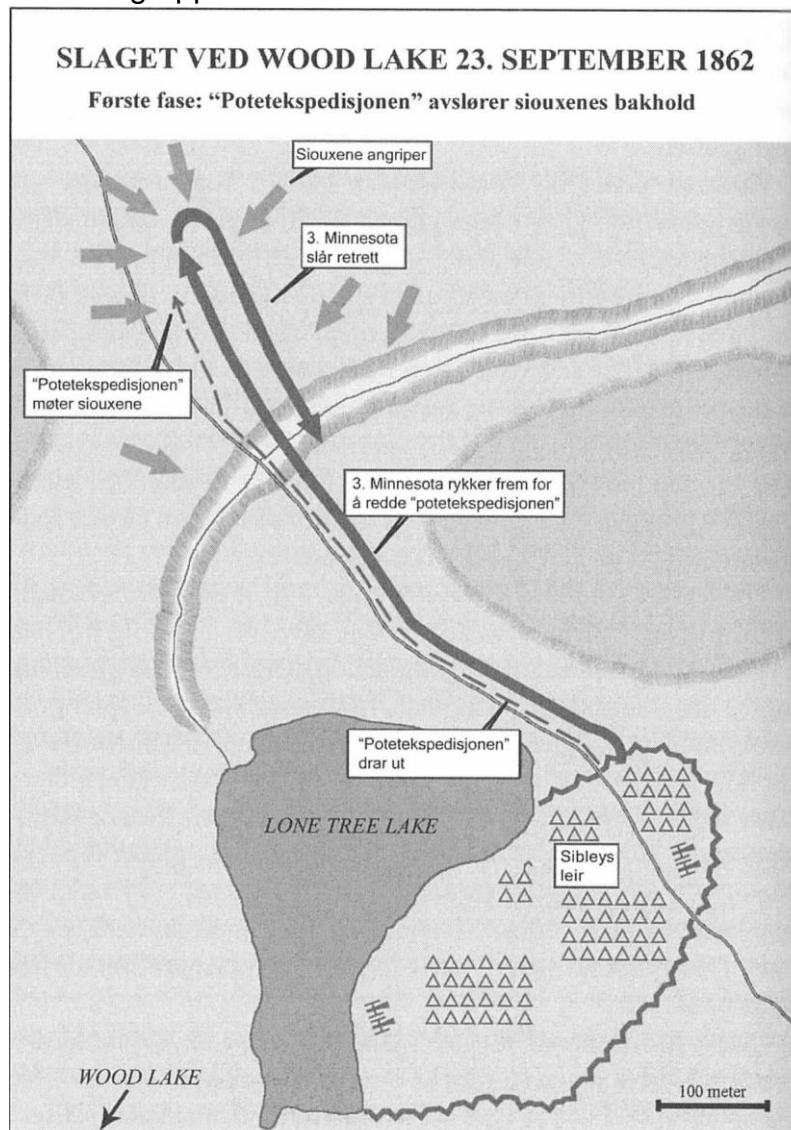

Bild 60 slaget vid Wood Lake, inledningen

tärledningen avslag hans ansökan.

I ett par veckor fortsatte därför Sibley att drillas sitt folk vid Fort Ridgely, alltmedan indianernas splittrade skaror fortsatte sitt ändlösa dividerande om vad man borde göra härnäst. Ännu en gång hade de misslyckats med att besegra de vitas armé, även om det den här gången hade varit nära. Fredsfalangerna inom indiankollektivet blev för var dag allt starkare och många av Little Crows äldre bandleddare var allt mer vacklande i sin inställning. För de som fortfarande hade förmågan att tänka klart stod det helt klart att de aldrig skulle kunna uppnå målet att kasta ut de vita ur sitt område enbart genom krigiskt våld. Många förespråkade fredsförhandlingar. Men det hemliga krigarsällskapet under ledning av Cut Nose, White Lodge, Inkpaduta och flera andra hetsporrar, var obevekliga. För dem var det bara fortsatt krig som gällde. Little Crow hade en svår balansgång att gå. Fredsfalangernas ledare, som Little Paul, Red Iron med flera, blev också allt mera påstridiga i sina krav på att få ett slut på kriget. De krävde också, att alla fångar indianerna hade, omedelbart skulle släppas fria, då de menade att det var en förutsättning för att kunna påbörja fredsförhandlingar. Little Paul krävde därför att fångarna skulle flyttas från krigshetsarnas läger till fredsfalangens. Något som Little Crow lika envist vägrade.

Tiden gick, men den 19 september var Sibley redo att på nytt närma sig indianerna, som nu var lägrade i närheten av den Övre Agenturen. När deras spejare rapporterade stora trupper på marsch, intensifierades indianernas diskussioner. Under de tre närmaste dagarna skärptes allvaret i de olika gruppernas inställningar. Little Crow var nu tvungen att slutgiltigt ta ställning,

om han inte helt skulle förlora sitt inflytande. Fredsgrupperna ställde nu ett oeftergivligt krav på att fångarna fördes över till deras läger, medan Little Crow kontrade med att i stället kräva att alla indianska krigare skulle tvingas ansluta sig till hans styrkor, för att nu en gång för alla ställa de vita mot väggen. Om han lyckades med det så skulle han ändå ha på sin höjd 740 krigare att tillgå. Men han insåg också att merparten av dem i så fall skulle göra det motvilligt. Ändå hade han inget val. Skulle de vita kunna stoppas, så skulle det ske nu. Nu måste man sätta allt på ett kort.

Spejare var hela tiden utskickade för att rapportera var Sibleys soldater befann sig. När de rapporterade att han nu närmade sig indianernas läger sammankallade Little Crow alla ledare till en överläggning om hur soldaterna skulle mötas. I ett helt dygn förde de hetsiga diskussioner, alltmedan Sibley obevekligt närmade sig. Little Crow var medveten om att flera av halvblodsindianerna bland de fredssträvande grupperna försökte hålla kontakt med Sibley och han gjorde vad han kunde för att förhindra det.

När så spejarna rapporterade att

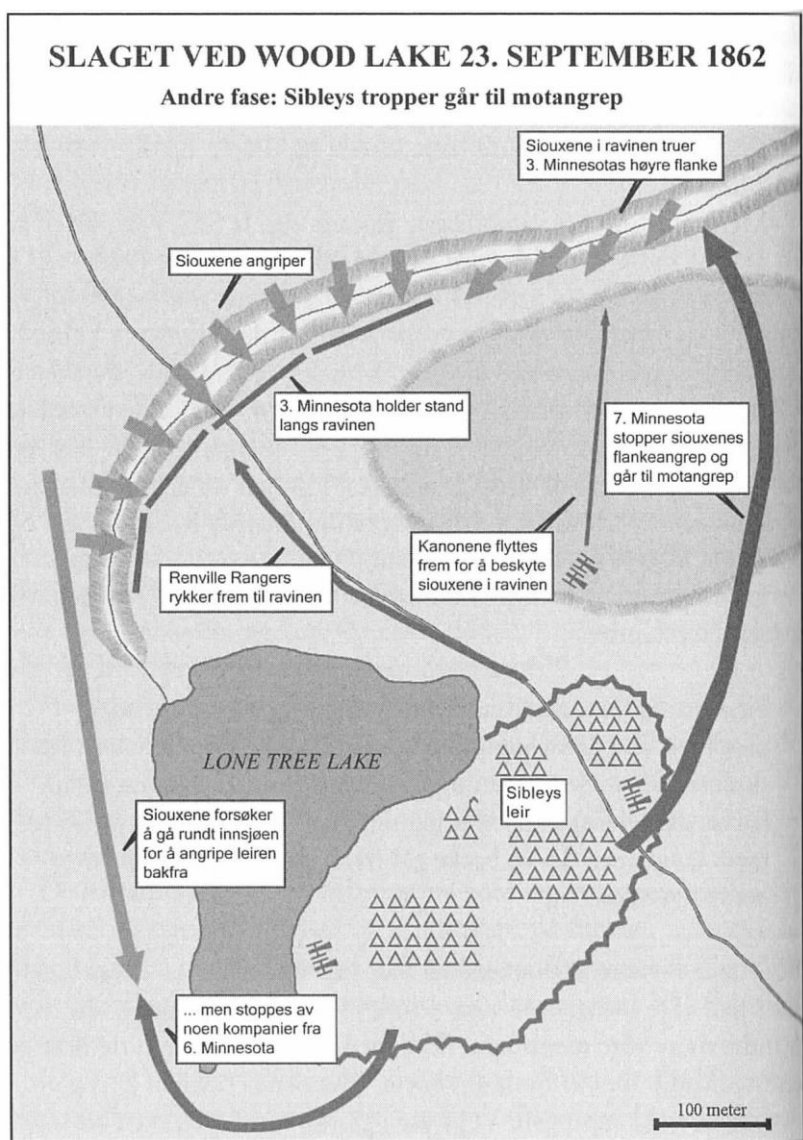

Bild 61 slaget vid Wood Lake, vidareutvecklingen

Sibley höll på att slå läger vid en liten vattensamling på prärien, som kallades Lone Tree Lake, bestämde han sig för en strategi. Nu fanns det inte tid längre för några diskussioner. Nu måste man bestämma sig och sätta ner foten. Hans plan gick ut på att samla alla krigare och göra ett blixtanfall mot truppernas läger under den kommande natten. Ett angrepp som skulle bli så överraskande för de oerfarna soldaterna, att de skulle råka i panik och därmed bli lättare att slå ut. Han visste att det var en allmän uppfattning bland de vita, att indianer aldrig stred på natten. Därför menade han att hans plan hade goda chanser att lyckas. Många av fredsfallangernas ledare insåg också, att det kunde bli farligt för Sibleys soldater. Om Little Crow verkligen skulle lyckas i sina föresatser, att tillfoga Sibleys trupper ett svårare nederlag, så insåg de att chansen till några fredsförhandlingar definitivt skulle vara borta. Därför ökade de nu sina ansträngningar att förhindra att planen skulle sättas i verket. Diskussionerna blev också så långvariga att Little Crow till slut fick lov att acceptera att hans plan på ett nattligt anfall inte skulle kunna genomföras.

I stället fick han anpassa sin plan till att rigga ett bakhåll för soldaterna längs den väg spejarna rapporterat att trupperna troligen skulle komma att ta nästa dag.

Så, medan det fortfarande var mörkt och medan det fortfarande pågick diskussioner, lämnade hundratals krigare nu indianernas lägerplatser, för att i skydd av mörkret placera ut sig på strategiska platser längs truppernas troliga väg. Det här skedde med så kort framförhållning, att de fredssträvande gruppernas budbärare aldrig fick chansen att informera överste Sibley om vad som skulle hända nästa dag. Därför var Sibley säkert helt ovetande om att flera hundra indianer, nu i skydd av mörkret, höll på att gömma sig i det höga präriegräset, i raviner och bakom mindre kullar, bara några få kilometer från hans 1619 sovande soldater.

Det var nu tidig morgon den 23 september. Indianerna låg spända i sina gömställen och bara väntade på att trupperna skulle återuppta sin marsch. Men Sibley hade inte bråttom. Från de rapporter han hade fått från indianernas läger visste han, att det nu fanns ett par hundra vita fångar, huvudsakligen kvinnor och barn, i indianernas läger och att Little Crow inte alls hade för avsikt att lämna dem ifrån sig. Han visste att Little Crow dessutom med säkerhet skulle komma att döda allihopa, om han började känna sig trängd. Här krävdes diplomati. Han hade redan tidigare begärt, att de fredssträvande ledarna om möjligt skulle försöka ta över fångarna från Little Crow och att de skulle hålla sig väl avskilda från hans läger, så att det inte skulle bli någon hopblandning när soldaterna väl satte in stöten.

Sibleys trupp var stor. Han hade enheter ur såväl 6:e, 7:e som 9:e regementena. Han hade också med sig 270 man ur veteranregementet, det 3:e, som tidigare varit ute i Inbördeskriget och där blivit tillfångatagna i Södern, övergivna av sina officerare och senare benådade och hemskickade till Minnesota för att hjälpa till mot indianerna. De här soldaterna hade visserligen stridsvana, men de hade också förlorat tron och respekten för officerare och var därför en grupp som inte var så lätt att styra. Medan Sibley valde att nu ligga kvar i lägret vid Lone Tree Lake, i stället för att omedelbart ta upp marschen på nytt, så passade några grupper ur 3:e regementet på att med några vagnar och utan lov från officerarna, ge sig iväg mot agenturen, där de visste att det fanns trädgårdar. De avsåg att helt enkelt gräva upp lite potatis och plocka grönsaker för att dryga ut den enformiga meny som armén bjöd på. Väl efter att solen hade gått upp, var därför ett halvdussin knirkande vagnar på väg, rakt genom präriegräset mot agenturen, ovetande om att där låg indianska krigare gömda. Indianerna kunde inte flytta på sig utan att röja sin närhet. Men de kunde inte heller bara ligga kvar, där de var. Då hade de blivit överkörda av soldaterna. Så, när soldaterna var så nära, att det inte var någon tvekan om att de skulle upptäcka indianerna, så reste sig indianerna upp och öppnade eld mot soldaterna. Därmed var Little Crows planerade bakhåll avslöjat och hans krigsplan spräckt.

De överraskade soldaterna vände genast om, samtidigt som deras regementskamrater, som var kvar i Sibleys läger, såg vad som hände och kom rusande för att hjälpa sina kamrater. En häftig skottväxling uppstod mellan de båda grupperna, samtidigt som det blev liv och rörelse i Sibleys läger. Den ena truppenheten efter den andra kom på fötter och officerarna beordrade ut dem till strategiska punkter. Bland indianerna på andra sidan var det dock värre. De allra

flesta av Little Crows krigare låg nu gömda betydligt längre bort, på platser dit man hade förväntat sig att soldaterna skulle marschera, när de väl hade brutit lägret för dagen. Nu var dessa krigare alltför långt borta för att kunna dra nytta av det allra första överraskningsmomentet. Men ändå gjorde de vad de kunde för att rycka fram och möta de nu allt större soldatgrupper som strömmade ut ur lägret.

Även om striden hade börjat på ett helt oplanerat sätt, så hade ändå indianerna till en början ett strategiskt övertag på de förvirrade soldaterna. Ingen visste hur många de var och var de låg gömda. Sibleys officerare försökte i möjligaste mån få ordning på de kringrusande soldaterna, men förvirringen var till en början total. Trumpetsignaler ekade, men de var ofta motstridiga och ibland blåste de ovana trumpetarna helt fel, vilket bara ytterligare ökade på förvirringen. Det var bara de mera erfarna soldaterna i 3:e infanteriregementet som snabbt fick till stånd en ordnad front under major Welch. När deras skyttelinje också fick stöd av halblodsindianerna i det beridna Renville Rangers, så kunde de sakta men säkert mota tillbaka indianerna. Efterhand strömmade sedan den ena efter den andra styrkan till och placerades ut både till höger och till vänster om de få kompanierna ur 3:e regementet. Nu hade Sibley kontroll på läget. Det var främst ur den ravin som låg framför soldaterna som hotet var som störst. Men efter att Sibley också lyckats föra fram artilleri och vräka några granater över indianerna där nere, så var det värsta hotet avvärjt. De delar av 3:e, som för att undsätta sina kamrater i potatisplockargruppen, redan hade hunnit passera över ravinen och nu var hårt pressade av indianerna, kunde nu under ordnade former dra sig tillbaka och fatta posto längs ravinen. Även där ansattes de dock hårt, men andra trupperheter var nu framme så långt att de kunde stoppa indianernas angrepp längs ravinen. När sedan kanonerna flyttades ytterligare längre fram, så var striden avgjord. Artillerield klarade inte indianerna att stå emot. Det hade gått ungefär två timmar innan överste Sibley kände att han nu hade full kontroll på läget och indianerna fick börja att dra sig tillbaka på alla fronter. I ett sista försök skickade Little Crow fram en grupp för att gå runt den lilla sjön i syfte att angripa soldaternas läger. Men manövern upptäcktes i tid och några kompanier ur 6:e infanteriet sändes att möta angreppet, som snabbt stoppades.

Fortfarande var det så att nästan hälften av Little Crows krigare var placerade alldeles för långt bort efter vägen för att ens ha kunnat delta i striden. Och nu var det för sent. Det insåg säkert även Little Crow. Hans överraskningsplan hade misslyckats, när soldaterna inte hade börjat att marschera ut längs vägen som man hade trott. När sedan även hövdingen Mankato dödades av en förlupen kanonkula, så var indianernas motstånd helt brutet. De hade redan förlorat tjugofem i döda och ett fyrtiotal sårade, medan soldaterna hade sju döda och drygt trettio sårade.

När sedan delar av 3:e regementets soldater, understödda av beridna halblodsindianer ur Renville Rangers, gjorde ett våldsamt utfall mot indianerna i ravinen, så kunde inte indianerna längre stå emot, utan en flykt började västerut mot prärien. Flera trupperheter anslöt sig till jakten som nu gick flera kilometer ut över prärien i alla riktningar, ända till överste Sibley lyckades få stopp som sina vilt jagande soldathopar och kunde kalla dem tillbaka, innan de blev alltför utspridda. Indianerna var nu slagna i grunden. Något som alla var djupt medvetna om. Nu återstod inget annat än att antingen kapitulera till Sibley, eller fly västerut för att söka skydd bland andra siouxgrupper ute på prärien. Kanske ända så långt bort som på andra sidan Missourifloden.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

UPPTÄCKARE, NYBYGGARE OCH INDIANER I NEW ENGLAND / Hans-Olof Ohlsson

Efter att nyheten om Columbus "upptäckt" av Amerika nått Europa, skickade europeiska stater ett antal upptäcktsresande till det nya landet för att om möjligt göra anspråk på områden för sin räkning. För att göra anspråk på land var det viktigt att det fanns kolonister, som brukade landet. Men det skulle dröja ända till 1565, innan den första europeiska kolonin grundades. Det var spanjorerna som grundade kolonin St Augustine i Florida. Därefter växte en kedja av euro-

peiska kolonier upp längs atlantkusten. Jamestown i Virginia grundades av Londonkompaniet 1607. Fransmännen kom till St Lawrencefloden 1608. 1620 grundades Plymouth, som var den första bosättningen i New England. 1634 grundade engelska katoliker Maryland och 1638 grundades Nya Sverige vid Delawarefloden.

New England var det område i nordöstra USA som idag omfattar staterna Massachusetts, Rhode Island, Connecticut, Vermont, New Hampshire och Maine. Ibland räknas också New York dit, men detta anses av de flesta som felaktigt.

Holländarna och New Netherlands

1609 företog engelsmannen Henry Hudson en expedition till Nordamerika för Holländska Ostindiska Kompaniets räkning. Han utforskade bland annat den flod som skulle få namnet Hudsonfloden efter honom. En annan expedition, ledd av Adriaen Block kartlade Connecticuts och Rhode Islands kuster och namngav många floder, bukter och öar, till exempel Rhode Island och Block Island.

På grund härav förklarade Holland det område som idag utgör New York, New Jersey, Pennsylvania och Delaware, samt delar av Connecticut och Rhode Island, för sitt territorium och gav det namnet New Netherlands 1614. Den första gruppen handelsmän, som kom hit, grundade en handelsstation på Manhattan som de gav namnet New Amsterdam.

Men det skulle dröja till 1623 innan den verkliga kolonisationen tog fart. Då emigrerade 60 vallonska familjer till New Netherlands, och dessa var så framgångsrika att flera familjer följde i deras fotspår. Peter Minuit utnämndes till kolonins generaldirektör och något av det första han gjorde var att köpa Manhattan från de lokala indianerna för glaspärlor och annat krimskrams värt 60 gulden. Holländarna hade redan tidigare försökt att kolonisera det nya landet, men det fanns flera hinder. Man var direkt förhindrad att göra så före 1621 genom villkoren i den 12-åriga freden man slutit med Spanien. Dessutom var holländarna vid denna tid ett mycket välmående folk. De åtnjöt en hög levnadsstandard, vilket gjorde att de var obenägna att ge sig ut på osäkra äventyr.

Pilgrimerna och Mayflower

Det är orsaken till att de holländska myndigheterna vände sig till de engelska puritaner, som bosatt sig i Holland efter att ha blivit förföljda i sitt hemland för sin tros skull. De erbjöds många förmåner och ekonomiskt bistånd, om de ville bosätta sig i New Amsterdam.

Nu blev det inte riktigt så, utan istället finansierades puritanernas resa av en grupp engelska köpmän, den tidens riskkapitalister. Det var i december 1620 som skeppet Mayflower kom till Cape Cod Bay med 102 puritaner. De gjorde först några strandhugg på Cape Cod innan de landsteg vid Plymouth Rock. Man byggde små stugor och kojor en bit från stranden för att skydda sig mot vintern. Detta skulle så småningom bli samhället Plymouth, huvudorten i kolonin Plymouth, det första samhället i New England.

Den första vintern var mycket svår för kolonisterna. Det var kallt och mat var en bristvara. När nästa fartyg kom till Plymouth i november 1621 hade 50 av de 102 kolonisterna dött och förmodligen hade alla gått under, om de inte fått hjälp Wampanoagerna, den indianstam som bodde i området.

De engelska kolonierna

Mayflower var inte det första fartyget, som kommit till detta område. Redan vid slutet av 1500-talet seglade många skepp i farvattnen runt det, som skulle komma att kallas New England. De var där bl.a. för att idka handel och fiska. Men de förde också med sig sjukdomar, något som kom att spela en avgörande roll i styrkeförhållandet mellan indianer och engelsmän. Man

Bild 62 kopia av fartyget Mayflower i hamnen i Plymouth, Massachusetts

räknar med att södra New Englands indianbefolkning minskat från ca 90 000 år 1600 till ca 20 000 år 1675.

Däremot ökade den vita befolkningen snabbt. Efter Plymouth bildades kolonin Massachusetts Bay, också av puritaner, år 1628. Kolonin Connecticut grundades av pilgrimer från Plymouth 1636, efter att en handelsstation först upprättats 1634 vid Windsor nära nuvarande Hartford. Samma år köpte man också land vid Connecticutflodens mynning av narragansethövdingen Sassacus, där man anlade ett fort, Fort Saybrook. Detta skedde efter vissa konflikter med holländarna, som ville ha monopol på den lukrativa pälshandeln med indianerna.

Grunden till Rhode Island kolonin lades när Providence Plantation bildades av Roger Williams 1636. Roger Williams hade verkat som präst i Massachusetts Bay, men som tvingats fly därifrån på grund av sina tankar om religionsfrihet. Snart skulle andra följa efter, bl.a. kväkare och baptister, som fördrivits av puritanerna. Rhode Islandkolonin grundades 1638.

Antalet vita i New England ökade från ca 500 under 1620-talet till ca 50 000 år 1675.

Indianerna i New England

Indianerna i New England tillhör alla den algonkinska språkgruppen, med undantag av mohawkerna, som är irokeser. Men det är tveksamt, om de skall räknas till New Englands indianer. De levde av jakt, fiske och jordbruk, eller kanske rättare sagt trädgårdsskötsel.

Wampanoagerna var egentligen en federation av stammar, av vilka de mest kända är Pokanoket, Nemasket, Pocasset och Sakonnet. De bodde i ett område, som idag är södra Massachusetts och östra Rhode Island. Pokanokets hövding vid tiden för pilgrimernas ankomst hette Quesamequin, men är bättre känd som Massasoit, vilket egentligen var hans titel och betydde ungefär "store hövding". Förutom att han var hövding över sin egen stam, var han också en slags överhövding över hela Wampanoagfederationen. Han var mycket vänlig och hjälpsam mot kolonisterna, förmodligen för att han ville ha engelsmännen till bundsförvanter, eftersom hans egen stam, liksom många andra i området, blivit försvagad genom en epidemi(troligen smittkoppor).

Bild 63 reenactors tolkar historia

Narragansetterna var New Englands mäktigaste stam och deras område låg omedelbart väster om wampanoagernas. År 1675 kunde de mönstra så många som 4000 krigare. De kontrollerade större delen av Rhode Island och därmed också en stor del av pälshandeln.

Narragansett Bay var en populär ankringsplats för de europeiska handelsfartygen. Engelsmännen hade stor respekt för deras militära styrka och försökte hålla sig på god fot med dem.

Förhållandet mellan wampanoager och narragansetter var

inte särskilt bra under början och mitten av 1600-talet och sporadiska skärmytslingar förekom. Men vid tiden för King Philips krig hade det engelska hotet fört stammarna närmare varandra. Nipmuckerna hemtrakter låg i centrala Massachusetts. De hade av tradition fredliga förbindelser med både narragansetter och wampanoager.

Väster därom låg pocumtuckernas domäner i Connecticutflodens dalgång där de kom att spela en betydande roll i striderna i det s.k. King Philips krig.

Abenakierna bodde i norra New England, i de nuvarande staterna Maine, New Hampshire och Vermont.

Pequoterna kom i slutet av 1500-talet invandrande norrifrån in i det som idag är Connecticut och Rhode Island. På vägen förde de framgångsrikt krig mot de stammar de träffade på. Som brukligt på den tiden upptogs de besegrade, åtminstone de bästa av de överlevande krigarna samt kvinnorna och barnen, i den segrande stammen. När pequoterna nådde trakterna sitt nya hemland i trakterna av Paucatuck och Thamesfloderna omkring 1630, var de mäktiga och fruktade. Namnet Pequot hade de fått av sina fiender. Det betyder förstörare. De genomförde ständiga räder gentemot sina grannar. Det dröjde inte länge förrän de hade underkuvat alla stammar i Connecticut väster om Thamesfloden och alla stammar på Long Island. Dessa stammar tvingades nu betala pequoterna för att bli lämnade ifred. Även om pequoterna varit framgångsrika i en del skärmytslingar mot några mindre Narragansettstammar, hade inte lyckats få kontroll över den mäktiga Narragansettfederationen i öster.

Moheganerna bodde i centrala Connecticut. Under King Philips krig kämpade de troget på engelsmännens sida.

De blev allierade med engelsmännen under kriget mot pequoterna på 1630-talet. Pequoter och moheganer tillhörde ursprungligen samma stam. Moheganernas mest berömde hövding hette Uncas. Fenimore Cooper har lånat detta namn till sin klassiker "Den siste mohikanen."

Mohawkerna var en av de mäktigaste Irokesstammarna. Deras land låg i den norra delen av staten New York. Mellan åren 1663 och 1680 förde de krig mot nipmucker, pocumtucker och abenakier och tvingade alltså dessa stammar till ett tvåfrontsrig 1675-76.

Hade mohawkerna förblivit neutrala under King Philips krig eller hade de rent av gått med wampanoagerna mot engelsmännen, är det möjligt, att utgången av kriget blivit en annan.

Massachusettsindianerna levde vid Massachusetts Bay, men försvann som stam redan på 1600-talet på grund av krig och sjukdomar

Kulturkrock

Engelsmäns och indianers syn på land och ägande av land skiljde sig ganska väsentligt åt. Detta hade givetvis mycket att göra med deras levnadssätt och försörjning.

Indianska män jagade och fiskade, medan de överlät brukande av jorden till kvinnorna. De kunde inte förstå, att engelsmännen ägnade sig åt kvinnoysslor.

Engelsmännen såg jakt och fiske som ett nöje och en fritidssysselsättning och ansåg att indianer var lata och ovärdiga att äga land.

Engelsmännen bodde i permanenta bosättningar, som underlättade ett system med individuellt ägande av land, något som man för övrigt hade med sig från Europa.

Indianernas levnadssätt förutsatte att man bytte boplats efter årstiderna. Man brukade jorden gemensamt och ansåg att land inte kunde ägas.

Skillnaderna i synen på land och den rikedom land representerade låg bakom mycket av de spänningar, som resulterade i King Philips krig.

Josiah Winslow, sedermera guvernör, skrev så här: "Jag tror jag kan säga, att innan oroligheterna och kriget ägde inte engelsmännen en kvadratfot land, som inte var ärligen köpt från indianerna."

Må så vara. Men det var bara det, att det fanns så många sätt att köpa land på. Ett populärt sätt var att döma en indian till höga böter för brott mot någon lag eller bestämmelse, som vederbörande hade svårt att förstå. När han inte kunde betala med pengar, tog man gärna emot land som betalning.

Man kunde också avsiktligt låta sin boskap förstöra indianernas grödor, så att landet "frivilligt" övergavs.

Ett annat sätt var att supa indianerna berusade och därefter lura dem att skriva på landöverlåtelser.

Dessutom var det ett stort fel att tro att de kunde köpa land av enskilda indianer, eftersom individuellt ägande av land inte existerade hos dem.

Engelsmännen rustar

Det snabba förvärvandet av nytt land, bildandet av små samhällen ute i gränstrakterna och den växande irritationen mellan engelsmännen och de infödda, krävde att kolonierna bildade en milis. 1675 hade enbart Massachusetts 73 organiserade kompanier. Varje county skulle

utrusta 12 fotkompanier och 1 kavallerikompani. Varje fotkompani bestod av 70 meniga, kavallerikompanierna av 50.

1643 bildade så representanter för Plymouth, Massachusetts Bay och Connecticut "The United Colonies" för att på olika sätt bistå varandra vid fara. Rhode Island, som huvudsakligen beboddes av kväkare, var dock inte med i detta förbund.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SIR WILLIAM JOHNSON OCH THE FRENCH AND INDIAN WAR / Hans-Olof Ohlsson

Affärsmannen

År 1738 kom William Johnson som 23-åring till New York-provinsen för att förvalta sin morbrors, amiral Peter Warren, egendom och sköta hans affärer. Morbrodern hade en egendom på 14 000 tunnland i Mohawkdalen och var lierad med den holländska aristokratin i New York och Albany, som skulle komma att bli hans rivaler i pälshandeln. Dessa affärsmän gjorde framför allt affärer med fransmännen i Montreal, från vilka de köpte pälsar, som de i sin tur köpt från indianerna. Dessa pälsar såldes sedan vidare till Europa.

Men det visade sig snart att Johnson inte hade kommit till Amerika för att agera som sin morbrors agent. Han hade kommit för att etablera sig själv som affärsman. Han lärde sig snart att det indianerna framför allt eftertraktade var rom, ylletyg, krut, kulor och andra järnföremål som kittlar, tomahawker, hackor och nålar. Han lärde sig också, att hans främsta konkurrenter i handeln med indianerna var fransmännen och att han hade en stor fördel i förhållande till dem, nämligen att de engelska handelsvarorna var av bättre kvalitet och billigare än de franska. Inom ett år efter sin ankomst, hade han hyrt 23 gårdar, köpt eget land och givit sig ut på en handelsresa djupt in i irokesernas land. Det var redan nu som han grundade det goda förhållandet, som han skulle komma att få till indianerna och som skulle få så stor betydelse i hans liv. Han handlade med indianerna och palatinerna, som var tyska flyktingar undan Ludvig XIV:s aggression i Europa. William Johnson fick snabbt rykte om sig att vara rättvis i affärer, både bland indianer och palatiner. Han insåg också snabbt värdet av att inte bara han skulle tjäna på affärerna utan även hans omgivning och affärspartners. Han ville att människorna runt honom skulle må bra. Han såg sig själv, som något av en samhällsbyggare. Hans affärer blomstrade och hans rykte och rikedom växte.

Under Johnsons tid i Amerika 1738-1774 krigade Frankrike och England mot varandra först 1740-1748, det s.k. "King Georges Krig" och därefter 1754-1763, "French and Indian War". Johnson spelade en viktig roll i båda dessa krig och ett tredje krig kallat "Pontiacs Rebellion". När King Georges krig bröt ur 1745, fick han nya möjligheter som affärsman, men också möjlighet att komma in på den politiska och militära arenan.

Vid denna tid var Oswego den engelska utpost som låg längst i väster. Det var hit indianerna förde sina pälsar för att handla. Affärsmännen i Albany hade ett kontrakt med provinsregeringen, att de skulle ombesörja transport av förråd till garnisonen där. Trots detta köpte affärsmännen i Albany de flesta av sina pälsar från fransmännen i Montreal, eftersom de gjorde större förtjänst därigenom. När kriget bröt ut, såg affärsmännen sin chans att höja priserna på transporter till Oswego. Guvernören George Clinton ansåg sig inte kunna betala mer och vände sig då till William Johnson, som erbjöd sig att ta hand om transporter utan prishöjning. Affärsmännen i Albany, som också satt i provinsrådet, godkände avtalet med Johnson, eftersom de ansåg att detta skulle göra honom bankrutt och de skulle bli av med en konkurrent. En ytterligare konsekvens kunde bli, att Oswego blev avskuret från yttervärlden och då skulle de kunna koncentrera sin handel till Montreal och sålunda göra större förtjänst. William Johnson klarade emellertid att fullgöra kontraktet med förtjänst. Tillika kom han att åtnjuta stort förtroende hos guvernören George Clinton, vilket han skulle få fördelar av längre fram.

Indianagenten

När han kom till Amerika, hade William Jonson ingen aning om hur mycket hans framtid skulle bestämmas av hans samröre med infödingarna, indianerna, som han visste så lite om. Den ställning han skulle uppnå och den rikedom han skulle få, skulle i stor utsträckning vara resul-

tatet av hans förmåga att utöva inflytande över indianerna i provinsen New York. Genom sina personliga egenskaper hade han inte tillägnat sig fördomar gentemot människor, som var annorlunda än han själv. På grund härav hade han förutsättningar att bli irokesernas störste förkämpe och försvarare i deras kamp mot den europeiska kolonisationen.

William Johnson lärde sig inom ett år irokesernas språk och fascinerades av deras kultur och förmåga att anpassa sig till de förutsättningar, de hade att leva under. Han blev alltmer förtrogen med deras livsstil och tänkesätt genom att under långa perioder bo i deras byar och gå klädd som dem. Denna förståelse för ett annat folk, som han på detta sätt tillägnade sig, kom att utgöra grunden för hans diplomatiska framgångar. Johnson kom därmed att inte bara nå

Bild 64 sir William Johnson

framgångar som affärsman utan också som diplomat och statsman. Han åtnjöt mohawkernas förtroende på grund av den respekt han visade för deras värdighet och genom ärlighet och generositet i sina ekonomiska och personliga relationer med dem. Han tyckte att det var OK att bjuda dem på sprit i samband med affärsuppgörelser, men till skillnad mot sina konkurrenter utnyttjade han inte deras berusning till att lura dem. De kunde många gånger vakna upp efter en affärsuppgörelse med huvudvärk och till sin förvåning upptäcka, att de fortfarande hade påsar kvar ett köpa ammunition och kläder till sina familjer för. Denna uppskattning och detta förtroende som han rönt ledde till, att han blev adopterad av mohawkerna.

Ett annat karaktärsdrag hos honom var, att han tyckte om att ha roligt och leva livet. Han omgav sig med människor, som uppskattade skämt och skratt, sport och musik, god mat och dryck. Han försummade inte tillfällen till fest. När familjen Johnson samlades för att äta middag, hade de sällan färre än 10 middagsgäster, ibland så många som 30. Det bjöds frikostigt på madeira, starkt öl, cider, bål och toddy. Hans gäster valde själva vad och hur mycket de ville dricka. Sällskapet, eller åtminstone delar av det, bröt sällan upp förrän 3 på morgonen. Alla, inklusive sir William, drog sig tillbaka när de kände för det. Musik och sång var ett mycket vanligt förekommande inslag på tillställningarna, liksom lekar och spel av olika slag.

Umgänget med kvinnor var en viktig del av sir Williams liv. Ryktesspridningen om hans erotiska eskapader är omfattande. Det finns inga bevis för att sir William någonsin var formellt gift. Om han någonsin gifte sig med någon, finns det inte registrerat. Han hade ett långt förhållande, som inleddes 1738 eller 1739, med en palatinsk tjänstekvinna vid namn Catherine Weisenbergh. Med henne hade han tre barn, Ann, John och Mary. De döptes alla under namnet "Wysenberg", inte Johnson. Ändå kallade Johnson i sitt testamente Catherine sin älskade hustru och barnen sina legitima arvingar. Catherine dog 1759, men hennes mor, som levde i familjens hushåll, fortsatte att göra så till sin död 1766.

Efter Catherines död inledde Johnson ett förhållande med Molly eller Mary Brant. Hon var en mohawkflicka från en inflytelserik och mäktig familj. Johnson kallade henne hushållerska i sitt testamente. I fyra år på Fort Johnson och från 1763 på Johnson Hall var hon husmor och härskarinna i hemmet. Hon födde honom 8 barn, vilka alla erkändes i hans testamente. Johnson blev också mycket god vän med hennes bror Joseph. Joseph och Molly kom att bli några av de viktigaste irokesledarna under och efter den amerikanska revolutionen. Särskilt då Molly, som utövade mer makt och inflytande över irokeserna än någon annan kvinna i stammen. Detta säger inte så lite, eftersom kvinnorna hade mycket makt i stammen. Irokesernas samhälle var matriarkaliskt.

Förutom Catherine Weisenburgs och Molly Brants barn erkänner William Johnson ytterligare två barn i sitt testamente, nämligen Brant Johnson och William av Canajoharie. Man vet inte om dessa två hade samma mor eller om det rörde sig om två olika mödrar, men båda växte upp i Johnsons hem. Man vet däremot att de föddes innan Catherine dog och innan Molly kom till Fort Johnson, så Johnson måste ha haft ett eller flera förhållanden med indianska kvinnor medan Catherine levde.

Detta innebär att Johnson hade 13 erkända barn. Utöver detta talas det om, att han hade mellan 100 och 700 icke erkända barn med indianska kvinnor i de olika irokesbyarna. Kan detta

vara möjligt? Kan det förklaras utifrån dåtidens moralbegrepp i de koloniala och irokesiska samhällena? William Johnson kom från en s.k. finare familj. Han ansåg sig själv vara en fin herre, en gentleman. Som sådan kunde han söka sexuell tillfredsställelse och tröst varhelst han så önskade, men äktenskapspartner skulle han söka från en för honom socialt acceptabel samhällsklass. Det var antagligen därför han aldrig gifte sig med Catherine eller Molly. Man kan också slå fast, att sexualmoralen i det irokesiska samhället var annorlunda än det var i det europeiska. Det irokesiska samhället var matriarkaliskt. Individerna levde tillsammans med sin familj och klan, som åtminstone vad gällde interna stamangelägenheter styrdes av kvinnor. En irokesisk flicka levde i sin mors och mormors långhus. Hennes barn var medlem av hennes klan, som också var hennes mors och mormors klan. Frågan om vem barnets far var och det vi kallar legitimitet hade inte så stor betydelse. Så länge man visste vem mamman var, visste man barnets namn och vilken familj och klan det tillhörde. Inom familjen och klanen fick barnet den omvårdnad, kärlek och uppfostran det behövde. Till detta kommer, att genom irokesernas många krig männen minskat i antal. Pojkarna fick dessutom lära sig att inte lägga för mycket kraft på kvinnor. De behövde sin kraft på jakt- eller krigsstigen. Det var viktigt att föda barn och därför var de irokesiska kvinnorna inte så noga med, vem som var far till hennes barn. Efter som Johnson tillbringade mycket tid i byarna och blev insatt i irokesernas kultur ansåg varken han eller irokeskvinnorna att det var omoraliskt att umgås sexuellt. Hur många barn det blev är dock en öppen fråga.

Men samtidigt som William Johnson alltid gjorde sitt bästa för sina irokesiska adoptivbröder och adoptivsystrar, glömde han inte att hans huvuduppgift var att främja de brittiska intressena i Amerika.

King Georges krig

Detta kom klart till uttryck när krig utbröt mellan England och Frankrike 1745, det s.k. King Georges krig. Irokeserna hade under 1600-talet varit fiender till Frankrike. Det handlade myck-

Bild 65 sir William Johnson håller rådslag med indianer framför sitt hus, Johnson Hall

et om att kunna kontrollera pälshanden. Men i början av 1700-talet hade irokeserna förklarat sig neutrala i den ökande intressekonflikten mellan England och Frankrike. Irokeserna hade insett att de i Frankrike hade en övermäktig fiende och England var ännu inte en tillräckligt stark bundsförvant.

Vid krigets utbrott vände sig guvernör George Clinton till Johnson och bad denne att försöka få irokeserna att gripa till vapen mot fransmännen. Johnson accepterade uppdraget, han älskade utmaningar. Han bjöd in mohawkerna till en stor fest vid Fort Hunter i augusti 1746. Vid denna

fest uppträdde han klädd som en mohawkkrigare. Han dansade krigsdans och sjöng mohawkernas krigssång. Han använde hela sitt register för att elda upp mohawkerna till strid mot deras gamla fiender, fransmännen och huronerna, och lyckades övertala ett antal mohawkkrigare att gräva upp stridsyxan. Efter festen marscherade Johnson i spetsen för dessa krigare till Albany för ett möte med guvernören. En iakttagare beskrev hans ankomst så här: "Här, naken med fjädrar i håret och insmord med björnfett dök han upp från vildmarkens mörker och klev rakt in i historiens ljus..."

Här blev han av guvernören utnämnd till överste av De Sex Nationerna och till New Yorks officiella indiankommissionär. Han blev kommenderad att med sina 700 krigare dra sig tillbaka till mohawkdalen och därifrån rikta attacker mot fransmännen i norr. Han kunde bara skicka räkningen på sina kostnader till guvernören. Reguljära trupper skulle också skickas till hans hjälp. Men det gick inte som det var tänkt. Visserligen riktades en del attacker mot fransmännen och mohawkerna kom tillbaka med en del fångar och skalper. Men det kom aldrig några reguljära trupper. Johnson försökte då själv rekrytera milis för att ge mera tyngd åt attackerna mot fransmännen. När England och Frankrike beslöt att upphöra med stridigheterna 1748 hade Jonson dragit på sig en stor skuld. Det hade aldrig kommit några pengar som ersättning för de utlägg Johnson haft för bl.a. rekrytering och utrustning av milis, ej heller för betalning av skalper. Detta kom Johnson att säga upp sin befattning som New Yorks indiankommissionär år 1751. Han ansåg, att han inte kunde fullgöra sin uppgift, om han inte försågs med nödvändiga resurser.

William Johnson själv kände sig mycket frustrerad. Han ville ju ha det här uppdraget, men insåg att det var omöjligt utan stöd från New York. Irokeserna var också mycket frustrerade. De ville så gärna ha tillbaka sin älskade indiankommissionär. Men Johnson fortsatte att vara förkämpe för indianerna. Han blev deras talesman mot de vitas fortsatta ansträngningar att på olika sätt komma över indianernas land. Han hjälpte också indianerna på andra sätt, men deras kommissionär ville han inte bli, med mindre än att han blev utnämnd direkt av regeringen i London. Han hade förlorat förtroendet för det koloniala styret i New York.

Snart inträffade emellertid händelser, som skulle komma att påverka Amerikas historia och även Johnsons fortsatta levnad. I december 1750 fick Johnson en blyskylt av en krigshövding från senecastammen, som denne hade hittat i Ohiodalen. På skylten stod skrivet på franska, att Frankrike gjorde anspråk på detta område. Denna upptäckt avslöjade fransmannens planer på att lägga under sig den amerikanska kontinenten väster om Appalacherna. De hade börjat bygga en kedja av fort genom den "gamla nordvästern", däribland ett stort fäste vid Ohios källor, Fort Duquesne (nuv. Pittsburg). Nu var allt upplagt för en konflikt, som skulle bli av stor betydelse för Canadas och Förenta Staternas historia. William Johnson som ledare för de indianska styrkorna skulle komma att spela en betydande roll i denna konflikt.

Flera rådslag hölls i Albany under 1753 och 1754 för att få irokeserna att ställa upp på engelsmännens sida i konflikten, men det var förgäves. De krävde bland annat, att William Johnson skulle återinsättas som indiankommissionär.

French and Indian War

Ungefär samtidigt med det sista rådslaget i Albany sköt en 22 år gammal milisofficer, vid namn George Washington, på en fransk postering i Ohiodalen. Detta ledde till att fransmännen gjorde ett motanfall och besegrade Washingtons styrka vid en liten engelsk postering kallad Fort Defiance. Dessa händelser ledde till, att England sände trupper till Amerika under befäl av General Braddock.

Braddock anlände från England med 1400 reguljära soldater och en plan för att driva ut fransmännen från Fort Duquesne. Han skulle assisteras av en styrka på 450 milismän ledda av den 23 år gamla översten George Washington. Medan Braddock och Washington drev ut fransmännen ur Fort Duquesne, var det meningen att general Shirley skulle ta Fort Niagara. Dessutom ville General Braddock att William Johnson, med 3500 man milis och 400 irokeser skulle leda en militär expedition mot det franska fortet Crownpoint vid Lake Champlain. Så kom det sig att William Johnson blev av kung George II utnämnd till "agent och chef över indianerna och deras affärer". Denna befattning skulle William Johnson inneha till sin död.

Det visade sig emellertid att Braddock, som var ovan att strida i vildmarken, marscherade med sina trupper rakt in i ett bakhåll vid Monongahela och förlorade stora delar av sin armé och sitt liv. De anfölls av ca 200 franska soldater och 600 indianer. Engelsmännens förluster uppgick till över 1000 man i döda och sårade medan motståndarsidan bara förlorade ca 100 man. George Washington ledde resterna av armén i ett återtag mot säkerhet. General Shirley gav upp sina planer på att ta Fort Niagara. Han skyllde på bristande stöd från indianerna.

Slaget vid Lake George

Johnson marscherade med sina trupper norrut genom skogarna och kom fram till den mycket vackra sjön "Lac du Ste Sacrement", som han genast döpte om till Lake George. Här fick han reda på att en stor fransk styrka under ledning av Baron Dieskau var på väg mot honom. Johnson lät då bygga några enkla förskansningar av träd, buskar och jord. Bakom dessa väntade hans soldater på de franska styrkorna, som bestod av 700 reguljära soldater, 1600 kanadensisk milis och 700 indianer. Johnson skickade ut en spaningsstyrka på 1000 man milis under överste Williams och 200 indianer under hövdingen Old Hendrick, Johnsons äldsta och trognaste vän bland irokeserna. Dieskau upptäckte dem först och lade sig i bakhåll. Fransmännens gevärssalvor skördade många liv, däribland överste Williams och Old Hendricks. De överlevande milismännen och mohawkerna flydde i panik mot Johnsons förskansningar. Denna drabbning har fått namnet "The Bloody Morning Scout."

Slaget vid Lake George började alltså i stor förvirring, men slutade i seger och ära för de brittiska styrkorna. Dieskaus styrkor lyckades inte forcera Johnsons i all hast uppförda förskansningar. Dieskau själv blev allvarligt sårad och tillfångatagen och hans slagna armé retirerade oorganiserat norrut. Johnson själv blev sårad och den skadan skulle besvära honom resten av livet. Men han fick också mycket beröm för sitt ledarskap, som resulterade i seger för de brittiska styrkorna. Denna seger var precis vad engelsmännen behövde efter Braddocks katastrofala nederlag i Ohio. I februari 1756 adlades Johnson och blev hädanefter kallad Sir William.

Oswego

Efter Sir Williams seger vid Lake George härskade ett oroligt lugn på stridsfronten i de stora skogarna i nästan två år. Men det skulle snart visa sig, att fransmännen skulle ta till offensiven igen. Våren 1756 anlände en ny överbefälhavare för de franska styrkorna, Louis Joseph, Marquis de Moncalm. Han skulle visa sig vara den överlägset mest dugliga franska befälhavaren i Amerika. I juli 1757 bröt han med en truppstyrka på 3000 soldater och några hundra indianer upp från Fort Ticonderoga med sikte på Oswego, en brittisk postering och handelsstation vid Lake Ontario. Oswego skulle utgöra en inbrytning i den långa kedja av fort, som fransmännen

planerade bygga mellan Quebec och Loisia. Det skulle dessutom kunna tjäna som en språngbräda för ett brittiskt anfall på Kanada. Oswego måste falla.

Oswegos garnison bestod av 1000 soldater och 600 civila. Befälhavare var överste Hugh Mercer. De franska trupperna lyckades komma väldigt nära, innan de upptäcktes. De spred ut sig i solfjädersform och sköt skurar av skott in i Oswego, samtidigt som artilleriet öppnade eld. När befälhavaren överste Mercer delades i två delar av en kanonkula, gav försvararna upp. Förlusterna var små på båda sidor, ca 50 för engelsmännen och ännu mindre för fransmännen. Men det var en viktig seger för Frank-

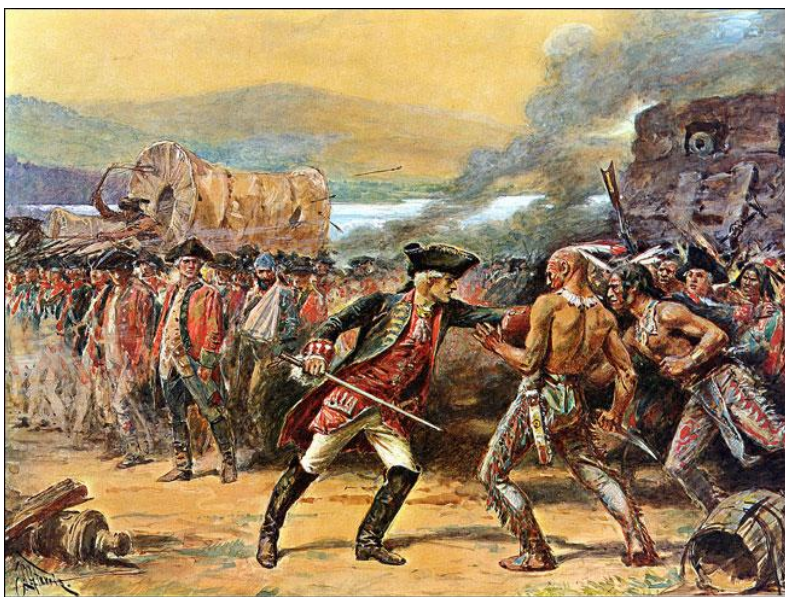

Bild 66 målning visande det indianska överfallet på de engelska styrkorna efter kapituleringen

rike. Oswego brändes ned till grunden och en stor oro för vad som skulle komma därefter spred sig hos den engelska befolkningen i kolonierna.

Fort William Henry

En månad senare, i augusti 1757, skulle oron bli än större, när Montcalm med en armé på 6000 soldater och 2000 indianer intog Fort William Henry, som William Johnson låtit bygga på platsen för striden vid Lake George. Fortets kommandant var överste Monro. Det var en mycket modig man, men hans trupper var numerärt underlägsna. Den franska armén var fyra gånger så stor. Dessutom var förskansningarna för svaga för att kunna stå emot Montcalms stora kanoner och smittkoppor hade börjat härja bland försvararna. Efter att ha blivit bombarderad i sex dagar tvingades Monro ge upp under vad som syntes ärofulla villkor. Montcalm gick med på att de brittiska trupperna skulle få lämna fortet oskadda och under bevakning marschera till Fort Henry 16 miles söderut. De fick bara lova, att de inte skulle strida mot fransmännen under en period på 18 månader.

Olyckligtvis för fångarna, hade Montcalm mycket lite erfarenhet av indianer. Dessa svärmade in i fortet, där de skaffade sig tillträde till romförrådet och började stärka sig med spritdryckerna. Berusade gav de sig in i lasarettet, där de dödade och skalperade de sjuka och skadade i sina sängar. De grävde till och med upp liken på kyrkogården för att skalpera dem. Detta gjorde att flera indianer smittades av smittkoppor och att följaktligen en epidemi bröt ut bland dessa stammar. En grym vedergällning för de stympade kropparna och skalperingarna.

Soldaterna lämnade fortet dagen efter kapitulationen och marscherade på en skogsväg, som kantades av skrikande indianer. Plötsligt angrep indianerna fångarna. Män, kvinnor och barn dödades av tomahawker framför ögonen på de likgiltiga franska vakterna. Andra togs tillfånga för att senare kunna säljas eller användas i utväxlingssyfte eller som påtryckningsmedel. De flesta berövades på sina kläder och ägodelar. När Montcalm hörde uppståndelsen, skyndade han till platsen med sina närmsta officerare. Han kämpade förgäves för att få kontroll över indianerna. Han till och med sa till dem: Döda mig, men skona engelsmännen, som är under mitt ansvar och beskydd. Dödandet upphörde först när en större grupp franska soldater kom till platsen och drev tillbaka indianerna med påsatta bajonetter. Hur många som dödades har aldrig exakt kunnat fastställas, men det måste ha varit åtskilliga hundra. Massakern vid Fort William Henry lämnade en blodig fläck på Marquis de Montcalms i övrigt ärofulla rykte.

I juni 1757 fick England en ny premiärminister, William Pitt. Denne började genast ta itu med situationen i Amerika. Han hade en klar strategi för, hur fransmännen skulle besegras och kastas ut från Amerika. Hans planer var att slå till mot tre strategiska mål: Louisburg vid St Lawrenceflodens inlopp, Fort Ticonderoga, som spärrade landvägen mot Quebec och Fort Duquense, som var nyckeln till Ohiolandet. Överste Amherst skulle leda attacken mot Louisburg, General Abercrombie den mot Fort Ticonderoga, medan ansvaret för att erövra Fort Duquesne överlämnades till de amerikanska kolonisterna.

Amherst lyckades erövra Louisburg, medan det gick värre för General Abercrombie vid Fort Ticonderoga. Abercrombie ledde med sina 12000 man en katastrofal attack mot de 3000 försvararna av fortet, som leddes av Marquis de Montcalm. Resultatet blev att nästan 2000 engelska soldater stupade och Abercrombie tvingades slå till reträtt. Kort efter detta blev Amherst befälhavare över de brittiska styrkorna i stället för Abercrombie.

1759 skulle visa sig bli ett bra år för England. I juni samlade Amherst en armé på 11000 man vid Lake George och marscherade mot Fort Ticonderoga. Efter ett par dagars belägring övergavs fortet och sprängdes i luften. Och redan innan Amherst hann komma fram till nästa stora fort, Crownpoint, sprängdes även detta fort i luften och övergavs. Nu låg den södra vägen mot Kanada öppen.

I juli återtogs Oswego av General Prideau med stöd av William Johnson, som var ansvarig för indianerna som ingick i styrkan. Därefter gick man vidare mot Fort Niagara. Här stupade General Prideau och William Johnson övertog befälet. Han ledde de brittiska styrkorna till seger vid Fort Niagara. Den viktigaste segern detta år kom emellertid i september, när brittiska styrkor under general Wolfe i ett klassiskt slag besegrade fransmännen under Marquis de Mont-

calm vid Plains of Abraham utanför Quebec. Trupperna på båda sidor ställde upp och marscherade mot varandra under det att gevärssalvor avlossades. Både Montcalm och Wolfe stupade i slaget.

Fransmännen gav dock inte upp och sent nästa sommar utförde engelsmännen en kniptångsoperation mot Montreal. Trupper gick till angrepp från tre håll: från Quebec, från Crownpoint och från väster genom Mohawkdalen längs Saint Lawrencefloden. Den senare styrkan anfördes gemensamt av Jeffrey Amherst och William Johnson. Nu tvingades Pierre Francois de Rigaud, Marquis de Vaudreuil, Kanadas guvernör kapitulera och lämna hela provinsen Kanada till England.

Johnson övertalade irokeserna att sluta upp på Englands sida i kriget. De spelade avgörande roller i slagen vid Lake George 1755, slaget vid Niagara 1759 och i general Amhersts marsch från Oswego till Montreal 1760. Irokesernas deltagande i dessa fälttåg gjorde att britterna kunde vinna kriget och sålunda få kontroll över de stora områden, som idag utgörs av Förenta Staterna och Kanada.

Johnsons framgångar som militär ledare stärkte honom i hans roll som indianagent. Hans liv kom att präglas av ständiga rådslag och möten med irokeserna, antingen i Onondaga eller på Fort Johnson och Johnson Hall. Genom sin diplomatiska skicklighet lyckades han också få slut på Pontiacs uppror. Han arbetade oförtrutet med att hjälpa irokeserna, bl. a. genom att försöka minska bruket av alkohol, trots att han i början av sin karriär som handlare ofta bjöd indianerna på sprit.

Han brottades ofta med problemet, hur man skulle hjälpa och skydda indianerna på lång sikt. Han insåg att det handlade om i vilken utsträckning, de skulle kunna behålla sin kultur och i vilken utsträckning, de var tvungna att överge den för att kunna anpassa sig till och leva i det vita samhället. Denna fråga är för övrigt fortfarande ytterst relevant på dagens indianreservat.

11 juli 1774 träffade William Johnson 600 irokesiska bröder på Johnson Hall. De hade kommit för att diskutera om irokeserna skulle ställa upp på shawneernas sida i det s.k. Lord Dunmores krig mot England. Det skulle visa sig, att detta var den sista gången han lyckades övertala irokeserna att vara lojala mot England. Medan Johnson stod på trappan och talade till irokeserna på deras eget modersmål, blev han plötsligt dålig. Han drog sig tillbaka till sitt rum för att vila och där dog han ett par minuter senare.

Några år senare utbröt den amerikanska revolutionen. Man kan fråga sig hur det hade gått, om William Johnson fortfarande varit i livet. Därmed vill jag inte ha sagt att Förenta Staterna inte skulle existerat idag, men jag tror, att revolutionen och det påföljande revolutionskriget kunde sett annorlunda ut. Kanske Sir William Johnsons kunskap om kolonierna dess befolkning och hans omvitnat goda diplomatiska förmåga hade kunnat förkorta processen.

Källor:

Francis R Taormina: William Johnson, Who he was, What he did

Francis Russel: The French and Indian War

Emerson Kleese. The Iroquois Confederacy

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

PEQUOTKRIGET / Hans-Olof Ohlsson

Bakgrund

Holländska handelsmän sökte sig norrut från New Netherlands, där de fick kontakt med irokeserna, med vilka de började bedriva en mycket lukrativ handel. De begav sig också österut mot atlantkusten, där de också fick nästan lika bra handelsförbindelser med pequoterna, nipmuckerna, wampanoagerna, narragansetterna och massachusettindianerna. Under dessa resor fick de också kontakt med pilgrimerna i Plymouth, för vilka de berättade om den lönsamma handeln med indianerna.

Holländarna köpte land av pequothövdingen Woopigwooit vid Connecticutflodens mynning och strax därefter ett område längre upp längs floden på dess västra sida, där Hartford nu ligger. Pequoterna hade tidigare drivit bort en annan mindre stam därifrån. Holländarna byggde här

en handelsstation och fick pequoterna att lova att inte ofreda de indianer av andra stammar, som kom dit för att handla. Pequoterna bröt avtalet nästan omedelbart. De överföll och dödade ett sällskap indianer på väg till handelsstationen. Holländarna beslöt sig för att snabbt statuera exempel. De seglade med ett handelsfartyg till Thamesflodens mynning, där de lurade Woopigwooit ombord och dödade honom. En av krigshövdingarna, Uncas, agerade nu snabbt för att bli pequoternas hövding, men Woopigwoois son, Sassacus, efterträdde sin far som överhövding. Uncas godtog emellertid inte Sassacus ledarskap utan fortsatte att opponera sig. Fler och fler pequoter anslöt sig till honom och han flyttade från pequotbyarna med sina ledsagare. De kallade sig moheganer och pequotstammen var nu definitivt splittrad. Detta är en av orsakerna till den mäktiga pequotstammens slutliga undergång.

Sassacus var känd som en duktig ledare i krig och han visste att han var tvungen att hämnas sin fars död för att upprätthålla sitt anseende och sin ära. Han förklarade krig mot holländarna och gjorde några halvhjärtade anfall mot de holländska handelsstationerna. Kriget blev kortlivat och ytterst få förluster noterades på båda sidor, men handeln, som var så viktig både för både pequoternas och holländarnas ekonomi, avstannade.

Pilgrimerna hade blivit inspirerade av holländarnas berättelser om den lönsamma handeln med indianerna och skickade iväg ett skepp uppför Connecticutfloden för att bygga en handelsstation. När skeppet passerade holländarnas handelsstation, The House of Good Hope, försökte holländarna få dem att vända. De till och med hotade att använda våld. Men engelsmännen trotsade dem och seglade förbi och anlade sin handelsstation vid nuvarande Windsor norr om Hartford. Detta var den första engelska bosättningen i Connecticut, som snart skulle följas av flera. 1636 förhandlade man med Sassacus om att köpa land vid Connecticutflodens mynning, där man också anlade ett fort, Fort Saybrook.

När engelsmännen grundade sin handelsstation vid Windsor fick holländarna konkurrens i handeln och för att skaffa sig fördelar gentemot engelsmännen skickade de ut handelsmän till indianbyarna. Detta var mycket effektivt, men vintern 1633-1634 hände något, som kom att förändra historien i hela New England. Tre holländska handelsmän besökte en indianby. Det visade sig, att en av dem bar på smittkoppsmitta. Resultatet blev förödande. Smittkoporna spred sig till indianerna i hela New England och indianerna dog i tusental. Detta innebar att stammarna blev mycket försvagade och hade svårt att stå emot den alltmer ökande strömmen av europeiska immigranter.

Kriget bryter ut

Irritationen mellan vita och indianer växte alltmer. Indianerna såg att deras jaktmarker hotades av den ökande vita närvaron där och engelsmännen var irriterade framför allt på pequoterna, som var den starkaste stammen och därmed utgjorde ett hot mot ökad handel och kolonisation. Det var framför allt två händelser som kom att utgöra den tändande gnistan till en väpnad konflikt. Två handelsmän, John Stone och John Oldham, dödades av indianer. Den förste 1633 och den andre 1636. Det är en ödets ironi att det är synnerligen osäkert att pequoter var inblandade i någondera händelsen. Däremot vet man att nianticier var inblandade i den första och naragansetter i den andra. En synnerligen skakig fred rådde efter Stones död. Men två år därefter dödades John Oldham av indianer på Block Island utanför Rhode Islands kust.

De styrande i Massachusetts Bay ville nu statuera exempel, men framför allt hade man nu fått en god förevändning att angripa pequoterna och definitivt kuva dem. De skickade kapten John Endicott till Block Island, där han anföll indianbyarna, brände dem och dödade ett okänt antal indianer. Men detta var inte nog. Han seglade till fastlandet för att ytterligare straffa pequoterna. När han kom till Fort Saybrook och berättade för befälhavaren där, löjtnant Gardiner, om sina avsikter, blev denne helt bestört. Han protesterade kraftfullt mot planerna, eftersom han insåg att Endicotts aktion förmodligen skulle orsaka ett fullskaligt krig i området. Löjtnant Gardiner var mycket upprörd: "Du kommer hit och rör om i getingbot och sen seglar du iväg. Konsekvenserna av ditt handlande kommer att gå ut över oss."

Endicott seglade med sin styrka österut längs kusten och vid Thames floden landsteg han för att anfälla några pequotbyar. Anfallet föregicks av förhandlingar, i vilka Endicott krävde betalning i wampum och att pequoterna skulle utlämna de indianer, som varit inblandade i överfal-

len på handelsmännen. Han krävde också att gisslan skulle lämnas. Indianerna vägrade och Endicott fullföljde anfallet mot byarna, men då hade redan invånarna flytt. Byarna plundrades och brändes. Därefter återvände han till Boston med sina soldater.

Som löjtnant Gardiner vid Fort Saybrook hade förutspått, fick kolonisterna i Connecticutflodens dalgång allt större problem med pequoterna. Dessa var förvånade över de vitas handlande. De hade välkomnat en engelsk handelsstation, men engelsmännen hade grundat flera större nybyggen och ett fort och dessutom uppmuntrat de underkuvade stammarna att trotsa pequoterna. Engelsmännen hade också anfällt och förstört två av deras större byar vid Thamesfloden. Pequoterna kände sig alltmer trängda och insåg att de måste göra motstånd. De skickade sändebud till Narragansetterna för att försöka skapa en allians med dem mot de vita, men dessa ställde inte upp utan allierade sig istället med engelsmännen i hopp om att kunna förgöra sina gamla fiender.

Trots att Sassacus misslyckades med sina försök att få med sig Narragansetterna i kriget mot de vita, fullföljde han sina krigsplaner. Hans krigare belägrade Fort Saybrook under vintern 1836-1837 och attackerade flera nybyggen, däribland Weathersfield, där 9 nybyggare dödade. Totalt dödades denna vår cirka 30 vita av indianerna.

Belägringen av Fort Saybrook upphörde först sedan narragansetterna under hövdingen Miantonomo utfört flera lyckade räder mot pequoterna. Nu förstod kolonisterna i Connecticut, Massachusetts Bay och Plymouth att de måste göra en samlad insats för att få slut på problemen. Connecticut ställde upp med 90 man under major James Mason, Massachusetts mönstrade 120 man och Plymouth bidrog med 40 man. Major Mason utsågs att leda krigshandlingarna. Han seglade i tre mindre fartyg från Hartford nedför Connecticutfloden med sina 90 man. Styrkan åtföljdes av 70 moheganer i kanoter under Uncas. Båtfärden tog emellertid lång tid, eftersom floden på sina ställen var mycket grund vid tillfället. Uncas lät då lasta sina kanoter på båtarna och moheganerna fortsatte längs floden till fots. På väg till Fort Saybrook överföll de och dödade 7 pequotkrigare, vars skalper eller kanske rentav hela huvuden de tog med sig för att på detta sätt bevisa sin lojalitet mot engelsmännen. Det var ganska vanligt bland dessa stammar att man tog hela huvudet som trofé. Engelsmännen i Fort Saybrook blev mycket förtjusta över dessa hemska vittnesbörd på vad som tilldragit sig. Löjtnant Gardiner blev emellertid inte imponerad. Han meddelade moheganerna, att om de skulle övertyga honom om sin lojalitet, skulle de överfalla sex pequoter, som löjtnanten visste fanns vid Bass River, och föra dem med sig till fortet, döda eller levande.

Uncas tog med sig 20 krigare och begav sig till Bass River, där han dödade 5 pequoter och tog med sig en som fånge till Fort Saybrook. Vid förhör erkände fången att han deltagit i flera räder och dödat åtskilliga engelsmän. Kapten Gardiner lämnade då över honom till moheganerna för att bli torterad och dödad. Dessa band fast fångens ena ben vid en påle, som ordentligt förankrats i marken. Sedan fäste de ett långt rep vid hans andra ben, varefter de 20 moheganerna, som fångat honom, tog tag i repet och slet fången levande i två delar. En av soldaterna förbarmade sig över honom och sköt honom. Moheganerna kastade hans armar och ben i elden, varefter de skar en bit kött ur hans fortfarande varma kropp och åt upp det för att fira hans död. Det var ganska vanligt att dessa stammar ägnade sig åt ceremoniell kannibalism. Nu får man väl förmoda, att Uncas lyckades övertyga Gardiner om moheganernas lojalitet.

Överfallet vid Mysticfloden

Medan dessa aktiviteter pågick gjorde Major Mason tillsammans med kaptenerna Underhill och Gardiner upp strategier för anfallet på pequoterna. Man skulle segla österut längs kusten. Men i stället för att direkt angripa byarna vid Thames- och Mysticfloderna, skulle man segla förbi dessa och i stället landstiga vid Paucatuckfloden och gå landvägen tillbaka västerut.

Först marscherade man till den gamle narragansetthövdingen Canonicus by för att informera denne om, varför de befann sig på naragansetternas område. Canonicus hade inget att invända och sände bud efter Miantonomoh. Denne uttryckte också att han gillade planen, men att han trodde att Masons styrka var för liten för att rå på de mäktiga pequoterna. Därför erbjöd han sig att ansluta till engelsmännen och moheganerna med 200 krigare.

Samma kväll anlände en kurir med ett meddelande från kapten Patrick, befälhavare för en förtrupp på 40 soldater från Massachusetts, i vilket han bad Mason invänta hans ankomst. Men Masons män var angelägna att få fullgöra sin uppgift så snart som möjligt, så att de kunde återvända hem till sina familjer, som när som helst kunde behöva deras beskydd. Dessutom ville Mason inte vänta med anfallet, eftersom han var rädd att pequoterna skulle nå av information om engelsmännens närvaro och därmed kunna förbereda sig på det förestående anfallet. Därför gav de sig iväg så snart de kunde, utan att vänta på kapten Patricks styrka, trots att Mason ansåg att den förstärkningen behövdes. På vägen fick de emellertid ytterligare förstärkningar i form av narragansetter och nianticier under hövdingen Ninigret, så nu var den totala styrkan 77 engelsmän, 60 moheganer och ca 400 narragansetter. Men när de närmade sig målet fick ett hundratal narragansetter kalla fötter och flydde tillbaka till sina byar.

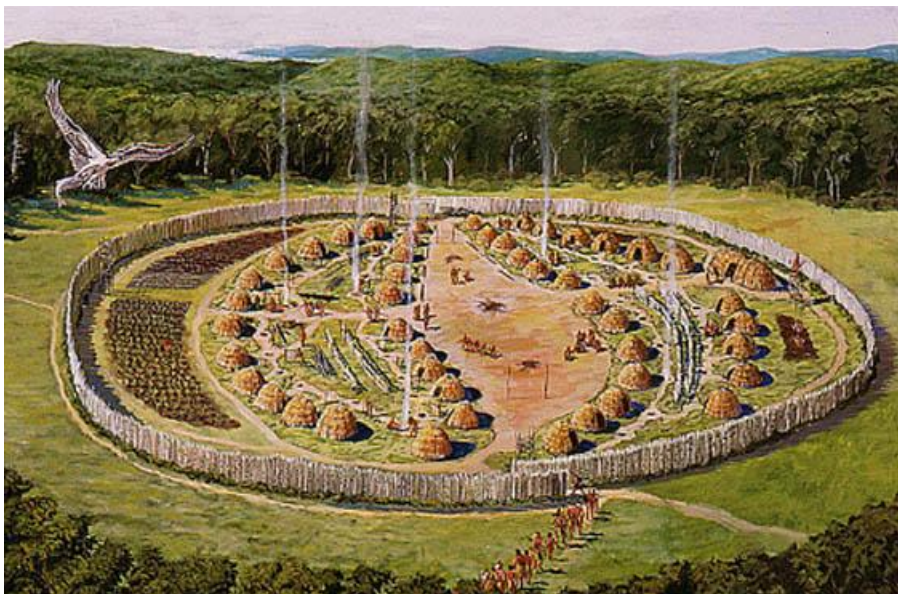

Bild 67 den befästa indianbyn vid Mystic River

Det fanns två stora befästa byar, den närmsta vid Mysticfloden en till, den största där Sassacus bodde, åtskilliga miles bortom vid Thamesfloden. Mason hade först tänkt anfälla båda samtidigt, men eftersom hans soldater var uttröttade av den långa marschen, beslöt han sig för att koncentrera anfallet till byn vid Mysticfloden. Detta gillades inte av Uncas, som sett fram emot att få döda Sassacus och göra sig själv till hövding över alla pequoter

och moheganer. Natten före anfallet slog man läger så

nära byn, att man kunde höra hur pequoterna festade och sjöng. De hade nämligen sett, att engelsmännen seglade förbi floderna där deras byar låg och trodde, att engelsmännen inte vågade anfälla. Det var detta dom firade.

Två timmar före soluppgången 25 maj 1637 avancerade man mot byn. Det var en stor by vars yta uppgick till minst 20 tunnland. Byn var omgiven av palissader och innanför palissaderna var marken helt täckt av wigwams. Det fanns två ingångar, en i öster och en i väster. Mason skickade kapten Underhill med en del av soldaterna och indianerna till den borte västra ingången, medan han själv med resten av styrkan stannade vid den östra, som också var huvudingången. När solen gick upp startade anfallet. Pequoterna hade lagt en massa trädgrenar och ris i själva porthålet för att utgöra ett hinder för inkräktare, djur eller människor. Angriparna kom så nära som 5 meter, innan larm slogs. "Owanux, owanux", d.v.s. engelsmän, skallade ropen. Mason själv klättrade först över hindret, varpå soldaterna, som ledde anfallet, skingrade grenarna. Indianerna blev bokstavligt talat tagna på sängen. "Gatorna" mellan hyddorna låg tomma, men snart började krigare strömma till. Engelsmännen trängde inledningsvis tillbaka de yrvakna indianerna och störtade in i hyddorna, där de dödade alla de kunde komma åt, såväl krigare som kvinnor och barn. Men efter en stund lyckades pequoterna samlas och gå till motanfall. Det såg kritiskt ut för anfallarna. Byn var ju som sagt stor och soldaterna hade kommit ganska långt ifrån varandra i sin iver att tränga in i hyddorna för att döda. Mason hade ingen kontroll. I oväsendet som rådde kunde han inte nå sina soldater med kommandon. Han rusade då in i en hydda och tog ett brinnande vedträ, med vilket han började sticka hyddorna i brand. Det blåste ganska kraftigt och elden spred sig explosionsartat. Detta vände stridslyckan än en gång. När hettan blev för svår, drog sig soldaterna tillbaka och fattade position utanför byn. Fruktansvärda scener utspelades. Många brändes till döds i sina wigwams. De som försökte fly dödades antingen av soldaterna eller hackades i bitar av moheganerna och narragansetterna. Striden varade mindre än en timme. Av de mellan 700 och 1000 invånarna i byn

togs 7 som fångar och ett tiotal lyckades komma undan, resten blev dödade. Engelsmännen hade 2 döda och ett 20-tal skadade. Till detta kommer ett okänt antal dödade indianer i hjälptrupperna. De flesta av dessa hade dödats av soldaterna, som hade svårt att skilja mellan vän och fiende.

Den ursprungliga planen hade ju varit att även anfälla pequoternas stora by vid Thamesfloden. Men av flera anledningar beslöt Mason att så fort som möjligt bege sig till Thamesflodens mynning, där han bestämt möte med sina fartyg för att evakuera sina trupper. Hans soldater var helt slut, de flesta narragensetterna hade återvänt till sina byar och Sassacus var förmodligen nu varnad av det fåtal pequoter som undkommit massakern. På väg till sina fartyg blev Masons män anfallna av ca 300 rasande pequoter. De hade kommit från den stora byn och sett de fruktansvärda konsekvenserna av engelsmännens attack vid Mysticfloden. Men engelsmännen lyckades avvärja angreppen, medan de retirerade mot flodmynningen och räddningen. De seglade till Fort Saybrook, varifrån Underhill seglade med sina män till Boston, där de hemförlovades.

Mason och hans män begav sig hemåt, uppför Connecticutfloden till Hartford, dit de återvände i triumf. Uncas insatser uppmärksammades på högsta ort och den engelske konungen, Charles I, skänkte honom en bibel, för att visa honom vägen till himmeln, och ett svärd för att han skulle kunna försvara sig mot sina fiender.

Upprensning och maktkamp

Pequoternas råd bestämde att stammen skulle lämna sina hem och sina förfäders gravar. De brände sitt fäste vid Thamesfloden och huvuddelen av stammen flydde västerut. Under tiden hade underrättelsen om Masons seger väckt stort jubel i Boston. Kolonistyrelsen beordrade genast kapten Stoughton att med 120 man avresa till krigsskådeplatsen. Styrkan landsattes vid Mysticfloden och lyckades snart med hjälp av narragensetterna omringa ett antal pequoter, som flytt in i ett träsk. 80 pequoter tillfångatogs av vilka 30 var män. Av de senare avrättades alla utom 2. Kvinnorna och barnen skonades. En liten glimt av vad som väntade kvinnliga fångar, får man i ett brev från kapten Stoughton till guvernören i Boston, vilket skickades med en av fångtransporterna: "Med denna skonare kommer nu 50 kvinnor och barn... den vackraste och största av dem har jag givit en rock att skyla sig med. Det är min önskan att behålla henne som tjänare, om ni inte har någonting emot det. Förvaltaren Colicut önskar sig en liten squaw, som han har gett en rock. Löjtnant Davenport vill ha en annan liten squaw med tre streck på magen", och så vidare...

Vid fort Saybrook anslöt sig nu major Mason med 40 soldater till Stoughtons styrka. De fortsatte sjövägen till Quinnipiack (nuvarande New Haven) medan kustlandet genomletades av Uncas och hans moheganer. Därvid tillfångatogs en grupp pequoter, bland vilka Uncas igenkände en hövding, som motarbetat honom, när han ville ta över hövdingaskapet över pequoterna. Den blodtörstige moheganhövdingen avrättade denne personligen, högg av hans huvud och placerade det i en trädklyka vid stranden. Platsen kallas än idag Sachem Head.

Vid landstigningen i Quinnipiack fick Mason och Stoughton underrättelse om att hundratals pequoter hade tagit sin tillflykt till ett svåråtkomligt träskområde västerut nära kusten. Sassacus hade funnits i lägret, men hade gett sig iväg tillsammans med ett sjuttiotal av sin trognaste anhängare mot Hudsonfloden. Deras tanke var att söka en fristad hos mohawkerna. Men så blev det inte. Sassacus och ett 20-tal av hans krigare dödades och mohawkerna skickade deras skalper till Connecticut för att visa att den store pequothövdingen var död. En del av Sassacus anhängare lyckades komma undan och tog sig förmodligen tillbaka till sina hemtrakter vid Thamesfloden.

Pequotkriget var i stort sett slut, men moheganer och narragensetter fortsatte frenetiskt att jaga de skingrade skarorna. De kvinnor och barn, som tagits till fånga av engelsmännen, fördelades bland soldaterna eller såldes som slavar till Västindien. Ryktena om dessa stammars fruktansvärda framfart kom även de härdade herrarna i rådet i Hartford att protestera. Hövdingarna beordrades inställa sig med alla sina fångar. Hövdingarna varnades för att övergrepp mot de försvarslösa pequoterna skulle bestraffas, men de fick behålla sina fångar, Uncas 100, Miantonomo 80 och nianticiernas hövding Ninigret 20. Fångarna fick inte längre kalla sig peuo-

ter utan skulle införlivas med de stammar de tillhörde och de förbjöds att bosätta sig på pequoternas gamla marker. En tidigare mäktig och rik stam och dess kultur hade därmed försvunnit. Nu när pequoterna inte längre utgjorde någon maktfaktor i området ökade spänningarna mellan Miantanamo och naragansetterna å ena sidan och Uncas och moheganerna å den andra. Båda hövdingarna ville bli mäktigast i New England. Miantonomo var avundsjuk på Uncas på grund av dennes växande inflytande. Många indianer hatade Uncas och ansåg att han förrått sitt eget folk. Fientligheter utbröt mellan stammarna. Flera försök gjordes också att mörda Uncas.

Så beslutade Miantonomo sig för ett stort anfall mot moheganerna och Uncas. Han samlade en styrka på över 1000 naragansetter och gick över Yanticfloden in på moheganernas mark. Uncas blev totalt överraskad, men samlade i största hast mellan 400 och 500 krigare och drog ut mot angriparna. Ute på slätten väster om Yanticfallen möttes de båda styrkorna. De gjorde halt. Uncas gick ensam fram mot naragansetterna och anropade Miantonomo: Varför skall våra krigare dö i en kamp mellan oss två. Låt oss mötas i envig. Om du dödar mig, tillhör moheganstammen dig. Om jag dödar dig, tillhör naragansetterna mig. Men anbudet antogs inte av Miantonomo: "Mina krigare är här för att kämpa och kämpa ska de."

Uncas hade förutsett svaret och kastade sig handlöst på marken. Samtidigt avlossade moheganerna en skur utav pilar och gick till ett våldsamt och oemotståndligt anfall mot naragansetterna, vilka flydde i vild panik. Många kastade sig i floden och i fallet. En av dem som fångades var Miantonomo.

Uncas dödade inte sin rival. I överenskommelsen i Hartford hade både naragansetter och moheganer lovat att låta engelsmännen avgöra tvister emellan dem. Uncas förde alltså sin fånge till Hartford, där rådet så småningom bestämde att Miantonomo skulle dömas till döden för bl. a. mordförsök på Uncas. Men eftersom det var en indiansk angelägenhet, skulle Miantonomo överlämnas till Uncas för att föras till moheganskt område och avrättas där. Så skedde också. Han fördes till den plats han blivit tillfångatagen, där han dödades med ett enda hugg av en tomahawk, förmodligen av en av Uncas bröder. Han begravdes på platsen.

Men hatet mot Uncas och moheganerna var fortsatt stort. Flera ytterligare försök att mörda Uncas förekom och moheganer utsattes för överfall av både naragansetter och nianticier.

Ännu 1656 var naragansetterna ute efter hämnd. Moheganerna var belägrade, inneslutna i sitt fäste vid Thamesfloden. Naragansetternas styrkor var överlägsna och moheganerna led svår brist på mat och förnödenheter. På något sätt lyckades Uncas underrätta garnisonen i Fort Saybrook om sin utsatta belägenhet. En frivillig, en fänrik i milisen vid namn Thomas Leffingwell, lastade en kanot med matvaror och paddlade uppför floden. Under skydd av mörkret lyckades han kasta maten över palissaderna in i Uncas fort. När det ljusnat visade moheganerna för sina belägrare att de fortfarande hade mycket mat. Detta fick naragansetterna att ge upp belägringen. Som tack för hjälpen skänkte Uncas det område vid Yanticfloden, där staden Norwich nu ligger, till engelsmännen.

Uncas dog en naturlig död vid mycket hög ålder ca 1686.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

KING PHILIPS KRIG / Hans-Olof Ohlsson

Orsaker och bakgrund

Mitt intresse för New Englands historia, King Philip och King Philips krig väcktes på allvar 1981, då jag besökte mina släktingar i Duxbury, Massachusetts. Duxbury är en av de äldsta städerna i New England, faktiskt den näst äldsta. Den grundades 1637 och flera av de mest kända sk "pilgrim fathers", som kom över med Mayflower 1620, bosatte sig i Duxbury, bland dem Elder Brewster, John Alden och Myles Standish. Många av de gamla husen är mycket välbevarade. Själv hade jag nöjet att få bo i ett hus, vars äldsta del var från 1600-talet, och jag hade också förmånen, att den första natten jag tillbringade där få höra en av husets första invånare ge sig till känna för mig.

I närheten av huset går en väg, som heter "King Philip's Path" genom skogen. En av mina släktingar, "Farbror Phil", berättade för mig att detta ursprungligen var en stig, som användes

av King Philip, när han färdades mellan de olika stammarna för att förena dem i ett uppror mot engelsmännen. Jag fick också berättat för mig, att King Philips äldre bror Alexander eller Wamsutta, som han egentligen hette, tillfångatogs och förts till Duxbury för att förhöras, eftersom engelsmännen misstänkte att han planerade ett uppror. Detta var en av anledningarna ökad misstänksamhet mellan indianer och vita.

Bland de händelser, som skulle komma att ligga till grund för historietvecklingen i Nordamerika och det som så småningom skulle bli Amerikas Förenta Stater, är King Philips krig den kanske minst studerade och mest glömda. Södra New Englands indianer kördes bort från sitt land och med dem också det sätt att leva, som de utvecklat under ett tusental år.

Wampanoager, Narragansetter, Nipmucker och andra stammar slaktades, såldes som slavar eller placerades efter kriget vitt utspridda i olika samhällen i New England. Engelsmännen etablerade sig som den härskande folkgruppen och fick i princip ensam kontrollen över utvecklingen i de nordamerikanska kolonierna fram till revolutionen. Vidare kom King Philips krig att stå modell för det sätt, på vilket Förenta Staterna skulle komma att behandla den inhemska befolkningen. King Philips krig kastar sin skugga över händelser som senare skulle komma att utspelas vid t.ex. Tippecanoe, Sand Creek och Wounded Knee.

Misstron ökar. Händelser som ledde till krig

När pilgrimerna kom till det nya landet, blev wampanoaghövdingen Massasoit snabbt deras allierade och bundsförvant. De slöt ett freds- och samarbetsavtal med honom. Tack vare hjälpen från indianerna kunde pilgrimerna överleva de första svåra åren. Massasoit behövde också en bundsförvant gentemot sina fiender, t.ex. de starka narragansetterna. Freden skulle komma att bevaras i över 50 år.

När Massasoit dog 1661 blev hans äldste son Wamsutta, även kallad Alexander, hövding. Spänningen mellan engelsmän och indianer växte. Den gamla stammen människor var borta. Massasoit var död och så också de engelsmän, som tillsammans med honom borgat för fred. Alexander visade sig snart vara betydligt mera självständig än sin far. Snart ryktades det, att han försökte att bilda ett förbund med Narragansetterna för att starta ett krig mot engelsmännen. Han sålde dessutom land till kolonisterna i Rhode Island, som ju inte tillhörde "the United Colonies"

När man i Plymouth fick reda på detta, kallades Wamsutta dit för att förklara sig. När han vägrade, gav man Josiah Winslow i uppdrag att hämta honom med våld. Denne begav sig i sällskap med ett litet antal män till Wamsuttas jakthydda nära Halifax. Hövdingen fick beskedet, att om han bråkade eller vägrade att följa med, skulle han dö.

Bild 68 King Philip

Han fördes tillsammans med sitt sällskap till Duxbury och därefter till Winslows hem i Marshfield. Efter att ha blivit förhörd blev han sjuk, men gav sig i alla fall iväg för ett besök i Massachusetts Bay. Efter några dagar blev han sämre och vände åter för att bege sig hem till Mount Hope. Han dog emellertid innan han kom dit. Detta hände i juli 1662.

Metacom, hans bror, även kallad Philip, blev nu hövding. Han intog en ännu mer självständig hållning gentemot engelsmännen, än den Wamsutta visat. Han och många andra Wampanoager var övertygade om, att Wamsutta blivit förgiftad av engelsmännen. Det följde helt den tradition av hot och våld, som puritana visat gentemot urbefolkningen.

Han såg också med ökande förtvivlan, hur engelsmännen lade under sig mera land och hur indianerna trängdes undan. Han kände ett tungt ansvar gentemot sitt folk, som såg till honom efter hjälp i en tid av kris.

Å andra sidan ökade den engelska befolkningens misstro och misstänksamhet gentemot Philip och han kallades flera gånger till Plymouth, där han tvingades lova och svära trohet mot eng-

elsmännen. Någon gång fick han betala böter, för att han "konspirerat" och någon gång fick han lämna sina egna och en del av sina krigares vapen.

Allt detta gjorde att Philip förnedrades. En del av hans krigare tyckte, att han var för vek och ifrågasatte hans ledarskap. Men Philip var medveten om, att tiden inte var inne och svalde förtreten. Han ville gärna få över Narragansetterna på sin sida, innan upproret startade. Han ville också ha tid att skaffa vapen och ammunition, och inte minst lägga upp tillräckliga förråd av mat. Han insåg att det skulle bli svårt att producera mat, samtidigt som ett krig pågick.

En farsartad rättegång

Sassamon var en kristen indian som slagits på engelsmännens sida i kriget mot pequoterna på 1630-talet.. Han hade studerat och hjälpt till med undervisning av sina egna stamfränder.

1660 återvände Sassamon till Mount Hope för att bli rådgivare åt Alexander. Efter dennes död blev han rådgivare åt Philip. Få människor bevittnade så många kritiska händelser, som föregick kriget, och få människor kunde röra sig så fritt mellan indianer och engelsmän som just Sassamon.

Kort tid innan fientligheterna bröt ut avskedade Philip Sassamon från sitt uppdrag som rådgivare och skickade iväg honom från Mount Hope, förmodligen på grund av misstro.

I januari 1675 besökte Sassamon Guvernör Josiah Winslow i dennes hem i Marshfield och talade om för honom att Wampanoagerna planerade krig.

Ett par dagar senare hittades han död under isen på Assawompset Pond. Först trodde man att det var en olycka, men ett halvår senare trädde en kristen indian vid namn Patuckson fram och vittnade om, att han sett hur tre Wampanoager dödat Sassamon. Det var en vid namn Tobias, rådgivare åt King Philip, Tobias son, Wampapaquan, och Mattachunnamo.

De tre ställdes inför rätta i Plymouth och dömdes mot sitt nekande av en enhällig domstol till döden genom hängning. När domen verkställdes dog Tobias och Mattachunnamo genast men Wampapaquan föll till marken, på grund av att repet brast. Han erkände då, att han sett de två andra utföra mordet, men att han själv var oskyldig. Han hoppades kunna rädda sitt eget skinn, när nu de två andra redan var döda. Men det var förgäves. Han blev senare skjuten och puritanerna fullbordade så det, som har betecknats både som en skandal och en fars. Med största sannolikhet var de tre oskyldigt dömda. Det har senare framkommit att Patuckson hade spelskulder till Tobias...

Representanter för Rhode Island kom till Philip på Mount Hope, för att försöka gjuta olja på vågorna och undvika krig. Rhode Island hade mycket bättre relationer med indianerna än de övriga kolonierna. Det var dock med stor möda, som Philip lyckades hindra sina krigare från att döda de utsända diplomaterna.

Överfallet på Swansea

Känslorna var mycket upprörda bland indianerna och Philip insåg, att han måste gå sina krigare till mötes och tillåta dem att utföra någon form av fientlig aktion mot engelsmännen, även om han egentligen skulle vilja, att krigsutbrottet skulle dröja. Han gav sitt samtycke till, att ett par små grupper av krigare skulle få plundra några hus i Swansea och döda obebodda boskap, medan Swanseaborna var i kyrkan. De fick däremot stränga order att inte döda någon nybyggare, eftersom Philip trodde, att om indianerna skulle inleda dödandet i detta kommande krig, skulle de förlora detsamma.

20 juni begav sig två grupper krigare till Swansea. Den ena gruppen hotade mest och stal lite mat, men den andra plundrade och brände ner ett antal hus. Många av invånarna blev så skrämde, att de omedelbart flydde till Plymouth. Myndigheterna där sände genast bud till narragansetternas hövdingar, att de skulle kalla hem sina krigare från Philips by för att inte bli inblandade i den kommande konflikten. De var livrädda för att narragansetterna skulle sluta upp på Philips sida. Guvernör Josiah Winslow proklamerade också torsdagen den 24 juni till fastedag i hela Plymouth Colony för att på så sätt be Gud om hjälp.

När Philips krigare fick veta, att de flesta av nybyggarna skulle vara i kyrkan denna dag, begav sig en grupp av dem på nytt till Swansea, där de slaktade ett antal kor. En äldre man och en ung pojke, som av någon anledning inte var i kyrkan, fick se detta. Pojken sköt och sårade en

av krigarna, vilka drog sig tillbaka, nöjda med att inte avlossat det första skottet. Den sårade dog snart av sina skador.

Ytterligare krigargrupper begav sig mot Swansea och anföll och dödade elva nybyggare. Paniken spred sig. Man skall veta att Swansea inte var en by med bygata och hus som låg tätt. Nej, husen var mycket utspridda och oftast kunde man inte se till grannen. Ibland bodde närmaste granne flera miles bort.

Nybyggarna övergav sina hus och antingen flydde till Plymoth eller tog sin tillflykt till speciella s.k. "garrison houses", blockhus som var byggda med tanke på försvar. Budbärare skickades till Plymoth med begäran om hjälp och förstärkningar

King Philips krig hade tagit sin början.

King Philip och Weetamo förenas

Undsättningsstyrkor både från Boston och Plymoth anlände efter några dagar till Swansea. Bland ledarna för dessa fanns bl. a. kaptenerna Moseley och Henchman samt major Savage.

Trupperna var emellertid dåligt förberedda och många av dem livrädda för indianer. Dessutom var det lite oklart med ledarskapet. Men till slut samlade man sig till en expedition söderut ut på Mount Hopehalvön. Man samlade också i all hast en mindre flotta av båtar, som patrullerade Mount Hopeviken. Strategin var att fånga Philip och hans män på halvön och kväva upproret i sin linda. Man ville hindra honom från att ta sig över vattnet till Pocasset för att förena sig med den kvinnliga hövdingen Weetamo och hennes folk, Pocassetstammen. Weetamo var för övrigt nära släkt till Philip. Hon var änka efter Philips bror Alexander.

Landtrupperna mötte till en början hårt motstånd och de odisciplinerade trupperna sköt lika ofta på varandra som på indianerna. Men till sist lyckades de tränga ända fram till Philips by, bara för att finna den övergiven. Indianerna hade trots "blockaden" av båtar lyckats ta sig över Mount Hopeviken till Pocassetlandet.

Philip och Weetamo hade förenats och tillsammans med sina stamfränder gömt sig i Pocassetets träskmarker. Från sitt nya högkvarter där riktade Wampanoagerna hårda slag mot nybyggarsamhällena Rehoboth, Taunton, Dartmouth och Middleborough, vilka helt eller delvis brändes ner.

Under dessa första veckor av kriget fick engelsmännen betala för år av oförrätter och orättvisor. Indianskräcken spred sig som en löpeld i New England. Uppgifter förekom, att nybyggare skinnades levande samt att kvinnor våldtogs och torterades. I vad mån detta var sant eller inte hade ingen större betydelse. Enbart ryktet fick många att lämna hus och hem för att hals över huvud fly till de större och befästa orterna.

Engelska misstag

Major Savage begav sig med huvuddelen av styrkan till Narragansetterna, för att genom ren styrkedemonstration få dessa att hålla sig utanför kriget. Han lyckades visserligen sluta ett fördrag med dem, men det skulle visa sig, att detta inte var värt papperet det var skrivet på.

Den 15 juli återvände han till Pocassetlandet, för att försöka besegra besegra Philips och Weetamos styrkor och framför allt hindra dem att ta sig över Tauntonfloden. Om de lyckades med detta skulle hela New England ligga öppet för dem.

De engelska styrkorna gick nu till anfall mot wampanoagerna i Pocassetträsket. Dåligt ledarskap och dålig disciplin gjorde, att soldaterna snart greps av panik. Mörkret föll och anfallet fick avbrytas. Indianerna var emellertid hårt trängda och engelsmännen var närmare en seger, än de trodde. King Philips krig hade kunnat sluta här, om engelsmännen varit mera beslutsamma..

Men nu begick man ett stort misstag. Många av de engelska soldaterna var trötta, besvikna och oroliga för sina familjer och deras försörjning. De flesta av dem hemförlovades. Man ändrade strategi. Man skulle försöka svälta ut Philip och hans krigare. Den nu mindre engelska styrkan skulle patrullera Tauntonfloden, för att slå till när Philip lämnade träsket. Men den 29 juli lyckades Wampanoagerna med list och stor skicklighet ta sig över floden. Ännu en gång hade Philip lurat sina motståndare. Han begav sig mot nordväst, mot Nipmuckernas land.

King Philip illa ute

Wampanoagerna färdades emellertid ganska långsamt. De hade levt länge på Mount Hope och samlat på sig många för stammen viktiga och heliga föremål. Mycket av detta bar de med sig, liksom naturligtvis mycket proviant och andra förnödenheter. Till och med små barn fick bokstavligen bära sin del av bördan. Men wampanoagerna trodde, att de nu sluppit undan och att faran var över. Därför var man ganska bekymmerslösa och slarvade med vakthållningen.

Men faran var dem i hälarna. En stor grupp kolonister och ca 50 moheganer, vilka för övrigt leddes av Uncas äldste son Oneko, anföll deras läger i Nipsachuck Swamp den 1:e augusti. Wampanoagerna var helt oförberedda och moheganerna var formidabla och fruktansvärda fiender.

En grupp Wampanoager under Woonasham kämpade tappert mot övermakten, för att låta de övriga med kvinnor och barn komma undan. Det var så bråttom, att de tvingades lämna nästan alla sina tillhörigheter i lägret. Detta blev förmodligen deras räddning. Moheganerna stannade för att lägga beslag på det rika bytet och engelsmännen var för fega att själva förfölja Philip.

Kvar på slagfältet låg Woonasham och tretton av hans bästa krigare döda.

Hade moheganer och engelsmännen förföljt Philip i detta läget, hade han med största sannolikhet få ge upp kampen. Även i det här skedet hade kriget alltså kunnat få ett snabbt slut.

Nu delade Wampanoagerna upp sig i två avdelningar: Philip och hans Pokanoketindianer fortsatte nordvästut mot Nipmuckerna och Weetomo och hennes Pocassetindianer gav sig iväg mot sydväst, mot Narragansetterna.

Strider i centrala Massachussets

Nipmuckerna, som hade sina jaktmarker i centrala Massachussets, hade gripit till vapen, uppmuntrade av wampanoagernas framgångar. Staden Mendon anfölls av hövdingen Matoonas krigare och flera av invånarna förlorade livet. I Boston blev man naturligtvis orolig över nipmuckernas inträde i kriget.

Man skickade då ut en delegation från Boston, som skulle övertala dem att sluta med fientligheterna. Delegationen eskorterades av 20 beridna män under ledning av kapten Wheeler. Men man red rakt in i ett bakhåll och förlorade åtta av sina medlemmar i döda och sårade. Denna skärmytsling är en av krigets mest kända och har kommit att kallas "Wheeler's Surprise". De som överlevde flydde i panik till byn Brookfield, som genast angreps av 200 indianer. Invånarna tog sin tillflykt till ett blockhus, som blev belägrat i två dagar. Flera gånger sattes taket i brand av indianernas eldpilar, men de belägrade lyckades med stor fara för sitt liv släcka bränderna.

På den tredje dagen såg nybyggarna till sin fasa att alla de övergivna husen i byn sattes i brand och trodde att slutet var nära. Men i själva verket var det räddningen som kom. Nipmuckernas spejare hade upptäckt, att en undsättningsexpedition var på väg från Boston. Därför brände man byn, innan man drog sig tillbaka.

Några dagar därefter förenades wampanoager och nipmucker. Nu blossade nya strider upp, framför allt i Connecticutflodens dalgång. Nipmuckerna kämpade oftast under sina egna krigshövdingar Matoonas, Monoco, Shoshanim och Muttaump, men de såg ändå King Philip som den samlande symbolen för frihet och oberoende.

Northfield och Deerfield måste utrymmas och överges. Många av invånarna flydde till Hadley och den 1:e september anfölls så denna by, medan befolkningen var i kyrkan. Men nybyggarna gick till motangrepp och lyckades jaga angriparna på flykten.

Slaget vid Bloody Brook

När Deerfield hals över huvud utrymdes, lämnades ett stort lager majs kvar där. Naturligtvis ville man försöka rädda detta viktiga matförråd, inte mindre än 3000 skäppor majs, undan indianerna (1 skäppa=ca 20 liter). Den 18 september begav sig ett hundratal frivilliga under ledning av kapten Lathrop med ett antal vagnar iväg från Hadley till Deerfield på sitt viktiga men farliga uppdrag. Stämningen var mycket spänd och nervös, men den lilla karavanen nådde Deerfield helt utan intermezzon. Man lastade majsens och begav sig åter mot Hadley. Männena kände sig lättade och stämningen blev alltmer uppsluppen, ju längre man kom från

Deerfield. När man så kom till en liten bäck, längs vilken det växte vilda druvor, lade många sina vapen i vagnarna, för att lättare kunna plocka de goda druvorna. Så plötsligt, utan föregående varning, brakade en muskötsalva in bland de sorglösa engelsmännen, och krigsmålade indianer gick till attack. Det blev en hård närstrid, där indianerna hade stora fördelar av sina knivar och tomahawker. Det tog tid för engelsmännen att ladda om sina mynningsladdare och snart hade de flesta dukat under. Åtta kolonister lyckades emellertid undkomma och flydde i vild panik mot Hadfield. Där hade man hört skottlossningen och redan efter en halv timme gav sig en undsättningsstyrka på 70 man under ledning av kapten Moseley iväg mot stridsplatsen. Men man kom för sent för att kunna göra något. Istället blev undsättningsstyrkan invecklad i hårda strider. Den blev snart helt kringrand av de segerrusiga indiankrigarna. Det såg mycket kritiskt ut, men i sista stund anlände så 160 Moheganer ledda av major Treat. Striden var mycket hård, men till slut fick Wampanoagerna dra sig tillbaka, på grund av att ammunitionen höll på att ta slut.

Detta var en av de mest förlustbringande drabbningarna för engelsmännen under kriget. Nästan 100 kolonister förlorade livet. Det är osäkert om King Philip själv ledde den välplanerade och väl genomförda attacken.

Diplomatisk aktivitet på båda sidor

Under september och oktober fortsatte indianerna att anfälla städer och nybyggen. Northampton anfölls den 28 september, men efter hårda strider tvingades anfallarna tillbaka.

I oktober brändes en stor del av Springfield ner och Hadley utsattes för en ny attack.

I december begav sig Philip med ett följe av sina närmaste män till Hudsonflodens dalgång för att förhandla med Mohawkerna. Han ville försöka få dem att gå med i kriget mot engelsmännen.

Han misslyckades emellertid och fick i all hast fly därifrån. Mohawkerna var vänligt inställda till engelsmännen och hatade sedan gammalt alla algonkintalande indianer. Hade Mohawkerna slutit upp på Philips sida, vet man inte hur det hade gått. Det hade under alla förhållanden varit en mycket svår motgång för engelsmännen. King Philips diplomati, som varit så framgångsrik tidigare, fungerade inte den här gången.

Däremot lyckades Philip bättre med Narragansetterna. Förhållandet mellan dessa och Wampanoagerna hade, som tidigare nämnts, varit ganska kyligt. Men wampanoagernas och nipmuckernas framgångar sporrade framför allt de unga männen och deras krigshövdingar och fick dem att sympatisera med Philip. Dessutom hade Weetamo och hennes pocassetindianer fått en fristad hos narragansetterna och hade naturligtvis haft ett visst inflytande över dessas inställning till kriget. Engelsmännen satte stor press på hövdingen Canonchet att utlämna Weetamo och hennes folk. När denne inte hörsammade engelsmännens begäran, fattade man i Boston beslutet att slå till hårt mot narragansetterna.

Slaget i "The Great Swamp"

På den västra sidan av Narragansettviken samlades i december över 1000 man från Massachusetts, Plymouth och Connecticut med överste Josia Winslow som överbefälhavare. Till dem slöt sig 150 moheganer med Uncas son Oneco i spetsen.

Man marscherade in i Narragansetternas område, men lyckades inte finna sina motståndare. Det enda man lyckades hitta var övergivna indianbyar. Förhållandena var otroligt svåra. Det rådde en bister köld och så småningom började provianten sina. Det gick åt mycket mat för att mätta över 1000 man. Man började överväga att dra sig tillbaka och upplösa armén. Engelsmännen såg ut att råka ut för ännu ett stort misslyckande.

Men så lyckades man ta en fånge, en Narragansett vid namn Indian Peter. Inför hotet att bli dödad berättade han, att en befäst by hade byggts på en ö mitt inne i ett träsk, som kallades "The Great Swamp".

Här hade cirka 3000 Narragansetter samlats under ledning av hövdingen Canonchet. Där fanns också Weetamo och hennes pocassetindianer.

Byn bestod av ca 500 wigwams och omgavs av en kraftig palissad, som i sin tur omgavs av vatten. Vattnet var så djupt, att man fick använda sig av flottar och kanoter för att ta sig till och från byn.

Nu hade engelsmännen dubbel tur. Inte nog med att de lyckats hitta en vägvisare, som var beredd att förråda sitt folk. Dessutom gjorde kylan att träsket, som normalt var nästan oframkomligt, hade frusit till, så att man kunde ta sig fram över isen utan större problem. Till yttermera visso hade man turen att komma fram till byn på ett ställe, där palissaden inte var riktigt färdigbyggd.

Engelsmännen beslöt att genast gå till attack. En belägring var utesluten, eftersom provianten nästan var slut.

De första attackerna slogs tillbaka, men så småningom lyckades engelsmännen ta sig in i byn. Hårda närstrider utbröt. Utgången var långt ifrån given och Josiah Winslow fruktade, att indianerna skulle göra en kringgående rörelse och falla kolonisterna i ryggen. Han beslöt då att sätta byn i brand. Indianerna med kvinnor och barn tvingades lämna sina wigwams för att fly till den relativa säkerheten i skogen. Trots att många dödades, lyckades de flesta undkomma.

När motståndet tog slut, drev engelsmännen samman de indianer, som fortfarande var kvar i byn. Striden var över. Indianernas förluster uppskattas till mellan 600 och 700 dödade, de flesta kvinnor, barn och åldringar. 300 togs till fånga. Engelsmännen förlorade 93 man i stupade och 150 sårades, många av dem så svårt, att de senare dog av sina skador.

Detta betraktades som en stor seger för kolonisterna. Å andra sidan hade man nu definitivt fått de fortfarande mäktiga Narragansetterna till fiender och den engelska armén var så försvagad, att man tvingades avsluta vinterkampanjen.

Bild 69 Minnesmärke på platsen för "the Great Swamp Fight"

Ny indiansk offensiv

På vårvintern 1676, när vädret blev lite mildare, fortsatte den indianska offensiven över hela New England. Nipmuckerna anföll bl. a Lancaster 40 km väster om Boston. 50 människor miste livet och hela byn måste överges. Nipmuckerna anfördes av hövdingen Matoonas. Tillsammans med Wampanoagerna anföll man och brände Marlborough. Ända ut till kusten sträckte sig anfallen. Fiskelägena Braintree, Weymouth och Scituate utsattes för attacker.

Även samhällena i Connecticutflodens dalgång fick utstå nya angrepp.

Narragansetterna, som leddes av Canonchet, Pessacus och Quinapin (som nu tagit Weetamo till sin hustru), ödelade helt byarna Warwick och Wickford i Rhode Island.

King Philips wampanoager under krigshövdingarna Unkompoin och Annawon anföll Rehoboth och Bridgewater. I Providence brändes 80 hus under en våldsamt attack.

Trots engelsmännens överlägsenhet i antal och resurser var de igen ganska illa ute. Av New Englands 90 samhällen hade 52 anfallits och delvis förstörts. 12 hade blivit helt förstörda. Till och med huvudstaden Plymouth anfölls i maj månad varvid 16 hus gick upp i rök.

Motgångarna hopar sig för King Philip

Men samtidigt med framgångarna började indianerna bli krigströtta. Förråden av mat började ta slut och man hade inte haft riktigt tid att jaga, ej heller sköta sitt jordbruk. Krigarna började oro sig för sina familjer och var trötta på att ligga i fält, som de gjort i över ett år. Indianerna gillade snabba överfall med snabba avgöranden och snabba reträtter. Allt fler indianer deserte-

rade och hela grupper kapitulerade till engelsmännen.. Det blev allt svårare för hövdingarna med Philip i spetsen att hålla samman sina styrkor. Missnöjda krigare bytte till och med sida i kriget. Detta var en svår motgång för King Philip, eftersom indianer ansågs vara mycket farligare motståndare än vita.

I april led Philip en svår förlust. Narragansethövdingen Canonchet tillfångatogs i Connecticut. Denne fördes till Stonington och erbjöds att få behålla sitt liv, om han förrådde Philip. Hans svar var föraktfullt: "Jag ska dö innan mitt hjärta veknar och jag säger något ovärdigt."

Han dömdes att dö genom arkebusering. Engelsmännen sände därefter hans huvud till Hartford, där det spetsades på en påle och sattes upp till allmänt beskådande.

I slutet av juni skickade Awashonks, den kvinnliga sakkonnethövdingen ett bud till Benjamin Church, som varit en av de främsta engelska ledarna under hela kriget. Hon meddelade, att hon och hennes krigare var trötta på kriget och ville ge upp. Inte bara det, sakonnetindianerna erbjöd sig att hjälpa till med att få tag på Philip. Så bytte trehundra krigare hastigt, och mindre lustigt för Philip, sida i konflikten. Dessa krigare kände ju till, var Philip brukade gömma sig och vilka vägar han brukade ta genom skogarna.

Under juli månad kom motgångarna slag i slag. Många indianer stupade, bland dem Philips farbror, hövdingen Unkompoin och Philips syster Amie. Hans hustru Wotoonakanuske, och hans nioårige son togs tillfånga och fördes till Plymouth. De såldes sedermera som slavar till Bermuda.

Många lade ned sina vapen, men engelsmännen visade ingen pardon med sina fångar. Antingen hängdes de eller såldes de som slavar.

Nipmuckhövdingen Sagamore John förde sin krigsledare Matoonas till Boston, där denne omedelbart blev skjuten.

Pocassetindianernas läger överfölls inte långt från Swansea. Den kvinnliga hövdingen Weetamo förstod vad som väntade henne, om hon skulle bli tillfångatagen, och begick självmord genom att kasta sig i Tauntonfloden.

King Philips död

Philip förstod nog nu, att hans tid snart var ute, men han hade inga planer på att ge upp. Han och hans närmaste bundsförvanter drog sig tillbaka mot sina hemtrakter på Mount Hopehalvön. När en av hans krigare antydde, att han kanske borde kapitulera, blev Philip fullständigt rasande och dödade mannen med sin tomahawk. Detta skulle han få ångra. Den dödades bror, som senare skulle få namnet Alderman av de vita, begav sig raka vägen till kapten Church och lovade honom att visa vägen till Philips gömställe.

I gryningen 12 augusti hade Benjamin Church omringat wampanoaglägret med en elittrupp bestående av 18 vita och 22 indianer. Church hade placerat sina män parvis, en indian och en vit. En av kolonisterna tyckte sig märka, att de blivit upptäckta av wampanoag, som höll på att göra upp eld i lägret, och avlossade ett skott. Omedelbart därefter brakade en muskötsalva in bland indianhyddorna. De yrvakna indianerna insåg, att de var illa ute och försökte att snabbt försvinna i skogen, något som de var mycket skickliga på. Bakom träden, ett stycke från hyddorna, stod Benjamin Church's män beredda. Ett av paren var Alderman och en man vid namn Caleb Cook. De fick se en indian komma springande mot sig och klev fram för att skjuta. Caleb Cooks bössa klickade, men Alderman fällde den flyende indianen. De gick fram till den fallna kroppen och konstaterade att det var King Philip.

Kolonisterna högg huvudet av kroppen, som delades i fyra delar, varpå delarna spikades upp i träden. Huvudet fördes till Plymouth, där det spetsades på en påle och placerades vid stadsporten. Alderman själv fick Philips ena hand, som han förvarade i en burk med rom och som han mot betalning visade upp på tavernorna i New England.

Annawon kapitulerar

Nu var King Philip död, men fortfarande var ett par av hans främsta krigare med sina respektive band fria och utgjorde ett hot mot de vita nybyggarna. Det var Annawon, Philips "överbefälhavare och Tuspaquin, Nemaskets hövding.

I slutet av augusti fick Benjamin Church underrättelser om, att Tuspaquin befann sig i närheten av Lakewood, ca 8 miles från Plymouth. Han begav sig dit snabbt, men lyckades bara ta Tuspaquins hustru och barn tillfånga. Däremot lämnade han ett meddelande till hövdingen, i vilket han uppmanade honom att ge upp.

Ungefär en vecka senare fick han höra, att Annawon varit synlig nere på Mount Hope. Han begav sig dit med ca 25 man och lyckades tillfångata ett stort antal indianer, men ingen Annawon. Men han fick reda på av en av fångarna att en gammal man och en flicka gömde sig i närheten. Den gamle mannen hade information om var Annawon höll till. Han skulle tillsammans med 50-60 krigare ha sitt läger i Squannakonkträsket mellan Taunton och Rehoboth.

Church visste inte hur han skulle göra. Han hade bara ett halvt dussin män. Annawon var en av King Philips mest fruktade krigare, som dessutom hade låtit meddela att han aldrig skulle låta sig fångas levande. Hans män tillhörde också de mest ökända indianerna. Men Church kanske aldrig återfick en så bra chans som denna. Annawon var mycket svår att spåra, han flyttade sitt läger varje dag. Om Church väntade en dag, skulle chansen kanske vara borta. Han frågade sina män, om de ville avlägga ett besök hos Annawon. De fem sakkonetindianerna svarade, att de tyckte att det var synd att Church skulle kasta bort sitt liv på detta sätt, men

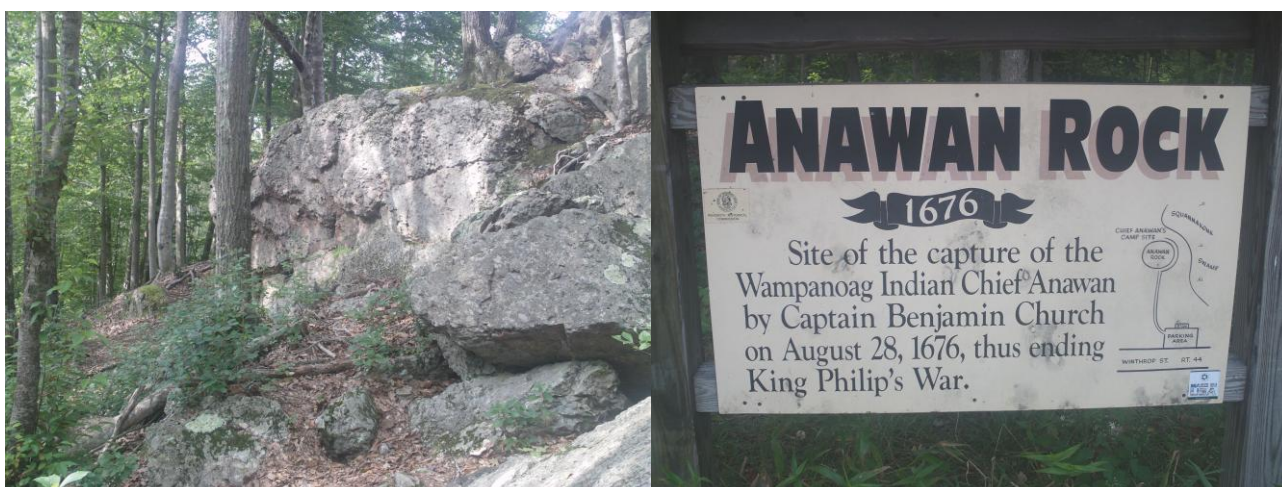

Bild 70 Anawan Rock, platsen och informationsstavlan

att de var beredda att följa honom. Den ende engelsmannen i sällskapet, Caleb Cook, svarade på ett likartat sätt och därmed gav sig sällskapet iväg med den gamle mannen och flickan som vägvisare. När de närmade sig lägret, kunde de höra ett dovt dunkande ljud. Det var indianerna, som krossade majs inför kvällsmålet. Läget var omgivet av träsk och enda sättet att ta sig in i det var genom att klättra ned från en brant klippa. Den gamle mannen och Church klättrade upp på klippan och spanade in i lägret. De kunde se lägereldarna. Indianerna var fördelade på tre grupper. I den gruppen, som befann sig direkt vid klippans fot, fanns Annawon och hans son. Church lade också märke till, att indianernas gevär stod samlade på ett ställe, lutade mot en trädgren.

Church hade blivit en mästare i att använda djärvhet som taktik. Han beslöt att de skulle klättra ned och samtidigt försöka gömma sig bakom den gamle mannen och flickan, vilka var kända i lägret. När Church kommit ned, gick han med en yxa i handen raskt fram mot gevären, där också Annawons son låg och vilade. Annawon reste sig snabbt och ropade: Howoh, vem där. Men innan överraskningen hunnit lägga sig, hade Church lagt beslag på indianernas vapen. Annawon vågade inte göra något för han fruktade, att Church skulle slå ihjäl hans son med yxan. Nu hade Church Annawon helt i sitt våld.

Church skickade sina sakkonetindianer till de andra indiangupperna, för att tala om att deras hövding var tillfångatagen och att om de gav upp, skulle de bli väl behandlade av Church och hans "stora" armé. Många av Annawons indianer kände sakkonetindianerna och hade inga problem med att tro dem på deras ord. Så hade då hela Annawons band kapitulerat till Church och "hans stora armé", bestående av 1 engelsman och fem sakkonetindianer. Church och Annawon åt middag tillsammans, innan de lade sig att sova. Church vaknade mitt i natten vid

att Annawon reste sig och försvann in bland träden. Church trodde först, att han behövde uträtta sina naturbehov, men när det dröjde började han misstänka, att allt inte stod rätt till. Han flyttade då sig, så att han kom att ligga vid sidan av Annawons son, för att kunna använda denne som gisslan eller sköld, om Annawon skulle försöka något. Men den store krigaren kom snart tillbaka bärande på en korg. Korgen innehöll en del wampumbälten och andra ceremoniföremål. Annawon sade på flytande engelska att eftersom Church besegrat wampanoagerna tillhörde dessa föremål nu honom.

På morgonen marscherade Church med sina fångar till Taunton. Annawon önskade träffa vänner i Rhode Island, så Church tog honom till Newport, där de stannade flera dagar innan de tog sig till Plymoth.

Church hade nu fört in sjuhundra indianer till Newport inom loppet av två månader. På grund av detta hoppades han få gehör hos myndigheterna, när han vädjade om att Annawon och även Tuspaquin skulle få behålla livet. Men när han efter ett par dagars besök i Boston återvände till Plymoth fick, han se Annawons och Tuspaquins avhuggna huvuden spetsade på fortets palissad bredvid King Philips.

New England efter King Philips krig

Det tog lång tid innan New England återhämtat sig efter kriget. Tretton städer och byar var helt förstörda och många var mycket illa åtgångna. 1200 hem hade bränts ned och man uppskattar förlusten av boskap till 8000. Cirka 800 engelsmän hade dödats. Detta är mycket av en befolkning på cirka 52 000.

Ännu värre drabbades indianerna. Det uppskattas att 3000 dödades av en befolkning på 20000. Detta var i sig en katastrof. Men värre skulle det bli.

Ett mycket stort antal indianer såldes som slavar till Västindien och många dödades av hämndlystna kolonister.

Under 1700- och 1800-talen samt under första delen av 1900-talet ansåg man, att det inte fanns några indianer i New England. Den vita befolkningen ville inte kännas vid några indianer. Det fanns kanske ett dåligt samvete. Det, som man inte talar om, finns ju inte. Den lilla indianska befolkningen ville inte ge sig till känna eller på något sätt avvika.

Vid en folkräkning i 1900-talets början fanns i New England ca 1500 indianer av mer eller mindre blandad härkomst. År 1990 hade siffran stigit till mellan 30 000 och 35 000. Denna "ökning" beror till stor del på, att år 1900 fanns det egentligen fler indianer än som registrerats. År 1900 blev man registrerad som indian om den, som registrerade, ansåg att man liknade en indian.

Detta har förändrats sedan slutet av förra århundradet. Indianerna har blivit mer medvetna om och stolta över sitt ursprung. År 1990 registrerade man den som indian, som kunde styrka sin indianska identitet. Allt fler grupper av indianer träder fram och kräver erkännande som stam eller "indian community". Man kräver också att bli tilldelade land. Många anser att indianerna gör detta enbart för att kunna starta kasinon och tjäna pengar (Varför skall förresten inte indianer få tjäna pengar?) Men jag tror inte det. Jag tror, att det betyder mycket för dem att ha en identitet och att landet hjälper till att ge dem det. Samtidigt kan det vara ett erkännande från omvärlden, att indianer också räknas, att de är fullvärdiga samhällsmedborgare. Så har det inte alltid varit och är det fortfarande inte, trots att det blivit mycket bättre på senare år.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

IROKESERNA, LEGENDER OCH FAKTA / Hans-Olof Ohlsson

Irokesförbundet består idag av sex stammar, mohawk, oneida, onondaga, cayuga, seneca och tuscarora. Ursprungligen var de bara fem. Tuscarorastammen anslöt sig till förbundet omkring 1722.

Fransmännen kallade dem "iroquois". Engelsmännen kallade dem "the five nations." Själva kallar de sig "haudenosaunee" eller "långhusets folk". Man ser stammarna i Irokeslandet som ett stort långhus med seneca som väktare av de västra dörren, mohawk som väktare av de

östra dörren och onondaga som bevarare av rådselden mitt i huset. Deras land ligger i norra New York State. Där lever många irokeser fortfarande på några mindre reservat.

Exakt när irokesförbundet bildades är svårt att säga. En del källor är mycket svävande: "Någon gång mellan 1450 och 1600". Troligen bildades förbundet någon gång omkring 1525.

Muntlig tradition bland senecaindianerna pekar mot ett exakt årtal. Förbundet var förmodligen färdigbildat 1536. Detta grundar man på, att det talas om en solförmörkelse, som skulle ägt rum i detta sammanhang.

Det finns en legend om en "Peacemaker", Deganawida, som tillsammans med Hiawatha grundade förbundet. Denna legend förekommer i flera versioner. Här följer ett sammandrag av en av dem:

Bild 71 typexempel på östlig skogsindian (Irokes) med barkhus i bakgrunden

Deganawida beslöt att ge sig av. Han byggde en stenkanot och med den paddlade han över Lake Ontario till de fem irokesstammarna, som på den tiden stred lika mycket sinsemellan, som de krigade mot andra stammar.

Han färdades genom irokeslandet från väster till öster och försökte förmedla budskapet om fred till alla människor han mötte. Till slut mötte han en kvinna, som bodde i ett litet hus längs stigen, där hon gav mat till jägare som passerade. Hon var den första som anammade hans budskap om fred och styrka. Han kallade henne för "Jigonhsasee", Nya Ansiktet.

"The Peacemaker" fortsatte till onondagalandet, där han träffade Ayohwathah (Hiawatha). Denne blev också snabbt omvänd till den nya läran om fred.

Hiawatha fick i uppdrag att försöka få en speciellt ondskefull schaman, Thadodaho (Adodarhoh), att omfatta den nya läran. Detta skulle han göra genom att kamma bort de ormar, som Thadodaho hade i sitt hår.

Deganawida fortsatte till mohawklandet. Hiawatha misslyckades med sitt uppdrag att omvända Thadodaho. Värre än så, schamanen dödade Hiawathas tre döttrar.

Tillintetgjord av sorg lämnade Hiawatha sin by och begav sig också han österut mot mohawklandet. På vägen kom han till en sjö. Ett antal änder lyfte från sjön och tog vattnet med sig, så att Hiawatha kunde ta sig torrskodd över. På sjöbotten hittade han snäckskal, som han samlade upp. En del av dem trädde han upp i strängar. När han träffade Deganawida igen, genomförde de tillsammans en ritual för att hjälpa Hiawatah i sin sorg. Där spelade dessa snäcksträngar (sedermera kallade wampum) en stor roll.

Denna ritual kom att få en stor betydelse i den fredslära som Deganawida och Hiawatha predikade för mohawkerna. Dessa tog till sig den nya läran och Deganawida och Hiawatha accepterade att bli adopterade in i stammen.

Nu begav de sig västerut, ledsagade av en del mohawkhövdingar.

Det fanns en tid, då det rådde ständiga strider mellan stammarna. Norr om Lake Ontario bodde en ung huronkvinna. Fastän hon fortfarande var jungfru, blev hon havande och födde så småningom en pojke. Pojken döptes till Deganawida och ansågs vara sällsynt begåvad.

Deganawida växte upp till en vacker ung man. Han hade en naturlig fallenhet för att tala och började snart predika fredens budskap till alla, som ville höra på. Det är emellertid svårt att bli profet i sitt eget land (en sanning som för övrigt fortfarande gäller), så

Där träffade de först på oneidaindianerna, vilka snabbt anammade fredsbudskapet och gick med i det nya förbundet. Mohawkerna kallade dem "yngre bröder"

Väster därom bodde onondagaindianerna med den ondskefulle schamanen Thadodaho. Sällskapet passerade detta hinder och fortsatte till cayugaindianerna, som också anslöt sig till det nya förbundet. De blev också kallade "yngre bröder".

De tre stammarna återvände nu österut till onondagaindianerna, vilka alla utom Thadodaho anslöt sig till förbundet, men som "äldre bröder".

Därefter begav sig Deganawida och Hiawatha tillsammans med hövdingarna för de fyra stammarna västerut till senecaindianerna, vilka också anslöt sig till förbundet som äldre bröder.

Med alla de fem stammarna bakom sig begav sig nu Deganawida och Hiawatha till Thadodahos hydda. Där kammade Hiawatha ormarna ur Thadodahos hår och omvände hans sinne. Deganawidah gjorde Thadodaho till den "förste av likar" bland förbundets femtio hövdingar. Han placerade horn på deras huvuden som ett tecken på deras makt, samt lärde dem den Stora Lagens ord.

Värt att notera är bl. a.:

-att Ayohwata(Hiawatha) betyder just "han som kammar".

att pärlor av snäckskal spelar fortfarande en stor roll i Irokesernas ceremonier. De kallas wampum.

-att wampum också användes som betalningsmedel.

att wampum var betydelsefullt för bibehållandet av freden i förbundet. Om man dödade någon, skulle man betala den dödades släktingar med wampum för att undvika blodshämnd.

-att en av onondagahövdingarna fortfarande kallas den "Förste Av Likar " eller Thadodaho.

-att Deganawida inte är den ende helige man som är faderlös.

-att Stora Lagen, The Great Law Of The League eller Kaianerekova fortfarande styr irokesernas invecklade ceremonier och bestämmer hur stammarna inom förbundet skall förhålla sig till varandra..

-att The Great Law Of The League säges ha varit förebild för Förenta Staternas konstitution.

I samband med det sistnämnda vill jag göra följande personliga reflektioner:

Det finns inga direkta bevis för att The Great Law of the League varit en förebild för USA:s konstitution. Språket är ett problem. I irokesspråket finns ord och begrepp, som inte har någon motsvarighet i engelskan eller något annat europeiskt språk. Översättare måste tolka och göra omskrivningar.

Dessutom är ämnet känsloladdat. En del amerikaner vill inte se och erkänna någon likhet mellan Förenta Staternas konstitution och irokesernas styrelseskick. "Indianerna var ju primitiva vildar". Däremot kan det hos indianerna finnas ett intresse av att framhålla motsatsen, att de inte var underlägsna de vita och att de faktiskt haft ett stort inflytande över styrelseskicket i USA, världens största demokrati.

Emellertid kan man bl. a. konstatera, att Benjamin Franklin, den som kanske haft mest inflytande över utformandet av Förenta Staternas konstitution, var mycket väl förtrogen med The Great Law of the League. En av hans bästa vänner, Conrad Weiser, var adopterad av mohawkerna och satt med vid rådsmötena. Inte nog med det, han dokumenterade dessa och försåg Benjamin Franklin med dokumentationen. Benjamin Franklin i sin tur ansåg detta så intressant att han lät publicera och distribuera dessa skrifter i Philadelphia.

Det måste också hos teoretikerna bakom den nya nationen ha funnits ett intresse, att i den Nya Världen skapa ett styrelseskick, annorlunda än det i Europa. De ville göra sig fria från det gamla i mer än ett avseende.

Här följer några intressanta jämförelser:

The Great Law of the League föreskriver bl. a. att varje stam sköter sina egna inre affärer medan det stora rådet hanterar federationens gemensamma problem.

Irokesernas stora råd kan sägas bestå av två kamrar, de äldre och de yngre bröderna, samt en exekutiv funktion som innehas av onondagas och i sista hand av onondagahövdingen

Thadodaho, att jämföras med representanthuset, senaten och presidenten i Förenta Staternas konstitution.

The Great Law of the League använder sig av fem sammanbundna pilar (The five nations) som en symbol för enighet. Intressant nog visar Förenta Staternas sigill en örn, som i sin ena fot håller tretton pilar. Antalet stater vid självständighetsdeklarationen var just tretton.

Trots att man kan finna vissa likheter, är det dock mycket tveksamt om The Great Law of the League verkligen ligger till grund för Förenta Staternas styrelseskick. Visst är det en intressant tanke, och det är kanske just därför som det finns så många teorier och efterkonstruktioner i denna fråga.

Källor:

Snow: The Iroquois

Klees: The Iroquois Confederacy, History and Legends

Johnson: Tribes of the Iroquois confederacy

Richter: The Ordeal Of The Longhouse

Kanatiyosh: The Influence of the Great Law of Peace on the United States Constitution, an Haudenosaunee(Iroquois) Perspective. (internet)

McConell: Iroquois Constitution Influenced That Of The US.(internet)

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SVARTA HÖKENS KRIG / Hans-Olof Ohlsson

Bakgrunden till Svarta Hökens Krig går att spåra så långt tillbaka som 1803, då Förenta Staterna förvärvade Louisiana genom köp från Frankrike. 1804 dödade en grupp saukindianer tre nybyggare utanför St Louis. Strax därefter fick guvernören för Indianaterritoriet, William Henry Harrison, mandat av krigsministern Henry Dearborn att förhandla med saukindianerna om övertagande av deras land. Han beslöt att använda incidenten utanför St Louis till sin fördel i förhandlingarna.

Harrison kallade hövdingarna till rådslag. I delegationen, som leddes av Quashquame, ingick en av de krigare som varit delaktiga i dödandet av nybyggarna. Harrison tog omedelbart denne krigare till fånga, och lovade, att han skulle bli fri, så snart som saukerna kompenserade offrens familjer, något som var brukligt enligt stammans oskrivna lagar. Saukerna gick med på detta, men så tillade Harrison ytterligare ett krav: delegationen skulle skriva under på en överenskommelse om att avstå land. Harrison såg till att indianerna i delegationen försågs med gåvor och rikligt med sprit. När delegationen lämnade St Louis, hade de avstått från allt land öster om Mississippi, en stor del av nuvarande Illinois, Missouri, och Wisconsin i utbyte mot \$2000 och ett årligt underhåll bestående av \$1000 i varor. Indianerna skulle fortsatt få använda sig av landet, till dess vita nybyggare kom dit. Den indian som tagits tillfånga återfick aldrig sin frihet. Han sköts vid ett försök att fly, när hans frigivning drog ut på tiden.

En saukhövding, Maka-tai-me-she-kia-kiak, eller Sparvhöken, senare känd som Svarta Höken ansåg att överenskommelsen var ett bedrägeri och dessutom ogiltig. Han menade, att delegationen inte kunde ha stammens mandat att förhandla bort land, men också, som han skrev i en senare självbiografi: "Land kan inte säljas. Den Store Anden gav oss landet att leva på. Så länge som vi bor på det och brukar det, har vi rätt till det. Bara sådant man kan bära med sig kan säljas."

Black Hawk och hans band bodde i byn Saukenuk på Rock Island vid sammanflödet av Mississippi- och Rockfloderna. I ilska över avtalet 1804 deltog de i korta belägringar av Fort Madison åren 1809 och 1812. De gav också sitt stöd åt Tecumseh i dennes försök att bilda en gemensam indiansk front mot amerikanernas expansion. Efter slaget vid Tippecanoe kämpade de tillsammans med honom på engelsmännens sida mot amerikanerna i 1812 års krig.

Till och med efter att fred slutits mellan England och USA i Ghent ledde Svarta Höken ett anfall på Fort Howard, där 15 amerikanska soldater dödades. När britterna drog sig tillbaka från Mississippidalen, deltog han likväl i en indiansk delegation och skrev på ett fördrag med Förenta Staterna. I texten fastställdes villkoren i 1804 års avtal, det som Svarta Höken protesterat

så mycket mot. Avtalet skrevs också på av Keokuk, en annan saukhövding, som hade smorts av de vita med gåvor, smicker, en resa till Washington och löfte om framtida makt och inflytande, om han ställde upp på de vitas planer om regionens framtid.

Oron och irritationen mellan indianer och vita växte med åren, allteftersom allt fler nybyggare anlände till området. År 1827, efter att ett antal allvarliga incidenter inträffat, beslöt den federala regeringen att flytta alla indianer från Illinois under de närmsta två åren. Keokuk och hans band, som önskade behålla freden och göra de vita till lags, flyttade till ett nytt hem vid Iowafloden på andra sidan Mississippi. Svarta Höken och hans anhängare, som hade kommit att kallas Det Brittiska Bandet på grund av sina ofta förekommande resor till Fort Malden i Kanada, vägrade ihärdigt att överge sina hemtrakter. När de våren 1829 återkom till Saukenuk efter vinterjakten, fann de att vita nybyggare hade ockuperat en del av deras hyddor. Men indianerna flyttade in i de hyddor, som nybyggarna lämnat tomma, och indianer och vita lyckades, trots många dispyter, bo tillsammans i Saukenuk. Och när Svarta Höken ledde sitt band iväg på nästa vinterjakt, lovade han att återkomma till våren.

Han höll sitt ord. Denna gång, emellertid, beordrade guvernör John Reynolds milis och militär till Saukenuk för att avvisa Svarta Höken och hans 300 krigare med familjer. General Gaines fick kommandot. Krig syntes oundvikligt. Men när trupperna kom fram till Saukenuk 26 juni, fann de byn övergiven. Svarta Höken och hans följe hade flytt över Mississippi under natten. Fyra dagar senare dök Svarta Höken upp med en grupp av sina krigare under parlamentärflagg. De skrev under på sin kapitulation. Villkoren var: Det brittiska bandet fick aldrig återvända till Saukenuk, de måste underordna sig Keokuk, de måste upphöra med sina kontakter med engelsmännen och de måste tillåta byggandet av vägar över sitt land i Iowa. Med detta verkade det som att krig hade undvikits.

Ändå, visade det sig att en väpnad konflikt var oundviklig. Svarta Hökens stöd hos saukerna och andra stammar växte sig allt starkare. Bland annat vände sig foxindianerna till Svarta Höken för hjälp och stöd och beslöt att ansluta sig till det brittiska bandet. Den federala regeringen

hade nämligen bestämt, att foxerna skulle straffas, eftersom de anfallit ett menomineeläger efter det att menomineerna dödat flera foxhövdingar. Tillika började White Cloud, också kallad winnebagoprofeten, mana till motstånd mot de vita bland winnebago-, kickapoo- och potawotomiindianer. Han förordade, att de skulle sluta upp bakom Svarta Höken.

När hans styrka vuxit till 600 krigare och hopp fanns att ännu fler skulle ansluta sig, beslöt Svarta Höken att gå över Mississippi och återvända till Saukenuk för ytterligare en vårsådd.

När nyheten om detta nådde de vita, utrustades en arme bestående av federala trupper under general Atkinson och statsmilis under general Whiteside. I dessa trupper tjänstgjorde ett antal personer, som snart skulle bli celebriteter: Överste Zackary Taylor, kapten Abraham Lincoln och löjtnant Jefferson Davies, vilka alla skulle bli presidenter, den sistnämnde för Amerikas

Bild 72 staty över Black Hawk, utanför Hauberg Indian Museum

Konfedererade Stater. Med var också den kände nybyggaren och spejaren Daniel Boones son Nat.

Svarta höken och hans följeslagare flydde från Saukenuk och begav sig till profeten White Clouds by. Här fick de dock inte det stöd de förväntat sig och fortsatte därför tillsammans med profeten uppför Rockfloden mot potawatomidlandet.

Stillmans Run

En förtrupp kavalleri under befäl av Major Isiah Stillman skickades efter dem. Svarta Höken misslyckades med att få fullt stöd av pottawatomiiindianerna och beslöt sig därför för att förhandla med de vita. Han befann sig strax utanför sin by tillsammans med 40 krigare, när Stillmans trupp närmade sig. Det var den 14:e maj. Han skickade iväg tre krigare under parlamentärflagg för att åstadkomma ett möte med Stillman. En grupp på fem krigare skickades också iväg för att iaktta och rapportera. Soldaterna var ivriga att få komma i strid och attackerade båda grupperna trots parlamentärflaggan. Tre krigare dödades. De övriga lyckades fly och varna Svarta Höken. Han förstod nu, att det inte fanns någon chans att undvika strid och beslöt sig för att lösa situationen med våld. Till sin egen förvåning lyckades hans 40 krigare inte bara stoppa Stillmans anfall utan dessutom jaga den mycket större vita styrkan på flykten. De 275 milismännen fick panik, kastade sina vapen och flydde besinningslöst tillbaka till Whitesides läger vid Dixon Ferry. Den här träffningen har kommit att kallas för "Stillmans run". Efter väl förrättat värv drog sig Svarta Höken med sitt band bestående av män, kvinnor och barn norrut in i södra Wisconsin.

Apple River Fort

Uppmuntrade av Svarta Hökens seger började andra indianband, förutom sauk-och foxindianer även potawatomi-, winnebago-, och kickapooindianer, att överfalla nybyggen och gruvläger. Den 9:e juni dök en grupp indianer upp vid Apple River Fort och stal 14 hästar som gick på bete utanför palissaderna. Ett par dagar senare ägde en annan liknande räd rum. Ingen blev skadad, men flera nybyggen plundrades och rädslan och oron bland de vita ökade. Kapten James Stephenson med ett dussin män från Galena skyndade till undsättning. När de nådde Apple River Fort, fick han förstärkning med ytterligare några män och fortsatte österut. De hann snart ifatt indianerna, vilka sökte skydd i en tät snårskog. Här hade man inte mycket nytta av sina skjutvapen, så de vita gick till anfall med bajonetter och slaktarknivar. De vita drog sig snart tillbaka, eftersom det visade sig att indianerna var flera än de räknat med. De lyckades återerövra de flesta av de stulna hästarna och kapten Stephenson konstaterade, att "vi dödade fem eller sex av de förbannade skurkarna och förlorade själv tre av våra män." Den eftermiddagen återvände de till Galena och svängde indianskalperna, de tagit i triumf. Den här expeditionen hade varit lyckad, men den hade ingen inverkan på de indianska räderna i området. Indianerna verkade kunna utföra sina plundringståg var och när de så önskade.

Ungefär vid den här tiden var Svarta Höken med 200 krigare på väg västerut från sitt läger vid Turtle Creek vid gränsen mellan Illinois och Wisconsin. Svarta höken beslöt, att han skulle anfälla fortet vid Apple River, efter att han en natt haft en dröm, i vilken han sade sig ha fått ett budskap av högre makter att göra så.

När de kom fram till närheten av fortet, gömde de sig bland träden. Det var den 24:e juni. Snart dök fyra ridande män upp på väg till fortet. De var utsända av överst Stroud i Galena. De var Frederick Dixon, George Harkleroad, Edmund Welch och en ung man vid namn Kirkpatrick. De var på väg till general Atkinsons högkvarter vid Illinoisfloden och stannade här för att intaga förfriskningar och vila hästarna. När de åter lämnade fortet, kom de bara ett par hundra meter, innan de blev beskjutna, samtidigt som indianernas stridstjut skallade. Edmund Welch föll skadad ur sadeln, men Dixon red med fara för sitt eget liv till hans undsättning. Han drog upp honom på sin egen häst och red tillbaka mot fortet, medan han skrek ut varningar till de vita som befann sig utanför palissaderna. Nästan alla kvinnorna och barnen var sysselsatta med att plocka bär längs floden och begav sig skyndsamt mot fortet. Alla lyckades nått och jämt att sätta sig i säkerhet, innan indianerna strömmade till från alla håll. Den försvarande styrkan i fortet bestod endast av 25 milismän under kapten Clark Stone.

Först var kvinnorna och barnen fullständigt panikslagna. Men en kvinna vid namn Elisabeth Armstrong tog kontroll över situationen. Hon höll ett ljungande brandtal, i vilket hon talade om för alla, att det var värre än dårskap att ge efter för rädslan. Resultatet blev, att alla samlade sig och deltog i försvaret på det sätt de kunde, genom att t.ex. tillverka kulor och ladda musköter.

Under anfallet blev bara en försvarare, George Harkleroad, dödad och en blev sårad. Attacken fortsatte i ungefär tre kvarts timme. Eldgivningen var intensiv från båda sidor och den varma sommarluften var full av krutrök. Svarta Höken insåg, att det skulle bli svårt att komma åt de vita i fortet med mindre än han stack det ibrand. Men eldskenet och röken från en så stor brand skulle synas till Galena och soldater därifrån skulle snart skynda till undsättning. Därför avbröt de attacken och nöjde de sig med att stjäla den mat och den boskap, som de kunde komma åt utanför palissaderna.

Efter mörkrets inbrott lyckades Kirkpatrick smyga sig ut och bege sig till Galena med rapport om vad som hänt vid Apple River Fort.

På väg tillbaka till huvudlägret anföll Svarta Hökens krigare en milisstyrka under major John Dement vid Kellogs Grove. De dödade fem av Dements män, sårade tre samt dödade 50 av hans hästar.

Efter att inledningsvis haft motgångar, omgrupperade amerikanerna. President Andrew Jackson gav general Winfield Scott det övergripande befälet. Scott utrustade en stor arme i Chicago, samtidigt som Atkinsons armé förstärktes och man uppbyggde en milisstyrka under överste Henry Dodge i Wisconsin.

Månaderna juni och juli var mycket besvärliga för de krigande parterna. När Atkinsons trupper förföljde indianerna norrut, fastnade de bokstavligen i träskmarkerna vid Rockflodens källor. En koleraepidemi härjade bland Scotts trupper i Chicago, medan Svarta Hökens band led av hunger och utmattning i vildmarken.

Wisconsin Heights

Den 21:e juli lyckades en kombinerad styrka av milis och reguljära soldater hinna ifatt Svarta Hökens band vid Wisconsinfloden. Efter en våldsam strid lyckades indianerna hejda de vitas framryckning. När det blev mörkt slog trupperna läger för att vila. Förföljarna var trötta och dyblöta efter en hel dags ihållande regn. Indianerna däremot lyckades under natten ta sig över floden på i all hast tillverkade provisoriska flytetyg. Även om indianerna lyckades komma undan led de svåra förluster. Man räknar med att 70 indianer fick sätta livet till. En del av dessa stupade i striden. Andra drucknade, när de tog sig över floden. Bara en vit soldat fick sätta livet till.

Morgonen efter försökte saukerna ta kontakt med de vita. Napope, en av hövdingarna ropade över floden på winnebagospråket. Han beskrev sitt folks situation och bad om tillstånd att i fred få återvända västerut och ta sig över Mississippi. Men antingen fanns ingen av milisens winnebagospejare där för att översätta eller ville man inte förstå utan hellre fotsätta striderna.

Svarta Höken hade hoppats att kunna ta sig nedför Wisconsin och Mississippi till Keokuks by, där han hoppades, att hans folk skulle få bosätta sig i fred. Men på grund av att förföljarna förmodligen skulle genomskåda dessa planer, beslöt han att de skulle ta sig över land mot nordväst och ta sig över Mississippi längre norrut. En del indianer var dock i så dåligt skick att de inte orkade följa med på den relativt långa marschen. De försökte istället ta sig nedför Wisconsin floden på sina provisoriska flytetyg. Många av dem drucknade eller dödades av winnebagos- och menomineeindianer, som stred på de vitas sida.

Bad Axe

Efter striden vid Wisconsin Heights hade huvuddelen av det engelska bandet flytt mot nordväst mot Mississippi. Det bestod nu bara av ca 450 män, kvinnor och barn, efter att som mest varit ca 3 gånger flera. De flesta av winnebagos- och pottawatomindianerna hade lämnat dem och återvänt till sina byar i takt med att motgångarna hopade sig. Många hade dött av svält och utmattning under de snabba förflyttningarna, särskilt då de som var äldre och svagare. Andra hade helt enkelt inte orkat följa med eller stupat i striderna. De svältande och i trasor klädda

brittiska bandet nådde Mississippi vid dess sammanflöde med Bad Axefloden den 1:e augusti. När de var sysselsatta med att tillverka kanoter och flottar för att ta sig över, sågs ångbåten "Warrior" komma nedför floden norrifrån. Ombord fanns ett 20-tal soldater under befäl av löjtnant Kingsbury och båten var dessutom utrustad med en kanon. Kingsbury hade för övrigt varit på ett uppdrag, som bestod i att få siouxerna i hövdingen Wabashaws by göra slut på de sauker, som lyckades ta sig över Mississippi.

Saukerna blev klart störda och oroliga, när de fick se "Warrior", men Svarta Höken sa till sina krigare att inte öppna eld. Han kände kaptenen, kapten Joseph Throckmorton och han ämnade gå ombord och överlämna sig för att på så sätt kanske rädda livet på kvinnor och barn. När båten kom närmare, tog han en bit vitt tyg och fäste vid en käpp, som han svängde som en parlamentärflagg. Han bad krigarna lägga ned sina vapen och bad kvinnor och barn att gömma sig bland träden. Han ropade högt: "Jag är Svarta Höken. Jag vill komma ombord och skaka hand med er." Till kvinnorna sa han: "Spring inte. Jag skall rädda er och barnen genom att gå ombord och överlämna mig".

Throckmorton berättade vid ett senare tillfälle, att när de seglade nedför floden efter att ha besökt Wabashaws siouxby längre upp, fick de plötsligt se en stor grupp indianer på östra flodstranden. De befann sig ca 2 miles nedanför Bad Axeflodens utlopp i Mississippi. När de närmade sig, visade indianerna en vit flagga. Han förstod att indianerna tillhörde Svarta Hökens band. Men trots den vita flaggan var Throckmorton misstänksam. I själva verket såg han den vita flaggan som ett trick för att lura dem i en fälla. Han kastade ankar och ropade till indianerna att skicka ut någon med båt för att förhandla. Men de hade ingen båt, så ingen kunde komma ut till ångbåten. Throckmorton antog att hans inbjudan förkastats och efter att väntat ca 15 minuter, lät han öppna eld med kanonen och musköterna. Indianerna besvarade elden. Striden varade en timme. Därefter, eftersom det började bli mörkt och "Warrior" började få slut på bränsle, lättade Throckmorton ankar och stävade nedför floden mot Prairie du Chien.

Återigen hade Svarta Höken försökt att förhandla. Och återigen ignorerade de vita parlamentärflaggan och öppnade eld. I striden som följde förlorade indianerna 23 krigare. Efter striden försökte Svarta Höken övertala sina medföljare att följa med honom norrut till ojibwalandet, i stället för att försöka sig på att korsa floden igen. Endast 50 medlemmar av det brittiska bandet beslutade sig för att följa honom, en av dem var White Cloud, profeten.

En del av saukerna lyckades ta sig över floden innan det blev mörkt. Men de flesta stannade kvar på den östra stranden för att invänta nästa morgon. Samtidigt hade general Atkinsons styrka på 1300 soldater och frivilliga slagit läger ca 10 miles därifrån. De hade ingen aning om att de var så nära fienden. Reveljen nästa morgon gick kl. 2. Det var den 3:e augusti och man fortsatte marschen västerut mot Mississippi. Omkring en timme efter soluppgången stötte en spaningsgrupp ledd av kapten Joseph Dickson på indianer. Det var saukernas spejare, som skulle hålla utkik efter och skydda mot efterföljande soldater. Atkinson organiserade nu sina styrkor, som ryckte fram mot floden. Snart fick de se Mississippi framför sig. En tät dimma hängde över floden. Klockan var nu ca 8 på morgonen den 3:e augusti. Saukernas krigare försökte att leda bort soldaterna från kvinnorna och barnen genom att stridande retirera norrut, men soldaterna upptäckte det stora indianspåret, som ledde rakt mot Mississippi. Atkinson delade då upp sina trupper och lät en avdelning följa huvudspåret och en annan dra sig uppför floden för att hindra indianerna att komma undan den vägen.

De indianer, som stannat kvar på den östra flodstranden, hade just börjat förbereda sig för att ta sig över floden. Panik utbröt. Indianerna var nu fångade mellan de vita soldaterna och floden. Till yttermera visso kom nu också ångbåten "Warrior" tillbaka efter att ha skaffat mer bränsle. En del tillverkade flottor i all hast, medan andra gjorde sitt bästa för att gömma sig. Andra åter kastade sig i floden för att undkomma. Många drunknade.

Soldaterna tog sig med visst besvär nedför en kraftig sluttning mot flodbanken gick omedelbart till anfall. Indianerna kämpade desperat men drevs obönhörligt tillbaka. Motståndet ebbade sakta ut och det som nu följde blev en fruktansvärd massaker. Soldaterna dödade män, kvinnor och barn urskilningslöst. Många sköts medan de desperat försökte simma över. Andra, som lyckats nå några öar mitt i floden, bombarderades med spränggranater eller sköts ner av soldater ombord på "Warrior". Det finns många berättelser om den grymhet de vita visade vid

Bad Axe. En kvinna lär ha skjutits ihjäl av kapten Dickson, när hon fallit på knä framför honom och bad för sitt liv. En annan dödades, när hon kom fram från sitt gömställe och höll upp sitt barn. Även små barn, som absolut inte kunde utgöra något som helst hot, sköts ihjäl skoningslöst. En kvinna band fast sin baby vid en stor barkbit och sköt ut den i flodens strömfåra för att på så vis kunna rädda dess liv. En av de frivilliga, John House, fick emellertid syn på det hela och sköt ihjäl det lilla barnet. Han lär efteråt ha sagt: "Döda gnetterna, så får du inga löss". Ett liknande uttryck användes för övrigt av överste Chivington före "Sand Creek massakern". Många skalper togs av framför allt de frivilliga. De ville föra med sig hem bevis på sitt mod i striden mot de hatade vildarna. En del skar också två parallella snitt längs ryggen på de dödade indianerna och slet av en lång hudremsa, för att användas till att vässa rakknivar med. Ohyggligheterna pågick under större delen av dagen. Förmodligen dödades 300 indianer vid Bad Axemassakern. Den officiella siffran anger bara 150, men då har man inte räknat med alla dem, som dödades i floden och vars kroppar fördes bort av vattenmassorna. 40 fångar togs, alla kvinnor och barn. De vita förlusterna uppgick till fem döda och nitton sårade.

Trots allt lyckades förmodligen ca 200 av Svarta Hökens band, varav ca 80 krigare, ta sig levande över till västra sidan av Mississippi. De flydde så snabbt de kunde västerut in i Iowa. De visste, att siouxerna var ute efter dem. Efter ca en vecka kom siouxerna ifatt de flyende, överföll deras läger och dödade de flesta av dem. Det var inte många, som kom undan.

Symbolismen i tragedin är bara alltför tydlig. Här, i det sista slaget (om man nu kan kalla det för slag) om de "Gamla Nordväststaterna" slaktades indianer skoningsöst, när de försökte fly över det som skulle komma att bilda den nya gränslinjen mellan indianer och vita. Samtidigt som detta hände pågick den s.k. "Trail of Tears" i södern, när flera sydliga stammar tvångsflyttades från sina gamla hemtrakter till nya hem väster om Mississippi.

Epilog

Svarta Höken med sitt sällskap, som flytt norrut på kvällen innan Atkinsons trupper hann ifatt saukerna, sökte skydd hos winnebagoindianerna. Men redan efter några veckor kapitulerade han till de vita vid Prairie du Chien. Han sattes i fängelse vid fort Armstrong, nära sitt älskade Saukenuk. Efter en tid skickades han till Washington. Därefter sändes han ut på turné till ett antal städer i östra USA och visades upp som krigstrofé.

Svarta Höken dog, bitter och deprimerad 1838. Följande år vandaliserades hans grav. Hans huvud grävdes upp och förevisades i ett tält av ett kringresande teatersällskap.

Keokuk sålde nästan allt land, som blivit tilldelat saukerna i Iowa. Därefter flyttade han som en rik man till Kansas, där han dog 1848. Förenta Staterna, som haft så stor nytta av hans vänskap, förärade honom med en staty. Den står i en park i den lilla staden Keokuk, som fått sitt namn efter hövdingen. Det skulle ta många år innan Svarta Höken erkändes som saukernas store hövding och verkliga hjälte.

Källor:

Karl Waldman: Atlas of the north american indian.

Kerry E. Trask: Black Hawk, the battle for the heart of America.

James Lewis: The Black Hawk War of 1832

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

JOSEPH BRANT / Hans-Olof Ohlsson

Joseph Brant, "Thayaendanega", föddes 1742 i Ohio. Det var vanligt att irokesiska familjer gjorde längre jaktturet till de jungfruliga skogarna vid Ohiofloden. En del familjer stannade där flera år i följd, och en del bosatte sig där permanent. Dessa blev senare kända som Mingos. Irokesernas hemtrakter låg ju annars i det som idag kallas New York State. Josephs far hette Nickus Brant, och han var Josephs mors andre make. Joseph var redan född, när denna förbindelse etablerades. Ett rykte gjorde gällande, att hans majestäts ombud för indianska angelägenheter, sir William Johnson, skulle ha varit fader. Detta förefaller inte orimligt, då det sägs att William Johnson skaffade sig mellan hundra och sjuhundra utomäktenskapliga barn med

Bild 73 Joseph Brant

indianska kvinnor under sina besök i irokesbyarna. Josephs syster Molly, född 1737, gifte sig sedermera med sir William Johnson.

Familjen Brant återvände 1750 från Ohio till Mohawkdalen och sin hemby Canajoharie med sina två barn, Joseph och hans sex år äldre syster Molly, som också var född i Ohio. Canajoharie bestod av välbyggda hus, där invånarna levde som jordbrukare, men också gjorde tillfälliga jaktexpeditioner. Här lärde sig Joseph att jaga och fiska och annat som förväntades att indianska män skall kunna. Under en militärintspektion i Canajoharie 1753 fick sir William Johnson syn på Josephs syster Molly och blev omedelbart så betagen i hennes skönhet, att han redan samma dag tog henne med till sitt hus, det s.k. Fort Johnson. Hon blev hans tredje hustru och de levde lyckliga tillsammans till den dag han avled. Genom sir Williams tillgivenhet för Molly upptogs Joseph

Brant som familjemedlem hos honom och hans tre vita barn. Det blev en stor omvälvning för honom att få bo i ett fint stenhus med mahognymöbler och äta på porlinstallrikar med silverbestick. Här lärde han sig också hjälpligt att förstå och tala det engelska språket.

1755, vid 13 års ålder, var Brant för första gången engagerad i strid mot fransmännen. Han följde med de irokeser, som tjänstgjorde som engelska stödtrupper åt sir William Johnson i slaget vid Lake George. Han var också en av de mohawkspejare, som ledde engelska soldater och nybyggare i deras anfall mot Fort Frontenac i Canada.

Brant blev vän med William av Canajoharie, som var son till sir William Johnson och en mohawkkvinna. Sir William skickade dem båda till Moor Charity School i Lebanon, Connecticut. Här lärde sig unga indianer bl. a. att översätta grekiska till engelska och engelska till sitt eget modersmål. Samuel Kirkland, som senare blev presbyteriansk präst och arbetade bland oneidaindianerna, studerade också vid skolan. Brant lärde Kirkland mohawkspråket och han i sin tur hjälpte Brant med engelskan. Rektorn för skolan, Eleazar Wheelock, grundade sedermera det berömda högre lärosätet för indianer, Dartmouth College.

1759 lämnade både Brant och William av Canajoharie skolan för att slåss med engelsmännen vid Niagara. Med hjälp av irokeserna lyckades sir William besegra fransmännen och erövra Fort Niagara. 1763 slutade sjuårskriget mellan England och Frankrike och fred slöts i Paris. Genom fredsfördraget avträdde Frankrike Kanada till England. Joseph Brant fortsatte att utbildas och kom att tjänstgöra som rådgivare åt sir William. Han gick också med i engelska statskyrkan och medverkade vid översättningen av nya testamentet till mohawkspråket.

Många indianer, som varit fransmännens allierade, kände sig oroliga, när så stora landområden i Amerika övertogs av engelsmännen. Ottawahövdingen Pontiac försökte ena indianerna mot engelsmännen. De flesta indianer hyste sympatier för fransmännen och Pontiac hyste ett visst hopp att fransmännen på nytt skulle gripa till vapen för att bistå indianerna i deras kamp mot engelsmännen. Senecaerna, som var den talrikaste irokesstammen, hade också anslutit sig till Pontiac. Även cayugerna och onongagera övervägde att ansluta sig till upproret, men valde att ställa upp på engelsmännens sida tack vare sir Williams och Joseph Brants inflytande. Joseph själv tvekade inte att ställa sig i spetsen för sina mohawkkrigare för att bistå engelsmännen. Han deltog i en expedition ledd av Andrew Montour som anföll några byar vid Susquehannafloren, vars invånare ställt sig på Pontiacs sida. Byarna förstördes och ett stort antal fångar togs. Bl. a. genom skicklig diplomati från sir Williams sida kapitulerade Pontiac så småningom och kriget kunde bringas till ett slut. Sir Williams stärkte sin auktoritet hos indianerna, men många äldre indianer kunde aldrig helt förlåta Joseph Brant, att han kämpat mot Pontiac i dennes försök att stoppa den vita invasionen av indianernas land.

Joseph återvände till sin hemby. Han gifte sig med Christine, dotter till en oneidahövding och fick två barn med henne, Isac och Christiana. Han byggde ett hus för pengar, som han ärvt efter Hendrick, hövdingen som hade stupat vid Lake George. Han träffade också kyrkoherde John Stuart, som han hjälpte att översätta apostlagärningarna och Luthers katekes till mohawkspråket.

Christine drabbades av tuberkulos och dog 1771. 1773 gifte Joseph om sig med Christines syster Susanna, som dog två år senare, också hon i tuberkulos.

Sir William och Molly hade flyttat till det nybyggda och befästa Johnson Hall, några mil nordväst om Fort Johnson. Längre österut hände saker, som snart skulle leda till koloniernas revolution mot moderlandet England. Sir William fick brev från konungen, där han uppmanades att försäkra sig om de sex nationernas lojalitet mot England. Snarast inbjöd sir William dessa till en konferens. Stående på trappan till Johnson Hall talade han till indianerna, som samlats på gårdsplanen. Han berättade för dem om den förestående konflikten och uppmanade dem att vara trogna mot den engelska kungen. Dagen var varm och plötsligt drabbades sir William av värmeslag. Han dog dagen därpå den 11 juli 1774. Hans son John ärvde titel och rikedomar. Hans brorson Guy Johnson, som var gift med hans ena dotter, övertog hans befattning som chef över avdelningen för indianska ärenden. Men varken John eller Guy hade de personliga egenskaper, som gjort sir William så populär bland indianerna. Emellertid hade Molly och hennes bror Joseph fortfarande stort inflytande över irokeserna.

Nästa år bröt kriget ut. Den mer bemedlade delen av befolkningen ställde sig på engelsmännens sida, medan gemene man anslöt sig till revolutionärerna. John och Guy Johnson tvingades lämna sina hem och begav sig till Montreal tillsammans med Joseph Brant och ytterligare ett antal prominenta irokeshövdingar. Joseph följde med Guy Johnson till England, där han blev kungligt mottagen och gjorde ett starkt intryck på engelsmännen. Han fick sitt porträtt målat och blev invald i frimurarlogen Falcon Lodge. Han förhandlade med myndigheterna om indianska landrättigheter i framtiden i utbyte mot en militär allians i dagsläget.

Väl hemma i Amerika igen, gjorde Joseph sitt bästa för att övertala irokeserna att ansluta sig till engelsmännen. De sex nationerna höll en rådplägning med officerare från brittiska indiandepartementet i Oswego 1777. De flesta indianerna stödde britterna, men Oneiderna och Tuscarorerna förhöll sig antingen neutrala eller stödde rebellerna. Denna splittring försvagade irokesförbundet och rådselden i Onondaga släcktes.

Under de följande åren kämpade indianerna mot rebellerna från Hudsonfloden till Ohiofloden. Stora vita bosättningsområden ödelades. Indianerna gjorde snabba raider mot nybyggarna och satte eld på skördar och byggnader. Många tragedier utspelades, när hela familjer utplånades. Dessa raider understöddes ofta av brittiska officerare och soldater. Men rebellerna kunde vara lika brutala, när tillfälle gavs.

Joseph Brant visade dock emellanåt en del humanitära drag. När bosättningen Springfield, norr om Otsego sjön, överfölls, flydde en del av de vita försvararna i panik och lämnade kvinnor och barn åt sitt öde. Brant såg till att alla kvinnor och barn samlades i ett hus, medan han lät bränna de övriga byggnaderna. Han sade: ”Jag för inte krig mot kvinnor och barn.”

Slaget vid Oriskany

General John Burgoyne, överbefälhavare över de kungliga styrkorna i Kanada inledde 1777 en omfattande invasion av New York. För att erövra Fort Stanwix i Mohawkdalen avdelades 1500 man under general Barry St Leger. Här ingick också Mohawker och Senecaer, ledda av Joseph Brant. Kolonisterna i Mohawkdalen nåddes snart av nyheten, att Fort Stanwix svävade i fara och för att undsätta fortet lät general Herkimer sammankalla en milishär om drygt 1000 man. I början av augusti var man redo att tåga till Fort Stanwix's undsättning. Joseph Brant fick genom sina spejare reda på detta och han och St Leger beslutade i samförstånd att försöka hindra milishären, innan den nådde fortet. Joseph Brant fick uppdraget i samarbete med en avdelning ur det kungalojala regementet ”Gröna Amerikanerna” under major Watts och John Butlers engelsktrogna amerikanska skogslöpare. Styrkan utgjordes av ca 400 indianer och 100 vita skogslöpare.

Mohawkhövdingen gillrade tillsammans med senecahövdingarna Cornplanter och Sayenqueraghta 6 augusti ett bakhåll i en trång ravin vid Oriskany Creek. Ovetande om all fara marscherade milishären, i vilken ingick en avdelning Oneidaindianer, rakt in i fällan. Till Brants stora besvikelse hade dock några av hans indianer druckit sig berusade under väntetiden och öppnat eld i förtid, vilket fick till följd att den del av milisstyrkan, som inte kommit in i ravinen, kunde fly. Många av dem blev dock dödade av förföljande indianer. Två tredjedelar av Herkimers kolonn hade kommit in i ravinen och var ett hjälplöst mål för de indianska skyttarna. Många milisofficerare stupade. Herkimers vita häst blev skjuten under honom och han blev själv svårt sårad i ena benet, så svårt att han dog 10 dagar efter striden. De som var inneslutna i ravinen kämpade desperat man mot man med de anfallande irokeserna. Det handlade om närstrid med tomahawker och knivar som vapen. Herkimer själv befann sig på västra sluttningen sittande lutad mot ett träd med sitt sårade ben rätt ut. Bredvid sig hade han sitt svärd, beredd att försvara sig, medan han ropade ut sina kommandon. Genom sitt lugn ingöt han mod hos sina soldater.

Men trots att de var överlägsna i antal, var kolonisterna illa ute. De hade fullständigt överraskats av bakhållet och deras position nere i ravinen gjorde, att deras manöverutrymme var synnerligen begränsat och de utgjorde lätta mål för de anfallandes kulor, tomahawker och knivar. Deras läge var synnerligen kritiskt, då ett mycket häftigt åskväder utbröt. Regnet gjorde, att krutet blev vått och bågarna blev obrukbara. Mörkret gjorde, att det blev svårt att skilja mellan vän och fiende och att fortsätta strida blev i princip omöjligt. Herkimer utnyttjade pausen i stridigheterna till att ta hand om sina sårade och omgruppera till en svårforcerad höjd. Efter att ovädret dragit bort fortsatte striderna. Snart hördes emellertid skottlossning från Fort Stanwix och överste Butler och major Watts med sina styrkor drog sig ur striden för att skynda

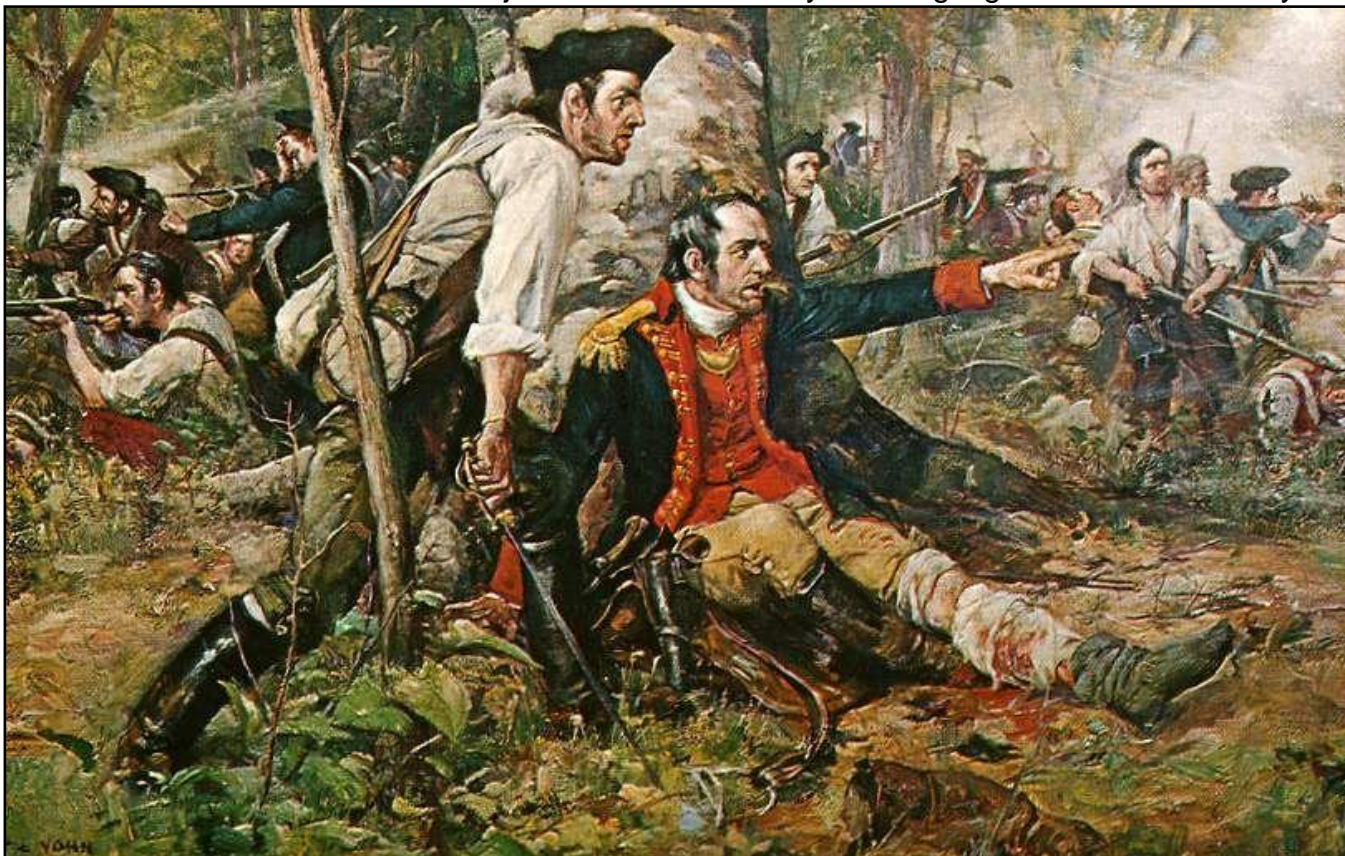

Bild 74 den sårade general Herkimer i slaget vid Oriskany

mot fortet. De trodde att St Leger behövde hjälp. Detta fick till följd, att Brants indianer blev kraftigt underlägsna de nu välförskansade kolonisterna och Brant hade inget annat att göra än att avbryta anfallet och dra tillbaka sina indianska styrkor.

En undsättningstrupp på 250 man hade skickats ut från fortet och träffade på baslägret för gränsjägarna och Brants indianer. Lägret plundrades på sina militära förråd och indianernas ägodelar. Emellertid var det otänkbart för Herkimer att nu undsätta Fort Stanwix. Han hade förlorat hälften av sina män i döda och sårade. Även lojalisterna hade lidit stora förluster. Detta

slag räknas som det blodigaste under revolutionskriget. Ca 600 man anses ha dödats här, dubbelt så många revolutionärer som lojalister. Det är svårt att säga vilken sida som stod som vinnare. Lojalisterna hävdade, att de var vinnare, eftersom de stoppat Herkimer i hans försök att undsätta Fort Stanwix. Men revolutionärerna var kvar på slagfältet, när Brants indianer drog sig tillbaka, även om de senare var tvungna att retirera på grund av sina stora förluster i döda och skadade.

Joseph Brant var missnöjd med att St Leger inte försvarat indianernas basläger samt att han inte förföljde Herkimer in i Mohawkdalen, vilket Brant förgäves försökte övertala honom till. Indiankrigarna var missnöjda med, att de blivit bestulna på sina ägodelar, då baslägret plundrades, men framför allt eftersom de fått ta den värsta stöten i slaget. De indianska förlusterna överträffade vida de vitas.

Cherry Valley

Året efter Oriskanyslaget ledde Joseph Brant en serie överfall mot nybyggarna i Mohawk Valley. Ingen onödig grymhet förekom mot fångar, men hus och uthus brändes ned. Som motaktion företog amerikanerna ett krigståg mot Unadilla, där Brant indianstyrkor hade sitt läger. Emellertid upptäckte indianernas spejare amerikanerna långt innan de nådde fram och Brant drog sig undan för att därefter dra sig tillbaka mot Niagara och gå i vinterläger. På vägen mötte de Walter Butler med en lojaliststyrka, som var utsänd för att anfälla amerikanska nybyggen och det koloniala fästet Fort Alden. Motvilligt lät sig Brant övertalas att ansluta sina styrkor till dem. Fort Alden utgjorde ett hinder för lojalisterna i deras planer att invadera Mohawkdalen söderifrån. Befälhavaren överste Ischabod Alden hade fått underrättelse om, att en attack var förestående och hade dessutom fått förstärkningar från Albany bestående av 200 man. Nybyggarna i Cherry Valley önskade inför detta hot flytta in i fortet, som för övrigt bestod av kyrkan i byn, som förstärkts och försetts med palissader. Men överste Alden ville inte ta emot dem och sade, att det var ett tomt hot och att indianerna inte skulle anfälla så sent på året. För att bevisa detta beslöt han att tillbringa natten till den 10 november utanför fortet tillsammans med sin stab. Han själv och löjtnant Stacy hyste in sig hos en mr Wells, som f.ö. var bekant med både Butler och Brant. Irokeserna anföll Wells hus medan Butler avancerade mot fortet. Överste Alden dödades med en tomahawk och skalperades. Löjtnant Stacy togs till fånga. Alla soldater och all milis utanför fortet dödades eller togs tillfånga.

Garnisonen i fortet lyckades med nöd och näppe stänga portarna innan Butlers styrka nådde fram. Butler gjorde flera försök att ta fortet, men misslyckades. Indianerna, som inte gillade att anfälla befästningar, blev otåliga. De sökte revansch för dem, som dödats vid Oriskany och för de byar och förråd vid Unadilla, som förstörts samma vår året efter slaget vid Oriskany. De attackerade nybyggarhemmen och samlade skalper systematiskt. 31 civila fick sätta livet till, bland dem kvinnor och barn. 40 män och 135 kvinnor och barn togs som fångar.

Dagen efter de anfallande styrkorna lämnat Cherry Valley, frigav Brant de fångna kvinnorna och barnen och skickade dem med eskort tillbaks till fortet.

1779 bestämde sig amerikanerna för att slå tillbaka och försöka krossa irokesnationens styrka med en militär invasion av deras land. Befälet fick general John Sullivan. Med drygt 4000 man ryckte Sullivan in i irokeslandet med order om att om möjligt ödelägga alla byar och odlingar. Invasionsarmén mötte sitt enda egentliga motstånd vid Newtown, där de möttes av en blandad styrka irokeser och engelsktrogna om 1200 man, ledda av John och Walter Butler, John och Guy Johnson samt Joseph Brant. De stred tappert hela dagen, men till slut tvingades de fly för övermakten.

Detta fälttåg utmärktes av stor grymhet från båda sidor. Indianerna tillfångatog och torterade sina motståndare. Över 40 indianbyar lades i ruiner och invånarna drevs i landsflykt. Bördiga våldslade fält förstördes.

De närmaste åren kännetecknades av, att båda sidor ägnade sig åt plundringar och attacker mot motståndarsidans sympatisörer, boplatser och anläggningar. Detta resulterade i en nästan total förstörelse av Mohawkdalens bebyggelse. Ett av de allra sista stora slagen i frihetskriget stod 25 oktober 1781 ca 800 meter väster om Johnson Hall, där Walter Butler med 1000 man soldater, lojalister och indianer drabbade samman med rebelltrupper från Tryon County. Water Butler dödades i en strid några dagar senare och hans styrka skingrades. Nu var det slut på de blodiga händelserna i Mohawkdalen, men Joseph Brant fortsatte att med sina krigare göra raider i Kentucky och väster om Detroit.

Joseph Brant hade gift om sig med en indianflicka, som hette Catherine. 1780 var han med sin hustru i Niagara, där han bevistade ett bröllop. Han blev så imponerad av ceremonin, att han gifte om sig med sin hustru enligt engelsk ritual. Vid det tillfället beskrev en besökare honom så här: Han var storvuxen och mager. Han hade pärlsmyckade mockasiner och benkläder av

blått tyg. Han bar en kort grön rock med silverrepåletter och på huvudet en liten galonförsedd rund hatt. Vid sidan bar han en silverbeslagen huggare och en filt av blått tyg hängde från hans axlar.

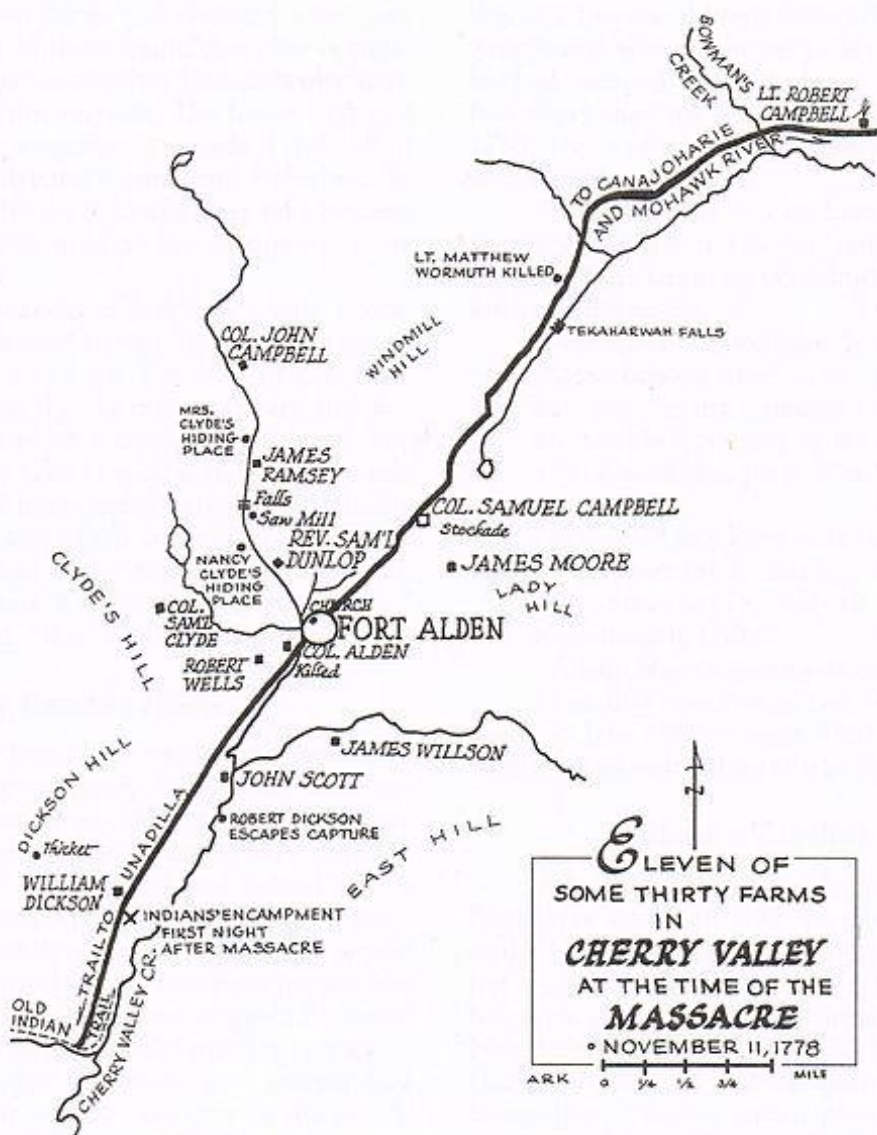
1782 slöts fred mellan England och Förenta Staterna. Förenta Staterna fick allt indianskt land ända fram till Mississippi. I fördraget nämndes inte De Sex Nationerna. Senecaerna föredrog att stanna i Förenta Staterna och erbjöd mohawkerna att slå sig ned i närheten av dem, men Brant föredrog att flytta med sitt folk till Kanada. Mohawkerna tilldelades då land vid Grand River, en mil på var sida av floden från dess källor till dess utlopp i Lake Erie. Landet var vackert och fruktbart.

För att kräva ersättning för, vad iroke-serna offrat för britternas sak, företog Brant ytterligare en resa till England. Han fick också denna gång ett stort mottagande. Han fick försäkringar av kungen George III att hans folk skulle få gottgörelse.

En dråplig incident ägde rum under en maskeradbal. Brant hade målat sitt ansikte. En turkisk diplomat trodde att han bar mask och grep tag i hans näsa. Brant insåg det lustiga, slet sin tomahawk ur bältet och svingade den över turkens huvud, medan han upphävde mohawkernas stridstjut. Turken

darrade av skräck och gästerna flydde i panik, men balen kunde fortsätta, när det blev klart att det hela var ett skämt.

Reservatet vid Grand River var inte tillräckligt stort, för att indianerna skulle kunna fortsätta sitt traditionella levnadssätt med delvis jordbruk och delvis jakt. För jordbruk var det emellertid mer än tillräckligt. Därför arrenderades en del mark ut till vita bönder. På så sätt fick man råd att köpa verktyg och redskap. Detta hade också den fördelen, att de vita bönderna kunde lära sina indianska grannar att bruka jorden på den vite mannens sätt. Många vita slog sig ned

From a map drawn by the Reverend H.V. Swinnerton, 1877.
Lyman Draper Manuscripts. State Historical Society of Wisconsin.

Bild 75 kartbild över striden i Cherry Valley

kring mohawkbyn Brants Ford, där senare staden Brantford skulle byggas. Indianerna avträdde i samband med detta 600 tunnland.

Brant skaffade sig ett hus vid Grand River. Han hade det ganska bra. För sina tjänster under kriget fick han en halv kaptenslön plus diverse andra bidrag. Han fick också ersättning för de landområden han förlorat i Mohawkdalen.

I Kingston hade Joseph och hans syster Molly var sitt hus. Av myndigheterna fick han också en landförläning vid Lake Ontarios sydvästra strand. Här byggde han ett stort hus i två våningar. Staden Burlington ligger idag på mark, som tillhörde familjen Brant. Joseph Brant dog 1807 i sitt hem vid Lake Ontario, 64 år gammal. Hans liv var en enastående resa. Han föddes i vildmarken i Ohio och dog som en välbärgad engelsk herreman. Han hade besökt England och engelska hovet två gånger och fått träffa personer i mycket höga samhällsställningar. Han hade hela tiden kämpat för sitt folk. Den kristna religionen låg honom mycket varmt om hjärtat och han hade översatt vissa delar av bibeln till mohawkspråket.

Joseph Brant hade 9 barn. Hans äldsta son med första hustrun Christine hette Isaac. Han dog mycket tragiskt. Han hade ett svårt temperament och tålde inte alkohol. En gång, när han var berusad, kom han i bråk med sin far och i stridens hetta råkade Joseph sära Isaac med sin kniv. Såret blev infekterat och Isaac dog efter ett par dagar. Joseph anmälde händelsen till myndigheterna och blev rannsakad inför domstol. Han frikändes, men kom personligen aldrig över denna tragiska händelse.

Josephs yngste son, John, utmärkte sig under 1812 års krig och utnämndes till kapten och ledare för De Sex Nationerna. Han bodde tillsammans med sin syster Elisabeth i faderns hus vid Lake Ontario och valdes till parlamentsledamot, men drabbades senare av kolera och dog 1832. Elisabeth gifte sig med William Johnson Kerr, dotterson till Molly Brant och sir William Johnson.

I en del äldre amerikansk litteratur framställs Joseph Brant som ett monster med många amerikanska kolonisters blod på sina händer. Andra källor åter beskriver honom helt annorlunda: en modig och skoningslös krigare, men alltid rättfram och barmhärtig mot icke stridande, kvinnor och barn. En del indianer ansåg att han svikit sin ras genom sin lojalitet mot engelsmännen, att han bar en stor skuld till att irokeserna förlorade stora landområden i New York. Bland irokeserna i Kanada däremot hyllas han fortfarande som en stor hjälte.

Källor:

Viktor Hagberg: Irokeserna och deras hövdingar
Bertil Sahlberg: Joseph Brant, Thayendanegea.
Emerson Klees: The Iroquois Confederacy, History and Legends

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

FOXWOODS CASINO / Hans-Olof Ohlsson

Foxwoods grundades 1986 som en bingohall. Casinot finansierades av Lim Goh Tong, en kines bosatt i Malaysia. Ägarna, The Mashantucket Pequot Tribe, har därefter efter hand byggt ut komplexet. Man kom tidigt överens om att betala 25% av vinsten på de enarmade banditerna till staten Connecticut, en summa som 2007 uppgick till 200 miljoner dollar om året. Men så är man också det casino i världen, som har flest enarmade banditer, 6300!

Idag är Foxwoods ett av de största speletablissemangen i världen. Hela anläggningen har en yta på 440 000 m². Spelytan är 32 000 m², dvs över 3 hektar. Det finns 2266 hotellrum, fördelade på 4 hotell.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

HÖGBYGGARNA / Hans-Olof Ohlsson

Högbyggarna är ett sammanfattande namn på de folk, som i östra Nordamerika, huvudsakligen i Mississippi- och Ohioflodernas dalgångar, byggde jordhögar av religiösa och ceremoniella skäl. Många jordhögar tjänade också som gravar och en del åter som plattformar, på vilka man byggde bostäder åt eliten i respektive samhällen. Högarna har byggts av såväl samlare och jägare som jordbrukare. Tidsmässigt spänner byggandet av högar under en period av 5000 år. Detta innebär, att man började bygga jordhögar i Nordamerika, innan man byggde pyramiderna i Egypten. Den äldsta fyndplatsen är Watson Break i Louisiana och har daterats till 3400 före Kristus.

Det fanns olika typer av högar. En del var koniska, andra hade platt topp eller en smal ås på toppen. Andra åter var formade som djur.

Det är inte helt känt vilka stammar eller folk som omfattade denna kulturyttring, men förmodligen var de förfäder till de folk, som idag lever i området. När de vita först fick se de fantastiska lämningarna efter en svunnen kultur, ville de inte tro, att det var förfäder till de dåvarande indianerna som byggt dem. Det spekulerades i stället om en försvunnen ras eller kanske till och med mer sofistikerade folk från Europa, Asien eller Mexiko/Sydamerika.

En av de största fyndplatserna är Cahokia, ruinerna efter en stad utanför St.Louis. Här finns 80 högar på ett 890 hektar stort område. Ursprungligen fanns här 120 högar. Här finns också den nu största existerande högen i Nordamerika, Monks Mound. Den är 30 m hög och har en bas på 316 x 240 meter. Man har också på toppen av högen hittat rester av en stor byggnad, som varit ca 30 m lång, 15 m bred och 15 m hög.

Staden Cahokia grundades på 700-talet och övergavs troligen i början på 1500-talet. Den hade som mest ca 40 000 invånare omkring år 1400. Först omkring 1780 passerade Philadelphia, som då var den största staden i Förenta staterna, denna befolkningssiffra.

Adena och Hopewell är namnen på ett par av de mest kända högbyggarkulturerna. De hade sitt ursprung i Ohioflodens dalgång, men spreds vidare över ett stort område, som även omfattade Mississippidalgången. Tyvärr har namnen inget med det folk eller de folk, som omfattade kulturerna, att göra. De här namnen har de fått av en arkeolog, William C. Mills, som var verksam i Ohio i början av 1900-talet. De har fått namnen efter de fyndplatser Mills ansåg bäst representerade respektive kultur. Adena var tidigast, mellan omkring 800 f. kr. och 100 e.kr. Hopewellkulturen hade sin början omkring 200 f. kr. och varade till omkring 500 e. kr. De överlappar alltså delvis varandra. Men det är egentligen inget konstigt med det. Det tar tid för nya idéer att bli accepterade och spridda. Men allmänt sett kan man säga att Adenamänniskorna levde före Hopewellmänniskorna och att Adenakulturen lade grunden till Hopewellkulturen.

De mindre djurföreställande högarna, som vi snart skall få se, byggdes under den s.k. "Late Woodland Period" (700-1400 e.kr.). Det finns över 200 högar inom Effigy Mounds National Monument. De djurföreställande högarna (effigy mounds) är vanliga längs den övre Mississippifloden och österut genom Wisconsin mot Lake Michigan. De vanligast avbildade djuren var fåglar, björnar, hjortar, bison, lodjur, sköldpaddor och pumor. Man byggde också koniska, kupolformade och raka avlånga högar. Eftersom det här handlar om mindre högar, kunde ett ganska begränsat antal personer uppföra dem på några dagar. Ofta var det begravningshögar, d.v.s. man har hittat kroppar begravda i dem. Men de hade också andra funktioner. De kunde markera gränser mellan olika jakt- eller jordbruksområden. De kunde också uppföras vid olika ceremonier, när människor kom tillsammans. Det behövde inte gälla begravingar. Det kunde också vara bröllop och befästande av avtal mellan olika grupper. Det har också antagits att de haft betydelse vid astronomiska observationer.

Man har också kunnat se, att avbilder av ett eller ett par slags djur kan dominera i ett visst område, medan andra djur dominerar i ett annat. Detta kan ha en så enkel förklaring, som att vissa djur var vanligare förekommande i ett område, andra i ett annat. En annan förklaring kan vara att familjer eller familjegrupper avbildade sina totem.

Effigy mounds förekommer också i andra delar av landet, t.ex. i Georgia och i Ohio. Den största och mest kända är Serpent Mound i södra Ohio. Den är 1 meter hög och 411 meter lång.

WAMPUM / Hans-Olof Ohlsson

Wampum är traditionella heliga pärlor tillverkade av snäckskal, som spelade en stor roll bland indianerna i det nordamerikanska nordöstra kulturområdet. Vävda bälten av wampum framställdes för att manifestera fördrag, historiska händelser och viktiga sociala tilldragelser, såsom äktenskap. Under den nordamerikanska kolonialtiden användes wampum ofta som valuta vid handel med indianerna. Ordet wampum kan också syfta på de pärlprydda bältena. Namnet wampum är en förkortning av det tidigare namnet wampumpeag, som på massachusett- och narragansettspråk betyder vita strängar av pärlor

Pärlorna finns i två färger, vit och violett eller svart. De vita pärlorna görs av den inre spiralen av den s.k. "chanelled whelk shell"snäckan. De svarta eller violetta pärlorna görs av "quahog"- eller "poquahockmusslan." Båda förekommer i Long Islandsundet och i Narragansettbukten. De vanligaste wampupärlorna är ca 5mm långa och 2-3mm i diameter. Men det finns också mycket längre. Ett senecabälte från 1700-talet är t.ex. gjort av pärlor som är 65mm långa.

Bild 76 tre irokesiska klanledare med wampumbälten

Man tillverkade wampum genom att forma små bitar snäckskal till tuber och sen göra hål i dem. Handel med wampum var mycket vanligt förekommande, framför allt med stammarna vid de stora sjöarna och i Kanada.

Man har i New York funnit wampumpärlor, som har daterats till före 1510. Haedeno-saunees stora fredslag, som utgör grunden till bildandet av irokesförbundet, är symboliserad och beskriven i tolv wampumbälten, som nu bevaras av onondagastammen. 1989 återlämnades dessa bälten från National Museum of the American Indian

till Haedeno-saunees hövdingar i Onondaga. I 93 år hade de förvarats av the Heye Foundation i New York. Det var en mycket viktig och stor händelse för irokeserna. Den muntliga traditionen berättar att Hiawatha, som blivit omvänd av den Store Fredsmakaren eller Deganawida, initierat bruket av det heliga wampumet. Deganawida använde också wampum till att sända meddelanden.

Lösa wampumpärlor ansågs inte ha någon större betydelse. Det var, när de förekom i bälten och där utgjorde ett stöd för minnet i den muntliga traditionen, som de blev betydelsefulla och därmed mycket värdefulla. En amerikansk historiker skriver: Vävande av wampumbälten blev till ett slags skriftspråk, som de initierade kunde läsa enligt ett visst system, oavsett vilket språk de talade. Fördrag och överenskommelser dokumenterades och befästes med wampumbälten och stammens historia och kultur dokumenterades och kunde föras vidare till nya generationer. Ett bälte av ca 2 meters längd innehöll 6000 pärlor eller mer, men det som gjorde det heligt och värdefullt, var alla de minnen och berättelser det innehöll.

När europeerna förstod hur mycket indianerna värdesatte wampum, dröjde det inte länge, innan de själv började tillverka pärlorna och använda dem i byteshandel, skinn mot pärlor. Eftersom skinnen betingade ett visst värde, kom snart också pärlorna att åsättas ett värde och bli använda som ett slags valuta. 1673 fastställde den koloniala regeringen att sex vita eller tre svarta pärlor var värda en penny. Holländarna började massproducera pärlor i verkstäder och senare i rena fabriker. I mitten av 1600-talet uppgick produktionen till 10-tals miljoner pärlor. En fabrik i Passaic, New Jersey, producerade wampum ända in på början av 1900-talet.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

PIPESTONE NATIONAL MONUMENT / Hans-Olof Ohlsson

Pipstensbrottet ligger på den västra slutningen av högplatån mellan Missouri och Mississippi, som franska upptäcktsresande döpt till Coteau de Prairie(ängskulle).

Enligt en muntlig tradition hos Lakotafolket bildades pipstenen, när den store anden lät över-svämna jorden för att rena den. Allt sköljdes bort men pipstenen, som bestod av förfädernas blod var kvar.

En annan sägen nedtecknades av George Catlin vid hans besök vid pipstensbrottet 1837: En gång stod den store anden i form av en stor fågel på en sten och kallade alla stammarna till sig. Han bröt av en bit röd sten, formade den till en pipa och rökte den. Därefter berättade han för sina röda barn att: stenen var deras kött, de var gjorda av den, de skulle röka till honom genom den, den inte skulle användas till annat än pipor, den tillhörde alla stammar, marken där den fanns var helig, inga vapen fick användas eller förekomma på den.

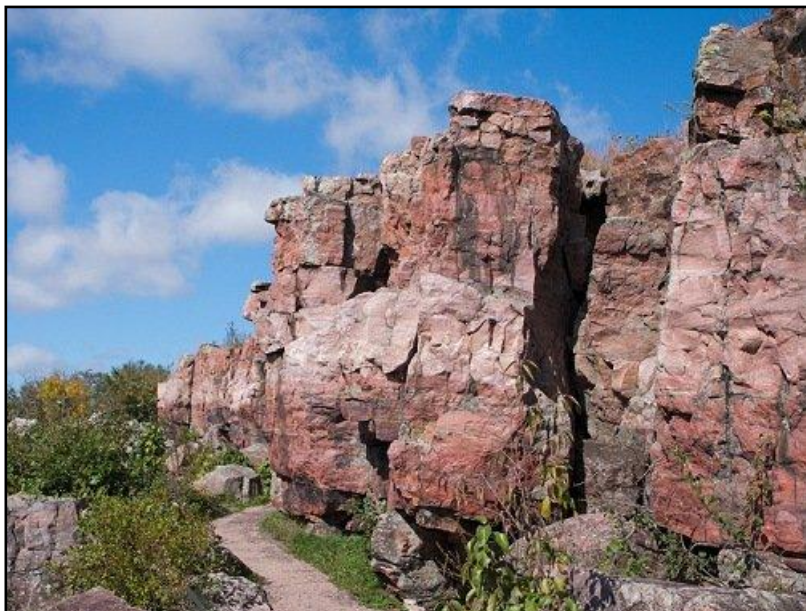

Bild 77 miljöbild från Pipestone National Monument, där lager av den röda pipstenen tydligt syns

Enligt geologerna bildades pipstenen genom att ett flodsystem avsatte lager på lager av sand, lera och andra sediment. Under tryck från glaciärer och tidvis höga temperaturer omvandlades sanden först till sandsten, sedan till kvartsit(Sioux Quartzite). Den röda leran omvandlades till pipsten. Den röda pipstenen finns i ett lager mellan två kvartsitlager mellan en och tre meter under markytan.

Pipsten förekommer också i Montana, Arizona, Kansas, South Dakota, Wisconsin och Ohio. Bitar av pipsten från Minnesota har hittats i gravar i många olika delar av Nordamerika, vilket tyder på att en del stammar färdades långt för att få den åtråvärda stenen och kanske

också på att det förekom handel med den. Under sommaren skickades grupper från stammarna för att bryta pipsten.

Som Catlin beskrev det, ansågs marken som helig och vapen fick inte förekomma. När en grupp indianer närmade sig pipstensbrottet, gjordes offer av tobak och ceremonier utfördes, innan man fortsatte framåt. Framme på plats brukade ledaren för gruppen, iklädd ceremonikläder, lyfta en tung sten, svänga den fyra gånger och släppa den på kvartsitlagret, som täcker pipstenen. Om alla i gruppen varit uppriktiga i sina böner, skulle den Store Anden tillåta, att kvartsiten skulle spricka så att man kom åt pipstenslagret.

Tidiga pipmakare gjorde enkla tubpipor. Senare utvecklades tekniken och man började göra s.k. armbågs- och skivpipor. Man gjorde även pipor med avbilder av människor och djur. Den populäraste formen blev dock den s.k. T-formen. Själva piphuvudet skulle komma att representera kvinnan, medan pipskaftet representerade mannen. Ceremonipipan, eller calumeten, var det absolut heligaste föremålet hos de flesta stammarna. Den hade en central roll i alla religiösa och ceremoniella sammanhang, även när man skulle ut på krigståg. Att den blivit kallad fredspipa beror på, att de vita bara träffade på den i samband med fredsceremonier.

George Catlin, författare och konstnär med porträtt som specialitet, vistades hos stammarna vid övre Missourifloden i början på 1800-talet. Här hörde han talas om den röda stenen. Han var övertygad om, att det var ett ännu inte känt mineral och begav sig ut för att hitta platsen där det bröts. Han beskrev området som ett av de vackraste prärieområdena i världen. När han närmade sig pipstensbrottet, råkade han ut för svårigheter. Han stoppades av flera hundra indianer, som beordrade honom att vända åter och hotade honom. De sade, att ingen vit man varit där och att ingen vit man någonsin skulle komma dit.

Men Catlin lyckades komma dit 1836. Han beskrev i ord och bild indianernas aktiviteter vid pipstensbrottet. Han tog också några stenbitar med sig, som han skickade till Washington DC för analys. Det nya mineralet gavs det geologiska namnet catlinit.

Catlins beskrivning inspirerade författaren Henry Wadsworth Longfellow att skriva om det heliga pipstensbrottet i sin dikt "The Song Hiawatha" från 1855.

Joseph Nicollet, en fransk vetenskapsman utsänd av amerikanska regeringen för att kartlägga övre Missouri, utforskade pipstensbrottet 1838. Nicollet och hans sällskap ristade in sina initialer i den norra änden av kvartsitlagret, där de fortfarande kan ses idag.

För att få kontroll över landet i Minnesota förhandlade den amerikanska regeringen med stammarna vid mitten av 1800-talet. I ett avtal vid Traverse de Sioux 1851 avträdde whapeton- och sissetonbanden sitt land inklusive pipstensbrottet. Yanktonbandet deltog inte i förhandlingarna, men sju år senare avträdde de elva miljoner tunnland av sitt land och garanterades samtidigt fri och obegränsad tillgång till pipstenen. Ett reservat på 650 tunnland skapades runt pipstensbrottet. Men detta betydde inte slutet på konflikter mellan vita och indianer i området. Staden Pipestone bildades och ett stenbrott för byggnadssten i kvartsit öppnades 1881. Två år senare slog sig några nybyggare ned på reservatet mot gällande överenskommelse. De vägrade att flytta därifrån. Då ingrep militär från Syddakota och drev bort dem.

1892 ville regeringen ta över reservatet vid Pipestone och grunda en tränings- och yrkesskola för indianer där. En del yanktonsiouxer ville ha ekonomisk kompensation för detta, medan andra ville behålla landet. Det blev omröstning bland de manliga stammedlemmarna, som resulterade i, att reservatet skulle säljas för 100 000 dollar. Regeringen skulle bevara pipstensbrottet som nationalpark. Men fördraget godkändes inte av kongressen. Under 50 år försökte yanktonsiouxerna få ut sina pengar via det amerikanska rättsväsendet. Slutligen fastslog högsta domstolen, att regeringen var skyldiga att betala. 1929 betalades ut 328 558 dollar plus ränta. Samtidigt upphörde alla andra överenskommelser mellan yanktonsiouxerna och Förenta Staterna. Pipestone National Monument grundades 1937.

Idag får endast indianer bryta sten vid pipstensbrottet. Det kan ta mellan tre och sex veckor att genomföra hela processen. Endast handverktyg får användas. Man sätter in en kil i sprickor i berget och använder en slägga för att få bort kvartsitlagret och frilägga pipstenen. Trots att pipstenslagret är mellan 14 och 18 tum tjockt, duger endast ca två tum att tillverka pipor av.

För att säkerställa att tekniken och att kunskapen om pipstillverkningen skall leva vidare till andra generationer bildades Upper Midwest Indian Culture Center vid nationalmonumentets besökscentrum. Här utföres också demonstrationer av tillverkningsprocessen och försäljning av hantverk.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

MAYFLOWER / Hans-Olof Ohlsson

Idag tar vi oss alla lätt över atlanten på ett bekvämt och säkert sätt. Ca åtta timmar i en vilfåtölj medan vi blir uppassade av söta flygvärdinnor och försedda med mat och dryck. Det är svårt för oss att föreställa sig, hur det var för pilgrimerna som anlände till New England i november 1620 efter två månader resa över ett stormigt atlanten i ett litet och obekvämt skepp. Jag tror faktiskt inte, att någon av oss skulle utsätta sig för de faror och vedermödor, som de med öppna ögon gjorde. De s.k. pilgrimerna var puritaner från England, som flydde därifrån för sin tros skull och bosatte sig i Leyden i Holland, där de fritt kunde få utöva sin tro. Tanken på att de skulle bosätta sig i Den Nya Världen fanns nog redan, när de flyttade till Holland, men det skulle dröja 12 år innan drömmen blev verklighet. Det krävdes mycket förberedelser. Man skulle skaffa sig tillstånd och framför allt: resan skulle finansieras.

År 1619 lyckades pilgrimerna förhandla fram ett tillstånd från the Virginia Company om att få bosätta sig i Amerika och förberedelserna tog fart. Men strax efter nåddes de av oroande nyheter. En grupp liknande deras egen, bestående av 180 engelska separatister, råkade ut för en katastrof på väg från Holland till Amerika. När deras skepp nådde Amerika, var 130 av dem döda, inklusive deras ledare, en Mr Blackwell. Brist på färskvatten och mat samt sjukdomar, som härjade på grund av trängseln ombord gjorde, att en av de överlevande kommenterade det inträffade med, att det var snarare underligt att så många överlevde, än att så många dog.

Redan 1607 hade Jamestown i Virginia bildats. Rapporterna därifrån var mycket oroväckande. Under det första året dog 70 av 108 nybyggare. Följande vinter blev fruktansvärd. Svält och sjukdomar dödade 440 av 500 nybyggare.

Men pilgrimernas tro var stark. De drömde om ett Nytt England i den Nya Världen. Trots alla berättelser om hur grymma indianerna var, hur de utsatte sina fångar för tortyr, fortsatte de sina förberedelser. De trodde, att de var utvalda, att det var Guds vilja att de skulle bosätta sig i den nya världen.

Bild 78 kopia av Mayflower under segel

Vid den här tiden erbjöd sig holländska affärsmän att finansiera deras resa om de bosatte sig vid Hudsonfloden och där bildade en holländsk koloni. Men pilgrimerna avvisade förslaget och vände sig istället till några engelska finansärer, de s.k. Adventurers, den tidens riskkapitalister. De ville som sagt skapa en engelsk koloni, ett New England.

Turerna var många, både när det gällde de ekonomiska avtalen

och anskaffandet av ett lämpligt skepp. Pilgrimerna själva köpte ett mindre skepp, Speedwell, som de trodde sig kunna få användning för, när de väl kommit till Amerika. Med detta lämnade de i juli Holland för att resa till Southampton. Här väntade en grupp puritaner för att följa med till Amerika. I denna grupp ingick bl.a. Elder Brewster, John Carver och Miles Standish. Dessa personer skulle komma att spela en viktig roll i pilgrimernas fortsatta öden. Här väntade också ett större fartyg, the Mayflower, som chartrats av the Adventurers. Dessa insisterade på att skicka med en del icke puritaner, s.k. Strangers, som också väntade i Southampton. Detta var inte populärt bland pilgrimerna, men de fick böja sig för finansierarnas vilja.

I början av augusti lämnade de två fartygen så Southampton och satte kurs mot den nya världen. Men efter någon dag fick Speedwell problem. Hon läckte som ett såll. Man tvingades gå in för reparationer i Dartmouth och Plymouth, där man slutligen fick överge tanken, att Speedwell skulle följa med på resan. Tiden gick och många började förtvivla. Man tärde hela tiden på förråden, som var så nödvändiga för överfarten. Men slutligen, den 6:e september 1620, avseglade Mayflower från Plymouth med 102 passagerare och 30 besättningsmän ombord. Kapten var Christopher Jones.

Det visade sig att Speedwells kapten med stor sannolikhet avsiktligt saboterat och fördröjt avresan på uppdrag av holländarna. De ville förhindra, att England anlade kolonier i Hudsonflodens dalgång. Kaptenen hade låtit sätta för höga master på båten. Därigenom blev det för stora påfrestningar på skrovet, om man satte alla segel. Läckagen i skrovet hade lätt kunnat avhjälpas, om han minskat antalet segel. Speedwell seglade senare i många år utan problem. Mayflower var ett lastfartyg, ca 30 meter långt och 7 meter brett. Det var ett så kallat "sweet ship", dvs det luktade vinäger från vin, som spillts eller läckt ut från de tunnor det transporterat. Mayflower hade transporterat mycket vin från Frankrike till England. Förmodligen hjälpte denna söta lukt till att döva stanken från alla de pottor, som passagerarna använde att uträtta sina naturbehov i. Man kan dock utgå ifrån, att Mayflower inte längre var ett "sweet ship", när man närmade sig Amerika efter två månader.

Resan började i vackert väder, men snart möttes det av höststormar, som utsatte det för stora påfrestningar. Vid ett tillfälle bröts en spant, som var bärande för däckets och skapade ett hål i bordläggningen över vattenytan. Det var nära att kaptenen vänt fartyget och återvänt till England. Men pilgrimerna var fast beslutna att fortsätta. De lyckades stötta upp däckets med en domkraft och ersätta det skadade virket.

Överfarten tog lång tid. Ibland tvingades kaptenen att ta ner alla segel, för att rida ut stormarna. Efter 66 dagar, den 9:e november, siktade man så äntligen land. Kaptenen förstod, att man kommit till Cape Cod, en ganska smal landremsa, som sträcker sig ut som en krok i Atlanten. Vid Cape Cod, som betyder Torskudden, och längre norrut längs kusten brukade fiskebåtar från Europa samlas för här fanns stora mängder fisk. Här behövde kaptenen göra ett val: Antingen segla söderut för att nå Hudsonfloden, eller segla norrut och försöka hitta en bra hamn i skydd av Cape Cod. Eftersom vinden var nordlig, valde han att segla söderut mot Hudsonfloden, trots att det var längre väg. Han hade nämligen bråttom. Förråden var på upphällningen. Sjukdomar hade drabbat både passagerare och besättningsmän. Två personer hade redan dött. Tecken på skörbjugg hade blivit ganska allmänt förekommande, eftersom man varit tvungna att ransonera ölet. Men när vinden vände, samtidigt som han kom in i osäkra och icke beskrivna farvatten, fattade han det avgörande beslutet att vända och segla norrut för att söka sig i skydd vid spetsen av Cape Cod vid nuvarande Provincetown.

Det började bli oro bland passagerarna. Flera av de s.k. "strangers", började prata om myteri, eftersom man övergett den ursprungliga planen att bosätta sig vid Hudsonfloden. Men pilgrimerna var eniga och efter diskussioner insåg alla, att om de skulle bli oeniga och råka i konflikt, skulle det med största sannolikhet betyda allas undergång. Man författade då snabbt det s.k. "Mayflower Compact", en överenskommelse som alla skulle underteckna, innan de steg iland i den nya världen. Detta anses vara det första fördrag, som lagt grunden till Förenta Staterna. Vid en ceremoni i Mayflowers kajuta den 11:e november undertecknade 42 män fördraget. Endast 9 vuxna män undertecknade inte det. Det var förmodligen sjömän, som bara tagit hyra för ett år eller andra, som var för sjuka för att skriva under. John Carver valdes till ledare och guvernör för ett år.

Från hamnen vid Provincetown skickades ett flertal expeditioner ut, dels till fots och dels med en mindre båt, som medtagits på resan. Vid en av dessa expeditioner upptäcktes ett lager av majs, som uppenbarligen tillhörde de lokala indianerna. Efter ett visst övervägande lade man beslag på det. Vid ett annat tillfälle träffade man på en begravningsplats. Denna grävdes upp och undersöktes. Förmodligen behöll man också en del av de uppgrävda föremålen. Vid flera tillfällen såg de också indianer, men dessa flydde utan att man lyckats få kontakt med dem. Det är uppenbart att indianerna inte blev vänligt stämda efter det att man plundrat deras förråd och skändat deras begravningsplatser. En av expeditionerna blev också överfallen i sitt läger i närheten av nuvarande Wellfleet. Ingen blev dock skadad.

Till slut hittade man en lämplig plats för en bosättning. Den 12:e december återvände expeditionsbåten till Mayflower, som låg kvar där den först kastat ankar en månad tidigare. Platsen de hittat var där staden Plymouth ligger idag. De valde den, för att den verkade lätt att försvara mot anfall och för att det var lätt att ta sig iland där vid en stor klippa. Det är dock inte troligt, att det var den sten som idag kallas Plymouth Rock. Inga indianer tycktes bo i närheten, men där fanns mark som verkade lämplig för odling. Vad de inte visste var, att här legat en blomstrand wampanoagby, Patuxet, vars invånare utplånats i en våldsam epidemi ett par år tidigare. Det fanns färskvatten och den skyddade hamnen var också bra, men mindre bra var, att en båt av Mayflowers storlek inte kunde komma närmare stranden än cirka en kilometer.

De beslöt att bygga sina hus på en kulle, idag kallad Cole Hill. Fortfarande bodde de flesta av passagerarna på Mayflower den första vintern. Det var bara husbyggarna som bodde iland, åtminstone för det mesta. Byggandet tog tid eftersom så många var sjuka. Första året byggde man sju hus plus fyra för allmänt bruk, bl.a. ett som skulle kunna liknas vid ett fort, det s.k. rendezvoushuset. Husen byggdes längs en gata, som gick ned mot stranden. Idag heter den Leyden Street.

Den 16:e mars dök plötsligt en indian upp på en kulle strax utanför bosättningen. Han verkade helt orädd och började gå mot den grupp pilgrimer, som iakttog honom från platsen framför

”rendezvous-huset”. Han fortsatte in mellan husen och hade förmodligen gått in genom dörren, om inte ett par av männen stoppat honom. Indianen tycktes njuta av situationen och yttrade med stor entusiasm på klingande engelska: ”Welcome Englishmen!”

När den största uppståndelsen och förvåningen lagt sig erbjöd de honom något att äta, varpå han omedelbart frågade efter öl! Han berättade vidare för dem, att han hette Samoset och att han var från en stam, som levde längre norrut i ett område som ofta besöktes av engelska fiskare, av vilka han lärt sig lite engelska. Han berättade också, att hamnen där Mayflower låg för ankar och platsen där de byggt sina hus hette Patuxet och att här legat en indianby, vars invånare utplånats av en hemsk farsot några år tidigare. Den mäktigaste hövdingen i området hette Massasoit och han bodde på en plats som hette Pokanoket ca 60 km söderut vid Narragansettviken. Indianerna på Cape Cod kallades Nausetter. De hyste agg mot vita män eftersom en kapten Hunt rövat bort ett tjugotal av deras män. (Hunt ingick i den upptäcktsresa som utfördes leddes av kapten John Smith 1614. Samme John Smith, som hade kärlekshistorien med Pocahontas.) Samoset berättade också att i Pokanoket fanns en indian vid namn Squanto, som pratade mycket bättre engelska än han. Squanto, som var från Patuxet, hade också tillfångatagits av Hunt, blivit såld som slav i Spanien och så småningom hamnat i England. År 1619 hade han återkommit till Amerika för att tjäna som guide åt upptäcktsresande.

Samoset övernattade i Plymouth, som bosättningen nu hette. Fem dagar senare återkom han i sällskap med Squanto. De hade med sig lite skinn för att idka byteshandel. Men deras huvuduppgift var att tala om, att Massasoit och 60 av hans krigare fanns i närheten. Edward Winslow ikläddes hjälm och harnesk och sändes iväg för att bjuda in Massasoit till Plymouth för att prata med guvernören John Carver. Winslow stannade kvar som gisslan hos Massasoits bror, medan Massasoit och 20 av hans krigare träffade guvernören under högtidliga former. De slöt ett freds- och samarbetsavtal mellan puritaner och wampanoager, som skulle hålla i 54 år, innan en av de våldsammaste konflikter som utspelats i Amerika, Kung Filips krig, skulle utbryta.

Wampanoagerna erbjöd sig hjälpa pilgrimerna med mat. De lärde dem också hur de skulle odla majs. Och pilgrimerna behövde all hjälp de kunde få. De led brist på allt och många av dem var sjuka. Det handlade i de flesta fall om skörbjugg, lunginflammation och tuberkulos eller en kombination av dessa sjukdomar, men också bristsjukdomar och ren svält. Bara 53 av de 102 passagerarna överlevde vintermånaderna. Bland dem som dog var guvernören, John Carver. Den nya kolonin behövde ett starkt ledarskap. William Bradford valdes till ny guvernör. I kretsen runt honom fanns goda rådgivare och medhjälpare: William Brewster (Den andliga ledaren), Miles Standish (Den militäre ledaren) och Edward Winslow.

En stark ledning i Plymouth och en stark ledare hos wampanoagerna bidrog till att behålla freden. De behövde varandras hjälp. Wampanoagerna, som kraftigt försvagats av epidemiernas härjningar, behövde hjälp mot sina starka fiender Narragansetterna. Att pilgrimerna i Plymouth behövde hjälp, framgår med all önskvärd tydlighet av det som nämnts ovan. Alliansen med wampanoagerna var av avgörande betydelse för kolonins överlevnad. Men engelsmännens framtid i hela New England skulle komma att allvarligt hotas, sedan Massasoit dött och hövdingaskapet övergått till hans söner, först till Wamsutta eller Alexander och sedan till Metacomet eller Philip.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

PONTIACS UPPROR / Hans-Olof Ohlsson

Bakgrund och inledning

Kriget mellan England och Frankrike om herraväldet i Amerika, det s.k. French and Indian War var över, när Montreal föll 1760. Följaktligen fick Frankrike lämna sina fort vid de Stora Sjöarna och indianerna i området hamnade under brittiskt styre. Ett av de viktigaste fortet var Fort Pontchartrain. Det var det starkaste fästet fransmännen byggt. Det låg på näset mellan sjöarna Lake Erie och Lake Huron. Man kan säga, att fortet kontrollerade pälshandeln kring ”De Stora Sjöarna” och i hela det, som vi i dag kallar ”Gamla Nordvästern. Läget var utomordentligt vid vattenvägarna norrut, västerut och även söderut mot Mississippi och New Orleans. Det

hade uppförts redan 1701 av den franske upptäcktsresanden Antoine de la Mothe sieur de Cadillac. Det ansågs så viktigt, att endast några dagar efter erövringen av Montreal skickades två kompanier ur en elitstyrka, frikåren Rogers Rangers, under ledning av den 29-årige Robert Rogers för att avlösa den franska garnisonen där. De seglade och rodde i 15 stora valbåtar längs vattenlederna. Vid Presqu'île fick de förstärkning av ett kompani soldater ur 60:e regementet.

29 november skedde maktövertagandet av fortet vid en enkel ceremoni. Den engelska flaggan hissades och Fort Pontchartrain kallades hädanefter Fort Detroit. De franska kolonisterna förestavades trohetseden till den brittiska kronan. Ett stort antal indianer hade också samlats för att övervara ceremonin. De flesta av dem förmodade att förändringen skulle få liten betydelse för deras relationer med de vita. De skulle få se en ny flagga och garnisonerna vid fortet skulle bli brittiska i stället för franska. De trodde, att de fortsatt skulle få gåvor av engelsmännen, liksom de fått av fransmännen. De brittiska representanter de träffade, däribland major Robert Rogers, kapten Donald Campbell i fort Detroit, handlaren George Chroghan och sir William Johnson, trodde också att den politik som förts av fransmännen gentemot indianerna skulle fortsättas av engelsmännen, vilket de också rekommenderade de engelska myndigheterna. Hövdingarna lovade att släppa alla engelska fångar, som så önskade. 42 engelsmän utlämnades medan 15 föredrog att stanna kvar i rödskinsens byar.

Ny politik gentemot indianerna

Svårigheterna började nästan genast. Lord Jeffrey Amherst, den högste militäre befälhavaren tillika den högste civile makthavaren i Amerika, ansåg att man skulle ha kontroll över indianerna medelst lagar och regler, och om nödvändigt bestraffningar, inte via mutor, som han kallade det existerande systemet. Så mycket för diplomati i den nya ordningen efter fransmännen. Den nye kommandanten vid Fort Detroit, skotten kapten Campbell, blev snabbt populär bland de franska kolonisterna och indianerna. Han talade flytande franska och deltog gärna i kolonisternas fester. Indianerna i trakten kom att respektera och lita på honom. Han försökte att fortsätta den franska politiken gentemot dem genom att förse dem med kulor och krut inför deras jaktexpeditioner. Men tillgången på de för indianerna populära handelsvarorna blev allt mindre och priserna ökade. Både Campbell och Croghan skrev till Amherst och klagade. De begärde dels att utbudet av varor skulle ändras för att bättre motsvara indianernas önskemål, dels att man skulle skriva ett nytt handelsavtal innehållande de lägre priser indianerna fått löfte om.

Amherst hade ingen förståelse för den franska metoden att uppmuntra indianerna. I sitt svarsbrev skrev han att "Ger man dem någonting för ingenting, kommer de att bli slöa och jaga mindre. Så länge de är fullt sysselsatta med sin försörjning, så länge gör de inget ont."

Indianerna kunde inte fatta, att de plötsligt vägrades krut och bly för att jaga. När jakten slog fel, hade indianerna tidigare fått proviant ur de militära förråden till sina familjer. Även den förmånen tog slut. Indianerna tyckte inte, att den nya ordningen stämde med de feta löften de tidigare fått. De märkte också en överlägsen attityd hos de engelska kolonisterna. Fransmännen hade uppmuntrat umgänge och även äktenskap mellan raserna, men de flesta engelsmän hade en helt annan inställning. De föraktade indianer och ville ha så lite som möjligt att göra med dem.

Irokeserna

Även de engelskvänliga irokeserna hade Amherst lyckats reta till vansinne. Generalen hade under kriget mot fransmännen hindrat dem från att allt för grundligt hämnas på fransmännen för tidigare övergrepp och oförrätter. Han hade också stoppat all plundring under marschen mot Montreal, något som irokeserna ansåg sig ha rätt till. Amherst hade dessutom förlänat land nära Niagara till några av sina officerare. Land som senecaindianerna ansåg som sitt och som var viktigt för deras ekonomi. De hade under åren skaffat sig monopol på att transportera varor landvägen förbi Niagarafallen, något som var mycket lukrativt. Senecaindianerna manade till och med stammarna i väster till uppror mot engelsmännen. Men det hela rann ut i sanden. Ännu fanns ingen ledare, som kunde samla de krigströtta indianerna till ett nytt uppror mot de vita makthavarna.

Sir William Johnson skickades västerut för att gjuta olja på vågorna. Både han och agenten Croghan var övertygade om, att det skulle löna sig att visa sig frikostiga mot indianerna, men mot överbefälhavarens stränga order var de maktlösa. I en rapport till Amherst varnade Johnson för att stammarna i området runt Detroit kunde ställa upp 1800 krigare och de var förenade i ett anfalls- och försvarsförbund med ottawaer, delawarer, shawneer, miamier, weas, kickapoer och flera stammar i norr.

Fortsatt krig i Europa

Även om England och Frankrike slutit fred i Amerika fortsatte kriget i Europa. I januari 1762 inträdde Spanien på Frankrikes sida. I Amerika började det cirkulera rykten om att franska och spanska trupper skulle landsättas i New Orleans för att återerövra Kanada. Indianerna började hoppas på att fransmännen än en gång skulle bli herrar i landet. Det stod ju redan klart för dem, att de aldrig skulle bli så goda vänner med engelsmännen som med fransmännen. Ett annat rykte gjorde gällande att engelsmännen i hemlighet planerade att utrota indianerna! Det första steget på den vägen var att låta dem få så knappt med krut och bly som möjligt. Vid det här laget hade också en ny ledare kommit fram, en ledare med visioner och som var intelligent och värtalig och som hade stora strategiska kvaliteter.

Pontiac

Lite är känt om Pontiacs tidigare liv mer än att han föddes i en ottawaby vid Detroitfloden ca 1720. Första gången hans namn förekommer i skrift är 1757, då han i ett tal i Fort Duquesne (senare Fort Pitt) försäkrade fransmännen om sin trohet. Han kämpade på fransmännens sida i "French and Indian War" och kom att åtnjuta stor respekt för sitt mod bland många indianstammar.

Hemligt möte

Det första tecknet på att något höll på att hända vid Detroit, var nyheten om att ett hemligt rådslag hållits i en av ottawabyarna sommaren 1762. I mötet hade deltagit krigshövdingar från chippewaer, ottawaer, huroner och pottawatomier samt hövdingar från stammarna vid Lake Superior. Bland de senare skall ha varit två indianklädda fransmän. Det var uppenbart att en sammansvärjning mot England var påtänkt. Budbärare hade också sänts västerut till stammarna vid Wabashfloden och söderut till shawneerna vid Ohio. Det är mycket troligt att Pontiac låg bakom detta rådslag. I december 1762 kom ännu en alarmerande nyhet. Shawneerna hade mottagit ett s.k. krigsbälte från weastammen vid Wabash, som dessa i sin tur fått av fransmännen i Illinois. Man ska veta att fransmännen i Louisiana-Illinois inte omfattades av vapenstilleståndet i Montreal. Det gällde bara mellan England och Kanada. Kriget fortsatte ju i Europa, och det var inget direkt brott mot överenskommelsen i Montreal att fransmännen i Louisiana hetsade indianerna till krig mot engelsmännen. Shawneernas byar hade under sommaren svårt härjats av epidemier och indianerna var bittra och hatiska mot de vita, som de med all rätt gav skulden för sjukdomarna. Även bland delawarerna var stämningen krigisk. Över bergen i öster kom en ständig ström av nybyggare in på deras område, trots att Alleghanykedjans höjdkammar ansågs vara en gräns mellan vita och röda.

Delaware Prophet

Vid denna tid framträdde den s.k. Delaware Prophet eller Impostor (bedragaren) bland delawarerna. Ingen tycks ha känt till hans riktiga namn. Många tecken tyder på, att han led av någon sorts sinnessjukdom. Många har vittnat om, att han grät hela tiden när han talade. Han predikade, att indianerna var tvungna att återgå till sina ursprungliga seder och bruk för att bli fria från synden och komma till himlen. Alla de nymodigheter, som den vite mannen fört med sig, inklusive skjutvapen, verktyg och alkohol fick inte användas längre. Kunde man bara frigöra sig från de vitas inflytande, skulle man snart kunna driva bort alla nybyggare. Livets Herre hade talat om för honom att de vita bar skulden för allt ont och att de skulle fördrivas. Pontiac förstod, att han kunde utnyttja profetens budskap till att uppvigla indianerna mot engelsmännen. På något sätt lyckades han modifiera profetens budskap till att Livets Herre inte hade

något emot fransmännen. Med de vita menade han engelsmännen. Enligt Pontiac fick man också använda skjutvapen.

Fler rådslag

27 april 1763 samlade Pontiac 400 hövdingar och krigare till ett hemligt rådslag vid Ecorsefloden 16 kilometer nedanför Fort Detroit. I ett ljungande tal eldade han på de församlade indianerna från de olika stammarna med att räkna upp alla de oförrätter och kränkningar de fått utstå, sedan engelsmännen blivit herrar i landet. Han berättade också om profetens utsagor med de ändringar som passade honom. Efter talet talade han om för de uppeggade indianerna, att han var villig att leda dem mot Fort Detroit. Han avslöjade också en del av sina planer. Han själv och några av hans krigare skulle själv besöka fortet för att lita ut bästa sättet för ett angrepp.

Krigslisten

Ny kommandant vid fortet sedan augusti 1762 var major Henry Gladwyn. Han var 34 år gammal och veteran från "The French and Indian War". På eftermiddagen 1 maj kom Pontiac och ett 50-tal krigare till fortet för att dansa för officerarna. Under dansen smög sig några av krigarna bort för att undersöka försvarsanordningarna. När dansen avslutats, fick indianerna bröd, tobak och öl. Pontiac nämnde också till Gladwin, att han skulle återkomma om några dagar med en del av sitt folk, som fortfarande var ute och jagade.

Den 5:e maj hölls krigsråd i potawatombyn. Inga kvinnor fick vara i byn, medan förhandlingarna pågick och vaktposter såg till, att inga obehöriga kom i närheten. Pontiac började som vanligt med att räkna upp alla oförrätter, som engelsmännen begått mot indianerna. Därefter bestämdes det, att Pontiac två dagar senare skulle bege sig till fortet med 60 av sina krigare för att underhandla med Gladwin. Indianerna skulle ha sina vapen dolda under filtarna. Resten av ottawaerna skulle låtsas

Bild 79 Pontiac

följa efter av nyfikenhet och på en given signal skulle de tillsammans med Pontiac och hans underhandlare dra fram sina vapen och kasta sig över engelsmännen. Under tiden skulle huroner och potawatomier angripa alla briter, som befann sig utanför fortet och hindra alla som flodvägen kunde tänkas komma till undsättning.

Pontiacs stora misstag var att han trodde att anfallsplanen skulle kunna hållas hemlig i två dagar. En del av huronerna, Teatas kristna huronband, var emot krig med engelsmännen och även andra indianer var tveksamma, trots att Pontiac gjort sitt bästa för att underblåsa de fiendliga stämningarna. Dessutom var en del indianer goda vänner inte bara med fransmännen, utan också med några av de brittiska handelsmännen. Gladwin blev också varnad och blev informerad om sammansvärjningen. Än idag är det ingen, som vet vem angivaren var. Många har nämnts i sammanhanget och det är kanske rent av troligt, att Gladwin fått information från flera olika håll. Traditionen har emellertid utpekade en ung chippewaflicka, Catherine, som major Gladwin sägs ha haft ett förhållande med. Hon lär ha varnat majoren under ett kärleksmöte natten före den planerade kuppen.

Fort Detroit

Fortet låg på Detroitflodens norra strand i själva slutningen mot floden, som här var 800 meter bred. Palissaderna var 1100 meter i omkrets och fyra och en halv meter höga. De var förstärkta med en jordvall på insidan. Ovanför vällen gick en skyttegång av plankor. Inne på området

fanns ett 70-tal hus ordnade i gator. I tre av de fyra hörnen låg bastioner, så man kunde beskjuta de angripare, som kommit fram till palissaderna. Det fanns tre portar, varav en som vätte mot floden. Det var ett mycket starkt fäste.

7 maj 1763 bestod garnisonen vid Fort Detroit av ca 120 man. Därtill kom drygt 20 handelsmän. Antalet kanoner var mindre än vid fästets övertagande 1760 och endast den nordligaste bastionen var bestyckad. I gengäld kunde man räkna med de två fartyg, som låg för ankar strax utanför, skonaren Huron med sex kanoner och slupen Michigan, vars bestyckning är okänd. Ett större problem var bristen på proviant. Den kunde i bästa fall räcka i två veckor. Men nya förråd till Detroit väntades när som helst och Gladwin trodde heller aldrig på någon belägring.

Misslyckandet

På förmiddagen den 7:e maj närmade sig Pontiac och hans ottawaer den östra porten. Antalet indianer var omkring 300 och bland dem var många kvinnor. Alla hade sina filter svepta omkring sig. Portarna var öppna och indianerna strömmade in i fortet. Pontiac såg omedelbart, att hans plan var förrådd och omöjlig att genomföra. På paradplatsen stod garnisonen under vapen med kapten Hopkins vid Drottningens Jägare i spetsen. Alla vaktposter var dubblerade och hade bajonetterna påsatta. Vid trappan till Campbells hus väntade Gladwin och Campbell med svärd vid sidan. Övriga officerare var utposterade på strategiska punkter. Handelsmännen hade stängt sina bodar och samlats hos en av sina kolleger, beväpnade till tänderna.

Pontiac hade med sig ett wampumbälte, som var grönt på ena sidan och vitt på andra. Den avtalade signalen var att Pontiac skulle ge bältet till Gladwin med den gröna sidan mot officeren. Pontiac kokte av ilska, men lyckades behärska sig. Han förebrådde kommandanten för det ovänliga mottagandet och klagade över, att någon måste ha kommit med lögnaktiga uppgifter. Han talade sedan om de sex hövdingar, som dött under vintern och sade att han hoppades, att de vita skulle skänka indianerna något för att lindra deras sorg och besvikelse.

Gladwin svarade med några lämpliga ord och gav indianerna sex dräkter av tyg till minne av de bortgångna hövdingarna, samt bröd och tobak. Så tågade indianerna ut ur fortet ilska och förvirrade. När de återkommit till sin by, samlades de till rådslag. Många förebrådde Pontiac, för att han inte gett signal till anfall, men han svarade att det skulle ha kostat för många liv och att krigarna snart nog skulle få gå till anfall mot engelsmännen.

Ett par dagar senare tågade ottawaerna åter upp till fortet, men den här gången var portarna stängda. Bara Pontiac och ett par krigare skulle kunna få komma in. Pontiac försökte förgäves övertala Gladwin, men fick till slut återvända till byn på andra sidan floden. Nu började det att jäsa på allvar bland indiankrigarna.

Belägringen

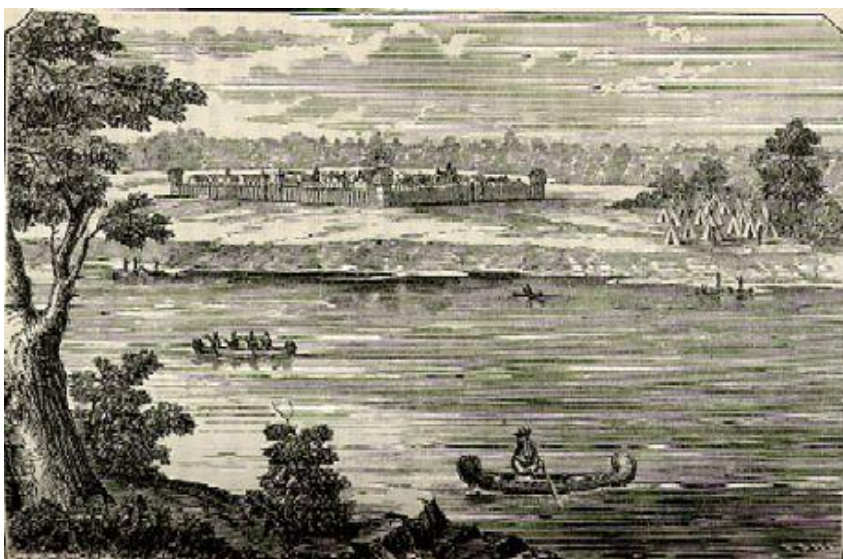

Bild 80 Fort Pontchartrain, senare omdöpt till Fort Detroit

Nu måste de få strida. Pontiac iscensatte en belägring av Detroit och attacker mot nybyggen i trakten. Han skickade s.k. krigsbälten till hövdingarna för de andra stammarna. Den här gånggången blev det stor uppslutning kring uppmaningarna att kasta ut briter från området runt de stora sjöarna. Kriget hade till slut tagit sin början. Upproret var absolut ingen lokal företeelse. Indianerna grep till vapen inte bara i Michigan i närheten av Detroit, utan också i Wisconsin, Indiana, Ohio, Pennsylvania, Ontario och New York. Indianer-

na hade inledningsvis stora framgångar. Den 13:e maj avseglade en flottilj från Niagara med förråd avsedda för Fort Detroit. Den bestod av 10 flatbottnade båtar, som var lastade med 139 tunnor proviant och förnödenheter av olika slag. Ombord befann sig 96 soldater under befäl av löjtnant Abraham Cuylar. På kvällen 28 maj blev de överfallna av indianer, när de höll på att slå läger vid Point Pelee. 56 soldater dödades medan 40 undkom och lyckades ta sig tillbaks till Niagara. Men inga nya förnödenheter nådde fram till Fort Detroit.

General Amherst hade inte velat ta de oroande nyheterna på allvar. Han var av den åsikten att indianer aldrig skulle kunna besegra tränade engelska soldater under befäl av utbildade officerare. Det var en omöjlighet att de engelska forten skulle kunna vara i fara. Först den 16 juni blev generalen övertygad om att situationen var allvarlig. Då nåddes han av nyheterna om överfallet på löjtnant Cuylers flotta och rykten om den oroande situationen vid Fort Detroit. Amherst handlade snabbt. Han gav sin egen adjutant, kapten James Dalyell i uppdrag att snarast rekrytera en styrka och med den bege sig till i första hand Niagara, och om det visade sig behövas, fortsätta till Fort Detroit. Den 28 juli anlände kapten Dalyell med en undsättnings-trupp på 260 man till Fort Detroit i skydd av tät dimma. Belägringen pågick fortfarande till de flesta britters stora förvåning. Det var ett underverk att Pontiac lyckats ena så många stridiga viljor, som fanns i den indianska "främlingslegionen" av olika stammar. Det tydde på att hövdingen hade mycket goda ledaregenskaper.

Utfall och undsättning

Ett par dagar efter undsättningstruppens ankomst, lyckades Dalyell få Gladwyns medgivande till ett utfall mot Pontiacs by. Natten till den 31:e juli marscherade 247 soldater ledda av kapten Dalyell ut genom den östra porten. 2½ km från fortet delades styrkan upp i tre avdelningar och fortsatte framryckningen. Men Pontiac hade förutsett, att ett anfall kunde komma, nu när förstärkningar anlant till fortet. Dessutom hade han förmodligen blivit varnad av några franska vänner. Han lade sig i bakhåll med ca 400 krigare, som lät den större delen av soldaterna passera, innan de samtidigt angrep förtruppen och resten av styrkan. Striden blev mycket hård, men till slut lyckades soldaterna kämpa sig tillbaka till fortet. De vitas förluster blev stora, men mindre än man fruktat. 20 britter hade stupat och 42 sårats, varav tre dog av sina skador. Kapten Dalyell hörde till de stupade. Pontiacs seger var en tillfällig framgång. Fortets garnison var nu starkare än någonsin och den 6:e augusti anlände skonaren "Huron" med 60 soldater samt förnödenheter och handelsvaror.

Upproret sprider sig

Det uppskattas att 2000 nybyggare fick sätta livet till den våren och sommaren. Det ena brittiska fästet efter det andra erövrades. Ottawaer och wyandoter intog Fort Sandusky på Lake Eires södra strand, potawatomier intog Fort St Joseph(Niles,Mi), miamier intog Fort Miami((Fort Wayne In), miamier,kickapoer, weaer och peoriaer intog Fort Quiatenon (LaFayette In), chippewaer intog Fort Michilimackinac (Mackinac Mi), ottawaer tvingade fram ett övergivande av Fort Edward Augustus (Green Bay Wi), och i Pennsylvania intog senecaer med hjälp av ottawaer, wyandoter, och chippewaer forten Venango, Le Boeuf och Presquisle.

Fort Pitt belägras

Samtidigt belägrades Fort Pitt(Pittsburg) av allt större indianskaror. Delawarer och mingoer hade nu anslutit sig till upproret och snart anslöt sig även shawneerna. Kommendant vid Fort Pitt var den schweiziske legosoldaten kapten Simeon Ecuyer. När fortet var hotat, lät han bränna alla hus i närheten av palissaderna, så att inte de skulle utgöra skydd för de indianska skyttarna. Alla traktens nybyggare fick order om att flytta in till fortet, där männen organiserades i kompanier. Palissaderna förstärktes. I det stora hela var Fort Pitt ett lika starkt fäste som Fort Detroit. Garnisonen var större, 250 man, och man hade 16 kanoner. Från slutet av maj var Fort Pitt avstängt från yttervärlden och all bebyggelse i trakten förstörd av eld.

Den 24:e juni anropade ett par ledande delawarer fortet och underrättade Ecuyer om att tre fort erövrats och att Fort Pitt snart skulle komma att dela deras öde, eftersom en stor indian-armé var på väg. Ecuyer tackade för deras omtanke, men påpekade att fästet var starkt nog

att hålla stånd mot hur många angripare som helst. Han avslutade samtalet med att uppmana delawarerna att sluta fred samt skänkte dem två faltar och en halsduk, som tillhört några soldater som dött i smittkoppor. Följden blev, att en smittkoppepidemi utbröt bland de belägrande indianerna.

Belägringen av Fort Pitt fortsatte emellertid och när general Amherst äntligen förstod allvaret, skickade han i början av augusti en undsättningsstyrka på ca 400 man och förnödenheter under överste Bouquet. Vid Edge Hill, drygt 40 km från Fort Pitt, anfölls Bouquets förtrupp oväntat av delawarer, shawneer, mingoer och huroner. Allt fler indianer strömmade till och britterna förskansade sig högst uppe på kullen. Striden pågick hela dagen tills den avbröts av mörkrets inbrott. Tidigt nästa morgon anföll indianerna på nytt. De kände sig säkra på segern, eftersom de tyckte att försvararnas led hade glesnat, så de rusade fram mot engelsmännens försvarslinje. Men de råkade ut för en överraskning. Bouquet hade hållit två kompanier gömda, som, nu när anfallarna blottade sig, avlossade ett par förödande salvor. Indianerna flydde i panik.

De brittiska förlusterna var stora. Tre officerare och 47 man hade stupat, 60 hade sårats och 5 saknades. Indianernas förluster är inte kända, men två av delawarernas hövdingar, Kittiuskung och Wolf, hade dödats. Händelsen kom att kallas striden vid Bushy Run efter en bäck, som flöt i närheten. Den 10:e augusti marscherade den hett efterlängtrade undsättningsstyrkan in i Fort Pitt. Belägringen var upphävd.

Massakern vid Djävulshålet

Den 14:e september blev krigets blodigaste dag för engelsmännen. En transport med packhästar och oxdragna vagnar överfölls på vägen mellan Fort Niagara vid Eiresjön och Fort Schlosser vid Ontariosjön. Denna sträcka kallades "Niagara Portage". Alla varor, som fraktades via de stora sjöarna västerut, fick här transporteras landvägen förbi de stora vattenfallen. Det var alltså en strategiskt mycket viktig plats och det var här som general Amherst skänkt land i förläning till officerare, som utmärkt sig i "kriget mot fransmän och indianer" till senecarnas stora förbittring. De hade genom avtal rätt att sköta dessa transporter över sitt land och det hade varit en god inkomstkälla för dem.

Den 14 september var alltså en konvoj på väg från Fort Schlosser mot Fort Niagara. De hade dagen innan levererat förråd till skonaren "Huron" för vidare befordran till det fortfarande belägrade Fort Detroit. När de kom till ett ställe där vägen gick brant över taket till en grotta, Djävulens hål, blev de överfallna av ca 100 senecaer. De 25 vakterna blev fullständigt överrumplade och snart var de alla döda. Utanför Fort Sclosser var två kompanier ur det speciella 80:e regementet förlagda. De kan beskrivas som ett mellanting mellan soldater och spejare. De var utbildade i samma typ av krigföring som indianerna tillämpade, d.v.s. en form av guerillakrig. Befälhavare var löjtnanterna Campbell och Frazier. När de hörde skottlossningen, skyndade de 80 soldaterna längs vägen mot stridslarmet. 1½ km före det s.k. "Djävulens Hål" råkade de i bakhåll. Det tog inte många minuter, innan de flesta av dem hade dödats. Bara några få lyckades fly. Totalt stupade över 80 engelsmän.

Misslyckandet med att erövra Fort Detroit bidrog starkt till att Pontiacs stamförbund började knaka i fogarna. Krigarna började tvivla på en indiansk seger. När också vintern närmade sig, kände krigarna att de borde sörja för att skaffa mat till sina familjer. Det förekom också bland indianerna protester mot Pontiac för de grymheter, som de vita fångarna utsattes för.

Den 20:e oktober fick Pontiac ett brev från major de Villiers, som var befälhavare för det franska "Fort de Chartres" vid Mississippi. I brevet rådde han Pontiac att "begrava stridsyxan", eftersom fred hade slutits i Paris mellan England och Frankrike. Sjuårskriget var slut. Pontiac förstod då, att han inte kunde räkna med någon militär hjälp från fransmännen och följande dag hävde han belägringen av Fort Detroit. Därmed var det som kommit att kallas "Pontiacs uppror" i princip slut. Spridda strider ägde rum in på nästa år, men sedan dog det ut. Pontiac flyttade med sin familj och sitt folk till Maumeefloden. Han reste omkring i Ohioområdet, längs Mississippi och kring de stora sjöarna för att försöka skapa ett nytt förbund mot engelsmännen. Men han hade ingen framgång. Engelsmännen sände två kolonner för att kuva de uppriska indianerna, en under överste Bouquets ledning mot stammarna i Ohioområdet och en

under överste Bradstreet mot stammarna kring de stora sjöarna. De hade båda order om, att till varje pris få indianerna att utlämna sina vita fångar. De stötte på oväntade svårigheter. Många vita barn och ungdomar vägrade att bli befriade och fick med våld skiljas från sina röda fosterföräldrar.

George Croghan sändes ut för att söka rätt på Pontiac och få honom att kapitulera, vilket han också lyckades med. Ett tillfälligt avtal undertecknades. Det slutliga fredsavtalet undertecknades vid ett möte utanför Fort Ontario. De brittiska förhandlarna leddes av sir William Johnson. Efter förhandlingarna återvände Pontiac till sin by vid Maumeefloden. En del fortfarande stridslystna indianer och även en del fransmän försökte få honom att återigen höja stridsyxan mot briter, men hövdingen höll det ingångna fredsavtalet till sin död.

1769 dödades han av dunkla anledningar av en peoriaindian i Cahokia utanför St Louis. Obeväpnad slogs han ned bakifrån och dödades därefter av ett antal knivhugg.

Källor:

Erik Englund. Musköt och tomahawk

Peckham: Pontiac and the indian uprising

Ahrens: The Devils Hole massacre

Waldman: Atlas of the north American indian

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SLAGET VID TIPPECANOE / Hans-Olof Ohlsson

När Harrisons styrkor närmade sig Prophetstown sent på dagen den 6 november, möttes de av en krigare med en vit flagg. Han förde med sig ett meddelande från Tenskwatawa med en begäran om vapenvila tills nästa dag, då parterna kunde hålla ett fredfullt möte. Harrison accepterade, men trodde inte mycket på Profetens avsikter. Han ansåg, att förhandlingar var meningslösa. Indianerna föreslog också en lägerplats, men den godtogs inte av Harrison, som flyttade sina styrkor till en kulle i närheten av sammanflödet av Wabash- och Tippecanoefloderna. Han formerade sina män i stridsordning och lät dem slå läger så för natten. Männerna fick vila, men de skulle ha sina vapen lätt tillgängliga. Vaktposter placerades ut.

Kompaniet med de gula jackorna under befäl av kapten Spier Spencer posterades i den södra delen av lägret. Tillsammans med den övriga milisen formerades de i en rektangel på kullen. Överste Davis Floyd hade befälet över milisenheterna som placerats på den östra sidan. De reguljära soldaterna under befäl av major Rodd och dragonerna under major Daviess och kapten Parke hölls i reserv bakom den första försvarslinjen.

Tenskwatawa har senare förnekat, att han gav order om anfall på soldaterna. Han beskyllde winnebagoerna i lägret för att ha initierat attacken. Även andra källor hävdar att winnebagoerna bar ansvaret för att ha frammanat attacken och att Tenskwatawa inte kunde kontrollera sina krigare, eftersom panik höll på att utbryta i lägret. Man var rädd för, och detta inte utan anledning, att soldaterna skulle anfälla indianlägret. De hade börjat bygga förskansningar, men var långt ifrån färdiga, när soldaterna nådde Tippecanoe 6 november.

En viktig indiansk källa till information är Shabone, en ottawaindian, som var nära släkt med Pontiac. Han anslöt sig till profetens styrkor som spejare och deltog i slaget vid Tippecanoe vid 36 års ålder. De återstående 47 åren av sitt liv allierade han sig med amerikanerna. När t.ex. winnebagoerna 1827 grep till vapen, övertalade Shabone dem att sluta fred igen. Han försökte också övertala Svarta Höken att inte göra uppror. När han misslyckades med detta, varnade han vita nybyggare för upproret och räddade på så sätt många liv. Shabone påstår, att engelsmännen låg bakom profetens anfall på Harrisons styrkor. Han säger, att två vita män i röda rockar befann sig i indianlägret, när Harrison kom till Tippecanoe, och att de var dessa som manade indianerna till anfall.

Under kvällen hade emellertid Tenskwatawa rådfrågat andarna och kommit fram till, att det bästa sättet att undvika strid var att skicka en grupp in i de vitas läger för att mörda Harrison i hans tält. Han lovade sina krigare andarnas beskydd och att han genom trollkonster skulle hindra soldaterna att göra motstånd. Krigarna började omringa Harrisons läger och leta efter

ett bra ställe att smyga sig in. Ben, en svart kusk som arbetat för Harrison men deserterat till shawneerna, tog på sig uppgiften att leda en grupp krigare till Harrisons tält. Sent på natten blev han emellertid tillfångatagen av lägervaktposterna. Han dömdes senare för förräderi, men blev benådad av Harrison.

Exakt hur striden började är inte helt klarlagt. Timmarna före gryningen, ungefär klockan halv fem, upptäckte Harrisons vaktposter, att indianer närmade sig lägret och öppnade eld. Soldaterna vaknade av skotten och upptäckte att de var nästan helt omringade av Tenskwatawas styrkor. De första skärmytslingarna ägde rum vid den norra delen av lägret, nära det nuvarande museet. Men det var förmodligen bara en avledningsmanöver. Strax därefter blev den södra delen av lägret utsatt för ett våldsamt angrepp. Indianernas strategi var fortfarande att försöka döda Harrison så fort som möjligt. Härigenom hoppades de, att panik skulle uppstå bland soldaterna. Harrison brukade rida en vit häst och en officer på en vit häst blev mycket riktigt dödad tidigt under anfallet. Men det visade sig att Harrison den här morgonen valt att rida på en brun häst och klarade förmodligen livhanken härigenom.

Anfallet överraskade soldaterna. De vaknade av skottlossning och vilda stridsrop och indianerna var ända inpå dem, innan de riktigt hunnit fatta vad som hände. Kapten Spencer var en av de första som stupade. Harrison beskrev i en rapport till Washington hur det gick till:

”Spencer sårades i huvudet, men han manade ändå på sina män att strida. Strax därpå blev han skjuten i båda låren och föll till marken. Liggande ner fortsatte han att mana på sina män. När några soldater försökte hjälpa honom upp, blev han åter skjuten, denna gång i bröstet, varvid han omedelbart dog.

Löjtnanterna McMahan och Berry, de andra två befälhavarna för ”de gula jackorna”, stupade också. Utan ledning började ”de gula jackorna” att dra sig tillbaka tillsammans med vaktposterna. Indianerna bröt sålunda igenom Harrisons försvarslinje och tog sig in i soldatlägret. Men soldaterna omgrupperade under befäl av fänrik John Tipton, som sedermera skulle bli senator, och med hjälp av två kompanier ur reserven under befäl av kapten Rodd drevs indiankrigarna ut och hålet i försvarslinjen täpptes till.

Indianernas andra anfall riktade sig både mot lägrets norra och södra ände, återigen med det kraftigaste angreppet mot den södra änden. Här led Harrisons trupper över hälften av sina förluster. Vid detta andra anfall mot södra delen av lägret stupade kapten Spencer och fem andra i hans kompani plus ytterligare sju soldater från det kompani, som var stationerat vid sidan om. Men nu när de reguljära soldaterna ur reserven förstärkt detta avsnitt av försvarslinjen, lyckades man stå emot indianernas fortsatta attacker. Vid den norra änden av lägret ledde major Daviess dragonerna i ett motanfall och lyckades bryta igenom indianernas linjer, innan de till slut blev drivna tillbaka. De flesta i Daviess kompani lyckades retirera till de egna försvarslinjerna, men major Daviess själv blev dödad. Under den närmaste timmen stod försvararna emot flera anfall från indianerna. När krigarna började få ont om ammunition och solen gick upp och ljuset avslöjade hur små de indianska styrkorna egentligen var, började anfallen att mattas. Ett andra anfall av dragonerna tvingade de indianer, som inte redan lämnat stridskådeplatsen, att fly.

Striden varade i ungefär två timmar. Harrison förlorade 62 män i döda och 126 i skadade. Indianernas förluster kan inte med säkerhet fastställas, men man tror att ca 50 dödades och 70-80 sårades.

Krigarna återvände till Prophetstown, där de anklagade Tenskwatawa för bedrägeri. Många krigare hade dödats trots att Tenskwatawa lovat att hans trolldom skulle skydda dem mot soldaternas kulor. Han å sin sida anklagade sin hustru, för att hon hade förstört hans magiska förmåga samt erbjöd sig på nytt att genom magi skydda krigarna, om de på nytt gick till anfall mot soldaterna, men de vägrade.

Då Harrison fruktade att Tecumseh skulle komma tillbaka med förstärkningar, lät han soldaterna barrikadera lägret under resten av dagen. När vaktposterna återvände till sina platser, upptäckte de och skalperade liken efter 36 krigare. Nästa dag skickades en mindre spaningsgrupp mot Prophetstown. De fann indianbyn övergiven så när som på en äldre kvinna, som varit för svag för att följa med sina flyende stamfränder. Harrison beordrade sina män att skona kvinnan men att fullständigt förstöra och bränna byn, efter det att man plundrat den på sådant, som man själv behövde. Bland annat beslagtogs man ett stort förråd av majs och bönor. Därigenom ville han göra det mer eller mindre omöjligt för indianerna att överleva vintern.

Bild 81 dramatisk målning tolkande striden vid Tippecanoe

Några av Harrisons soldater grävde upp lik från Prophetstowns kyrkogård och skalperade dem. Trupperna begravde sina döda vid platsen för lägret och gjorde upp ett stort bål över massgraven i ett försök att dölja graven för indianerna. Emellertid återvände indianerna efter att trupperna lämnat lägret. De grävde upp liken och skändade dem som hämnd för soldaternas uppträdande.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SITTING BULLS PICTOGRAS / Hans-Olof Ohlsson

Vid Ft St Josephs Museum i Niles Michigan finns 12 originalteckningar gjorda av den store siouxhövdingen Sitting Bull. Hur har dessa teckningar då hamnat här?

Teckningarna var ursprungligen gjorda på buffelhud. Sitting Bull reproducerade dem på papper under sin fångenskap i Fort Randall. Under sin vistelse där blev Sitting Bull och några av hans familjemedlemmar goda vänner med släktingar till fortets kvartermästare kapten Horace Quimby. Horace's hustru Martha, hennes syster Margareth Smith och speciellt Quimbys unga dotter Alice var ofta förekommande gäster i Sitting Bulls läger. Det var under de här besöken som Martha fick syn på hövdingens teckningar och bad honom göra ett par till henne personligen. Hövdingen gjorde då 12 kompletta teckningar, de s.k. Quimbys teckningar, åt henne. När Quimbys lämnade fortet 1882, fick de ytterligare en, som inte var fullbordad. När hövdingen

dödades 1890, bodde familjen Quimby i Niles. När Alice Quimby dog 1947, skänkte hon teckningarna till Fort St Josephs Museum, där de nu finns utställda i en glasmonter.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

JAKOB FAHLSTRÖM / *Sterner Andersson*

Jakob Fahlström har kallats för den förste svensken i Minnesota. Han föddes i Stockholm år 1795. Äventyrlusten började tidigt och redan i början av tonåren gick han till sjöss som skeppspojke. Hans farbror var kapten på det fartyg han mönstrade på. När han var 14 år var han med om ett skeppsbrott utanför Englands kust.

Han överlevde och tog sig till London där han anslöt sig till Lord Selkirk's expedition till Hudson Bay i Kanada. I juni 1811 åkte han med skeppet "Eddystone" och var framme i Hudson Bay den 26 september 1811. Under ett strandhugg i den kanadensiska vildmarken skulle han pröva sitt nya fina flintlåsgevär och gick en bit in i skogen. Det blev oväder så han gick vilse och blev kvarlämnad när skeppet avgick. Han irrade omkring i över en vecka innan man fann honom liggande vid stranden. Han var mycket medtagen men repade sig så småningom.

Man tycker kanske han borde vara avskräckt från vildmarken som sånär hade tagit livet av honom, men tvärtom, han längtade tillbaka. När hans skepp skulle återvända till Europa blev han kvar i Kanada. Han återsåg aldrig sin familj eller sitt fosterland.

Han blev pälshandlare, först för Hudson Bay Company och sedan för American Fur Company. Han färdades från indianläger till indianläger och köpte upp pälsverk, och fick med tiden stor kunskap om indiansk filosofi och levnadssätt. Han talade svenska, engelska, franska och chippewa. År 1823 gifte han sig med en chippewa-kvinna som hette Marguerite. (Winona) Hon var dotter till Pierre Bonga, hövding över Lake Superior chippewas. De fick nio barn tillsammans.

Under sina vandringar kom han till Fort Snelling i Minnesota. Där fick han två jobb. Han skulle dels hålla fortet med ved och skulle dessutom frakta posten norrut till Lake Superior-regionen och från Prairie du Chien till St Croix Falls. Under sin tid som postbärare råkade han ut för många äventyr. Bland annat kom han en gång, när han paddlade i kanot på St Croixfloden, rätt på en stor skara siouxindianer på stranden. Siouxer och chippewas var ju dödsfiender. De sköt på honom men istället för att försöka fly styrde han rätt mot dem. När han kom närmare kände de igen honom som "Gulhuvudet", mannen som var ett blekansikte men hörde till chippewastammen. Hans oförskräckthet imponerade på dem, dessutom var han ju ingen riktig chippewa. De talade om att de var mycket hungriga och han gav dem det lilla han hade i matväg. Då ändrade sig krigarna totalt. De klappade honom på ryggen och dansade runt honom. Han kunde sedan fortsätta färden.

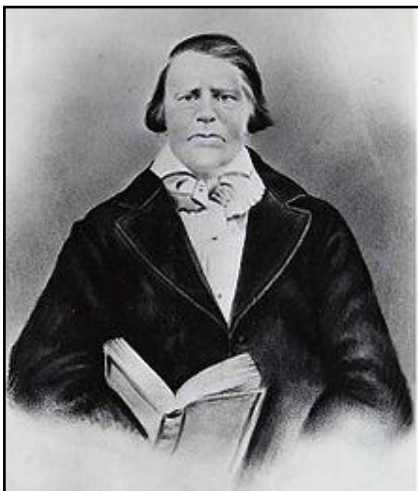

Bild 82 Jakob Fahlström

Genom sina förbindelser med metodistmissionärer blev Jakob själv metodist och han företog predikoresor bland indianerna. Han kunde ju predika för dem på deras eget språk.

Han färdades även då vida omkring i skogarna. En gång hade han slagit läger mitt i storskogen. Det var flera tum tjock snö på marken. När mörkret föll började vargarna yla runt omkring honom. Han åt kvällsmat och sparade lite av den kokta järpen samt lite fläsk i en gryta till frukost nästa morgon. Under natten kom en varg in i lägret och körde ner nosen i grytan. Grythandtaget föll då ner bakom huvudet på vargen och så bar det iväg inåt skogen med grytan. På morgonen följde han vargspåren men såg varken varg eller gryta. Han vände då åter mot bebodda trakter.

Han predikade inte bara för indianerna utan även för de skogsarbetare som arbetade uppe i de norra skogarna. Missionsre-

sorna var dock en fritidssysselsättning. Han försökte aldrig att anlägga en missionsstation eller skola för indianbarn.

En gång predikade han i ett skogshuggarläger vid St Croixfloden. När mötet var slut, gick några av männen ut men kom genast in igen och sade: "Vi är omringade av indianer, vi blir säkert dödade allesamman innan morgonen". Fahlström gick ut och kom till tals med ett par chippewakrigare. De sade då att de hade tänkt att slå ihjäl alla som var där inne, men när vi hörde dig sjunga, så kände vi igen dig och därför ska vi låta dem vara.

En gång kom han hem efter en längre missionstur och fann sin familj utan mat. Han fyllde då en säck med majs som han bar bort till Lem Bolles mjölkvarn och fastän det var söndag så bad han att få det malet. Mjöl'naren, Bolles, sa att "du var då en hell of a preacher som ber en man att starta upp sin kvarn på sabbaten. Well, sa Fahlström, jag kom hem och fann min familj utfattig och jag kan inte låta dem lida. Majsen blev malen och Fahlström kunde återvända hem med en säck mjöl.

En tid ägde han ett stort landområde vid Mississippifloden, just där downtown St Paul ligger idag. Hade han behållit det, hade han säkert blivit en förmögen man enbart genom värdestegringen. Han tyckte emellertid att den marken var för kuperad och skaffade sig istället mark vid Afton. Nybyggare hade börjat komma till trakten och han tänkte själv bli farmare.

En dag år 1850 var han in till St Paul, som ännu bara var en liten by. Där mötte han en skräddare som hette Johan Petersson. –"Är du svensk?" frågade han. "Visst är jag svensk", sade skräddaren. Det var då första gången på ett fyrtiotal år som han hörde svenska talas igen. Det sägs att han då fick tårar i ögonen.

Han hade aldrig glömt språket tack vare den svenska bibel han alltid förde med sig. När svenska invandrare ökade i antal på 1850-talet, hjälpte han dem med råd om var det var bäst att slå sig ner. Han kunde Minnesota utan och innan. Han rådde dem att slå sig ner kring Kandiyohi, där han ansåg att det var mera lättodlat än i skogstrakterna längre norrut.

När den förste dansken i Minnesota, Charlie Borup, ville ha Fahlström som kompanjon vid grundandet av den första banken där, nekade han. Han ville hellre fiska, jaga och ströva omkring i skogarna.

Han dog år 1859 och begravdes på en plats han själv sett ut på sin egen farm. Han dog således innan siouxupproret startade år 1862, så han fick aldrig veta hur det gick för de svenska nybyggare som han givit rådet att slå sig ner i Kandiyohi. Hans hustru dog 1880. Deras efterlevande bor alltjämt i Minnesota, och traditionen om den märklige mannen som predikade på flera språk, lever fortfarande kvar i dessa trakter. I St Paul avtäcktes vid det svenska pionjärjubileet sommaren 1948, en minnestavla i brons över mannen som var född stockholmare men i många år levde närmast som en indian. Avtäckningen utfördes av Prins Bertil i närvaro av en stor skara svenskar och bland dem även ättlingar till Fahlström.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

MASSHÄNGNINGEN I MANKATO / Sterner Andersson

Siouxupproret i Minnesota var i princip kuvat i och med striden vid Wood Lake. Little Crow och de övriga ledarna förstod att slaget var förlorat och Little Crow meddelade omgående att han skulle ge sig iväg. Hövdingen Wabasha sade att han skulle stanna men krävde att alla fångar skulle överlämnas till honom. Han räknade med om de vita fick tillbaka sina kvinnor och barn med livet i behåll, skulle de kanske skona de indianer som inte flydde.

Det var flera av de indianska ledarna som gav sig iväg, men Big Eagle, Wabasha och några till stannade kvar. Fångarna samlades ihop på en plats som senare kom att kallas Camp Release. Sibley gjorde sig som vanligt ingen brådska, utan först den 26 september var han framme.

Han krävde då att ett rådsmöte skulle hållas där han krävde att alla fångar skulle överlämnas till honom.

Sibley och hans män stannade i Camp Release en månads tid. Hans avsikt var att ta hand om så många indianer som möjligt och hänga dem som kunde betraktas som de värsta våldsverkarna. Han tillsatte en militärdomstol som summariskt rannsokade alla sioux-krigare. Någon försvarsadvokat tillsattes inte. En missionär vid namn Stephen Riggs anmodades av Sibley att förhöra de frivolva kvinnorna om våld och övergrepp de blivit utsatta för, och det blev i första hand enligt Riggs rapporter som krigarna fördes inför domstolen.

Den förste som rannsokades var en mulatt vid namn Joseph Godfrey, som först dömdes till döden, men senare ändrades domen till tio års fängelse. Han var gift med en siouxkvinna och förklarade att han hotats med att bli ihjälslagen om han inte deltog i upproret. De vita kvinnorna som vittnade hade inte sett honom mörda någon och anklagade honom inte för några övergrepp. Han blev istället åklagarens viktigaste vittne och han visade sig ha ett fotografiskt minne om vem som hade gjort vad, vilka vapen som olika krigare hade använt och vilka som medverkat på olika platser. Hans vittnesmål fick indianerna att ge honom namnet Otakle – Han som dödar många.

De första krigarna som förhördes berättade villigt och stolt om sina bravader under kriget, hur många vita de hade dödat och hur mycket byte de hade tagit. De var ju trots allt krigare. De blev omedelbart dömda till döden. Detta märkte de övriga så småningom, så de som förhördes senare hittade på alla möjliga ursäkter. Flera medgav att de skjutit några skott, men de kunde omöjligt ha träffat någon för de var så dåliga skyttar. Några påstod att de aldrig hade avlossat några skott, en del var för unga för att kriga, en del var för gamla, en del hade bara vaktat hästarna, en del hade gömt sig under striderna eller rostat majs eller varit sjuka.

De indianer som anklagats för att ha stulit de vitas tillhörigheter hade också olika förklaringar. En krigare sade att han hade visserligen tagit en häst, men den var så liten så den kunde inte räknas. En annan som tagit ett par oxar sa, att han varit tvungen för att hans fru behövde dem. Efter några dagars förhör med endast dåliga ursäkter tröttnade domarna. Om en krigare befunnit sig vid platsen för New Ulm, Fort Ridgely, Birch Coulee eller Wood Lake, så var han skyldig och förtjänade att hängas. Förhören drog så ut på tiden att Sibley fruktade att de skulle bli insnöade på platsen tillsammans med indianerna, så de beslöt att rättegången skulle flyttas till Nedre Agenturen.

Krigaren Chaska, som hela tiden gjort sitt yttersta för att skydda läkarhustrun Sarah Wakefield och hennes barn, blev trots deras vittnesmål dömd att hängas, eftersom han varit närvarande, då vita mördades. Cut Nose, som varit mycket aktiv under kriget, accepterade sin dödsdom som en självklar sak. Eftersom tiden gick blev rättegången allt mera stereotyp. Fångarna fördes fram, anklagades och dömdes för att ha deltagit i överfall, mord och våldsdåd. Man gjorde ingen skillnad på överfall på enstaka, oskyldiga farmer, eller de rent militäriska angreppen på Fort Ridgely och New Ulm. Pastor Riggs framhöll att fångarna dömdes enligt vissa allmänna principer och utan bevisning i det enskilda fallet.

Till slut var det 303 indianer som hade dömts till döden. Från början var det tänkt att hänga indianerna allteftersom de dömdes, men fångarnas antal var så stort, att Sibley och general Pope tvivlade på att de hade behörighet att verkställa alla domar. Pope telegraferade därför direkt till president Lincoln alla namnen på de dödsdömda för godkännande. Han meddelade guvernör Ramsey att fångarna skulle avrättas, såvida inte presidenten direkt förbjöd det. President Lincoln svarade att han ville ha närmare upplysningar i varje enskilt fall. När Lincoln fått dessa upplysningar konstaterade han att de verkligt stora brottslingarna och ledarna av våldsdåden inte infångats och att domarna varit alltför summariska. Han lämnade rapporten vidare till ett par betrodda män, med uppgift att försöka sälla ut de mest skyldiga.

Från Övre agenturen kom nu ett följe med indianer, som betraktades som oskyldiga. Det var totalt 1 700 personer varav nio av tio var kvinnor och barn. Dessa fördes av beväpnade vakter till Fort Snelling, där de skulle interneras. När kolonnen med dessa oskyldiga fångar kom till staden Henderson, stod hundratals vita längs vägen med gevär, klubbor och stenar. Innan vakterna hann driva dem tillbaka, gav de sig på alla fångar de kunde komma åt, varav ett barn blev så illa misshandlat, att det dog strax efteråt. Vid Fort Snelling fanns ett inhägnat tältläger och där inhystes fångarna. Ingen visste vad som skulle hända med dem. Präster besökte dem regelbundet, och flera hundra indianer kristnades och lät döpa sig, däribland hövdingen Wabasha, en av få hövdingar som befunnits oskyldig, och som nu anslöt sig till episkopalkyrkan.

Två dagar efter det att de oskyldiga kommit iväg, bröt de dömdas kolonner upp för att fortsätta till ett läger, som kallades Camp Lincoln. Det var omgärdat av palissader och låg på stranden av Minnesotafloren sydväst om Mankato. Tåget gick genom New Ulm och slingrade sig sakta genom gatorna, där befolkningen beväpnat sig med stenar, spannar med kokhett vatten, högafflar, hackor och knivar. Femton fångar skadades. En fick käken krossad.

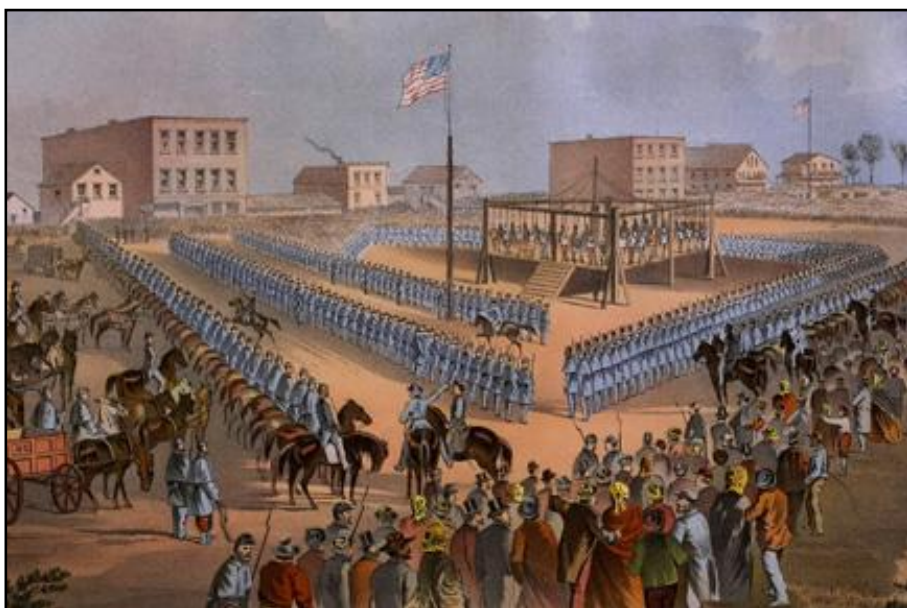

Bild 83 välkänd målning av masshängningen i Mankato

President Lincoln utsattes för hård press både från väster och öster. Guvernör Ramsey i Minnesota yrkade i brev till presidenten på att alla dömda skulle avrättas. Annars kunde det hända att den vita befolkningen själva skulle utkräva hämnd. Men i öster fanns många indianvänner som reagerade inför tanken på massavrättningar av indianer, som närmast kunde betraktas som krigsfångar. Sibley meddelade att det kunde bli sammandrabbningar mellan den vita civilbefolkningen och hans trupper om indianerna benå-

dades. General Pope påpekade också att även oskyldiga indianer i Fort Snellinglägret riskerade att utsättas för de vitas hämnd.

Den 6 december meddelade presidenten sitt beslut. Han hade bekräftat avrättningarna på endast 40 av de dödsdömda. En av dessa hann emellertid att dö dessförinnan och en annan, som var bror till John Other Day, benådades senare. Kvar blev således 38 som skulle hängas.

I Mankato hade soldaterna börjat bygga en galge i jätteformat. Ett brev hade kommit från presidenten och det föll på pastor Stephen Riggs lott att meddela fångarna om innehållet i brevet. Han läste långsamt upp namnen på dem som skulle hängas. De som inte blev uppräknade skall hållas i förvar tills vidare, så att de inte vare sig kan undkomma eller bli utsatta för olagligt våld.

Nu skulle de dödsdömda skiljas från de andra. Det var lättare sagt än gjort, eftersom flera av dem hade samma namn. Visserligen motsvarades namnet av ett nummer i protokollet, men det fanns ingen som med säkerhet kunde identifiera varje enskild person. Härav kom det sig att krigaren Chaska fanns med bland dem som skulle hängas, trots att Sarah Wakefield hela tiden fortsatt med sin kamp att övertyga myndigheterna om hans oskuld.

Troligen blev han förväxlad med en krigare som hette Chaskadon, men jag har också sett uppgift om att det var brukligt bland siouxerna att kalla sin förstfödde son för Chaska. Namnet lär betyda "First born son" och då kan det naturligtvis ha funnits flera med det namnet i gruppen. Säkert är att de flesta skyldiga gick fria, då de hunnit försvinna innan de vita kom till Camp Release, och antagligen avrättades det flera som egentligen inte förtjänade det.

De som skulle hängas fördes över till en stenbyggnad. De började där sjunga sin dödssång, och vakterna som inte hade hört något liknande, trodde det var inledningen till ett myteri och begärde förstärkning. Fångarna kedjades fast vid golvet.

Den 26 december skulle avrättningen äga rum. Annandag jul inföll det året på en fredag. På juldagen besöktes de av pastor Riggs och ett par andra präster och de flesta av de dödsdömda begärde att bli döpta.

På fredagsmorgonen fick de dödsdömda en hätta av vitt tyg, som dock veks så att ansiktet var bart. Händerna bands ihop, och kedjorna togs bort. Klockan nio höll en katolsk präst bad en sista bön, och sedan fick fångarna order om att marschera till galgen. Hättorna drogs nu ner för ansiktet och fångarna knuffades fram i rad. Mer än 1400 soldater stod på vakt då marschen till galgen företogs. De stod i en fyrkant runt hela den stora gemensamhetsgalgen. Flera hundra nyfikna åskådare hade samlats för att bevittna mass-avrättningen. De hade samlats på hustak, i fönster och överallt där de kunde få en skymt av vad som hände. Fångarna ställdes upp på plattformen och snarorna drogs åt runt halsen. De stämde åter upp sin dödssång, försökte fatta varandras händer trots bojorna, och ropade varandras namn. Några långsamma taktfasta trumslag ljöd och en man med en kniv i handen steg fram. Han hette William Duley och hade varit med om, men överlevt, massakern vid Lake Shetek. Tre av hans barn hade dödat vid det tillfället, och hans fru och ytterligare två barn saknades fortfarande. Han kapade repet och plattformen föll.

Det hördes ett utdraget lågmält hurrarop när de 38 kropparna hängde och dinglade i luften.

De döda begravdes i en gemensam massgrav strax utanför staden. Redan samma natt grävdes kropparna upp av flera läkare för att användas till anatomiska studier. Dr William Mayo grävde upp liket av Cut Nose och senare utbildades hans söner William James och Charles Horace på hövdingens skelett. Dessa söner blev sedermera grundare av Mayokliniken som än idag är ett forskningsinstitut i Minnesota.

Det tog lång tid efter avrättningen innan galgen togs ned och fångarna bakom palissaden förstod, att ingen ytterligare namnlista kommit från den store Fadern i Washington.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

INKPADUTA / Sterner Andersson

Inkpaduta, som skall betyda Röd Topp eller Röd Spets, föddes omkring år 1815 inom Wahpekutestammen som är en av de fyra stammar som ingår bland de östliga siouxerna, de så kallade Santeesiouxerna. Wahpekutebandet var den till antalet minsta stammen inom Santéerna.

I Prairie du Chienavtalet 1825 hade stammarna i Wisconsin, Iowa och Minnesota ingått vapenstillestånd med varandra. En av de första som bröt vapenvilan var Inkpadutas far, Wamdesapa. Han fortsatte att kriga mot sauker och fox-indianerna. Wamdesapa och en annan man var rivaliserande hövdingar i en by. När sedan rivalen, som hette Tasagi, mördades trodde de flesta att det var Wamdesapa och Inkpaduta som låg bakom. När Wamdesapa mördades några år senare, så splittrades byn. Den del som hade stöttat Wamdesapa flyttade till Iowa, nära dagens Fort Dodge. Inkpadutas äldre bror, Sintominaduta, (vissa källor menar att han var gift med Inkpadutas syster) var då ledare. År 1852 mördades Sintominaduta och stora delar av

hans familj, totalt nio personer, av en vit whiskyhandlare som hette Henry Lott. Inkpaduta blev då ledare.

Konstigt nog gick han inte på krigsstigen utan informerade armén vid Fort Dodge om mordet. Till en början verkade domstolen ta saken på allvar och Lott åtalades i sin frånvaro. Men i en tydlig handling av förakt så skar åklagaren huvudet av Sintominaduta och spikade upp huvudet på en påle utanför sitt hus. Detta fick Inkpaduta att hata och misstro de vita. Henry Lott återvände aldrig till Iowa och det var inte heller någon som letade efter honom.

Santeesioxerna hade i ett avtal med USA år 1851 i Mendota tvingats avstå det mesta av sina landområden. De fick bara behålla en smal landremsa längs Minnesota-floden. Inkpaduta hade inte varit med i förhandlingarna och hade inte heller undertecknat avtalet. Trots detta uppenbarade han sig varje år vid agenturen när det var dags för den årliga avtalsenliga ränteutbetalningen. Genom hot lyckades han bluffa till sig en andel han inte var berättigad till. Han brydde sig inte heller om de gränser som utstakades i avtalet utan hans band drog de följande åren omkring i både Dakota, Minnesota och Iowa. Han höll sig mestadels undan från de vita och förutom lite stölder finns inget direkt rapporterat om några konfrontationer. Hämnden för de vitas uppförande vid Sintominadutas död låg emellertid och bara väntade på en orsak att få bryta lös.

I slutet av 1856 hade bandet det svårt. De var hemlösa och led av hunger. Den kalla vintern gjorde det svårt för krigarna att finna vilt. Ett av Inkpadutas barnbarn svalt ihjäl. De tiggde mat hos nybyggarna men blev mestadels bortdrivna med hugg och slag. I närheten av Smithland vid Little Siouxfloden hittade de ett område med täta skogsdungar där det hårda vädret gjort att flockar av hjort samlats för att få lä och skydd. På något sätt blev det osämja mellan indianerna och de vita i området då indianerna påstod att de vita hindrade deras jakt och begärde mat i ersättning. Oron för indianöverfall gjorde att en grupp på ett 30-tal beväpnade vita begav sig till siouxernas läger och lade beslag på alla vapen. Inte nog med att de nekats mat som ersättning för den förstörda jakten, de var nu utan vapen och hade ingen möjlighet att jaga. Inkpaduta förklarade att de måste ha vapnen för att kunna jaga, men de beslagtogs i alla fall. Meningen var att nästa dag eskortera indianerna bort från området och då också återlämna vapnen, men nästa dag var indianerna försvunna. De hade begett sig uppåt Little Siouxfloden och på vägen plundrade de nybyggare och fredliga indianer på alla vapen de kunde få tag på. Den 21 februari 1857 hade de kommit fram till byn Peterson, där de klev in i Almer Bells hem, jagade ut familjen ur huset, sköt en del boskap och plundrade hemmet på mat och kläder. I början på mars 1857 hade de kommit till nybyggena vid Spirit Lake i Iowa men vad som hände där tar vi i en separat berättelse.

Vi fortsätter berättelsen om Inkpaduta i juni 1857. Då hade Abbie Gardner befriats och det var fritt fram att jaga Inkpaduta. Den 25 juni meddelade major Brown vid Fort Ridgely att Inkpaduta och flera i hans band varit synliga vid Yellow Medicine-agenturen. Agenten Flandrau och en avdelning soldater tillsammans med ett antal civila begav sig till Yellow Medicine. På vägen mötte de John Otherday som meddelade att Inkpaduta inte var med i lägret men att några i hans band hade slagit läger i utkanten av agenturen. Soldaterna gick in i gryningen och det hela slutade med att man sköt ihjäl en indian, Roaring Cloud. Det var han som brutalt hade slagit ihjäl fru Noble under hennes fångenskap. Inkpaduta själv kom man dock inte åt. Chefen för Indianbyrå James Denver, och den nye indianinspektören William Cullen tyckte att indianerna själva kunde gripa Inkpaduta. De tyckte även att alla siouxer skulle hållas ansvariga för Inkpadutas illgärningar. Därför stoppades alla utbetalningar till indianerna och det skulle inte bli några förrän Inkpaduta var fast. Detta var högst orättvist eftersom Inkpaduta var utesluten ur stamgemenskapen och betraktades som laglös även av sina stamfränder. Till slut erbjöd sig Little Crow, han som fem år senare skulle leda upproret i Minnesota, att ställa upp. Han fick med sig 106 krigare och spårade upp Inkpaduta. Vid Lake Thompson kom de ifatt och en tre timmar lång drabbning tog vid. Tre av Inkpadutas krigare dödades men själv undkom han igen.

Little Crow återvände till agenturen och redovisade vad han åstadkommit. Men myndigheterna var långt ifrån nöjda. Inkpaduta var inte infångad, de hade inte ens en skalp att visa upp som bevis att de dödat någon. Att dakotakrigare inte skalperade andra dakotakrigare förstod inte de vita. Till slut lyckades indianerna övertyga regeringens sändebud om att de verkligen gjort sitt yttersta för att fånga marodörerna, och siouxerna kunde få ut sina pengar. Därefter gjordes inget mer för att fånga in massmördaren.

Fram till 1862 års uppror höll Inkpaduta mest till vid James River, där han levde tillsammans med yanktonai-siouxerna. När upproret bröt ut återvände Inkpaduta till wahpekute-stammen. Huruvida han deltog så aktivt i upproret är inte klarlagt. Han kan ha medverkat i några mindre incidenter men det finns även uppgifter om att ingen i hans band på något sätt deltog i oroligheterna. När siouxernas stridslycka vände och de vita hunnit organisera sig försvann Inkpaduta västerut, och man lyckades aldrig fånga in honom. Inkpaduta fortsatte även efter det att upproret slagits ner att terrorisera nybyggare i Minnesota.

Myndigheterna beslöt sig för att krossa Minnesotasiouxerna en gång för alla. Man startade en kampanj under sommar och höst 1863 samt sommaren 1864. De hade då Inkpaduta på kroken i flera drabbningar. Han var med i striden vid Big Mound i Nord-Dakota i juli 1863, vid Whitestone Hill den 3 september, där de vita lyckades tillfoga indianerna en svår förlust med många dödade samt förstörda vinterförråd. Inkpaduta fanns även på plats vid striden vid Killdeer Mountain i Nord-Dakota den 28 juli 1864. Varje gång undkom han.

Han anslöt sig senare till präriesiouxerna och han skall ha varit i lägret vid Little Big Horn när Custer attackerade. Om han var aktiv i slaget är väl tveksamt, han var vid det laget en rätt gammal man, och hans syn hade försämrats. När Sitting Bull år 1877 gick över gränsen till Canada för att undkomma den amerikanska militären så var Inkpaduta bland hans följeslagare. Här uppe levde han sina sista år i fred och han dog år 1881 (vissa säger år 1879) på Oak Lake-reservatet i Manitoba, Canada. Dödsorsaken skall ha varit lunginflammation som han ådragit sig under en jaktexpedition.

Var Inkpaduta ett odjur av värsta sort, eller var han mer eller mindre ett offer för omständigheterna. Det beror på vem man frågar. De vita som hade med honom att göra säger att han var en samvetslös mördare medan indianer som kände honom menar att han blev provocerad av de vita till sina illdåd och var annars en respekterad ledare inom stammen. Vad som är myt och vad som är sanning får vi kanske aldrig veta.

*(Det finns ett foto som påstås föreställa Inkpaduta, men sannolikheten för att det verkligen skulle vara han är tämligen lite. Därför väljer vi att inte ta med fotot här. **Red. anm.**)*

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SVENSKA ÖDEN I KRIGET 1862 / Sterner Andersson

Om vi försöker skildra indianupproret 1862 med utgångspunkt från de svenska nybyggarna, så bör man hålla i minnet, att Minnesotaflodens dalgång, där överfallen ägde rum och striderna utkämpades, inte var någon svenskbygd i någon större utsträckning. Visst fanns det flera svenskar som dödades och drabbades på annat sätt men de var inte på något sätt i majoritet. Den exakta siffran på vita som dödades i upproret har endast kunnat uppskattats, men av dessa utgör svenska offer endast några få procent.

Vi skall ägna oss lite närmare åt några familjer och personer som drabbades. Redan i början av krigshändelserna dyker det upp svenska namn. När de fyra krigarna dödat de första vita utanför Acton så gick de överlevande till grannen för att få hjälp. Grannen var svensk och hette Olsson. Han skickade sin 12-årige son till den lilla staden Ripley för att slå larm. Det blev alltså en svensk som först larmade om att krig brutit ut.

De fyra krigarna som orsakat alltihop var med raska steg på väg hemåt men det var en lång väg att gå. De ångrade att de inte tagit hästarna från Baker och Webster men det fanns ju andra farmare som hade hästar. Vid ett lämpligt tillfälle stal de också hästar. Dessa tillhörde Anders Eklund, en svensk som utvandrat från Blekinge. Han och frun var på middagsbesök hos fruns föräldrar, Peter Wicklund med fru. Så det var svenskar som fick stå för indianernas transport.

Det fanns som sagt inte så många svenskar i området, men vid West Lake, som idag heter Monson Lake, fanns några svenska familjer. Det var bland andra familjerna Anders Broberg med hustru och fyra barn. Anders bror Daniel Broberg med hustru och tre barn. Andreas Lundborg med hustru och fem barn, den äldste sonen Johannes hade gift sig förra året och flyttat till en egen stuga. Bröderna Broberg bodde omkring två engelska mil (3,2 km) från Lundborg.

Onsdagen den 20 augusti, alltså tre dagar efter mordet i Acton, hade prästen i området, pastor Andrew Jackson utlyst predikan på förmiddagen. Då det inte fanns någon kyrka i området så skulle gudstjänsten hållas hemma hos Andreas Lundborg.

Daniel Broberg hade lämnat sina yngsta barn hemma, där en nykommen släkting, Johannes Nilsson, passade dem. Mitt under gudstjänsten kommer Daniels son Peter, 7 år, springande och berättar med andan i halsen att indianer kommit till stugan och att de var elaka och slog barnen. Gudstjänsten avbröts omedelbart och man skyndade iväg bort till Brobergs. De första som sprang iväg var Anders Broberg och de fyra bröderna Lundborg: Anders, Gustav, Lars och Samuel.

Huruvida de tog gevären med sig är oklart. Vissa källor säger att de tog dem med sig och vissa säger att prästen övertalade dem att inte ta med dem för att inte i onödan provocera indianerna. Andreas Lundborg gick iväg efter sina söner och tog en annan väg genom skogen. En annan granne, Sven Åman (Öman) följde med Lundborg. Daniel Broberg hade kommit åkande till bönemötet i oxvagn, så han spände oxarna för vagnen och stuvade in kvinnor och barn, innan han gav sig iväg på körvägen mellan gårdarna.

Den förste som kom fram var Anders Broberg. Indianerna hälsade vänligt på honom som de brukade göra och när bröderna Lundborg kom var indianerna lika fredliga och vänliga.

Men plötsligt, som på ett givet tecken, öppnade indianerna eld. Anders Broberg, som satt sig på en stol vid bordet, föll död ner. Samuel, den yngste av bröderna Lundborg, fick en kula i sidan och föll ihop på golvet. Skottsåret var allvarligt men inte dödande. Pojken hade sinnesnärvaro nog att ligga still och låtsas att han var död. De vittjade hans fickor, gav honom ett slag med gevärskolven, men lät honom ligga. Anders och Gustav Lundborg sköts ner innan de hunnit reagera. Lars Lundborg hade direkt kastat sig över staketet runt stugan och sprang mot skogen. Indianerna sköt efter honom men han fortsatte springa. Då tog några av dem stöd med bösspiporna och med flera kulor i ryggen föll Lars framstupa.

Inne i stugan blev även släktingen Johannes Nilsson nerskjuten och sedan satte indianerna efter barnen, av vilka ett par försökte springa och gömma sig i skogen. De blev upphunna och dödade.

Under tiden hade den äldre Lundborg hunnit fram. På avstånd såg han hur Lars sprang mot skogen, men aldrig hann fram. Han vände sig mot sin följeslagare Sven Åman, men denne hade försvunnit mot sin egen stuga när han förstod det var fara på färde. Lundborg ropade åt honom att han skulle akta sig för att komma nära Brobergs stuga. Indianerna fick då syn på honom och sköt efter honom, men träffade inte. Just då kom vagnen med Daniel Broberg, barnen och kvinnorna. Detta var ju ett enklare byte än den beväpnade Lundborg. Daniel Broberg blev genast skjuten till döds. Hans hustru Anna Stina hoppade ner från vagnen med sin 10 månaders son, Johan Albert, i famnen. Hon blev snart upphunnen, och både hon och barnet dödades med tomahawker.

Anders Brobergs hustru, Christina, hennes båda döttrar Anna Stina och Christina samt sonen Peter, han som kommit springande med beskedet till bönemötet, hoppade också ur vagnen och började springa. Mamman Christina och minsta dottern Christina blev upphunna och dödade. Peter kom undan och kom så småningom till Sven Åmans stuga. Den sextonåriga Anna Stina lyckades också komma undan och kom så småningom ifatt Andreas Lundborg som nu var på väg tillbaka till sin egen stuga. Han högg henne i armen och manade på henne att hon skulle springa till Norway Lake där det fanns fler nybyggare.

Även Andreas klarade sig denna dagen. Han träffade på sin vän Ole Swenson och tillsammans gav de sig iväg mot Norway Lake.

Andreas Lundborgs hustru Lena, hade givit sig iväg på egen hand när man förstod att något förskräckligt hade hänt vid Brobergs och hon blev åtskild från de andra. Hennes äldste son, Johannes, som var gift och inte hade medverkat vid bönemötet, gav sig iväg med sin hustru och sin syster Johanna. Anders Brobergs dotter Anna Stina, kom ifatt dem och tillsammans fortsatte de flykten.

Sven Åman hade ju rusat hem när han skildes från Lundborg. Där träffade han sin familj och snart kom även pojken Peter Broberg springande. Även en grannpojke som hette August Svensson kom dit. De var då totalt sex personer i stugan. När indianerna plundrat husen hos Broberg och Lundborg närmade de sig Åmans stuga. Sven Åmans son Anders Petter, vid den tiden 11 år, har berättat vad som hände.

Hans mor föreslog att de skulle gömma sig i källaren, dit man kom genom en lucka i golvet. De trängde ihop sig i källaren och hörde hur indianerna kom in och att de plundrade huset. De drog fram några kistor för att förvara stöldgodset i och kistorna blev stående precis på luckan till källaren så indianerna upptäckte aldrig denna.

I skymningen vågade de sig upp från källaren. De beslöt sig för att gå till Norway Lake, en dryg svensk mil österut. Under vägen fick de sällskap av Samuel Lundborg, som ju endast varit sårad och låtsats vara död. Såret hade nu slutat att blöda. De kom fram till Norway Lake och fann en del svenskar och norrmän samlade på en ö ute i sjön. Efter ett par dagar vågade de sig iland igen och efter att ha begravt de tretton offren hos Brobergs gav de sig iväg. Via byn Painsville, där det bodde 32 familjer, fortsatte de till staden St. Cloud där de träffade på soldater som skulle bekämpa indianerna.

Av familjen Anders Broberg överlevde endast dottern Anna-Stina, 16 år.

Av familjen Daniel Broberg överlevde endast sonen Peter, 7 år.

Av familjen Andreas Lundborg överlevde fadern Andreas, hustrun Lena samt barnen Johannes, Johanna och Samuel.

Det här med att ta sin tillflykt till öar ute i sjön tillämpades på flera ställen. De svenska nybyggarna runt Scandia, som inte alls kom i kontakt med kriget, var så uppskrämda av ryktena att de tillbringade en natt ute på Coney Island i Clearwater Lake. I den gruppen fanns bland andra Andrew Peterson, som senare har blivit Wilhelm Mobergs förebild till Karl-Oskar. Han har senare berättat om skrällen för indianerna som fanns överallt bland nybyggarna. Invånarna i Center City byggde bröstvärn som skydd om de skulle bli anfallna. Det var främst chippewa man kom i kontakt med där uppe, men man resonerade som så att "en indian var en indian".

Det fanns naturligtvis fler svenskar som råkade illa ut, men den största enskilda gruppen var de vid West Lake. Man samlades ofta i grupper hemma hos någon innan de tillsammans lämnade allt för att sätta sig i säkerhet. Hemma hos Oscar Erikson vid Eagle Lakebäcken samlades Sven Svensson, Carl Karlsson samt amerikanen Salomon R. Foot med familjer. De fick utstå en eldstrid med indianerna men den ende som stupade var Carl Karlsson, eller Swe-de Charley, som han kallades. Han sköts ner medan han hackade fram potatis som indianerna hade begärt att få.

Den svenskspråkiga tidningen "Hemlandet" som var en betydande tidning hos de invandrade svenskarna, rapporterade fortlöpande om krigets händelser. I början är rapporteringen saklig och objektiv men allteftersom tiden går blir tonen i tidningen och insändarna allt mer indianfientlig och föraktfull. En insändare uppmanade sina landsmän att de skulle (citat) "Tro på Herren, hjälp din nästa och lita inte på indianen". (slut citat).

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

SPIRIT LAKE OCH ABBIE GARDNER / Sterner Andersson

Genom undertecknandet av landavträdelseavtalen 1851 i Traverse des Sioux och Mendota avstod santeesiouxerna i praktiken allt sitt land förutom en smal landremsa längs Minnesotafloden. När så mycket land blev fritt inflyttade en mängd nybyggare och samhällen växte upp. På våren 1856 hade en William Freeborn börjat bygga vid Spirit Lake alldeles vid gränsen mellan Minnesota och Iowa. Ett år senare fanns sex, sju hus där, främst vid East och West Okoboije Lake. Samtidigt som Freeborn började bygga, växte samhället Springfield upp längre norrut vid Des Moinesfloden i Minnesota. Senare döptes Springfield om till det nuvarande namnet Jackson.

Efter att ha blivit ivägkörda vid Little Siouxfloden kom Inkpaduta och hans band fram till nybyggarna vid Okoboije Lake den 7 mars och slog läger i närheten. Hans band bestod vid denna tid endast av elva krigare, varav fyra var hans söner. Inklusive familjer till dessa omfattade hela skaran cirka 40 personer. Indianerna sökte nu upp en av stugorna som tillhörde Rowland Gardner, och tiggde mat. De fick mat men uppträdde så hotfullt att de vita blev oroliga. När de försvunnit från stugan skickade Gardner sin svärson Harvey Luce samt en gäst vid namn Robert Clark för att varna de andra nybyggarna i närheten.

Indianerna fortsatte bort till en stuga som tillhörde James Mattock. De dödade alla de hittade och brände husen. Sent på eftermiddagen återvände indianerna till Gardners stuga. De begärde att få mjöl och när Rowland Gardner vände sig mot mjöltunnan gav Inkpaduta sin äldste son order om att skjuta. Detta inledde massakern. Makarna Gardner, deras dotter Mary (gift med Harvey Luce), hennes två barn Albert och Amanda, samt sonen Rowland Jr dödades. Endast den trettonåriga dottern Abigail Gardner skonades. Hon togs med som fånge. Därefter gick indianerna från hus till hus och dödade innevånarna. Harvey Luce och Robert Clark påträffades och dödades på den södra stranden av East Okoboije Lake.

Totalt dödades 32 personer vid Spirit Lake. Endast fyra personer överlevde, förutom Abigail Gardner var det de unga fruarna Lydia Noble, Margaret Ann Marble och Elizabeth Thatcher. En man, Morris Markham, hade varit borta under tiden men återkom strax efteråt. Han flydde omedelbart till Springfield. Efter massakern plundrade indianerna husen och förstörde allt de inte kunde ta med sig. Därpå färdades Inkpaduta med sina fyra fångar uppåt Des Moinesfloden mot Springfield. Invånarna där var dock varnade genom Markham. De barrikaderade sig i sina stugor och skickade två män till Fort Ridgely efter hjälp. De flesta samlades i ett hus som tillhörde en mr Thomas. Indianerna belägrade huset till kvällen. De hade då hunnit med att mörda bröderna Wood som hade sin handelsbod i närheten, samt en mr Stewart, dennes hustru och båda barn vid ett anfall mot ett annat hus. De försvann i riktning mot Heron Lake.

De unga kvinnliga fångarna led svårt under fångenskapen. Speciellt fru Thatcher hade det svårt. Hennes tre veckor gamla baby hade dödats inför hennes ögon. Hon var dessutom i dålig fysisk kondition och blev en belastning för indianerna. När de skulle gå över Big Siouxfloden tog en indian bördan från hennes rygg och lade den på sin egen. Hon förstod då att hennes tid var ute. Indianerna knuffade henne i floden och när hon försökte ta sig i land slog de efter henne med sina träklubbor. Till slut orkade hon inte längre utan drunknade.

Med sina återstående fångar fortsatte Inkpaduta till Lake Herman. Efter några dagar kom två unga kristna wahpetonsiouxer till lägret. De hade hört talas om räden och fångarna och de ville nu friköpa fångarna. Dels ville de ha belöningen och dels ville de rentvå agentur-indianerna från misstanken att vara i maskopi med Inkpaduta.

Bild 84 minnesmärke över de stupade i striden vid Spirit Lake

De förklarade för Inkpaduta att de ville köpa fångarna fria. Först nekade Inkpaduta men ändrade sig och för att visa att han var en stor krigshövding skulle han frige en av fångarna. De båda kristna siouxerna fick själva välja vilken som skulle bli fri. De resonerade då som så, att Abbie Gardner var mycket ung och skulle säkert inte fara så illa. Fru Marble var också ung och såg dessutom ut att ha klarat sig rätt bra, så de båda valde fru Noble. Hon var äldst med sina 20 år och verkade deprimerad. Hon skulle säkert dödas så småningom. De tecknade åt henne att följa med, men hon missförstod deras avsikter och drog sig undan med förskräckelse. De gav då fru Marble en vink om att följa med och hon kom genast.

De båda wahpetonkrigarna tog henne med sig till Spirit Walkers by där hon fick nya kläder. Bud sändes till missionärerna vid Yellow Medicine, men när missionärerna kom för att hämta henne ville hon inte lämna sina nya vänner. Hövdingen Spirit Walker hade adopterat henne. Missionärerna övertalade dock henne att återvända till sina släktingar i St Paul.

När Charles Flandrau, som var agent för santee-siouxerna, fick veta att två av fångarna fortfarande levde, beslöt han att omedelbart försöka rädda dem. Flandrau skulle fem år senare bli berömd för att ha organiserat försvaret av staden New Ulm vid indiananfallen under upproret 1862.

Han valde ut tre kristna santeesiouxer, varav en var John Otherday, som senare under upproret skulle bli välkänd som de vitas lojale vän. Det gällde nu att få tillbaka de två återstående fångarna innan man kunde ta itu med Inkpaduta.

Inkpaduta hade under tiden flyttat på sig. Han förstod att de vita nu visste var han befann sig. Under denna förflyttning dödades Lydia Noble av krigaren Roaring Cloud. Kvar hos indianerna var nu bara Abbie Gardner.

John Otherday och hans två medhjälpare, Beautiful Voice och Iron Hawk, fann spåret efter Inkpaduta. De fann också kroppen av fru Noble och dagen efter kom de till ett läger med Yanktonsiouxer samt tre hyddor från Inkpadutabandet. Det visade sig att Abbie var såld till en Yanktonkrigare. Efter tre dagars köpsläende lyckades de köpa den vita fången för två tunnor krut, två hästar, 12 filtår, tobak, 22 meter blått tyg, 7 ½ meter kalikå och en del småsaker.

Precis en månad efter sin avfärd överlämnade de så Abbie Gardner till guvernör Medary i St Paul. Agent Flandrau betalade 400 dollars till var och en av de tre indianerna som fört henne tillbaka. Hela räddningsaktionen kostade 3000 dollar, som gick att få fram tack vare guvernör Medarys krediter. Det fanns inga pengar i territoriets kassa.

Abbie Gardner flyttade senare till Iowa, där hon återförenades med sin syster Eliza och hennes man. Systemen hade varit på besök i Springfield den ödesdigra dagen när familjen dödades. Redan i augusti samma år, alltså 13 år gammal, gifte hon sig med den 19-åriga Casville Sharp. Ungefär 1,5 år senare återvände Abbie till huset där hon blivit tillfångatagen, men huset var nu bebott av en J.S Prescott. Han ersatte henne endast med en bråkdel av vad egendomen var värd. År 1859 fick paret sin första son, Albert, och 1862 fick de ytterligare en son, Allen. 1871 fick de även en dotter, Minnie, men hon dog när hon var 19 månader. Paret Sharp flyttade omkring till flera platser i Iowa, Missouri och Kansas. Två gånger råkade de ut för eldsvådor som förstörde deras hus. I slutet av 1870-talet skildes paret. År 1883 återvände Abbie till området kring Okoboji sjöarna och hon tjänade en del pengar på att åka omkring och berätta om sin tid i fångenskap. Hon skrev färdigt en bok om Spirit Lake-massakern år 1885 och boken sålde bra. Så år 1891 kunde hon använda pengarna från boken till att köpa tillbaka familjestugan. Hon restaurerade den och öppnade den för allmänheten, mot inträde. Den 26 juli 1895 invigdes det 55 fot höga granitmonumentet intill stugan. Vid dess fot har 17 av offren vid massakern återbegravts.

Abbie Gardner avled den 26 januari 1921 i Colfax, Iowa. Hon var då 77 år gammal. Efter hennes död beboddes stugan av hennes son och svärdotter, Albert och Mary Sharp. År 1942 överlämnade familjen stugan till staten Iowa som har restaurerat den till hur den såg ut år 1856.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

CATHERINE TEKAKWITHA, ETT HELGON BLAND MOHAWKER / Anders Järund

Ett sällsamt möte

Under fastetiden våren 1680 i indianbyn Kahnawake besökte jesuitpastorn Claude Chauchetière en döende indiankvinna. Hennes namn var Catherine Tekakwitha. Han hade sett henne i byn av och till, men var inte bekant med henne. Claudes uppgift var att ge den döende tröst och stöd och övertala henne att hålla fast vid sin kristna tro och inte vända sig till hedniska gudar. Han fann snart att någon tröst eller övertalning inte var behövlig, istället var det han, som fick tröst av Catherine. Han gick till henne varje dag.

Claude Chauchetière var som all jesuitpastorer högt utbildad med minst tio års utbildning efter den grundläggande latinskolan. Men han var också en "sökare" och tvivlare i sin tro, instabil och känslig. Hans överordnade på missionsstationen Kahnawake/Sault St. Louis den något äldre Pierre Cholonec var en trygg man med båda fötterna på jorden, men också en okänslig man, som inte skulle ha upptäckt det speciella med Catherine Tekakwitha, trots att det var han, som var hennes biktfader och inte Claude Chauchetière. Mötet mellan Claude och Catherine var alltså mötet mellan en högt utbildad man med all kunskap om kristen tro och en vildinna, som döpts för fyra år sedan. Det var mannen från civilisationen och kvinnan uppvuxen i barabariet. Avsikten var att prästen skulle delge sin kunskap till den okunniga kvinnan från vildmarken. Ändå blev det tvärt om. Hennes tro var så stark att tvivlaren Claude kände sig upplyft och stärkt i sin tro, bara genom att vara i hennes närhet. När han senare skrev ner sina och andras upplevelser med Catherine Tekakwitha, nämner han inte mycket om vad som sades, och antagligen sades inte så mycket, men Claudes upplevelse var ändå mycket stark. Då hennes kristna medsystrar kom på besök, hade hon alltid tröstande ord att ge dem.

När slutet närmade sig, var det Pierre Cholonec, som gav henne sista smörjelsen. De båda prästerna kunde höra henne viska till sina kristna medsystrar: "Var modiga. Bry er inte om ord från dem, som inte har någon tro". "Försäkra er om, att ni är behagliga inför Gud, och jag skall hjälpa er, när jag är hos Honom." "Ge aldrig upp späkningen." Hennes allra sista ord var: "Jag

skall älska er från himmelen”, sedan dog hon i en medsystems famn, som om hon föll i sömn. En kvart senare skedde en förvandling av hennes ansikte. De fula smittkopps ärrarna, som hon hade haft sedan hon var fyra år, försvann och hennes ansikte blev ljusst och vackert. Pierre Cholonec första tanke när han såg detta var, att hon måste ha nått himmelen genast efter döden, och att hennes ansikte speglade detta. Detta hände på skärtorsdagen den 17 april 1680.

Dagen efter försökte Pierre Cholonec hålla långfredagsmessa, men blev hela tiden störd av jämmer och höga skrik. Han fick avbryta gudstjänsten flera gånger för att låta dem gråta färdigt. De kristna indianerna började genast efter Tekakwithas död att betrakta hennes kropp och tillhörigheter, som heliga relikier.

Claude Chauchetière insisterade, att hon skulle begravas i kyrkan, men Pierre Cholonec ansåg detta helt uteslutet. En sådan hedersbetygelse var reserverd för martyrer och helgon. En vildinna, som döpts för fyra år sedan, kunde knappast vara ett helgon. Hon fick begravas på kyrkogården. Claude var av en annan uppfattning, även om han, som den tvivlare och skeptiker han var, medgav att han kunde ha misstagit sig. Det kunde ju vara djävulens bländverk.

Hennes två närmaste medsystrar fick i visioner besök av Tekakwitha. Först var det hennes faster Anastasia Tegonhatsiongo, mentor och ledare av långhuset, som i en syn en natt såg Catherine knäböja vid fotändan av hennes bädd hållande ett träkors i händerna, som sken som solen. Sedan kom turen till hennes närmsta väninna Marie-Thérèse Tegaiaguenta. Hon hörde en morgon i gryningen en knackning på väggen intill sin sovplats och en bekant röst, som sade: ”Sover du. Jag har kommit för att ta farväl. Jag är på väg till himmelen.” Marie rusa- de ut, men såg inget. Men i fjärran hörde hon en röst som sade: ”Adjö, adjö. Gå och meddela Fadern (Jesuitpastorn) att jag far till himmelen.” Sex dagar efter Tekakwithas död befann sig Claude vid hennes grav bedjande om vägledning, om hur han skulle förfara i fallet Tekakwitha. Då såg han i en syn henne strålande sväva över ett himmelskt landskap, som i en barockmålning.

I en senare dröm fick han tillbaka synen med en instruktion på latin: ”Inspice et fac secundum exemplar”. ’Studera noggrant och gör en kopia.’ Han lydde och gjorde en oljemålning av synen. Eftersom han hade träffat Catherine i livet, så borde det vara en viss likhet mellan porträtt och den verkliga Tekakwitha.

Gandaouagué

Claude Chauchetière började nu göra anteckningar om sina upplevelser och samla in berättelser om hennes tidigare liv.

Tekakwitha föddes 1656 i byn Gandaouagué (eller Caughnawaga) 1), den östligaste av mohawkbyarna. Hennes mor var en adopterad algonkin-kvinna, som troligtvis tagit emot det kristna dopet innan hon rövades bort. Adoptioner var skrämmande och grymma. Efter en attack på en oförberedd algonkinby, dödades alla, som gjorde motstånd och övriga togs till fånga. Efter att ha släpats hem till mohawkbyn började tortyren av vissa fångar. Torterandet till döds var egentligen ett offer till gudarna, som tack för god krigslycka. Men att offra en fiende var knappast ett offer, därför adopterades alla fångar till stammen innan de torterades, och sedan var det ju en av de egna som offrades. Det förekom också att barn slaktades och åts rituellt. När alla fångar, som väntade på sin tur, var övertygade om, vilket förfärligt öde som väntade dem, slog man plötsligt om och behandlade fångarna med vänlighet. Denna behandling fungerade som hjärntvättning, och de flesta lät adoptera sig. Det här var ett sätt för stammen att kompensera sig för förluster pga krig eller smittkoppsepidemier. Tekakwithas mor gifte sig med en mohawkkrigare 2) och 1656 föddes Tekakwitha. Namnet betyder ”hon som dunsar i saker”. Antagligen fick hon sin första undervisning i kristen tro av sin mor. Denna undervisning skedde troligtvis i smyg, då mohawkerna var hätska fiender till fransmännen vid denna tid. 1660 drabbades byn av en smittkoppsepidemi. Båda hennes föräldrar dog och själv blev hon också sjuk. Hon tillfrisknade, men återhämtade sig aldrig helt. Hennes ögon hade skadats, och hon bar sedan oftast en filt över huvudet utomhus. Ansiktet blev vanställt av ärr. Att bli föräldralös i ett irokossamhälle, var inte en lika stor katastrof, som i ett europeiskt samhälle.

Man levde tätt i sina långhus, där varje hus beboddes av en storfamilj. Det fanns alltid någon faster som tog sig an ett föräldralöst barn.

Bild 85 staty över Catherine Tekakwitha

I september 1666 drabbades mohawkerna av en ny katastrof. Fransmännen, som tröttnat på mohawkiska attacker på dem själva och deras indianska allierade, anföll med 1300 man och brände alla byar. Det ledde till en fred med mohawkerna år 1667, som varade i 20 år. Mohawkernas känslor för fransmännen hade kanske inte ändrats, men man ville komma underfund med, vilken stark medicin dessa blekansikten ägde, för att kunna få sådana segrar, och man ville också gärna idka handel med dem, för att komma åt de vitas vapen och andra handelsvaror, så att man blev jämnstark med sina fiender.

Jesuitpräster sändes nu till byn, för att undervisa indianerna. Den ivrigaste lyssnaren var Tekakwitha. Hon sög åt sig allt hon kunde om den nya läran, sin mors tro. 1672 lät många sig döpas i Gandaouagué, men Tekakwitha avvaktade och deltog inte i gudstjänsterna, troligtvis för att inte förarga sin farbroder. 1675 hittade Fader Jaques Lamberville henne ensam och bedjande i långhuset. Hon hade skadat en fot och kunde inte vara med

de andra, som arbetade på fältet. Han tog med henne till kapellet och de bad tillsammans. Hon betraktades nu av prästerna som en katekumen, en som förbereder sig för dopet, och ingen motsatte sig att hon gick till kapellet för att deltaga i gudstjänsterna. Från och med nu vägrade hon att arbeta på söndagar, vilket skapade irritation i långhuset. Hon motsatte sig också giftermål och avvisade inbjudna friare. Hon har beskrivits som blyg och tillbakadragen, vilket troligtvis är sant. Men att hon också skulle vara isolerad och utstött av sin omgivning är säkert inte sant, utan har lagts till i senare helgonbiografier, för att göra ett bättre intryck på Vatikanen. Att leva isolerat i ett långhus var bara inte möjligt. Likaså att hon skulle ha förbjudits att gå till kapellet eller att hon skulle ha behövt fly från byn, är heller inte sant, flera släktingar hade redan flyttat till Kahnawake när hon äntligen bestämde sig. Att det dröjde berodde troligtvis på, att hon inte ville sära sin farbror, som antagligen var fäst vid henne. Irokoserna höll styvt på den personliga intrigiteten, och kvinnor hade högt status i irokossamhället, till och med högre än männen. Indiankvinnornas vardag var fyllt av arbete med odling, matberedning och att ta hand om de byten, som männen kom hem med, bearbeta hudar och tillverka olika nyttiga föremål. Tekakwitha beskrevs av sin omgivning som flitig och hjälpsam och skicklig med sina händer. Efter en ovanligt kort tid som katekumen på påskdagen 1676 döptes hon i det lilla barktäckta kapellet i Gandaouagué av Fader Lamberville. Hon fick nu det kristna namnet Catherine efter det italienska helgonet Catherine av Siena. 4)

Efter sex års missionerande kunde jesuiterna äntligen 1672 få se ett genombrott, då många lät döpa sig. Men glädjen grumlades snart, när man upptäckte, att större delen döpta snart återvände till sina gamla gudar. För att få bättre kontroll anlade man vid St. Lawrencefloden en missionsstation Kahnawake/Sault St. Louis 3), och uppmuntrade döpta mohawker att flytta dit. Mohawkerna motsatte sig inte detta, utan såg det som en möjlighet att förbättra handeln med fransmännen, då man ju kunde vara gäst hos sina ditflyttade släktingar. Ett handelsstråk skapades nu mellan mohawkernas område vid Mohawk River och Kahnawake. 5) Så småningom uppstod dock misstämning bland mohawkerna vid Mohawk River, där man tyckte, att alltför många drog norrut och därmed försvagade stammen. De hedniska mohawkerna hade dessutom alltid ogillat fransmännen. Tekakwitha måste ha känt av stämningen, och när några släktingar kom för att övertala henne att flytta till Kahnawake på hösten 1676, beslöt hon sig för att följa med. Flyttningen skedde troligtvis helt odramatiskt och var inte någon flykt, som det beskrivits i helgonbiografier. Hon välkomnades i Kahnawake av sin faster Anastasia Tegonhat-siongo.

Kahnawake

I Kahnawake levde man som man brukade i sina gamla hemtrakter. Man bodde många tillsammans i långhus, och man levde på jakt och fiske och lite jordbruk, fast jordbruket var svårare att få något ut av så här långt norrut. Kahnawake ligger c:a 30 mil norr om Mohawk River. De kristna mohawkerna fick ofta ta emot besökande släktingar. Byn kunde knappast räknas som kolonialiseraad, på det sätt som var vanligt i de spanska områdena i söder, med kyrka och militär makt i samarbete. Det bodde c:a tusen döpta irokoser i byn, men det fanns bara tre jesuitpräster, som stod för all kristen undervisning: Claude Chauchetière, Pierre Cholonec och deras överordnade Jacques Frémin. Fransmännen önskade få indianerna på sin sida, för att idka pälshandel och få allierade i krigen mot engelsmännen. Kahnawake var en kristen by, men i övrigt helt och hållet en mohawkby. Ytligt sett var alla invånare mohawker eller åtminstone irokoser från någon av de fem stammarna i irokosförbundet, men pga att adoptering av fiender använts så flitigt i de många krigen, utgjorde befolkningen en rätt brokig samling.

Anastasia tog hand om sin släkting och lärde henne om alla göromål i och omkring långhuset. Hon blev också Tekakwithas lärare i kristendom. Hon fick lära sig, vad man bör iakttaga som kristen, hur man uppträder i kapellet, om dagliga böner, de årliga högtiderna och de bibliska berättelserna. Den sedan ett år döpta Catherine Tekakwitha var en läraaktig elev. Hon lärde sig mer på några veckor, än andra lärde sig på flera år. I Gandaouagué hade hon bara kunnat snappa upp vad prästen hade berättat ofta på dålig mohawkiska. Prästerna hade i första hand lärt sig huron, och det tog tid innan deras mohawkiska blev tillräckligt bra. Anastasia förhörde också Catherine om, vilka synder hon kunde ha anledning att bikta. Om hon t.ex. ägnade sig åt skvaller. Catherine tycktes inte ens förstå vad skvaller var. Den normala ordningen i kyrkan var, att en ny medlem fick ta nattvarden första gången efter en längre lärotid, oftast flera år. Catherine fick den redan på juldagen 1677 efter drygt ett år i Kahnawake.

Även om hon lärde sig mycket av Anastasia, sökte hon någon jämnårig att tala med. Hon fann en sådan vän i Marie-Thérèse Tegaiaguenta. Hon var något äldre än Catherine och hade bott längre tid i byn. Hon var livligare, mer översvallande och mer lynnig än den tillbakadragna Catherine. Hon var oneidakvinna och hade varit gift. Hon led av stora samvetskval efter en jakt, som gått snett. Jaktgruppen fann inget vilt och höll på att svälta ihjäl. Då beslöt man sig för, att några måste dö, för att bli mat åt de andra. En kvinna och hennes barn utsågs, och Marie-Thérèse och hennes barn stod näst i tur. Hennes man hade redan dött av svält. Marie-Thérèse överlevde men fick svåra samvetskval. De två unga kvinnorna fann varandra genast och delade sedan allt med varandra, också sina innersta tankar.

I byn fanns en grupp kvinnor, som ägnade sig åt extrem asketism i vissa kvinnliga helgons efterföljd, helgon, som man fick höra talas om, genom prästernas undervisning. De båda kvinnorna beslöt sig för att följa deras exempel. De spåkningsmetoder som användes var t.ex. att bära obekväma kläder, som kunde ge skavsår, fastor och återhållsamhet med mat och dryck eller hårt arbete. Men också mera extrema metoder användes, som att piska varandras ryggar med spön, eller att utsätta sig för extrem kyla eller vinterbad. Catherine och Marie-Thérèse använde gärna ömsesidig piskning. Prästerna blev förfärade över dessa extrema metoder och försökte begränsa dem, men utan att lyckas. För en irokosindian var däremot inte dessa övningar särskilt extrema. Indianerna var fostrade att tåla smärta och övade sig från barndommen, för att kanske en dag bli tvungen att uthärda tortyr, efter att ha blivit tillfångagagna av en fiendestam. Kvinnorna hade ytterligare ett skäl till sin spåkning: Man föreställde sig att helvetet eller skärselden, som prästerna talade om, måste vara rätt likt tortyr, och om man hamnade där, kunde det vara bra att vara förberedd, så att man uthärdade.

En tredje kvinna blev bekant med de två vännerna, Marie Skarichions. Hon hade legat på ett sjukhus i Quebec, som drevs av ett nunnekloster. Catherine och Marie-Thérèse var ivriga att få höra hur andliga auktoriteter, som också var kvinnor, betedde sig. Präster var ju män och hade inte lika högt status, som kvinnor hos irokoserna. Marie gav dem en utförlig beskrivning av livet i ett nunnekloster, om tideböner, dagliga rutiner, klosteruniformen etc. Catherine Tekakwitha ville nu starta en nunneorden för indianska kvinnor, och övertalade sina väninnor gå med på detta. Klostret ville hon bygga som ett långhus på en liten ö, Heron Island, ut i St

Lawrencefloden, och klosterlivet skulle i övrigt vara likt livet i ett irokosiskt långhus . De tre kvinnorna måste nu yppa sina planer för Fader Jacques Frémin. Denne hade sällan hört något så tokigt, men förklarade vänligt, att de var alltför nya i tron för ett sådant projekt, och att platsen var alltför farlig. Det måste dessutom godkännas av påven, och dit tog det flera månader att skicka en underrättelse. Strax därefter måste Jacques Frémin lämna Kahnawake och Pierre Cholonec blev överordnad. Med bara två präster på plats, kunde Tekakwitha agera som hon ville, och hon och hennes medsystrar försökte ändå leva, som om de tillhörde en nunneorden. Att Tekakwitha skulle ha försökt genomföra sina klosterplaner utan tillstånd, men inte fick sina medsystrar med sig, och då skulle ha bott på Heron Island som eremit, är inte sant. Hon begärde att få avlägga kyskhetslöftet, vilket prästerna inte kunde neka henne. Men detta skapade problem för henne, då man tyckte att hon inte bidrog med en man till hushållet. Giftermål var inte enbart en fråga om kärlek, utan i första hand en fråga om försörjning. Till och med Anastasia tyckte att hon gått för långt och klagade hos Pierre Cholonec .

Catherine Tekakwitha blev nedstämd av försöken att övertala henne att ta en man, och ökade sina späkningar. Hennes hälsa, som var bräcklig sedan smittkoporna drabbat henne som barn, tog skada, och hon blev allt sämre. I början av 1680 märkte hennes omgivning att hon förvandlades. Hennes person utstrålade ett lugn, och flera av hennes vänner kom, för att samtala med henne, för att få råd eller bara få vara i hennes närhet. Den annars så tillbakadragna Catherine, blev mera talför av uppmärksamheten än hon annars brukade vara. Hennes vänner upplevde, att de blev värmda av en helig eld, som strålade från hennes ögon. Denna heliga glöd var det som Claude Chauchetière fick uppleva innan hon dog.

Ett indianskt helgon

Medan Claude samlade in uppgifter om Tekakwitha föll han i tvivel om, ifall hans upplevelser verkligen var sanna och komma från Gud, om Tekakwitha tillhörde de utvalda heliga. I januari 1681, såg han sin möjlighet att pröva, om hon verkligen var ett helgon. En fransk nybyggare, Claude Caron, i den intilliggande bosättningen, låg för döden och kämpade med andningen, troligtvis i lunginflammation, och Claude Chauchetière tillkallades. Innan han for bad han vid Tekakwithas grav om hjälp och vägledning. Väl framme hos Caron uppmanade han denne, att be till indiankvinnan Tekakwitha 6) . Den desperate mannen accepterade. När Chauchetière hade gått, kunde nybyggaren resa sig, men hjälptes tillbaka till sängen och föll i djup sömn. Efter en halvtimme vaknade han och kände det, som om en sten lyfts av hans bröst. Efter ett par dagar var han återställd. Chauchetières tvivel var som bortblåst.

Ryktet om det inträffade spreds bland den fransk-kanadensiska befolkningen . Fler och fler ansåg sig ha blivit botade, efter att ha bätt till Tekakwitha eller Den Goda Catherine, som hon nu blev kallad av de franska nybyggarna. En lokal präst vid namn Sulpician, skrev ner alla helanden han hörde talas om under denna tid, varför vi vet en hel del om hur ryktet spreds. Sulpician var från början skeptisk till tanken på ett indianskt helgon, men ändrade uppfattning. Snart började folk vallfärda till hennes grav, och somliga tog med sig jord från platsen att använda som förstärkning till bönen. Efter kort tid var hon ett erkänt lokalt helgon i hela Franska Kanada.

Inga helanden rapporteras från Kahnawake, trots att Chauchetière uppmanade dem att försöka. Det kan bero på, att det inte ingick i indianernas tankevärd att söka hjälp av de döda. Man sörjde dem högljutt i åtta dagar, men sedan fick man inte nämna deras namn. Ganska få under fanns därför att rapportera. Ett uppmärksammat undantag finns dock. Den gamla Anastasia skällde en dag ut sin son offentligt. Detta var något indianer har svårt att tåla. Denna gång var förolämpningen så kraftig att sonen förtvivlat sprang ut i avsikt att kasta sig i St Lawrencefloden . När han passerade Tekakwithas grav kände han, hur hans fötter tycktes fastna i jorden, och han kunde inte röra sig ur fläcken. Detta fick honom att besinna sig.

1684 hade kulten kring Den Goda Catherine vuxit sig stark, och en ständig ström av pilgrimer besökte graven. Claude Chauchetière fick nu äntligen gehör för sin idé att begrava henne i kyrkan, och hon begravdes inne i ett nyligen ombyggt kapell. Nu fattades bara en helgonbiografi och Claude började nu författa en sådan med sitt insamlade material som grund. 9) Den som så småningom fick det officiella uppdraget att skriva denna helgonbiografi var Pierre

Cholonec i egenskap av hennes biktfader, och som kanske också ansågs mera stabil och mindre emotionellt engagerad. Det kom därför att skrivas två helgonbiografier. Pierres som sändes till Vatikanen och Claudes som skickades till Europa och glömdes, för att återupptäckas två hundra år senare.

Om nu tanken att en indianska och vildinna skulle kunna vara ett helgon, i början bemöttes med skepsis till och med av de två prästerna, hur skulle den då inte bemötas av kardinaler i Vatikanen. Där hade man, som i hela Europa, den koloniala synen på utomeuropeiska folk, som underutvecklade hedningar, som skulle vara föremål för europeisk kristen mission och undervisning. För att komma runt problemet, försökte de båda prästerna framställa Den Goda Catherine som så kristen och europeiskliknande som möjligt, som bara "råkade" ha vuxit upp bland vildar. Nu skapade man myten om, att hon skulle ha behövt fly från sin onda farbror, likaså myten om att hon skulle ha försökt leva som eremit på Heron Island. På den enda målning, som finns bevarad av Claudes syn av Tekakwitha efter hennes död, (Claude målade flera) ser hennes ansikte närmast ikonliknande ut, kanske gjort medvetet i samma syfte. De båda prästerna framhöll dock att Den Goda Catherine hela sitt liv levde som indian bland indianer och talade endast mohawkiska. Till svårigheterna med, att försöka övertyga Vatikanen, kom, att i motreformationens efterdyningar, var man ytterst restriktiv med att kanonisera nya helgon, för att inte ge protestanterna anledning till kritik. Under 1600-talet kanoniserades få helgon. 7) Därför kom ärendet att glömmas bort av Vatikanen. Men i Kanada var hon fortfarande ett stort helgon. Och så förblev det i två hundra år.

Efter två hundra år

Men år 1884 samlades USA:s katolska biskopar i Baltimore för att dryfta de antikatolska stämningarna i landet. Katolska kyrkan hade vuxit sig stark genom invandring från katolska länder. Man ville nu skapa en amerikansk katolsk profil. Tekakwitha var ju ett amerikanskt helgon. Att hon var indian, passade in i den nya försoningsideologi, som började växa fram, försoning mellan alla folk av olika ursprung och ras. Man utnämnde Ossernenon 1), Tekakwithas födelseort, som nu ligger i staden Auriesville, till kultplats. Tekakwitha Shrine vid Fonda, som vi besökte, ligger vid Caughnawaga, där hon växte upp. Platsen öppnades av franciscanmunkar. Det uppstod konkurrens mellan katolska kyrkorna i USA och Canada om vem som skulle få kalla henne "sitt" helgon". USA tog dock första steget 1884 för att sätta igång en kanoniseringsprocess. En präst Clarence Walworth var mycket aktiv i denna process. Hans brorsdotter Ellen Walworth gjorde efterforskningar om Tekakwitha och fann Claude Chauthières helgonbiografi, och skrev sedan sin egen bok om henne. Det var Ellen som mohaw-kiserade förnamnet till Kateri. 4)

Man fick dock vänta ända till 1932, innan Tekakwitha togs upp till behandling av Vatikanen, franska jesuit-martyrer fick företräde. 1943 blev hon kallad "ärevördig", vilket innebär att Vatikanen anser att man kan be om hennes förbön, ett första steg mot kanonisering. Inte förrän 1980, blev hon saligförklarad av förre påven Johannes Paulus II, vilket är sista steget mot kanonisering. Nu måste ett mirakel ske, efter böner riktade till Tekakwitha. Ett sådant skedde 2006, då en ung Lummi-indianpojke 8) låg för döden i en obotlig bakteriesjukdom. Ingen penicillin hjälpte och han hade fått sista smörjelsen. Barn över hela landet deltog i en bönekampanj riktad till Tekakwitha, och pojken överlevde. Den 19 december 2011 förklarade den nuvarande påven Benediktus XVI det inträffade vara ett mirakel, som tillskrivs Tekakwitha, och att hon nu anses värdig att helgonförklaras. Den slutliga helgonförklaringen skall ske den 21 oktober 2012.

Intresset för det blivande helgonet bland dagens mohawker tycks inte vara så stort, särskilt inte bland traditionalistiska mohawker, som ser kristendomen som erövrarnas religion. Mohawkerna kom att hamna inom den anglikanska kyrkan, pga Joseph Brant allierade sig med britterna under amerikanska frihetskriget. Detta bidrar till ointresset. De katolska indianerna över hela Nordamerika är desto mer intresserade. I staden Great Falls i Montana finns ett center för indianisering av den katolska kyrkan för indianer. De har antagit Tekakwitha som sitt

skyddshelgon och namngivit centret Tekakwitha Conference. Man samlas årligen till konferens.

I början av 1700-talet, i en annan del av den nordamerikanska kontinenten, i Mexico City, huvudstad i Nya Spanien, ville medlemmar av jesuitorden starta ett nunnekloster för indianer. Ansökan mötte kompakt motstånd hos myndigheterna. Indianerna här var kuvade och förslavade, och den spanska överklassen hade inga höga tankar om dem. Man kunde inte tänka sig att en indian kunde tillhöra den religiösa eliten. För att bryta motståndet översatte man 1724 Pierre Cholonecs helgonbiografi till spanska. Man ville visa, att indianer i frihet mycket väl kunde välja den kristna vägen, och till och med nå helgonstatus. Översättningen kom att få stor betydelse för sydvästra USA:s indianer. Idag finns i Arizona och New Mexico många aktiva bönegrupper med Tekakwitha som skyddshelgon. När Indianklubben var där 2008, kunde vi se flera bilder och statyer, som föreställde henne.

Egna funderingar

Man kan ha olika uppfattningar om helgon och helanden i deras namn. Ur katolsk synvinkel skall ett helgon vara en person, som helt viger sitt liv åt Kristus och når långt i sin tro. Catherine Tekakwitha var en sådan person. Hennes tro var så stark att den vankelmodige och känslige Claude Chauchetière blev botad från sin depression. Hennes iver att lära sig allt om den nya tron, kan ha sin grund i, att hennes mor sådde ett frö av kristen tro hos henne, och när hon sedan tidigt miste henne, fick hon en stor längtan att lära mer om denna tro. Men hon stannade inte vid att bli en vanlig kristen, hon vill finna den innersta kärnan i tron, den hon antog att nunnorna i klostret i Montreal hade kunskap om. Hon hade dock ingen tanke på att leva på franskt vis och bli "civiliserad". Nej, hon var hela sitt liv en sann mohwkindian. Denna dubbla identitet, sann kristen och sann indian, har indianer över hela Nordamerika tagit fasta på. Hon är väl värd att utnämnas till helgon, oavsett alla under, som ansetts ha skett i hennes namn.

Huvudreferens: Allan Greer: Mohawk Saint, Catherine Tekakwitha and the Jesuits.

Andra referenser: Helmer Linderholm: Indianflickan som blev helgon. Indianklubbens årsbok från 1965: Spår mot Väster.
Internet

Fotnot 1) Byn flyttades ett par gånger längs Mohawk River, från det att Tekakwithas mor anlände tills Tekakwitha flyttade till Kahnawake. Viss förvirring råder om vilket namn som skall användas på olika platser. En källa säger att de två namnen ovan är olika platser. En annan källa uppger namnet för den plats, där Tekakwitha föddes till Ossernenon .

Fotnot 2) Prästerna nämner inte föräldrarnas namn i sina helgonbiografier, men en annan källa säger att fadern hette Kenneronkwa och att modern hette Tagaskouita, och en tredje att modern hette Kahenta.

Fotnot 3) Den första stationen hette Kentake/La Prairie men flyttades snart till Kahnawake/Sault St. Louis 7 km längre västerut längs St Lawrencefloden. Båda platserna hade både indianskt och franskt namn och vid båda platserna bodde franska nybyggare.

Fotnot 4) Senare mohawkiserades namnet till Kateri, men själv använde hon säkert Catherine, eftersom hon tilltalades så av prästerna.

Fotnot 5) Efter att Irokosförbundet i stort sett utplånat stammar, som Hurons och Eire, började en folkflyttning av irokoser till norra stranden av Ontario och längs St Lawrencefloden för att ta det avfolkade området i besittning. Detta underlättade skapandet av en kristen indianby i närheten av franska nybyggare.

Fotnot 6) Dagens katolska präster är noga med att påpeka, att man inte ber till ett helgon, utan att man ber om helgonets förbön. Jag är inte säker på, att man vara lika noga förr.

Fotnot 7) Under tiden 1540 till 1770 kanoniserades endast 32 helgon, de flesta italienska och spanska.

Fotnot 8) Lummi är en kust-salish-stam, som bor norr om Seattle nära Canadensiska gränsen.

Fotnot 9) Claude Chauchetières insamlade material skiljer sig på väsentliga punkter från den helgonbiografi, som han sedan författade. Allan Greer anser att helgonbiografien är tillrättalagd, medan de ursprungliga anteckningarna är mera autentiska och bör ligga till grund för en berättelse om Catherine Tekakwitha.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

PÄLSHANDELN I MINNESOTA / Anders Järund

Minnesotas tidiga historia är sammanvävd med omgivande områdena Wisconsin, Iowa, Dakota, Ontario och Manitoba. I mitten av 1600-talet besöktes området av franska jesuit-munkar. Deras mål var att få kontakt med indianerna och försöka kristna dem. Men de startade också ett omfattande kartläggningsarbete, som kom till nytta för de efterföljande pälshandlarna. Även andra upptäcksresande gjorde kartarbeten, men jesuiterna var först med ett sammanhängande kartverk. Samtidigt proklamerade man att området var franskt.

Under 1600-talet hade bävern tagit slut längs St Lawrence-floden och kring de stora sjöarna och man sökte sig allt längre västerut. I början på 1700-talet hade man kommit fram till områdena väster om stora sjöarna i vilket Minnesota ingår. 1683 upprättades en första postering vid Kaministiquia (vid Thunder Bay), och ett decenium senare vid Grand Portage (Stora Draget, där man drog farkoster förbi forsarna). Det ligger vid mynningen av Pidgeon River vid nuvarande Canadensiska gränsen. Det är porten till det omfattande sjösystemet, som sträcker sig upp i Ontario. I detta sjösystem anlade upptäcksresande och pälshandlaren La Verendrye och hans söner 1732 Fort St Pierre och Fort St Charles vid The Lake of the Wood. Omkring 1720 var fransmännen väl etablerade i Minnesota och deras upptäcksresor sträckte sig mot Klippiga bergen och de Canadensiska skogarna. Det var också fransmännen, som fick de första kontakterna med indianstammar på norra prärien och upp i Klippiga Bergen. Flera av dessa stammar har därför fått franska namn som t.ex.: Gros Ventre, Nes Percé, Coeur d'Alene, Sioux.

Vid fördraget i Paris 1763, efter Fransk-Indianska kriget eller sjuårskriget i Europa, förlorade fransmännen hela området väster om Mississippi, men franska pälshandlare fortsatte sin verksamhet långt efter detta, fast nu i tjänst för brittiska bolag. De största av dessa var Hudson Bay Company och North West Company. Det första tog över fransmännens station i Great Portage. 1790 fanns 17 byggnader här. 1792 hade North West Companiet etablerat sig vid Minnesota River för handel med Chippewa och Dakota. Deras första station blev Fort St Louise vid västenden av Lake Superior. Detta blev sedan deras huvudstation.

De brittiska förlorade sedan området till USA, men Hudson Bay Company kontrollerade ändå handeln ända fram till utgången av 1812 års krig.

American Fur Company började 1808 av John Astor. De upprättade huvudstation i Fond Du Lac 1817, nära North West Companiets gamla huvudkvarter och höll på till 1840 då pälshandeln kollapsade. Hudson Bay och North West Company gick samman 1821 och koncentrerade sig sedan på nordvästra Canada, överlevde och finns än i dag under namnet Columbia Fur Company.

Bild 86 irokesiska jägare, målning av Robert Griffing

De första farkosterna var barkkanoter. 8-meterskanoter användes på floderna och 12-meterskanoter användes på de stora sjöarna. Senare kring 1700 användes plankbåtar. Smärre segelfarkostrar byggdes efter 1770 och seglade på de stora sjöarna. Pälshandlarna kallades för voyageurs, vilket är franska för resande. De fanns av två slag: winterers - övervintrare och Montreal Brigade. Övervintrarna tog sina uppköpta pälsverk och transporterade dem till Grand Portage och lastade på nya bytesvaror och for tillbaka till indianbyarna. Montreal Brigaden lastade på pälsverken på större kanoter eller båtar och transporterade dem till Montreal, för vidare transport över Atlanten. De fick paddla 16 till 18 timmar om dagen för att hinna avverka de 200 milen tur och retur, innan isen lade sig. Från det att man lastade på bytesvaror i Europa till dess ett fartyg kom tillbaka med pälsverk, tog det två år.

Man använde också slavar som paddlare. Pierre Bonga var son till Jean and Jeanne Bonga, ett frigit negerlavpar. Han började med pälshandeln och gifte sig traditionsenligt med en ojibwakvinna. De fick 3 söner och en dotter, som alla kom att fortsätta i faderns spår. Den

Bild 87 George Bonga

mest kände är George Bonga, som också gifte sig med en ojibwakvinna. Han var känd för sin styrka och uthållighet och kunde tala franska, engelska och ojibwa. Han anlätades ofta som tolk. Han levde bland Chippewas hela livet och hjälpte dem de problem de fick med de vita. Han dog 1880 78 år gammal. Han var gifte sig med en ojibwakvinna och fick. Dottern Marguerite gifte sig med den kände svenske pälshandlaren Jakob Fahlström, som vi har ett separat föredrag om.

Man köpte upp mest bäverskinn, men även andra pälsar som utter, varg, björn, mård, mink etc. I Minnesota River var myskrättan vanligare än bävern. Det var det europeiska hattmodet, höga hattar klädda i skinn, som gjorde särskilt bävern eftertraktad. De franska övervintrarna gifte sig med indiankvinnor och lärde sig deras språk och sedvänjor, vilket gjorde att de blev accepterade som medlemmar i stammen och handeln kom att fungera med få kontroverser. Indianerna betraktade det inte ens som handel, utan mera som utbyte av presenter släktingar emellan. Engelsmän och

amerikaner uppförde sig på ett annat sätt och fick problem. Amerikan Fur Company och även North West Company förlitade sig inte på övervintrare utan sålde direkt till indianerna, vilket fick till följd att de behövde många fler handelsstationer. Handelsgodset bestod av metallverktyg, knivar, yxor, gevär, ammunition, filter, tyg och kopparkittlar och glaspärlor. Även alkohol användes, särskilt av briter och amerikanare, men sparsamt. Man ville inte förstöra indianstammarna, så att de inte var i stånd att jaga pälsverk, utan var mest till för att underlätta handeln. Hela päls handeln var uppbyggd på ett creditsystem. Handelsmännen i Montreal köpte varor på kredit från fartygen från Europa, lämnade dem vidare till mellanstationerna, som köpte i sin tur på kredit. Övervintrarna gjorde det samma och indianerna fick slutligen varorna också på kredit. Om indianerna inte levererade, gick alltsammans i stöpet och hela kedjan kom i skuld. Det kunde hända att indianerna valde att sälja till någon annan. Det kallades att stjäla kredit. Men det förekom förvånansvärt sällan.

Handeln förändrade indianernas liv på gott och ont. Indianerna blev snabbt beroende av de nya varorna. När väl en gång handeln var etablerad, fanns ingen återvändo till det gamla livet. När päls handeln upphörde, började pälsbolagen att engagera sig i landförvärv från indianerna. Man använde sig då av sina goda kontakter med indianerna, som aningslöst sålde. En trist final för denna spännande epok.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

USA, RELIGION / Margareta Stureson

Från början av kolonialtiden, då engelska och tyska nybyggare kom i jakt på religionsfrihet, har USA varit djupt influerad av religionen, som fortsätter att påverka den amerikanska kulturen, samhällslivet och politiken.

Flera av de ursprungliga tretton kolonierna grundades av nybyggare som ville utöva sin religion utan diskriminering: Massachusetts Bay-kolonin grundades av engelska puritaner (kongregationalister), Pennsylvania av brittiska kväkare, Maryland av engelska och franska katoliker och Virginia av engelska anglikaner.

På 1700-talet blev den amerikanska modellen tydlig med fria kyrkor med fri konkurrens. Tillströmningen till kyrkorna började med 1700-talets väckelserörelse med ledare som Jonathan Edwards. Väckelsen förstärkte det protestantiska draget i amerikansk kristendom.

Konstitutionen 1789 fastställde den religiösa frihetens princip. Vid 1800-talets början stod ännu 90% av befolkningen utanför kyrkorna. Invandring och väckelse på 1800-talet skapade den nuvarande komplexa strukturen.

Inhemskt samfund som Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga, Jehovas Vittnen och Kristen Vetenskap växte upp.

För ungefär 60 % av befolkningen i USA spelar religionen, enligt en undersökning, en mycket stor roll. Protestantiska samfund svarar för över 50 % medan romersk katolicism cirka 24 %. 16 % av amerikanerna beskrev sig själva som icke-religiösa. Icke-kristna religioner var 2007 4,7 % en ökning från 3,3 % år 1990

Den religiösa bilden i dag uppvisar mer än 1 200 samfund som oavbrutet nybildas, delas, slås samman eller upplöses. Idag är den romersk-katolska kyrkan störst med över 50 miljoner medlemmar. Lutheranerna är något mer än 8 miljoner, deras störst kyrka är Evangelical Lutheran Church in America, som bildades genom samman slagning 1987.

Kortfattad svensk religionshistoria

Under 1500-talet skedde i Sverige en övergång från katolicism till luthersk protestantism, som sedan dess har präglat Sveriges historia. Från mitten av 1800-talet började den religiöst homogena samhällsstrukturen att luckras upp genom att baptistiska och andra frikyrkliga rörelser med rötter i centraleuropeisk pietism, herrnhutism och anglosaxisk religiös förnyelse.

Svenska kyrkan var ända fram till år 2000 bunden till staten. Statskyrkoformen hade uppkommit i Sverige under 1500-talet, då kungen Gustav Vasa gjorde sig till kyrkans överhuvud.

I förhållande till reformationen blev lutherdomen tämligen begränsad. Det finns långt fler baptister och pingstvännen än lutheraner. Med emigrationen under 1800-talet etablerades relativt stora lutherska samfund i Amerika.

Lutherdomen har bevarat sin särprägel och står trots brytningen med påven ändå närmast den katolska kyrkan. Av de sju sakramenten fick två, dopet och nattvarden, finnas kvar. Lutheranerna fortsatte med spädbarnsdopet. Till skillnad från andra reformatorer ansåg Luther att allt i den gamla kyrkan som inte uppenbart stred mot Bibeln kunde bevaras. Denna öppna hållning har under senare tid givit den Svenska kyrkan goda förutsättningar att driva ekumenik.

Viktiga händelser i Sverige med anknytning till religionen

1000 Sverige kristnas genom att Olof Skötkonung döpes.

1527 Sverige ansluter sig till den evangelisk-lutherska protestantismen. Riksdagen beslutar att predikan ska ske på svenska. Prästernas celibat avskaffas

1530 Den nyskrivna trosbekännelsen läggs fram vid riksdagen i Augsburg. Laurentius Petri väljs till ärkebiskop i Sverige utan påvlig bekräftelse.

1535 Den svenska kyrkan bryter med Rom.

1596 Birgittasystrarna tvingas lämna Sverige.

1604 Riksdagen beslutar att "inga främmande religionsbekännare skall lidas inom riket".

1617 Katoliker förbjuds att vistas i Sverige och svenskar som avfaller från den evangeliska läran straffas med döden eller landsförvisas.

1686 Kyrkan ställs helt under kungamakten. Alla svenska medborgare måste tillhöra Svenska kyrkan. Alla barn ska döpas inom åtta dagar efter födseln.

1726 I Sverige införs "konventikelplakatet" som innebär att enskilda religiösa sammankomster där ingen vigd präst är närvarande förbjuds.

1779 Den svenska riksdagen beslutar av nationalekonomiska skäl att underlätta utlänningars religionsutövning.

1815 Svenska Bibelsällskapet bildas. Karl XII:s bibel trycks i enkla massupplagor. Tre miljoner biblar sprids över landet.

1841 Svenska kyrkan avskaffar skamstraffet för "uppenbara syndare"

1848 Den första baptistförsamlingen bildas av Fredrik Olaus Nilsson i Halland. Nilsson landsförvisas.

1855 I Sverige upphör domstolarnas rätt att ålägga kyrkoplikt. Man tillåter medlemmar i Svenska kyrkan att bevista andra kristna samfunds gudstjänster.

1860 Religionsfrihet införs men gäller bara om man byter till en annan kristen församling.

1862 Den borgerliga och kyrkliga kommunen skiljs från varandra.

1873 Föräldrar i äktenskap med olika trosbekännare kan själva välja vilken kyrka deras barn ska tillhöra.

1899 Jehovas vittnen inleder sin verksamhet i Sverige.

1913 Baptistförsamlingen Filadelfia i Stockholm, som leds av Lewi Petrus, och som utgör centrum för pingströrelsen, utesluts ur Svenska Baptistsamfundet.

Viktiga händelser utanför Sverige med anknytning till religionen

1564 Beteckningen "puritan" börjar användas på dem som vill att reformationen i England ska gå i samma riktning som de reformerta kyrkorna på kontinenten.

1602 John Smith definierar "den kristna församlingen" som summan av de döpta troende. Detta blir upphovet till baptiströrelsen.

1820 I Palmyra i delstaten New York får Joseph Smith en uppenbarelse av "ängeln" Moroni som ger honom "Mormons bok".

1906 Pingströrelsen, som har sin bakgrund i metodismen och artonhundratalets helgelseörelse, föds i bl a Los Angeles.

Den stora emigrationen

Under närmare ett sekel, från 1840-talet till omkring 1930, flyttade 1,3 miljoner människor från Sverige till Amerika. Cirka en tiondel återvände till Sverige. Utvandringen kulminerade på 1880-talet.

Emigrationen berörde många kategorier: bönder, drängar, pigor, hantverkare och industriarbetare.

Utvandringen måste ses mot bakgrund av folkökningen. Som en följd av minskad dödlighet och ökade födelsetal ökade folkmängden kraftigt. De flesta, över 90 % av befolkningen, bodde på landsbygden och var sysselsatta inom lantbruket.

Emigrationen hälsades välkommen av somliga som en avlastning av en befolkning som inte landet kunde försörja. Amerika var inte okänt för svenskarna. Somliga debattörer förmedlade en mörk bild, medan andra såg Amerika som ett fritt land, som gav stora möjligheter till framgång för den enskilde individen. Amerika framstod som det förlovade landet, både i politiskt och ekonomiskt avseende.

Förenta staterna hade också en särprägel i religiöst hänseende. Sedan kolonisationens början har olika kristna grupper levt sida vid sida utan tvång från någon statskyrka. För många av de tidiga utvandrarerna var just friheten från kyrklig överhöghet av stor betydelse. För andra var andra motiv avgörande, främst ekonomiska.

En speciell form av riktad invandring skapades genom de annonskampanjer, som gjordes av delstaternas regeringar. Exempelvis invandringen till Michigans norra gruvområden, som för många svenskar tog sin början genom annons i Aftonbladet 1864.

Invandrarnas första kontakt med Amerika var kajer och hamnkvarter i en storstad. Åtskilliga kom att stanna i dessa storstäder som New York, Boston, Quebec. En stor andel av de svenska emigranterna bosatte sig i Chicago. Det uppstod starka svenska enklaver i många amerikanska storstäder, där speciellt Chicago vid sekelskiftet hade den största svenska befolkningen efter Stockholm.

Många skandinaver, som i hemlandet inte ägde jord eller hade ekonomisk möjlighet att bli jordägare, kunde i Amerika få jord praktiskt taget gratis eller köpa ett stycke mark mycket billigt. Varje myndig medborgare eller immigrant, som förklarar sig vilja bli amerikansk medborgare, fick genom denna lag rätt att en gång under sin livstid gratis få cirka 65 hektar jord. Då personen bebott och brukat den i 5 år erhöll han mot en mindre registreringsavgift full äganderätt till jorden.

Bland emigranterna fanns ett stort kyrkligt intresse som framgår av aktiviteterna i de skandinaviska kolonisationsområdena. Som regel grundade man församlingar redan kort tid efter bosättningen.

Att delta i den kyrkliga verksamheten innebar ofta en social prestige, eftersom emigrantförsamlingarna efter amerikanskt mönster hade ett brett aktivitetsfält med hjälpverksamhet och föreningsverksamhet av skilda slag.

Anslutningen till kyrkorna var i regel större på landsbygden än i städerna. I städerna fanns en lång rad världsliga ordnar, klubbar och idrottssammanslutningar som konkurrerade med kyrkan. På landsbygden försiggick många aktiviteter av liknande slag i kyrkans regi.

Religionsfriheten i Amerika medförde att de skandinaviska emigranterna anslöt sig till en lång rad olika religiösa samfund. Många blev medlemmar i baptistförsamlingar och i församlingar som närmast motsvarade missionsförbundet i Sverige. En del tillhörde metodisterna.

Den största anslutningen bland svenska emigranter hade dock Augustanasynoden, som var ett samfund av svenska lutherska församlingar i Amerika och som ansåg sig vara en dotterkyrka till den svenska statskyrkan.

Inte sällan blev det en hätsk konkurrens mellan församlingar tillhörande olika samfund.

Livet i Mellanvästerns invandringsområden karaktäriserades särskilt på landsbygden av en puritansk anda. Detta framkommer i ett avsnitt ur den kände Augustana-prästen Erik Norelius' skildring av förhållandena i Galesburg i Illinois:

”Dryckenskap, otukt och dansnöjen synas hafva varit församlingens argaste fiender. Den gamla svordomsdjefvulen härjade äfven på den tiden, och kyrkorådet underlät icke att varna och förmana. För deltagande i dansnöjen blefvo flera personer uteslutne ur församlingen...”

Framförallt Augustanasynodens församlingar kallade i början till sig präster som var utbildade i Sverige. Augustana övertog sin gudstjänstordning från den svenska statskyrkan, man sjöng svenska psalmer, och svenska användes som gudstjänstspråk. Genom den nära anknytningen till hemlandet överfördes också den svenska kyrkoboksföringstraditionen till de lutherska församlingarna i Amerika.

Augustanasynoden var det svenska Evangeliska-lutherska trossamfundet i USA 1860 – 1962. Augustana kommer från Confessio Augustana = Augsburgska trosbekännelsen och synod är en kyrklig sammanslutning.

Samfundet grundades 1860 som en sammanslutning av de svenska och norska lutherska församlingarna i landet men norrmännen utträdde 1870. Organisationen såg sig som en ”dotterkyrka” till Svenska Kyrkan och antog 1917 års kyrkobibel, använde 1819 års psalmbok och Svenska Kyrkans handbok för liturgin.

1936 omfattade synoden 1 217 församlingar med ca 250 000 kommunikanter. Församlingarna bildade distrikt i 13 konferenser som i sin tur utsåg representanter till ett årligt synodmöte.

Synoden drev Augustana College i Rock Island, Illinois, ett prästseminarium och läroverk.

Vissa av konferenserna drev egna läroverk, till exempel:

Gustavus Adolphus College i Saint Peter, Minnesota

Bethany College i Lindsborg, Kansas (många svenska invandrare bosatte sig här)

Synoden drev dessutom ett eget förlag, Augustana Book Concern i Rock Island, Illinois.

Organisationen gav ut den svenskspråkiga tidskriften Augustan och den engelskspråkiga The Lutheran Companion.

1962 slogs Augustanasynoden samman med några andra lutherska samfund och bildade Lutheran Church in America (LCA). 1988 uppgick LCA i sin tur i Evangelical Lutheran Church in America (ELCA).

Baptism

Baptismen är en global rörelse. Baptismen växte fram som en kritik mot kyrkosystemet i Europa på 1500-talet, men anhängarna förföljdes och många avrättades. Många baptister utvandrade därför till Nordamerika under 1600-talet. Där växte baptistiska kyrkogrupperingar starkt, och i USA finns numera 30 miljoner medlemmar. Flest baptister finns i landets södra delstater. Europas största baptistunion är i dag den ukrainska. I hela världen finns totalt 50 miljoner baptister.

Baptismen har kämpat, och kämpar, i olika samhällsfrågor som religionsfrihet, rättvisa och medborgerliga rättigheter. Ett exempel är Martin Luther King Jr som var en amerikansk afro-amerikansk medborgarrättsledare och baptistpastor. Han fick Nobels fredspris år 1964. Svenska Baptistsamfundet är det äldsta svenska frikyrkosamfundet. År 1848 ägde det första baptistiska dopet rum i Sverige och den första församlingen bildades. Baptistiskt liv har genom historien kännetecknats av olikheter, spänningar och kontroverser. Baptismen är inte en enhetlig rörelse. Ett aktuellt exempel på splittring är Förenta staternas sydstatsbaptister som nyligen valt att lämna det världsomspännande Baptist World Alliance. Motiveringen är att alliansen står för en antiamerikansk och antikapitalistisk hållning. Andra hävdar att det ligger teologiska skäl bakom beslutet.

Baptisternas Världsallians har 36 miljoner döpta medlemmar spridda över världen. Det finns också baptistiska rörelser som inte är anslutna till Baptisternas världsallians som Southern Baptist Convention med 16 miljoner medlemmar.

Mormoner, eller Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga

Mormonismen är en religiös rörelse, som sedan 1847 har haft sitt centrum i Utah, väster om Klippiga bergen. Upphovsmannen var Joseph Smith, som har berättat, att han vägledad av en gudomlig ingivelse 1827 hittade guldtaflor under ett träd nära Palmyra i delstaten New York.

Guldtavlorna hade inskriptioner, som Smith tolkade och nedtecknade i Mormons bok, vilken har blivit mormonernas heliga skrift.

Bland religiösa ivrare i norra delen av delstaten New York värvade Smith anhängare och tillsammans grundade de 1830 Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga, ofta förkortat LDS. Intolerans, förföljelse och våld tvingade mormonerna till ständiga förflyttningar.

Joseph Smith tillbringade långa tider i häkten och fängelser men kunde leda och organisera sin kyrka 1844 då han dödades av en uppretad pöbelhop. Efter hans död anfördes ledningen åt Brigham Young, som organiserade en av mormoner från mellänvästern. 1847 anlände den första gruppen efter svåra strapatser till Salt Lake, och därmed började mormonernas bosättning i Utah-området.

Bild 88 Mormontemplet i Salt Lake City

Flera faktorer bidrog till att mormonerna blev förföljda. De förklarade, att de ville upprätta ett "heligt land", ett tusenårigt rike, och detta väckte harm hos protestanter och ortodoxa kristna, vilka dessutom ogillade mormonernas vänliga behandling av indianerna. Senare blev frågan om månggifte den mest brännande.

Utah, där majoriteten av världens cirka 3 miljoner mormoner idag har sin hemvist, speglar många av mormonernas livsideal, såsom arbetsamhet och aktivitet. Uppodlingen och konstbevakningen av Utahs dalgångar möjliggjordes genom sträng disciplin och samarbetsvilja.

Mormonerna är förbjudna att dricka alkohol, kaffe och te. Tobaksrökning accepteras inte heller av kyrkan medan dans alltid har uppmuntrats vid de kyrkliga samkvämen. Mormonerna uppmanas att bidra med en tiondel av sin inkomst till kyrkan, och många mormoner ger idag två år av sitt liv i missionens tjänst.

En del av den tidiga massutvandringen från Skandinavien är nära förknippad med mormonrörelsens framväxt i Förenta staterna. Framförallt bland de danskar, som utvandrade under andra hälften av 1800-talet, fanns många, som blivit omvända till mormoner.

Ett resultat av den välorganiserade missionen var den främsta anledningen till att omkring 30 000 skandinaver emigrerade till Utah under åren 1850 – 1904.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

BOSTON / Margareta Hoppe

Det moderna Amerikas och frihetens vagga

Staden Boston blev allt större och viktigare och kom att kallas för "Den gående staden" och "Grannarnas stad". "Den mest europeiska staden i Amerika".

Framväxten av Bostonområdet

I början av 1600-talet kom de första vita nybyggarna till området Massachusetts och New England. Där fanns då många indianbyar, som tillhörde olika stammar. Indianerna tog vanligen emot de nya grupperna vänligt och hjälpte dem. Så småningom ökade spänningarna mellan nybyggare och indianer och det uppstod krig och konflikter på många ställen. De vita brände ner både indianernas hus, odlingar och dem själva. Indianerna hämnades och ingen kunde längre lita på den andre. Rädslan ökade hos båda grupperna. Indianerna minskade i antal och nybyggarna tog över allt fler landområden. Så småningom kom denna del av Amerika att bli just "Det moderna Amerikas" vagga.

Boston är huvudstad i Massachusetts och en av de äldsta städerna i USA. Den är den största staden i delstaten Massachusetts, där New England är den mest befolkade delen. Drygt 600 000 invånare i själva den tätt befolkade staden och drygt 7 miljoner i hela storstadsområdet, the Greater Boston och 14 milj. i New England. Boston räknas i dag som världsstad och invånarna kallas ofta Bostonians, varav endast cirka 62.600 (0,2%) har indianskt ursprung. Grupper från Algonquian stammar bodde tidigare här. Under 1400–1500-talen kartlades områdets kust av flera européer. De kallade området för Norumbega efter en mytomspunnen stad som ansågs ligga där.

Redan för 7000 sedan år var området befolkat. Man har funnit spår av bosättningar i samband med utgrävningar för den växande staden och vid arkeologiska fördjupningar. På några platser i Massachusetts har man även funnit spår av indiansk närvaro, som är 10.000 år. Ett smalt näs förband en halvö med fastlandet vilken var omringad av Massachusetts Bay och Back Bay, en bred flodmyrning till Charles River. Halvön var redan tidigt en del av Boston.

Genom att staden numera är mycket tätbefolkad och bebyggelsen kompakt kom den tidigt att kallas "Grannarnas stad". Eftersom det då också är naturligt att ta sig fram gående har namnet "Den gående staden" myntats.

Klimat: Boston har ett tempererat klimat med varma, fuktiga somrar och kalla, snöiga och blåsiga vintrar. På försommaren ofta dimmigt. Från maj till september kan kraftiga åskstormar förekomma, men downtown har ännu aldrig kommit till skada.

Historia

Indianerna och de vita invandrarna

Utmed kusten och inåt landet levde framför allt två stora grupper, The Iroquois och The Algonquian, som ibland krigade med varandra. De bodde utmed kusten, floderna och i skogarna, där de levde på jakt men flyttade vanligen sommartid till vattnet och på hösten tillbaka till byn i skogen. Där hade de ofta små odlingar, som då skulle skördas. En vit nybyggare beskrev också att de jagade kalkoner, som var "gigantiskt" stora. I dessa trakter låg indianbyarna inte så tätt som mer söderut. De krigade inte särskilt ofta med varandra, ty dels var där glest befolkat, dels hade man inte råd att förlora folk i krig. För att göda de små jordplättarna använde man aska på klassiskt vis genom svedjebruk. Då marken blev utsugen och skogen omkring inte längre räckte till så flyttade man till nya trakter och började på nytt. Ju längre norrut desto mindre åkrar och glesare befolkat.

Under tidigt 1500-tal träffade indianerna på de vita och under några generationer, då de periodvis hade kontakter med varandra, lärde sig en del indianer en viss engelska så att de kunde kommunicera. De vita nybyggarna fick i början ofta god praktisk hjälp av indianstammar de fick kontakt med. Många ord och ornamn, som man i dag kan tro kommer från ett indianskt språk kan också härstamma från gammalengelska eller vara blandningar. Även indianerna fick hjälp av nybyggarna med bland annat redskap. Från de svenska nybyggarna söderut i Delawaredalen fick de lära spånflätning, som var nytt för dem och den tekniken spreds snabbt vidare norrut.

Indianerna, som bodde på Amerikas nordöstra del, målade och tatuerade sina kroppar i vackra mönster och smorde in sig med olja som skydd mot insekter och kyla. De levde i långhus och använde lerkärl och träskedar, men hade i övrigt just inga egna ägodelar. De hade gemensam egendom, som de skötte och alla var likställda. Inga hårda bestraffningar förekom, varken på barn eller på dem, som inte helt ville inordna sig i stammens regler. Barnen skulle fostras till självständiga människor. Kvinnorna hade en stark ställning, matriarkat. Mannen de gifte sig med flyttade in i kvinnans hem och hon var ansvarig för barnens uppfostran och bestämde i övrigt det mesta, bl.a vad som skulle hända med tillfångatagna fiender. Detta bygger på vittnesmål från europeiska resande under 1500-1600-1700-talen, som fann denna livsstil så anorlunda, jämfört med den i Europa.

Alonquianstammarna trodde på en vägledande gud, en skapare som skapat världen och skänkt dem naturen som gåva. Livet efter detta skulle bli ungefär likadant som här på jorden.

Religiösa ledare, som oftast var medicinmän och botade sjuka, hade stort inflytande genom sin kommunikation med andarna.

The Abenaki, "folket från gryningens land", bodde i östra delen av New England, då The Pilgrims kom på 1620-talet och 10 år senare The Puritans. De vita, som kom, förde med sig mässling och andra europeiska sjukdomar, som mycket snabbt spreds bland indianerna, som dog i stora antal. Hela byar ödelades och man hann inte ens begrava de döda. Genom att antalet indianer snabbt minskade så försköts också maktbalansen i området. En kolonist som råkade på en stor anhopning av skallar och ben beskrev det hela som om han hade kommit till ett "nytt Golgata".

Kolonisterna trodde att sjukdomarna var Guds vilja så att "de farliga och vilda indianerna skulle dö ut och bana väg för en fredlig bosättning. Ett heligt tecken!" Likaså ansågs att de med Guds vilja kunde döda så många som möjligt.

För indianerna medförde kontakterna med de vita nybyggarna också en förändrad tillvaro med handelsvägar och vägnät. Deras tidigare ibland grymma ceremonier upphörde vartefter.

New England och Konfederationen, ca.1630 - 1650

Namnet New England kommer från den tidiga europeiska koloniseringen, då kapten John Smith 1616 beskrev området. 1620 blev det officiellt godtaget av Englands kung Jakob I inför rådet i Plymouth. Namnet Massachusetts kommer troligen från en indianhövding med namnet Massasoit.

New England var sedan länge bebott av Algonkintalande indianer (Abenaki, Penobscot och Wampanoag, med flera). Under 1400-1500-talen kartlades kusten av flera européer.

Efter kriget 1637 mot Pequotindianerna förenades kolonierna i Massachusetts Bay, New Haven och Connecticut i en samarbetspakt, som kallades New Englandkonfederationen för ett gemensamt försvar söderut mot kolonin Nya Holland och norrut mot fransmännen.

Under 1650-talet upplöstes konfederationen, när den vägrade följa rådets beslut angående konflikten med holländarna. Det blodiga indiankriget, Kung Filips krig (1675 – 1676) satte stopp för indianernas inflytande i regionen men hade förödande konsekvenser på kolonierna.

Kolonierna förenades inte igen förrän 1776, då de uppgick i Förenta Staterna. Utöver Nova Scotia, "Nya Scottland", i Kanada är New England den enda nordamerikanska regionen, som ärvt sitt namn från de brittiska öarnas kungariket. New England har bevarat sin regionala karaktär och speciellt sina historiska platser

Fyra indianer togs 1710 med till London och visades upp för kungen, tre var Mohawker och en kom från Mahicanstammen. "Four Indian Kings arrived to London" stod det i en engelsk tidning. De visades upp, iklädda vackra indianska kläder med vapen i hand och totemdjur i bakgrunden och avbildades även på detta sätt. De fyra "indiankungarna" reste sedan hem överhopade med presenter. Det hela var en ploy av koloniledare för att få mer stöd i sitt krig mot fransmännen, vilket lyckades och de lyckades även få Iroquesiska krigare att strida för deras sak under revolutionen. De ville också imponera på indianerna med sitt fina engelska ursprung. Rödrockarna besegrade så småningom Kanada.

Rödrockar (Redcoats), 1700 - 1850

De brittiska soldaterna kallades rödrockar på grund av sin karakteristiska röda uniformsrock. De var under 250 år fruktade och framgångsrika, eftersom de hade en mycket hög disciplin och metodiskt angrep sina motståndare och försvarade sig kraftfullt. De använde olika sorters vapen från musköter och sablar till så småningom alltmer avancerade gevärs.

Tidigare rekryterade man sina soldater från slummen och andra fattiga områden och därför behövdes den stenhårda disciplinen. När den brittiska armén skaffade den nya uniformen "Khaki" så fortsatte vissa soldater att använda den röda några år till. I dag finns den röda uniformen kvar i den kungliga vakten och i många regementsband.

Nybyggarna

Den förste vite bosättaren från Europa kom hit 1625, William Blackstone. Han var då 29 år och byggde sig ett trähus på nuvarande Boston Common.

Själva staden grundades 17 september 1630 av The Puritans från England. Dessa renläriga bestod av en grupp, som bekände sig till en asketisk variant av Jean Calvins lära, som uppstod i England på 1500-talet. En grupp som inte ska blandas ihop med den religiösa grupp som kallades The Pilgrims, som också var anhängare till Calvins lära. De kom tidigare i den berömda Mayflower 1620 och grundade Plymouth. De betraktades av många som en mycket sträng sekt.

Puritanerna bosatte sig i nuvarande Charlestown. Färskvatten var där en bristvara så därför flyttade nybyggarna över floden till en halvö, som de kallade Trimoutaine. De tog namnet efter de tre små bergstopparna, som då fanns på ön. Där fanns också en källa med klart vatten. Halvön kallades tidigare Sawmut av de indianer som ursprungligen bodde där och nu grundades staden på samma plats.

Den nya bopplatsen kallades Boston efter Boston i England, varifrån många av nybyggarna kom. Denna första grupp bestod av ca 750 personer och de kom i en flotta bestående av 11 skepp, som leddes av John Winthrop (1588-1649) på Arabella. Han var en mycket respekterad och välutbildad gentleman. Allt fler grupper anlände och ledda av pastorer. De flesta av Bostons första invånare var puritaner, som hade flytt från religionsförföljelser i England. Den nya bosättningen blomstrade.

Från denna första tid finns en begravningsplats kvar, King's Chapel Burying Ground, som är från 1630-talet, där Winthrop, Adams, Revere och andra berömda personer är begravda. En annan äldre gravplats är Copp's Hill från 1659, där många färgade är gravsatta.

Massachusetts Bay Colony's första guvernör var John Winthrop. Han gav efter ankomsten en känd predikan kallad "A Model of Christian Charity", som tog upp en idé om att Boston hade en särskild överenskommelse med Gud, vilket senare ofta citerades och blev mycket viktigt i skapandet av bostonbornas självkänsla. Puritansk etik formade ett stabilt och välstrukturerat samhälle. Det puritanska New England var intolerant mot alla former av avvikelser från vedertagna normer. Till synes ganska obetydliga brott straffades hårt. Deras argument mot slaveri var framför allt ekonomiska, eftersom det var dyrt att äga slavar. Under 1800-talet ledde New England trots allt arbetet på att avskaffa slaveriet.

Boston Latin School grundades redan 1635 och blev Amerikas första allmänna skola och 1636 blev Harvard College Amerikas första college. Boston är numera en av USA's ledande utbildningsstäder med flera universitet och högskolor inom storstads-området. Men först 1879 grundades en högskola för kvinnor, Radcliffe College.

Den första konstskolan öppnade år 1900.

Människor och händelser

Mary Dyer 1611 - 1660

1660 hängdes kväkaren Mary Dyer i en alm på Boston Common. Hon och tre andra kvinnor blev de så kallade "Bostonmatyrerna". Hon tillhörde tidigare de engelska puritanerna och hade kommit i kontakt med Anne Hutchinson 1637, som betraktas som den första feministen. Hutchinson organiserade kvinnogrupper för en ny tolkning av religionen, vilket Dyer deltog i. För att lära sig mer reste Dyer till England på 1650-talet tillsammans med sin man och återkom till Boston efter några år. I England blev hon starkt påverkad av Kväkarnas grundare George Fox och lärde sig alltmer om den nya läran och dess tankar, som överensstämde med dem som hon och Hutchinson tidigare delade. Troligen utbildade hon sig till predikant under tiden i England. Därefter reste hon hem till New England, där hon reste runt och predikade den nya läran. 1658 blev hon arresterad och förbjöds att predika, men hon återkom och fortsatte predika tills hon på nytt arresterades och då dömdes till döden. Hennes make var inte kväkare och blev inte fängslad.

Den svenska benämningen kväkare kommer av The Quakers, som utövade en speciell form av religion, där varje människa kunde ha en egen kontakt med Gud och inte behövde någon mellanliggande präst för detta. Rörelsen betonade att var och en själv måste finna sin väg till Gud och att Gud finns inom varje människa. En slags religionsfrihet. Man skilde inte på religion och vardagsliv. Den unge George Fox kom i kontakt med dessa tankar under 1640-talet och

utvecklade den nya tolkningen vidare. De ansåg sig själva vara "De sanna kristna, Ljusets Barn" mm. De var emot slaveriet och hade en icke-hierarkisk organisation. Den nya läran spred sig snabbt i England och Wales. Några flydde över till New England och fortsatte där att utöva den nya läran, som snabbt spreds även där.

Kväkarna betraktades tidigare som tillhörande en "förbannad sekt", vilket bidrog till arresteringar och även dödsstraff för utövare. Trots att Puritanerna en gång lämnade England pga religiösa förföljelser så följde de nu den nya gruppen, Kväkare.

Anne Hutchinson 1591 – 1643

Hon föddes i England och var dotter till en präst och fick en ovanligt bra utbildning för att vara flicka. Hon kom till New England tillsammans med make och 11 barn 1634. Där verkade hon som barnmorska och var mycket uppskattad och hjälpsam. Hennes engagemang för religionsfrihet spred sig och hon har sedan hedrats för sitt mod att predika "civil frihet och religiös tolerans". För att vara medborgare i Massachusetts måste man på den tiden tillhöra den etablerade puritanska kyrkan, vilken Hutchinson protesterade emot och förföljdes därför. Efter sin makes död flyttade hon till den holländska delen 1642, fortsatte där att vara kontroversiell och 1643 mördades hon och alla barnen utom en dotter i ett indianöverfall.

Häxförföljelser och processer (Salem's Witches) pågick ca. 1648 till 1692. Minst 150 personer avrättades. Man tror att det var puritanerna som startade det hela. Förföljelserna fick dock ett hastigt slut genom att guvernören William Phips äcklades av häxeriet och frikände barmhärtigt alla anklagade. Han hade dessförinnan varit mycket upptagen med att bekämpa Indianer och fransmän i de norra skogarna och inte tidigare hunnit engagera sig.

Amerikanska Revolutionen och Självtändighetsakten 1776

Sjuårskriget, 1756 – 1763

Fram till 1760-talet utvecklades Boston med en blomstrande handel och blev Amerikas största och mest välmående stad.

Det militära hotet från Frankrike mot de engelska kolonierna tog slut först 1763, då England besegrade Frankrike i det s.k sjuårskriget. De fick då kontrollen över Nordamerika söder om nuvarande Kanada. Storbritannien hade omfattande besittningar i Nordamerika och utöver de 13 kolonierna styrdes 22 mindre, direkt av kungliga guvernörer. Den engelska regeringen krävde att kolonierna skulle betala en stor del av kostnaderna för att försvara dem. Kolonisterna vägrade att betala med hänvisning till att de inte var representerade i parlamentet. Alla skatter drogs då tillbaka utom en, importtullen på te, som man ansåg skulle kunna drickas utan skatt.

Frihetskriget 1775-1783

Sons of Liberty (Frihetens söner) var en hemlig organisation som bildades i många städer. Den bestod av patrioter som ville tillvarata kolonisternas rättigheter och blev en viktig grupp i genomförandet av Frihetskriget. Nästan alla ledarna i Frihetskriget kom från överklassen och var ekonomiskt obundna. Kvinnor från olika samhällsklasser och grupper deltog också, på båda sidor och på olika sätt.

Ca. 15-25% av kolonisterna förblev lojala mot den brittiska kronan. De blev kända som "lojalister". En grupp afroamerikanska slavar kom att aktivt rekryteras till de brittiska styrkorna. Flera indianstammar tog också parti för lojalisterna.

Bostonmassakern 1770 inträffade några år före den s.k tebjudningen. Den utlöstes av en speciell händelse, där soldater sköt skarpt in i en grupp bostonbor. De hade börjat kasta snö och annat på en grupp soldater, som desperat började skjuta. Följden blev att 5 kolonister blev dödade och flera skadade.

Fram till 1760-talet var Boston Amerikas största och mest välmående stad, men Storbritannien försökte utöka kontrollen på sina kolonier genom bland annat skatt på varor som exporterades till Amerika. Som en motreaktion kom "Tebjudningen i Boston" 1773. Det var den händelse som anses ha utlöst den amerikanska revolutionen.

Från början var det en protest mot skatten på te. Då övriga tullar hade upphävts så behöll britterna tullen på te för att visa vem som bestämde. Kolonisterna ansåg denna tull olaglig och vägrade lossa lasten, eftersom de inte fått vara med och bestämma. Själva aktionen organiserades av Samuel Adams. Natten den 16.12 vräkte Adams och en grupp på 50 uppretade Bostonbor lasten av te, från 3 fullastade brittiska fartyg, i vattnet. Enligt legenden var de utklädda till mohawkindianer, men troligen var det nog endast några få, som var det. Det handlade om 342 lådor med te, värda 18.000 pund. Detta resulterade i att den brittiska regeringen krävde ersättning och stängde hamnen i 16 år samt stiftade en ny lag. Den ledde till de protester, som utlöste den amerikanska revolutionen.

Bostonmassakern, Tebudningen, andra händelser och även sammandrabbningar, som ägde rum i eller i närheten av staden, bidrog till den senare självständigheten. 1775 skedde "The Battle of Bunker Hill", där engelsmännen vann över de amerikanska patrioterna med general Howe som ledare. Det var ett kostsamt slag och engelsmännen kunde endast behålla Boston under ytterligare 9 månader. En stor del av slaget ägde rum på Breeds Hill, varifrån man hade utblick över hela Bostons hamn. Både staden och hamnen blev svårt förstörda av eld under stridigheterna.

De amerikanska soldaterna hade dock upptäckt sin egen styrka och förmåga till motstånd så denna tapperhet blev som en flammande appell i kommande strider och bidrog på så sätt till att genomföra revolutionen. General William Prescott lär ha uppmanat sina trupper med de legendariska orden, att "inte skjuta förrän de kunde se sina fiender i vitögat" i samband med Bunker Hill-striden. (Detsamma sade Karl XII vid Narva.)

Representanter för de 13 kolonierna på östkusten samlades till kongress 1774 och 4 juli 1776 förklarade kongressen kolonierna självständiga genom The Declaration of Independence (Självständighetsdeklarationen) och utropade The United States of America, (Amerikas Förenade Stater) och den 4 juli blev nationaldag. Självständighetsdeklarationen lästes upp från balkongen på The State House på Beacon Hill. Då hade puritanerna äntligen kontroll över hela territoriet och alla former av kunglig makt avskaffades.

De 13 ränderna på USA's flagga påminner därefter om att det ursprungligen var 13 stater mot numera 50 stater.

Frankrike spelade en stor roll i kriget genom att hjälpa revolutionen med pengar och utrustning, armé och flotta. Ett avgörande slag stod vid Yorktown 1781, där den brittiska flottan kapitulerade. De brittiska soldaterna for hem men indianerna, som var lojala med dem, måste stanna kvar och de fortsatte kampen. Washington lyckades inte driva tillbaka dem och Jefferson försökte få dem att frivilligt flytta västerut och till mindre områden. Georg III ville fortsätta att strida, men fick dra sig tillbaka.

1789 trädde Konstitutionen i kraft och USA började styras efter de regleringar som fanns inskrivna där. Presidenten skulle väljas av folket. De valde George Washington som sin första president.

Den amerikanska revolutionen inspirerade till andra revolutioner i Europa, till exempel den franska revolutionen och den hade även ett stort inflytande på Sydamerikas utveckling.

Några viktiga personer i kampen för självständighet.

Samuel Adams, 1722 – 1803

Han föddes i Boston och engagerade sig tidigt i samhällsfrågor och var en av anstiftarna till amerikanska revolutionen. 1736 började han studera vid Harvard och började redan då att fundera på en revolution. Han var aktiv och lärde sig bedriva politik. Hans starka inflytande berodde bland annat på hans skicklighet som författare av. 1765 valdes Adams in i Massachusetts koloniala församling och blev ledare för den amerikanska oppositionen mot den engelska regeringen. 1773 hjälpte han till med att planera och genomföra The Boston Tea Party. Han var också syssling till John Adams, USA's andre president.

Paul Revere, 1735 - 1818

Även han föddes i Boston och var silversmed. Han deltog aktivt på den amerikanska sidan i Tebjudningen. Den 18 april 1775 genomförde han tillsammans med William Dawes sin berömda ritt från Charlestown till Lexington och Concord för att förvarna att brittiska trupper närmade sig. Han väckte upp folk i alla hus och orter han passerade och varnade bland annat Samuel Adams och John Hancock för att bli arresterade. I Concord fanns vapen och förnö-

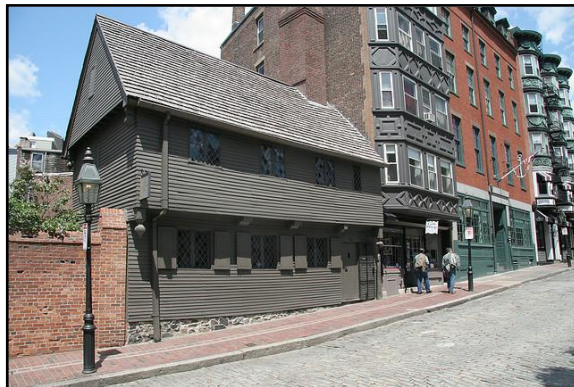

Bild 89 Paul Reveres hus

denheter, som engelsmännen tänkte använda, men de övertogs i stället av frihetskämparna. På Lexington Green avlossades skott, som "skulle höras runt jorden" och som då inledde revolutionen. Reveres trähus i nuvarande Downtown är det enda bevarade huset från 1600-talet.

John Hancock, 1737 – 1793

Hancock växte upp i ett välbärgat hem hos släktingar och gick i både Boston Latin school och Harvard. Han kom i kontakt med Adams redan som barn och fick sedan stöd av honom i sina politiska ambitioner. Hancock utbildades till affärsman, och var som sådan mycket framgångsrik, men blev sedan amerikansk politiker och den förste guvernören i Massachusetts och den förste person som undertecknade självständighetsdeklarationen. Därför betraktas han som en av grundlagsfäderna i USA och hans namnteckning är så välkänd att den kan stå som synonym till ordet namnunderskrift. Som person tyckte han om lyx och ett gott liv. Adams kunde ganska lätt påverka honom.

Hugh Montgomery var soldat i den grupp, som inledde frihetskriget genom Bostonmassakern 1770. En lokal grupp började håna soldaterna och kastade snöbollar och skräp på dem. Han träffades då av en tråkäpp och fick också ett slag. Då sköt Montgomery in i den snökastande hopen och ropade "fire". Då började också övriga soldater att skjuta. 5 kolonister blev dödade, 6 skadade och 8 soldater åtalades. Detta blev inledningen till Frihetskriget.

Benjamin Franklin, 1706 – 1790

Franklin föddes i Boston och var amerikansk välbeställd boktryckare, diplomat, politiker och vetenskapsman (uppfann bland annat åskledaren). Han startade ett tryckeri och gav ut tidningen The Pennsylvania Gazette, där han kunde publicera sina åsikter om vilka reformer som han ansåg nödvändiga. Franklin deltog aktivt i utarbetandet av självständighetsförklaringen och organiserade postväsendet i kolonierna. 1754 deltog han i ett möte, Albanykongressen, vars syfte var att förbättra relationerna mellan England och indianerna och att organisera försvar mot Frankrike. Han blev hedersdoktor vid Oxfords Universitet för sina vetenskapliga insatser och kallade sig sedan för doktor Franklin.

George Washington, 1732 - 1799

Bild 90 George Washington

Kolonisternas ledare i kriget var plantageägaren Washington, som var den rikaste mannen i Amerika. Han blev överbefälhavare för motståndstrupperna efter Reveres berömda ritt. 1778 anslöt sig Frankrike till kolonisterna och spelade därefter en viktig roll. 1787 antas den nya författningen, som nu är världens äldsta nu gällande. Sverige var den första stat utanför kolonierna som erkände den nya staten. Den verkställande makten gavs till George Washington, som blev vald till den förste amerikanske presidenten och han kom att styra två perioder. Den dömande makten kom att innehas av Högsta Domstolen, vars domare fortfarande sitter på livstid och inte kan avsättas.

Thomas Jefferson, 1743 – 1826

Jefferson var huvudförfattare till självständighetsdeklarationen och USA's tredje president. Han talade fem språk och var mycket intresserad av vetenskap, religion och filosofi. Det var han som skickade expeditionen Lewis & Clark västerut för att vetenskapligt kartlägga områden där. Han var inte så bra talare men en outtröttlig brevskrivare, som korresponderade med många inflytelserika personer i både Amerika och Europa. Han tillhörde plantageeliten och ägde hundratals slavar men hans syn på slaveri var komplex. Dock medverkade han både i debatten om den internationella slavhandeln och bidrog till upphävandet av slaveriet.

Peter Faneuil, 1700 – 1743

Han var en rik köpman och skeppsbyggare samt även slavhandlare och filantrop, som donerade Faneuil Hal, som öppnade 1742 inne i Boston. Där hölls så många samlingsmöten före revolutionen att byggnaden kom att kallas "The Cradle of Liberty". Han tyckte om det goda livet och levde mycket gott i sitt stora hus på Beacon Hill och levde upp till sitt rykte som "den glade ungarlen". Enligt andra omdömen var han också generös mot de fattiga och svaga i samhället.

Charles Bulfinch (1763 – 1844)

Arkitekten Bulfinch var född i Boston och den förste professionelle arkitekten. Han fick inspiration från Europa och var den som graderade upp Bostons gatusystem från en liten stad med krokiga vägar och trähus till en stad med kullersten och tegel. Han var en föregångsman, som bland annat gick i spetsen för utvecklingen av Boston Common, Beacon Hill samt åtskilliga hus för de välbärgade. Många av dem står fortfarande kvar och kan beundras. Framför allt skapade Bulfinch det magnifika State House, som kröner Beacon Hill. 1818 blev han en av fyra arkitekter, som deltog i att planera USA's huvudstad i Washington DC.

Efter revolutionen

Efter revolutionen blev Boston en av världens rikaste hamnstäder, bland annat därför att dess hamn låg närmast Europa och var lätt tillgänglig. Exporten bestod av melass (amerikansk sirap), rom, fisk, salt och tobak.

Immigranter kom i perioder och utökade befolkningsantalet, men smittkopps epidemier förekom då och då från 1600-talet och framåt. Epidemierna bidrog till att temporärt minska Bostons tillväxt vid flera tillfällen, både då och under flera århundraden framåt.

Staden växte snabbt utanför Shawmuthalvön och blev en av de mest betydelsefulla städerna i USA med många kända familjer och betydelsefulla innovationer.

Mellan 1630 och 1890 tredubblades staden genom landutfyllnad. Efter den stora Bostonbranden 1872 användes spillror och skräp från de nedbrunna byggnaderna till att fylla ut strandkanten i de centrala delarna och kärr- och vandområden västerut. Den största landutfyllnaden skedde under 1800-talet och då användes bland annat toppen av Beacon Hill för att fylla ut en stor kvarndamm, som senare skulle bli Haymarket Square. Kringliggande mindre städer införlivades med själva Boston under 1870-talet. Det nutida stadshuset ligger på toppen av det sänkta Beacon Hill.

Boston Brahmins kallade man ättlingarna till de ursprungliga puritanska invandrarna och gamla bostonfamiljer. De var välutbildade och betraktades som landets sociala och kulturella elit. De levde ett exklusivt liv i lyx i fina hus och med slavar, som tjänade dem. Det var de som startade fabrikerna men överlät skötseln till förmän och andra, som levde fattigt i särskilda områden.

Först 1822 fick Boston stadsrättigheter. I mitten av 1800-talet blev stadens tillverkningsindustri ekonomiskt viktigare än den internationella handeln. Då känd för sin produktion av kläder, lädervaror och sina maskinellt välutrustade industrier. Men redan under 1630-talet hade val- och fiskeriindustrin börjat blomstra.

Industrier och tillväxt

Boston blev världsledande i skeppsbygge och anlade den första större hamnen och blev på så sätt koloniernas kommersiella center.

På 1800-talet utvecklades industrierna, men låga löner och usla förhållanden bidrog till stora sociala problem. Detta industriproletariat blev med tiden mycket olämpligt för en amerikansk republik. Särkilt textilindustrin var hårt utsatt. Under hela 1800-talet skedde många strejker och protester mot usla villkor.

Under 1900-talet blev fabrikerna gamla och omoderna, så handeln flyttade ut från området för att finna billigare arbetskraft någon annanstans. Då inledde Boston olika projekt för att rusta upp staden.

Samtidigt med industriarbetarnas svåra förhållanden blomstrade kulturlivet under 1800-talet. Staden blev berömd för sin förfinade litterära kultur och generösa konstnärsstöd. Den första amerikanska tidningen trycktes i Boston och den första T-banan i USA byggdes här 1897.

Under åren har många kända familjer bott i Boston, bland andra familjen Kennedy.

På 1820-talet förändrades Bostons etniska sammansättning dramatiskt genom den första europeiska immigrationsvågen. Irländare och italienare tog med sig katolicismen i början av 1900-talet och numera är katolikerna den största gruppen.

Flera olika religioner och de religiösa vanor, som invandrargrupperna tog med sig, har bidragit till att Boston också har blivit ett religiöst center.

1845 var det en stor svältkatastrof i Irland med bland annat potatispest, vilket medförde att oerhört många lämnade landet. Man hade blivit utlovad bättre levnadsvillkor i nya landet, men detta infriades inte alls. Bara under 1847 kom 37.000. De var alla obildade och desperata och fick därför de smutsigaste och tyngsta jobben. Många seder och bruk kom med invandrarna från Irland och fortfarande lever en gammal accent därifrån kvar i språket - Boston accenten. Bostonengelska har alltså ett gammalt ursprung. 15.8% av befolkningen har irländskt ursprung. Därefter är det invånare med ursprung i Italien. I slutet av 1800-talet kom immigranter från Kina.

Under 1970-talet ökade den ekonomiska tillväxten kraftigt igen efter många års tillbakagång. Under 70-talet uppstod också konflikter, bland annat kring bussning av svarta elever för att motverka segregering. Vita elever bussades till de svartas skolor. Detta ledde till våld och oroligheter kring allmänna skolor, som bidrog till att framhäva de rasmässiga spänningarna.

I dag är Boston centrum för högre utbildning och sjukvård. Ekonomin baseras på forskning, finans och teknik – framför allt bioteknik, där Boston är forskningsledande. Levnadsomkostnaderna är högst i hela USA.

Termen "Massachusetts Miracle" syftar på en period av ekonomisk tillväxt och den snabba utveckling inom hightech, som skedde under 1980-talet. Före dess var staden drabbad av en kraftig tillbakagång inom industrin och medföljande arbetslöshet. Så kom den stora tekniska expansionen, som var riktad mot IT och Data, liksom i Silicon Valley och som snabbt vände utvecklingen. Många nya företag etablerades och en kraftig byggboom följde. Dåvarande guvernören Dukakis försökte ta åt sig äran för detta under sin kampanj för presidentskapet 1988.

Allmänt

Bostonäktenskap

Begreppet uppstod i USA i slutet av 1800-talet och syftade på två kvinnor som lever tillsammans. Vid den tiden var det inte helt ovanligt att två kvinnor, som var ekonomiskt oberoende kunde dela sitt liv och hem med en annan kvinna. En senare betydelse var att det handlade om ett asexuellt förhållande. Romanen *The Bostonians* kom ut 1885. I dag används termen ofta för en lesbisk relation.

Bostonvals

Ursprunget till bostonvals kommer från Ludvig den XV:des tid och var en utveckling av wienervalsens. Den har i våra dagar fått namnet "Boston", därför att de glidande valsstegen är desamma som i amerikanska Boston. Ett slags menuettliknande graciösa steg, där det troligen finns en påverkan från de svarta invandrarna en gång. Dansen består av fyra turer och var mycket populär vid förra sekelskiftet omkring år 1900, särskilt i societetskretsar.

Bostonterrier

En speciell terrier användes i Storbritannien vid hundhetsning under 1800-talet. Dessa engelska hundar var kända i Amerika. Just i Boston förekom hundhetsning och denna terrier kom dit med lastfartyg och föddes upp och tränades under 1860-70 talet. Man ville skapa en mindre och snabbare hund. 1893 erkändes rasen som en egen ras, Bostonterrier. Den blev mycket känd som Skokrämshunden under 1950-talet. Bostonterriern kom till Sverige i början av 1900-talet.

Boston Beans

Boston kan också kallas The Bean Town därför att bönor är där en mycket gammal basföda. Det finns många recept på bönor, varav en del har rötter bakåt till de koloniala dagarna. Då fanns både bönor och melass (sirap), som användes i den framgångsrika romproduktionen. Sockerrör skördades i West Indien av slavar och skeppades över till Boston, som framställde rom, som skickades till Västafrika som medel till att kunna köpa fler slavar. Ett slags triangelutbyte! Även efter att slaveriet upphört så fortsatte romproduktionen. Den stora märkliga Sirapskatastrofen, som inträffade 1919, medförde avbrott i produktionen och fortfarande lär man kunna känna en svag doft av sirap på platsen. Eftersom det finns mängder av olika recept på bönrätter, som kan tillagas på de mest skiftande sätt, så bidrar det till att uppehålla talesättet om Boston Beans. Vi skulle nog kalla den klassiska varianten för "bruna bönor", som en rätt vi här känner till.

Bostongurka är döpt av Felix 1951 och har en egen historia. Bostoninspiration?

Skärgård med många öar

Utanför fastlandet ligger många små och större öar. De har i gamla tider använts för jakt och fiske, försvar, och så småningom för rekreation. Även halvöar och näs sticker ut från fastlandet och alla har sin historia. På många ställen har åtskilliga fort och försvarstorn byggts under åren.

Deer Island

Just ön Deer Island har en speciell historia. Den består av en halvö i Bostons hamn, och är nu ansluten till fastlandet. Eftersom den tidigare varit en ö har den fått namnet Deer Island. Tidigare har det varit en kanal som skilde ön från staden Winthrop. Under vintern 1675-1676 hölls 500 indianer i förvar där, utan rent vatten, mat eller skydd, varav många dog. Där har tidigare också funnits ett interneringsläger under kung Philips krig under 1670-talet och senare ett fängelse 1896-1991. I mitten av 1800-talet var Deer Island ankomstplats för de irländare som flytt från hungersnöden hemma i Europa.

Kanalen fylldes igen bl.a av en orkan i New England 1936. Numera är den mest känd som platsen för ett reningsverk, det näst största i USA. Två tredjedelar av öns yta tas nu upp av reningsverket. Resten är parkmark med promenader, picknick, fiske etc.

The Big Dig

Ett smeknamn på ett vägtunnelprojekt, Central Artery Tunnel (The Freedom Tunnel). En vägtunnel på 5.6 km under centrala Boston, som invigdes 2006. Den har ersatt en smalare väg på en viadukt över centrala staden. I projektet ingick en anslutningstunnel på 2,5 km, en snedkabelbro och att efteråt riva viadukten och där skapa parker. Ett av världens dyraste vägprojekt, räknat i antalet dollar, 14,6 miljarder US dollar (107 miljarder kr i 2006 års penningvärde). Orsaken till den höga kostnaden var bland annat att marken var igenfylld våtmark, att hus, en tunnelbana och den existerande viadukten skulle hållas stabila, att rör måste flyttas, många arkeologiska fynd måste tas om hand etc.

Viktiga händelser i sammandrag

Boston har ofta varit först med att introducera nyheter på många olika områden och kanske var det ingen slump att just självständighetsrörelsen började i Boston. Varav följde alla de händelser som utmynnade i den amerikanska revolutionen.

1640 Den första tryckpressen, där The Bay Psalmbook, blev den första tryckta boken. Därefter följde tryck av teologiska och historiska böcker. John Winthrop skrev en krönika över Massachusetts Bay Company. Även den kvinnliga poeten Anne Bradstreet, som kom bland de första nybyggarna, fick sina alster tryckta.

1676 öppnade det första kaffehuset i Boston.

1789 trädde den nya konstitutionen i kraft.

1717 The Boston Light. Den äldsta fyren i hela nationen står i Bostons hamn.

1735 öppnade det första Fattighuset.

1763 Storbritannien hade omfattande besittningar i Nordamerika.

1770 Bostonmassakern. Brittiska trupper var stationerade i Boston och gav eld mot en stenkastande grupp och dödade 5 personer. En inledning till revolutionen.

1773 Tebjudningen i Boston (the Boston Tea Party)

1775 Belägringen av Boston. Paul Revere gjorde sin berömda midnattsritt från Charlestown till Lexington. Slaget vid Bunker Hill. George Washington tar kommandot.

1776 Självständighetsdeklaration. Läses upp från balkongen på the State House efter det att de engelska trupperna lämnat Boston.

1780 Bill of Rights. J. Hancock blev den förste guvernören.

1789 trädde Konstitutionen i kraft. Presidenten skulle väljas av folket. USA blev det första demokratiska landet i världen.

1795 Hörnsten på Bacon Hill. Paul Revere och Samuel Adams lade hörnstenen till det nya State House.

1812 Krig mot britterna. Hämmade stadens handel. 1814 började den Amerikanska Industriella Revolutionen.

1822 Boston blev en stad

1846 Den första operationen med allmän narkos genomfördes på Massachusetts General Hospital. Under åren har sedan många avancerade operationer utförts just på detta sjukhus, som troligen fortfarande är Amerikas största och mest välkända.

1852 Bostons första offentliga Bibliotek.

1857 Igenfyllnaden av Back Bay påbörjades med hjälp av allmänt avfall och illaluktande sopor.

1868 Boken Little Women av Louisa May Alcott (1832 – 1888) publicerades.

1872 Den stora branden. Förstörde hela Downtown, dödade 33 personer och raserade 776 byggnader.

1876 Den första telefonen. För första gången kunde ord överföras via en telefon av Alexander Graham Bell.

Den stora almen där Dryer hängdes stod kvar till detta år, 1876.

1879 Radcliffe College för kvinnor

1881 Boston Symphony Orchestra bildades.

En landskapsarkitekt tog sig an ett parksystem.

1883 erkände Storbritannien USA som självständig stat.

1897 Första Boston Marathon. Världens äldsta och mest berömda maratonlopp, som sker varje år i april. Maraton 1996 blev det världens största lopp med flest deltagare.

Den första T-banan byggdes också 1897.

Under första delen av 1900-talet skedde en nedgång av den industriella verksamheten.

1919 Sirapskatastrofen i Boston. En stor tank med sirap brast och 8.7 miljoner liter rann oerhört snabbt ut på gatorna. Resultatet blev 21 döda, 150 skadade och stor materiell förstörelse. En märklig olycka!

Även en strejk bland 1300 poliser bröt ut det här året.

1927 Italienska immigranter. 2 immigranter som begått mord och överfall avrättades.

1944 Datoråldern inleds. På laboratorier i Cambridge kunde en 15 meter lång räknemaskin räkna rätt.

1946 John F. Kennedy. Utsågs till US Congress från Charleston och Cambridge.

Under 1950-talet gick fiske- och jordbruk tillbaka. Dator och hightech utvecklades samt även finans- och tjänstesektorn.

1953 Den första njurtransplantationen på Brigham Hospital.

1962 Bostonstryparen mördar 13 kvinnor.

1972 Den första kvinnliga vinnaren i Boston Marathon.

1993 TV-serien Cheers spelades in på en fiktiv Bostonbar och upphörde efter 275 episoder. Flera andra TV-serier och filmer har också spelats in i Boston.

2001 Två flygplan från Logan Airport i Boston lyfte och kraschade in i New York's World Trade Center och dödade nära 3000 personer.

2005 The Big Dig. Ett 14 års projekt slutfördes.

Kulturell utveckling

De som grundade Boston hade just ingen tid för konst och lättsinne, men deras ättlingar var fast beslutna att få Boston till att bli Amerikas Aten. Den förfinade och intellektuella brahimska societeten hade stort inflytande på den kulturella utvecklingen. Denna kulturella elit har både beskrivits i åtskilliga böcker och kommenterats i tidningar. I dag har Boston kulturellt blivit en av USA's mest betydelsefulla städer.

Boston förekommer ofta i både litteratur, kända TV-serier och på film.

Konst

På 1800-talet nådde franska impressionister till Nordamerika och Boston. På muséet The Athenaeum visas mycket konst från olika länder och kulturer. Många andra internationellt berömda museer finns också här.

Ett av dem är Isabella Stewart Gardner Museum vilket grundades av Isabella Gardner, som for runt i världen, samlade och köpte in både möbler, textilier och konst från olika kulturer till en enastående samling. Samlingarna visas i ett vackert venetianskt palats, där allt står kvar som de stod när Isabella Gardner dog.

Litteratur

Louisa May Alcott's Little Woman publicerades 1868 och blev banbrytande och mycket uppmärksam. Alcott var feminist och singel hela livet. Hon verkade för kvinnors rättigheter tillsammans med en kvinnogrupp. Hon författade och gav ut flera omtalade och berömda böcker, där hon delvis skildrar sin egen barndom och liv. Romanen Little Women blev ett genombrott och mycket känd. Så småningom skrev hon också för barn.

Åtskilliga betydelsefulla författare har sina rötter i Boston.

Boston i dag

Charles River delar Boston och Cambridge. Yankee betraktas numera som synonymt med en person från nordöstra USA. Uttrycket Yankee-Boston har blivit ett talesätt.

7 stadsdelar

Chinatown, North End, Downtown, East End, Fenway Kenmore, Hyde Park, South Boston.

Högre utbildning

11 universitet och colleges

Harvard University är rankat som världens bästa universitet 2012 och som tvåa kommer Stanford Universitet i Boston.

Kanske har puritanernas och de första nybyggarnas stränga moral, organisation och framåtanda bidragit till att så många innovationer kommer från Boston?

Sport

6 professionella lag i de högsta serierna i USA finns i Boston bland andra Boston Red Sox, baseball, Boston Bruins, ishockey, New England Patriots, amerikansk fotboll med flera.

Musik

Många kända musiker och rockband finns och har funnits i Boston. Bland andra har den kände dirigenten James Levine varit musikalisk ledare i Boston Symphony Orchestra. Boston Pops är känd för sina tolkningar av lättare klassisk och populär musik.

Rockbandet Aerosmith, som grundades på 60-talet med smeknamnet "Bad boys from Boston". Boston Band med 70-tals rock. Dropkick Murphys bildades på 90-talet och har irländska influenser. De spelar en musik, som kan kallas Celtic punk.

Politik

De tidigare bosättarna var förföljda av brittiska protestanter, men grundade trots det ett samhälle, där religionen var extremt lagstyrt och samhället förföljde dem som avvek. Kyrkans ledare var och är en viktig del av styret. Vid stadsråd och möten har alla möjlighet att diskutera och rösta, som anstår ett demokratiskt samhälle.

Under kolonialtiden diskuterades slaveriet, som sedan avskaffades. Även dödsstraffet för stöld och inbrott avskaffades tidigare än på andra ställen.

Demokraterna är nu ledande parti. John Kerry utsågs till demokratisk ledare 2004.

Turism

Bostons synnerligen rika och intressanta historia attraherar många turister från hela världen och är också en viktig inkomstkälla. Tydliga skyltar och anvisningar på historiska och andra platser underlättar för turisten.

Sevärdheter

Enligt amerikansk standard är Boston en gammal stad. Det äldsta huset är Reveres hus från 1600-talet, som är ett undantag och som betraktas som en historisk ikon. Det står i nuvarande Downtown.

Boston Common blev nationens första allmänna park. Området köptes 1630 av Winthrop från Blackstone, som var där först. Därefter har platsen används som betesplats för får och boskap och sedan som mötesplats för invånarna.

Högsta punkten är Beacon Hill, 101 m över havet. Den har blivit lägre genom att översta delen har använts till utfyllnad. Efter New York är Boston den stad i östra delen, som har högst skyline, det vill säga byggnader som är över 150 meter (500 feet) höga.

Charlestown grundades ett år före Boston 1629 och är alltså den äldsta delen och har flest historiska minnesmärken. Fram till stadsbildningen hette området Mishawaum. Charlestown var länge en separat stad och huvudstaden i Massachusetts Bay Company och blev en del av Boston först 1874. Det var här som ett viktigt slag under frihetskriget, the Battle of Bunker Hill, skedde. På 1840-talet flyttade många irländare in och inflyttningen fortsatte eftersom nya immigranter kom i vågor från Irland. Detta har präglat både vanor, språk och är troligen upphovet till den demokratiska inställning som råder där.

I hamnen, Navy Yard, ligger den berömda fregatten USS Constitution.

Charlestown Bridge byggdes 1786 och betraktades då som en oerhört stor ingenjörsbedrift. Sedan kom ytterligare 3 broar, som förbindelser med själva Boston.

St. Mary's Church (1887 – 1893) är ett mästerverk, som skapats av Patrick Keely

Freedom Trail består av en 4 km promenad, som är markerad i rött på gatstenen, där man passerar 16 historiska platser, som spelade roll i Revolutionen. Man hinner gå Frihetspromenaden på en dag, men hinner då inte se så mycket. Därför rekommenderas två dagar för detta. Särskild karta finns, som man kan få gratis. Spåret börjar vid Boston Common och slutar vid Bunker Hillmonumentet.

20 Sevärdheter, som rekommenderats av resenärer

Avståndsangivelsen är från en viss plats i stadskärnan, The Boston Stone.

1. Museum of Fine Arts

Konstmuseum. 3.5 km. Finns i sin nuvarande byggnad sedan 1909. Där finns skatter från den gamla världen, silver, möbler, porslin, musikinstrument, målningar av franska konstnärer och mycket mer. Ett måste att besöka!

2. Fenway Park

Berömd basebollarena, idrottsplats av äldre typ, men rolig att se. 3.4 km. Där finns en 50 minuters promenad på insidan.

3. Freedom Trail

Historisk promenad på 4 km. 0.6 km.

4. Boston Public Garden

Vacker Park. 0.8 km.

5. Samuel Adams Brewery

Bryggeri och gratis rundtur på fabriken med ölprovning. 6.1 km.

6. North End

Intressant och sevärd stadsdel. Old North Church, 1723, är äldsta kyrkan. Matvandring. 0.8 km.

7. John F. Kennedy Presidential Museum & Library

Specialmuseum, som är värt besök. Filmer mm. 5.2 km.

8. Old North Church

Religiös plats med mycket intressant historia. Äldsta kyrkan från 1723. 1.0 km.

9. Boston Harbor Islands National Park

Historiskt museum. 34 öar och halvöar. 0.4 km.

10. New England Holocaust Memorial

Historiskt museum. Mycket berörande. 6 glastorn symboliserar de 6 miljonerna mördade judar. 0.4 km.

11. Beacon Hill

Park, promenadområde. "Bra stadsdel för promenad". 0.7 km.

12. Castle Island

Historisk park, en pärla. 4.4 km.

13. Boston Public Library

Bibliotek och konstmuseum. "Dold pärla". 1.9 km.

14. Museum of Science

Vetenskapsmuseum. "Det bästa i USA". 1.3 km.

15. Arnold Arboretum

En unik trädgård vid Harvard universitetet med sällsynta träd och blommor.

16. The Boston Pops

Symfonier och konserter. 2.7 km.

17. Boston Common

Parkområde med massor av historia. Startplats för Freedom Trail. 0.3 km.

18. USS Constitution Museum

Specialmuseum, historia. Världens äldsta flytande krigsskepp. Känt som "Old Iron-sides", byggdes 1797, en av sex fregatter och restaurerad 1925 och 1995. 1.7 km.

19. Newbury Street

Sevärdheter. "Vackert streetscape". Charmig och trendig. Shopping. 1.8 km.

20. Isabella Stewart Gardner Museum

Berömt Konstmuseum. 3.8 km.

Ytterligare sevärdheter

Cathedral of the Holy Cross, 1920. En av världens största gotiska katedraler.

Trinity Church är en episcopal kyrka som byggdes 1733. Den episcopala kyrkan har sina rötter i den Engelska kyrkan, där biskoparna har en starkare ställning än i andra kyrkor. Flera amerikanska presidenter har varit episcopaliter.

Park Street Church, 1810 är känd för sin arkitektur och sin plats i abolisthistorien. Här sjöngs för första gången hymnen America den 4 juli 1831.

Harriet Tubman Park Tubman, född ca.1820, tillhörde Abolisterna, som hjälpte tusentals slavar att fly till Kanada genom hemliga gånger i hemmen och här kunde de flyende få bo och äta etc. Tubman hade själv flytt från slaveriet och som fri kvinna organiserade hon flyktvägar och möjligheter. Flera stannade dock i Boston.

John Hancock Tower är New Englands högsta byggnad. Tornet har reflekterande glas som väggar och fungerar som en jättestor spegel.

Boston har en fantastisk och spännande historia och på något sätt speglar Boston hela USA i ett nötskal. "Den innovativa staden"! Man får intrycket av att just Boston har varit först med det mesta inom de flesta områden. Sant eller inte är en annan fråga. Men "Boston försöker inte vara annat än just Boston" sägs det.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

NORSKE SKJEBNER I MINESOTAOPPRØRET 1862 – 1863 / Eva Stormark

Det var omtrent 60 000 norske innvandrere i USA i 1860. Av disse bodde litt over 8 000 i Minnesota.

Mandag 18. august angrep siouxen agenturet ved Redwood. De overlevende flyktet til Fort Ridgely . Derfra dro det ut 45 mann under ledelse av kaptein John Marsh til Redwood. Der kom det til treffinger med siouxene. 23 soldater ble drept og kaptein Marsh druknet. En av de sårede soldatene var norsk og hette Ole Svendsen . Han ble helt frisk igjen og fortsatte sine plikter i 5. Minesota regimet.

Samme dagen hadde mange mindre grupper med krigere dratt av gårde for å angripe de hvite i områdene rundt Redwood. På nordbredden av Minesotaelven ikke langt fra Fort Ridgely , kom noen krigere til den norske innvandreren Ole Samson . Han ble drept med det samme. Kona klarte å rømme med barna sine og gjemte seg i en vogn. Krikerne fant dem og satte fyr på vognen. Hun kom seg unna, men fikk brannskader. Minst ett av barna omkom. Hun klarte å komme seg til Fort Ridgely samme kveld.

I et område som heter Carver og ligger ca 100 km nordøst for Fort Ridgely , bodde det et stort sett svenske og norske etterkommere som snakket dårlig engelsk . De visste ikke om indianeroppørret. De hadde blitt invitert til et vervemøte for å rekruttere soldater til å kjempe i borgerkrigen.

En mann ved navn Ole Paulson snakket engelsk så han ble bedt om å hjelpe til med rekrutteringa. Sammen med en nabo ved navn Sørensen, gikk de til en gård 5-6 km borte. Der var ingen andre møtt opp. Mens de ventet der kom en tysk nybygger løpende og fortalte at indianerne var over dem. De var skeptisk til tyskerens historie. De ville prøve å finne ut hva som hadde skjedd.

De gikk til en svensk nabo for å høre om han visste noe. Han hadde hørt om det, men brydde seg lite om det. Da de kom tilbake til gården hvor de først var, var det et kaos uten like. Folk kom strømmende til , men det kom ingen indianere , så alt roet seg ned .

Ved et område ved Big Woods er det mange innsjøer. Her bodde det mange nordmenn, og en av de største innsjøene heter Norway Lake . Gårdene her ligger spredt og det var temmelig langt til nærmeste by. Derfor var det lite nyheter i området og ingen visste om siouxoppørret.

Den 20. august kom en gruppe krigere hit. Ved en innsjø kalt Crook Lake bodde Johannes Iverson fra Hurdalen . Han ble drept, mens kona og barna kom seg unna. Det var heldigvis mange som ble advart og kom seg i sikkerhet. Angrepet startet vestfra. Det første offeret var en ungkar Birger Thorson fra Hardanger. Like etter angrep indianerne gården til hans nabo Olaf O. Haugan fra Biri. Han ble også drept da han jobbet på marken. Deretter ble kona og sønnen drept. Et stykke nord, nær Eagle Lake, bodde Asbjørn Eriksen Rykkje fra Hardanger. Utpå kvelden 20. august, kom det flere nybyggerfamilier til gården. De hadde flyktet etter at de hadde blitt advart om indianerangrep. Blant disse var Solomon Foot samt to svenske familier. Etter at det mørknet oppdaget de at det var indianere utenfor. De sa at de var der i fredlig hensikt, men ble ikke helt trodd. Indianerne slo leir i nærheten. Om morgenen gjorde folk seg klar til å forsvare seg. Foot kjente flere av indianerne og hadde vansker med tro at de ville angripe. Han gikk ut for å snakke med dem. De ba da om å få brød og poteter samt en gryte til

å koke potetene i. En av svenskene gikk ut for å hente poteter. Fru Foot så at to indianere med gevær fulgte etter han og ble urolig. Foot trodde ikke at de ville angripe, så han gikk ut for å snakke med en annen indianer. Plutselig skjønnte han at han hadde gått i en felle. Han bråsnudde og løp tilbake. Foran døren sto en annen indianer og sperret veien. Så smalt det bak han. Han ble truffet i ryggen av en haglledning. Han falt ned og det reddet nok livet hans for den andre skjøt over hodet hans. Foot kom seg inn i huset. Nå hørtes skudd fra potetåkeren og det betydde slutten for svensken. Både kvinner og menn skjøt. Slik motstand hadde ikke indianerne regnet med. Foot ble skutt gjennom skulderen og kunne ikke kjempe mer. Det var fru Foot og Asbjørn som skjøt da svensken var for skrekkslagen til å bruke geværet sitt. Rykkje ble truffet i lysken og falt om. Også fru Foot fikk et streifskudd ved høyere bryst og arm, men fortsatte å skyte. Indianerne prøvde å sette fyr på huset, men kvinnene klarte å slukke det ved å helle vann ut mellom sprekkene i veggen. Indianerne gav opp til slutt da de skjønnte at det ble vanskelig å få has på nybyggerne. Svenskene stakk av, men de andre ble fordi de var for skadet til å flyttes på. Svigerforeldrene til Rykkje bodde 8 km vestenfor. Om ettermiddagen den 21. august var det familien Rosselands tur til å få besøk. Det var fire hjemme da indianerne kom. Rosseland kjente dem godt fra før og de hadde vært på besøk flere ganger. Plutselig løftet indianerne geværene og skjøt. Lars på 60 år ble truffet og døde. Sønnen Ole på 15 år var neste offeret. Han fikk en kule i skulderen. Moren Gunn tok sin 3 år gamle datter Anna og kom seg ubemerket inn i en jordkjeller bak huset. De to andre døtrene på 17 og 10 år ble tatt med av indianerne. Elstesønnen Endre kom hjem samtidig og ble drept. På Rykkjes gård så det ikke lyst ut for folkene der. Midt på dagen hørte de hovtramp fra nord. Det var indianerne som kom tilbake. De skjøt igjen på huset før de gav seg i veg. Mennene overtalte konene sine til å ta med seg barna for å redde seg og for og hent hjelp, da begge var alvorlig såret og ville dø om de ikke fikk legehjelp.

Bild 91 Guri Olsdatter Endreson Rosseland

Guri Rosseland hadde vandret hele natten med sin lille datter og hadde tatt feil retning. Hun hadde gått i ring og havnet nær gården. Hun tok sjansen på å gå dit. Indianerne hadde plyndret den for det meste så alt hun fant var litt melk til barnet. Plutselig oppdaget hun at sønnen Ole hadde gjemt seg bak ovnen. Han hadde spilt død og reddet livet.

Hun fant et par okser som indianerne ikke hadde fått med seg og en lett slede. Hun fikk barna oppi og kjørte mot svigersønnens gård. Ole listet seg opp til huset for å se om det var noen der, men hørte en fremmed stemme så de turte ikke å nærme seg, men gjemte seg i nærhet

gjennom natta. Om morgenen prøvde Ole å nærme seg huset på nytt. Denne gangen fikk han kontakt med svogeren innenfor. Guri hjalp de sårede så godt hun kunne. Hun og sønnen klarte tilslutt å få de sårede på plass i sleden. Guri måtte klare det meste selv da Ole var såret og mennene nesten ikke orket noe selv. Reisen til Forester City ble smertefull for de sårede. De måtte overnatte for alle trengte til en hvil. Så å si alle nybyggerne fra Norway Lake området var nå i sikkerhet. Da Guri omsider kom til Forrester City sent neste dag, oppdaget hun at døtrene hadde klart å rømme fra indianerne og var nå i byen.

Nordmennene i Des Moines dalen fikk høre om indianeroppøret den 22. august. I først omgang tok de ikke nyhetene så alvorlig. Det var over 80 km til New Ulm. Men uansett tok de sine forholdsregler. De ble enige om å samle seg på enkelte gårder der de kunne forsvare seg eller flykte sørover lang elva Des Moines.

Familien Estensen og en nabofamilie skulle dra til Ole Fyres gård, men de syntes ikke at det var nødvendig å skynde seg så veldig. Enden på alt ble at de ble hjemme natten over.

Neste morgen tok Estensen med seg geværet sitt for å skaffe litt ekstra proviant. Ned ved elven hørte han plutselig skudd. Han sprang tilbake til huset, men der var alt rolig.

Estensen ment at de likevel burde skyndte seg av gårde siden de hadde hørt flere skudd. Da de var på vei fikk de øye på fire skikkelser på andre siden av elven. De kunne ikke se hvem

det var, men trodde at det var indianere som var ute og speidet. På veien hentet de naboen Ole Torgersen .Der var alt rolig , men han hadde også sett de fire skikkelsene . Han regnet med at det var noen naboer. Estensen protesterte siden de ikke hadde gitt seg til kjenne. Han mente at det var fare på ferde. Siden skytingen måtte ha funnet sted lenger ned i dalen, så turde de ikke å dra i den retningen, men heller bli hos Torgersen .

Utpå ettermiddagen ble de lei av å holde seg i ro og Estensen var bekymret for buskapen sin. Derfor dro alle til Estensens gård. Fremme på gården så de nå tydelig at det var indianere på andre siden av elven, og de skyndet seg inn. Det ble en uhyggelig natt. Skuddene Estensen hadde hørt, kom fra gården til Ole Fyre. Flere norske nybyggere hadde samlet seg der, familiene Mestad, Ekse , Hjørnevik og Furrenæs .

Søndag dro mennene tilbake til gårdene sine for å se til dyrene sine. Bare Johannes Ekse var tilbake i huset med kinnene og barna. Omtrent kl 10 på formiddagen gikk siouxen til angrep. De hadde spredt seg i flere mindre grupper for å overfalle flere gårder samtidig.

Knut og Brita Mestad ble drept nær gården sin. Ole Fyre ble drept nær huset sitt. Lars Furrenæs led samme skjebnen. Så omringet siouxene huset til Fyre. Kvinnene tok barna og gjemte seg i kjelleren. Den to år gamle gutten til Anna Hjørnevik skrek så fælt at de ikke klarte å stoppe han. Hun tok med seg barnet opp igjen og de la en stråmadrass over kjellerlemmen. Johannes Ekse ville ikke skyte for han mente at det var nytteløst å sette seg til motverge. Det ville bare hisse opp indianerne enda mere. Dermed fikk indianerne fritt spill. Johannes ble drept. Fyre junior løp ut bakdøra. På vei mot elva ble han skutt i albuen, men han klarte å gjemme seg slik at siouxen ikke fant han. Anna Hjørnevik ble drept, men barnet ble spart. De andre i kjelleren ble ikke funnet og berget livet.

Et lite stykke nord for Fyres gård bodde Knut Langeland med kone og seks barn. Da indianerne kom var han nede ved elven og samlet kuene sine. Kona og barna ble meid ned.

Da Knut kom til gården fant han to av barna i livet og datteren på åtte år var borte. Han tok med seg barna og dro for å finne hjelp. Datteren hadde klart å gjemme seg og klarte seg.

Mikkel Olsen Slaabakken fra Tolga og hans nevø Anders på 13 år, var på vei til Ole Fyres gård da de hørte skuddene. De trodde at det var naboen som var på fuglejakt, så de bare gikk videre. Like etter dukket indianerne opp. Nordmennene la på sprang. Mikkel ble skutt og drept. Anders fikk noen streifskudd og falt med ansiktet ned. En indianer stakk kniven sin inn i siden på gutten. Anders besvimte og siouxen trodde at han var død. Da han våknet var indianerne borte og trass i at han var såret, kom han seg tilbake til farens gård. Gården var forlatt og gutten orket ikke å gå lenger så han la seg i stallen. Der ble han funnet etter to dager av noen soldater.

Unge Ole Fyre kom seg videre nedover elva for å finne hjelp. Han kom seg til en gård der folk var samlet til oppbyggelsesmøte. Det ble stor forskrekkelse da folk fikk høre om hva som hadde skjedd. Folk skyndet seg hjem for å samle sine viktigste eiendeler og flyktet til Spirit Lake som var et lite tettsted på grensen mot Iowa. Også Knut Langeland kom seg til Spirit Lake, men det ene barnet døde underveis.

På Fyres gård våget kvinnene og barna seg opp fra kjelleren der de traff på lille gutten. Like etter hørte de at indianerne kom tilbake og oppdaget kjelleren. Kvinnene og barna gjemte seg i maisåkeren til mørket kom og gav seg i vei på en strabasios tur gjennom villmarka. De ble funnet etter noen dager av soldater da de var på vei til Spirit Lake.

I mens så ikke folkene i Estensens hus en eneste indianer. Plutselig midt på dagen begynte en av hundene å gjø. I det samme fikk Estensen se indianerne og snudde seg for å løpe inn for å hente geværet, men oppdaget i det samme at to av barna sto et stykke fra døra. Han løp for og hent dem og greide å få de innenfor. Han stengte døra og like etterpå åpnet siouxen ild. I ca to timer fyrte de løs på huset. Mennene inne besvarte ilden etter beste evne. Siouxen var ikke villige til å risikere store tap for å få has på folkene inne. Til slutt dro de sin vei. Få nybyg-

gere hadde sluppet så lett unna. Folkene i huset holdt seg i ro der de var og ventet på hjelp. Allerede dagen etter kom soldatene og førte de i sikkerhet.

16 april 1863 foretok en gruppe Sioux krigere et raid i området sør for Minesota elven. De kom til nybyggergårdene langs Watowan elvens sørlige gren, nær St. James. Her bodde flere norske familier. 7. Minesotas kompani E, som hadde over 20 nordmenn i rekkene, var stasjonert i dette område. Soldatene hadde bygget et lite fort med palisader og jordvoller som de kalte Fort Union.

Dagen før angrepet hadde Salve Torgersen reist bort i et viktig ærend, men ville ikke at kona og de tre barna skulle være alene på gården om natta, derfor var to norske soldater kommet for å se etter familien. De to var Ole Eriksen Bekkedalen og Mons Hansen.

Grytidlig den følgende morgenen mens alle lå og sov, kom indianerne. De kom seg inn gjennom døra og skjøt Ola Eriksen. Mons klarte å komme seg unna i siste liten. Det var så liten plass i stua at det var vanskelig å få ram på Mons med piler. Han fikk tak på geværet og da stakk de av. Geværet var heller ikke ladet så han hadde flaks.

Da indianerne var borte, tok Mons med seg familien og kom seg til Fort Union i sikkerhet.

Flere indianergrupper angrep gårdene langs øvre Watonwa. Kommandanten i fortet sendte ut to av mennene sine for å hente Simon Roland. Han hadde kone og tre barn. En sønn på 12 år, en sønn på 3 år og et spedbarn. Familien Roland begav seg straks av gårde med de to soldatene. Da de var kommet ca halvveis, støtte de på siouxen. De to soldatene mistet hodet og løp i full fart mot fortet. Her og fru Roland ble sinket av barna og snar var indianerne over dem. Simon ble skutt i låret. Siden han bar spedbarnet, kunne han ikke skyte, men fortsatte mot fortet. I mens ble eldste sønnen skutt og drept. Siouxen var helt nær og begynte å slå fru Roland med geværene sine. Hun segnet om og treåringen ble slått i hodet så han falt om. I fortet hadde soldatene sett hva som skjedde og de sendte ut en tropp for å redde dem. De overlevende ble reddet.

Soldatene på fortet kunne ikke gjøre noe annet enn å sikre fortet, mens indianerne fortsatte å herje andre steder. Soldatene hadde ikke hester og klarte ikke å komme innpå krigerne.

Det viste seg også at flere andre nordmenn ble drept. Gulbrand Palmesen og en mann ved navn Høfork ble drept da de var ute og fisket. Gabriel Ellingsen og Ola Palmeson var ute på jakt da de ble overrasket av siouxene og drept. Disse angrepene viste at krigen mot siouxene enda ikke var over.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

KVINNEROLLEN HOS NORDAMERIKANSKE INDIANERE / Eva Stormark

I den pre-Columbianske tiden, som strakk seg fra 14 000 BC – 1492 CE, tilhørte kvinnene til en tradisjonell kultur som gav dem respekt og hvor de hadde makt, autonomi og likeverd. I det tidlige innfødte samfunnet, var det ikke basert på et hierarkisk system og det var få deler mellom menn og kvinner. Arbeidsfordelingen mellom kjønnene var forskjellige, men den ene hadde ingen større verdi enn den andre. Kvinnene var respektert og satt pris på for deres bidrag til familiens overlevelse. Deres kjennskap til planter, til helbredelse av syke og til å preservere maten, samt deres mening i politiske spørsmål ble satt pris på. Kvinnene generelt hadde en viktig rolle i samfunnet, de fødte barn, oppdro barn og skaffet mat til familien. Det fantes også matrilineære samfunn her slik som for eksempel irokeserne. I disse samfunnene hadde kvinnene posisjon i den utøvde makt, i det sivile og i religiøse spørsmål.

Kvinnens arbeid generelt besto i å holde det rent og i å ta vare på hjemmet, oppdra barn, samle planter for mat, male korn, utvinne olje fra korn og nøtter, matlaging, sying, pakke leire ned og sette den opp. De var også ansvarlig for å lage slik som farger til å farge klær og lignende, lage krukker, veving av matter, kurver (sv. korgar) og klær.

I noen områder var kvinnene aktive i stammerådet og kunne være med å bestemme om det skulle bli krig eller fred. For eksempel hos Cherokeeene hadde kvinnene lik status som menn. Også hos Cheyennene hadde kvinnene retten til å bestemme over krig og fred.

Andre matrilineære stammer var for eksempel Hopi, Iroquois, Navajo, Apache, Ojibwa, Tlingit og Cheyenne .

Det var som oftest hos de som drev med jordbruket det var et matrilineært system. Unntaket var bla hos Cheyenne og Crow, og hos noen nomadestammer, blant annet Apacher og Navjo . Det er få ting som har blitt så misforstått som kvinnenes status hos indianerne. Fordi kvinnene alltid var opptatt med sine plikter i leiren, har kvinnene blitt sett på som slaver hos sine menn. Mannen derimot satt hele dagen i skyggen og røykte pipe. Begge deler er feil. Europeerne hadde en tendens til å generalisere.

Status og rolle for kvinner og menn hadde store variasjoner alt etter hvilken nasjon man tilhørte. I det matrilineære samfunn, hadde kvinnene stor makt fordi de eide hus, land og verktøy. Fordi eiendom vanligvis ble overlatt fra mor til datter, samt at mannen flyttet til sin kones familie, var han mer en fremmed og sto under sin kones eldste bror. Dermed var det lite sannsynlig at han ble en autoritær og dominerende person.

Hos Cherokee, Iroquois og Pueblo var det mer sannsynlig at en misfornøyd kone kastet ut mannen.

Kvinnenes rolle i stammerådet var større i matrilineære samfunn, som hos Irokeserne, der de viktigste sivile og religiøse stillingene tilhørte den kvinnelige linjen. Kvinnene valgte den mannen som skulle representere dem i stammerådet, hvor det bare satt menn. Dersom de ikke likte hva han foretok seg, kunne de avsette han.

I de nordligste skogsområdene og på slettene hvor jakt og krigshandling krevd besværlige aktiviteter borte fra hjemmet, kom mennene ofte utslitt hjem. Da trengte de noen dager til å komme seg.

I sydøst og sydvest utførte menn og kvinnen sin plikter mer likt. I California, Great Basin og nordkysten, falt de daglige pliktene midt i mellom.

I sydvest områdene hendte det at menn laget kurver (sv. korgar), og til og med vevde tøy.

Hos jegerfolk var kvinnene de som tok seg av å bygge hus og arbeidet med å preparere skinn.

Hos farmerne bygget mennene hus mens kvinnene arbeidet på marken, og begge preparerte skinn og hud.

Hos fiskerne bygget menn hus og preparerte skinn sammen med kvinnene.

I California og Great Basin, ble alt utenom kurvfletting og veving delt likt.

I sydvest, jobbet menn på marka, bygget hus vevde, laget klær og utførte å arbeide med skinn. Kvinnelig prestige hos Irokeserne ble større etter den amerikanske revolusjonen, mens mennenes sank p.g.a. tap av landområder samt lite vilt å jakte på.

En kvinne som ønsket en annen rolle, utfordret systemet. Det fantes kvinner som var sterke og individualister nok til å utfordre tradisjonene.

Det er interessant at med en gang en kvinne klare å bryte tradisjonen og etablere seg i mennenes verden, fikk hun en høyere status . Siden mennenes arbeide ble sett på som det viktigst, er kvinner som utfører menns oppgaver, blitt sett på som overlegne andre kvinner .

Hos Ojibwaene kunne enker forsørge barna sine selv.

Hvite har tradisjonelt sett på indianske kvinner som uten innflytelse. De var underlagt høvding-er og krigere som dominerte livet i stammen.

Det er sant, at i mange indianske samfunn hadde kvinnene ingen mulighet til å sitte i stammerådet, men det betyr ikke at kvinner ikke kunne utøve makt og autoritet utenfor hjemmet.

Alle menn ble ikke høvding-er, og ikke alle kvinner ønsket posisjon og innflytelse, men i de aller fleste nasjonene fantes det kvinner som var naturlige ledere og hadde muligheten til å utøve sine talenter.

Der hvor det var mulig, ble noen kvinner politiske ledere. Andre igjen ble healere og hekser.

Kvinnerollen hos Iroquois

Det er skrevet lite om kvinnene i historien. Historien ble som oftest skrevet av menn for menn. Når noe ble skrevet var det oftest av menn med europeisk bakgrunn og intervjuobjektene var ofte menn som fortalte om kvinnenenes rolle.

Hos Iroquois har kvinnene alltid hatt en høy status. De har hatt lik status som menn og de har hatt makt og innehatt viktig arbeid siden deres visdom og dyktighet har blitt respektert.

En av de viktigste oppgavene var å velge klanens høvding eller å få han fjernet om han ikke utførte jobben sin godt nok. Høvdingene ble kalt Sachem . Kvinnene stemte menn inn i stammerådet., men kunne ikke selv inneha en plass der. Kvinnene kunne starte og stoppe kriger. Om noen sa i mot kvinnerådet, kunne de bli erstattet. Om menn ville dra på tur mot kvinnenenes ønsker, kunne de nekte å gi dem mat og utstyr.

Gjennom ættelinja til Irokeserne, gikk den tilbake til en kvinne og ættelinja blir regnet gjennom kvinnene. Kvinnene hadde rett til landet de dyrket og hver klan delte åkrene mellom seg. De eide alt utstyret som ble brukt i hverdagen, slik som tepper, kjøkkenutstyr, jordbruksutstyr og lignende. Mennene eide bare sine klær, våpen og personlige effekter. Når mennene giftet seg, flyttet de bort fra sin egen klan og inn hos hustruens klan. Barna tilhørte morens klan.

Kvinnene hadde mange viktige oppgaver i samfunnet. Slik som planting og innhøsting av avlingene. De høstet bær og nøtter, lagde klær, krukker, veving av kurver og matter. De tok vare på hjem og oppdro barn. Det viktigste av alt var å være klanemor . Den eldste av kvinnene eller den mest respekterte hadde den oppgaven . De hadde all makt over klanen. Kvinnene arbeidet sammen og de samarbeidet bra med mennene. Kvinnene drev også med gambling. De kurerte syke og hadde viten om medisin. De deltok i politiske seremonier.

Irokeser kvinner hadde mange flere rettigheter enn kvinnelige kolonister.

Iroquois forbundet besto av nasjonene Mohawk, Oneida, Onondaga, Cayuga og Seneca til å begynne med . I 1722 tilsluttet Tuscarora seg etter at de ble fordrevet fra sine områder, slik at det ble 6 nasjoner.

Ojibwa, også kalt Chippewa

Består av tre grupper som blir kalt Three Fires. Det er Potawatomi, Ottawa og Ojibwa .

De tilhører Woodland kulturen og var vesentlig jegere og samlere. De er også en av de største nasjonene av indianere. De høstet villris og lønnesirup som var de viktigst handelsproduktene. De bodde over store områder i Canada og US. I tillegg til villris og lønnesirup, drev de med fiske, jakt på blant annet bøfler. De drev også med jordbruk og dyrket mais, squash og bønner, som ble kalt de tre søstre. Kvinnene samlet ville frukter, bær, nøtter og spislig røtter. Planter og røtter til å kurere sykdom var også viktig.

De tilhører den algonqian språkgruppe. Språket deres skiller ikke mellom hunnkjønn eller hankjønn, mellom det som er livende og har sjel, kalt animate . Eller det livløse, kalt inanimate . Her er det noen unntak for ting som har stor betydning kulturelt som stein som blir regnet som animate. Ojibwaene betrakter verden i disse to, heller enn menn og kvinner. En animat person kan være en mannsrolle eller en kvinners rolle.

De hadde også folk som var delt, såkalt eqwakwe (two-spirits) eller det engelske agokwa. En velkjent agokwa kriger var Ozaawindib. Han gjorde seg til kvinne og ble kalt kvinne av indianerne.

De har et todelt fusjons slektskaps system med parallell søskenbarn fordi de er av samme klan. Komplisert.

Boligene en form for wigwam. De hadde et slags skriftspråk. De hadde kjennskap til geometri og matematikk. De drev en langtrekkende handel. Spesielle begravelsskikker. Religion. Historiefortellere.

Aniishinaabeg .

Ojibwe kvinnene hadde en viktig og unik plass i sin kultur. Jorden var kvinnelig og de var healers. De hadde retten til vannet. De tok bestemmelser og hadde kontrollen over viktige deler av sesongens økonomi.

Kvinnene levde i et samfunn som verdsatte et system av tro i tilknytning til kvinners arbeid ikke bare som et produkt av deres å arbeide.

Da europeerne kom, giftet ojbwa kvinner seg med dem. Indianske kvinner ble ofte politiske, sosiale og økonomiske forhandlere. De bygget bro mellom kulturene til det beste for alle. Livene deres ble ytterligere komplisert gjennom at de mistet land og havnet i reservat. Misjonærer og europeiske syn på kvinnerollen. Kvinnene var de viktigste handelspartnern ovenfor pelshandlerne. Villris og lønnesirup og annen mat. Visjonsquest for kvinner. Slektskaps system. Matrilocalt . Arbeidsfordelingen mellom kvinner og menn ikke rigid. Viktig med inngifte av europeere.

Tyonajanegen – (Two Kettels Together)

Hun var Oneida . Hun var med i Battle of Oriskany 6. august 1777 under den amerikanske revolusjonen. Hun kjempet ved siden av sin mann Han Yerry og sin sønn Cornelius. Hun hjalp sin mann med å lade hans våpen. I seks timer sto slaget og hun var med hele tiden . Hun ble beskrevet i Pennsylvania Journal and Avertiser 3. september 1777. Hun og mannen var informanter for rebellene under krigen. Han Yerry (He Who Takes Up The Snow Shoe), var krigshøvding i Wolf Klan. Paret grunnla Oriska , en Oneida landsby ved munningen av Oriskany Creek . De fikk tre sønner og en datter. Han Yerry hadde antageligvis Mohawk mor og tysk far, men han betraktet seg som Oneida. De bygde opp en stor farm. Han Yerry ble en av de rikeste oneidaene . De hadde et bindingsverks hus, en låve, vogn og slede. De dyrket forskjellige vekster og alte opp budskap. Dette inkluderte 15 hester, 100 kyllinger, 60 griser, 6 kalkuner, 6 kuer og 2 sauer. Etter the Battle of Oriskany , kom det en probritisk irokesisk krigsgruppe og angrep Oriska .De ødela byen og alt familien eide . Det var kun Oneida nasjonen som støttet amerikanerne under revolusjonen. Alle de andre sto sammen med britene eller forholdt seg nøytrale. Oneidaene var de første til å godkjenne US. De mistet mange folk under Revolusjonen.

Polly Cooper

Hun var en Oneida kvinne i følge oral historie som gikk mange hundrede km fra sitt hjem i sentrale New York til Valley Forge i den harde vinteren 1777- 78, for å gi general Georg Washingtons sultne tropper mat. Polly gikk sammen med mange andre oneidaer , bærende på hundrevis av kg med mais til troppene .Maisen de hadde med var hvit og forskjellig fra den gule varianten . Den hvite trenger mye mer bearbeiding før den kan spises. Soldatene var utsultet da Polly og de andre kom frem, så de prøvde å spise den rå. Indianerne stoppet dem fordi om den ble spist rå, sveller den opp i magen og dreper dem. Polly viste soldatene hvordan de skulle preparere maisen. Hun forble der med soldatene da de andre dro hjem, for å hjelpe dem. Etter krigen ville hæren betale Polly for hennes hjelp, men hun avslo med begrunnelsen at det var hennes plikt å hjelpe venner i nød. Hun tok i midlertidig i mot en bonet og et sjal fra Martha Washington. Sjalet har gått i arv i hennes familie .

Catharine Montour – også kjent som Queen Catarine

Født 1710 – 1804. Oldefaren var en fransk nybygger og moren en Huron kvinne. Hennes bestemor giftet seg med en Oneida høvding ved navn Carondowana. Bestemoren var oversetter mellom indianerne og nybyggerne. Deres datter French Margaret giftet seg med en Mohawk ved navnet Peter Quebec. De fikk bla. døtrene Catharine og Esther. De ble godt kjent gjennom legendene i området. Catharine giftet seg med en Seneca høvding ved navnet Telenemut eller Thomas Hudson. Han ble drept i 1760 under et raid.

Etter at mannen ble drept, overtok Catharine som leder i landsbyen She-qua-ga med nesten tre hundrede innbyggere. Byen ble snart kjent som Catharines Town gjennom reisende og soldater som dro forbi. Den besto av 30 – 50 hus som lå i en fruktbar dal som senere ble kjent som Catharines Valley. Her ble det dyrket mais, bønner, agurker og squash. Det fantes rikelig med vilt. Det var hager med epler og fersken. Byen lå langs en liten elv som heter Catharines Creek hvor det fremdels blir drevet fiske.

Uheldigvis var overfloden av mat som ble produsert her og alliansen med hennes søster Esther, skylden i deres undergang.

Senecaene under høvding Red Jacket og Joseph Brandt som var Mohawk , samt andre av irokeserforbundet , hadde alliert seg med britene under den amerikanske revolusjonen .

Catharine og byen forsynte dem med mat under raidene mot de amerikanske settlerne.

Mens Catharine hjalp med forsyninger, inntok hennes søster Esther en mye mer aktiv rolle. Etter at hennes by ved Tioga Point, Pennsylvania, ble ødelagt av amerikanerne i 1778, gikk det rykter om at hun snudde sin vrede mot krigsfanger som ble tatt i Wayoming, Pennsylvania, og henrettet dem.

Man antar at hun ble drept i the Battle of Newtown (Elmira) i 1779 .

Sullivan-Clinton Expedition som ble satt i gang mot de seks nasjonene samme år, var beordret av general Georg Washington, som ville utrydde de britiske allierte i regionen. De ødela Catharines Town og tvang henne og folkene hennes til å flykte til tryggheten hos britene på Fort Niagara i Canada.

Etter krigen kom noen av hennes folk tilbake til regionen. Noen settlere trodde at Catharine selv kom tilbake, andre igjen trodde hun ble i Canada.

Det er en del uklarheter om hennes liv, men noen detaljer er godt kjent.

Mary (Molly) Brandt (1736 – 1796)

Som maken til Sir William Johnson, hjalp hun til med å roe ned de indianske nasjonene som han forhandlet med som en representant for den britiske regjeringen. Etter hans død, var hun i stand til å influere irokeserne til å gå i allianse med britene under revolusjonen.

Molly Brant er regnet som den mest innflytelsesrike Mohawk kvinnene i den nye verden fra 1759 – 1776. Hun og Catherine Brant (hennes svigerinne) er de eneste kvinnene i den perioden som det har blitt dokumentert om.

Molly ble født i 1736 av foreldrene Margaret og Peter, Canajoharie Mohawks . De er registrert som kristne i det anglikanske kapellet i Fort Hunter.

Da faren døde, giftet moren seg på nytt med Brant Kanagaradunkwa som var Sacem hos Mohawkene og tilhørte Turtle Klan.

Hun vokste opp i en by som var veldig influert av engelsk kultur. De bodde i et bindingsverkshus og hadde engelske husholdnings artikler.

Hun tiltrakk seg Johnsons oppmerksomhet da hun aksepterte en ridekonkurranse mellom de britiske og Mohawks . Hun giftet seg senere med Johnson i en Mohawk seremoni.

På den tiden var det en stor kultur omveksling hos irokeserne. Mest markant i den siste halvdel av århundret når koloniene ønsket seg uavhengighet. Kanskje Mohawkene sto mer resistent til disse kulturelle forandringer, da de var kjent som aggressive motstandere til den europeiske okupasjonen. Da de mistet landet sitt ved Mohawk River i de østre-sentrale New York, ble det et svært press på deres kultur. Det var enten å bli assimilert eller å forsvinne.

Europeisk kultur var svært forskjellig i synet på samkvem mellom menn og kvinner, og dette gjorde inngrep i den basiske strukturen i irokesernes liv.

Mollys liv med Johnson ble et bevis på dette.

Før europeernes ankomst var Mohawk samfunnet, et matrilineært samfunn. Altså regnet man sine aner gjennom kvinnesiden. Statusen mellom kjønnene var mer likeverdig fordelt mellom dem. Makt og rettigheter var likt fordelt.

Primært gjennom jordbruket og deres rolle som forsørgere, var Mohawk kvinnene i stand til å inneha en større grad av influens over mennenes liv enn deres europeiske medsøstrer. Derfor ble mannlig dominans møtt med motstand fra Mohawk kvinnene.

Ved å tilbakeholde mat, klargjøre sine meninger i landsbyens møter, og bruke sin klan posisjoner til å velge sacem, kunne kvinnene sammen få gjennom deres ønsker i motsetning til kvinnene i europeisk kultur.

I følge britisk lover, var ikke dette et gyldig ekteskap. Han giftet seg med Molly mest sannsynlig for å få kontakt med irokeser forbundet. Det ble sagt om Molly at ett ord fra henne, ble tatt mer alvorlig i forbundet enn tusen fra hvilke som helst hvit mann.

Johnsen lærte seg irokesiske dialekter og adopterte en del skikker, men bodde ikke sammen med dem. Han forklarte også at hans omgang med Mollys bror Joseph, at Joseph ville vise seg fordelaktig hos indianerne.

Molly skrev og leste engelsk og hadde gått på skole i Canajoharis som barn. Ellers vet man lite om hennes liv i landsbyen. Bortsett fra at hun var politisk aktiv. Fra 1754 – 1755 er det blitt nedtegnet at hun var med i et følge Philadelphia som en delegat i forbindelse med en landkonflikt.

Molly fødte Johnsen åtte eller ni barn som fikk hans etternavn.

Hun nektet å utføre husarbeide, som ble overlatt til tjenere og slaver. Det er blitt sagt at i Johnsens fravær, hadde Molly ansvaret for eiendommen. Det er også noe som antyder at hun var rådgiver i den daglige driften av the Indian Department hvor Johnson var superintendent eller direktør.

Johnson Hall var elegant og meget smart etter grenseland standard. Molly var beundret og høyt av Johnsenes venner som en modell vertinne.

Hun var også sjenerøs med sine egne folk på lik linje med sine europeiske gjester. Pga Johnsens posisjon og kredittverdighet, viser nedtegninger at hun gav store mengde teppe, klær og alkohol til forskjellige irokesiske folk.

Tradisjonelle irokesiske skikker var å bruke økonomiske fordeler til det beste for samfunnet ved å distribuere gaver ved en seremoniell gave overrekking. Desto mer du gav, desto mer høynet du din status i gruppen. Molly deltok i dette i tillegg til å gi penger og mat. Ved å gjøre dette økte hun sin status og influens, als den mest innflytelsesrike Mohawk kvinnen i dalen.

Etter Johnsens død i 1774, måtte Molly forlate eiendommen. Hun returnerte til Canajoharie. Hun tok med seg dyre klær og luksusartikler. Hun levde primært av kreditt og drev handel med landsbybeboerne.

Konfliktnivået økte mellom Lojalister og Patrioter, dermed var Mollys innflytelse hos indianerne svært viktig for britene. Begge sidene prøvde å få med seg irokeserne. Patriotene så på Molly som en trussel mot deres sak. Hun, ulik de fleste Mohawk, følte sterkt at hennes folks sak, ville bli best tatt vare på ved en allianse med britene.

Til tross for hennes popularitet og respekt hos sitt folk, var hun ikke i stand til å reise nok folk til å aksjonere. De fleste ville ikke velge side i konflikten.

Molly var selv aktiv deltager hos Lojalistene. Hun gav dem bolig og våpen og infiltrerte hos fienden. Gjennom 1777 var hun aktiv i spionasje som var essensiell for britene. Som et resultat av dette, jaget amerikanske kolonister og Oneida irokesere henne ut fra hjemmet. Rasende flyktet hun til Canada hvor hun fortsatte sitt å arbeide for Lojalistene ved å rekruttere irokesere til saken mens hun bodde ved Niagara garnisonen.

Hun ble sett på som kontroversiell for hun jobbet både for britene og irokeserne, selv om dette medførte menings konflikter.

Molly kledde seg som en Mohawk og oppmuntret sine barn til det samme. Hun var en aktiv dissident som forble lojal til å bevare sitt folks kultur. Hun ble kritisert for å involvere sine egne i konflikten som fratok dem deres land og etterlot de slått og fordrevet.

Hun kunne ikke vite hva som kom ut av dette. Hun var ikke kontroversiell. Hun handlet i henhold til sitt folks lover. Hun prøvde å få i stand en allianse med de som hun anså å være de som kunne gi irokeserne de beste mulighetene.

Britene satte pris på hennes lojalitet. De gav henne provisjon og gjorde hva som var nødvendig for og holdt henne aktiv. Som et politisk instrument hos irokeserne var hun unik. Etter den amerikanske revolusjonen, ga britene henne pensjon, et stykke jord etter eget ønske og et engelsk hjem. I tillegg fikk hun en stor arv etter Johnson.

Etter at hun trakk seg ut av politikken, bosatte hun seg i Kingston, Ontario. Hun døde i 1796.

Chief Earth Woman

Hun var Ojibwa. Hun hevdet at hun hadde fått supernaturlige krefter fra en drøm, og pga dette ble hun med mennene på krigsstien.

Hun ble født ca 1878 nær Waterloo, Ohio som Birtha Snyder . Hun giftet seg med en mann som het White Owl i 1893.

Hangin Cloud

I 1855 ble en gruppe Ojibwa overfalt i nordlige Wisconsin av sine arvefiender, siouxene. Høvdingen og hans sønn ble skutt med en gang, og hans tenåringsdatter lot som hun også var skutt.

Da en siouxkriger kom for å ta skalper, spratt hun opp og skjøt han. De neste dagene forfulgte hun sporet etter drapsmennene og returnert hjem med tre skalper.

Hun var utdannet som kriger. I Wisconsin Historical Society, blir det hevde at hun var den eneste kvinnen med denne statusen. Hun var datter av Chief Beautiful Bird.

Hun brukte krigsmaling og våpen. Hun tok del i slag, raider og jaktlag. Hun var medlem av krigsrådet, danset krigsdanser og deltok i alle seremoniene for krigerne.

Etter at faren hennes døde, overfall onkelen byen hennes. Hun var med på å forsvare byen og drepte sin egen fetter i kampen.

Hun giftet seg med Edvard Dingley i 1857 og fikk en sønn. I 1861 dro Dingley ut i den amerikanske borgerkrigen og ble snart rapportert som drept. Med et barn og forsørge, giftet hun seg på nytt.

I 1866 kom Dingley tilbake og fant ut at Hanging Cloud hadde giftet seg på nytt. Han gikk for å møte henne og be henne velge mellom mennene. Hun valgte sin siste ektemann.

Hun arbeidet som hushjelp i mange år hos en lokal tømmerbaron. Hun døde i 1919.

Glory of the Morning. Ho-poe-kaw

Hun var den først kvinnen beskrevet i Wisconsin nedskrevne historie og den eneste kvinnelige høvding hos Winnebago nasjonen eller Ho-Chunk .

Hun var datter av høvdingen og derfor medlem av Thunderbird Clan som bodde i en stor by på Doty Island, som nå er kjent som Neenah .

Hun ble valgt som leder i 1727 da hun var 18 år. Hun ble valgt fordi ingen av brødrene egnet seg som høvding. Det ble litt bråk til å begynne med og noen flyttet ut, men flere kom tilbake etter hvert.

På denne tiden ble stammen plaget av Meswaki eller Fox nasjonen, som kontrollerte strategiske områder langs Fox River. De forlangte skatt fra alle som passerte. Winnibago slo seg sammen med franskmennene og førte flere slag mot Fox nasjonen gjennom 1730 -1740 tallet.

På 1730 tallet, kom noen franske soldater i kontakt med nasjonen. De var under kommando av Sabrevoir De Carrie. Da han trakk seg fra soldatlivet, ble han pelsjeger hos dem. Han giftet seg med Glory of the Morning som da var 19 år. Det vites ikke om hun ble høvding før eller etter at hun ble gift.

Hennes status i stammen økte ved dette giftemålet. De fikk to sønner og en datter. Etter syv år og tre barn, forlot Sabrevoir henne og tok med seg datter til Canada. Der vervet han seg og dro ut i krigen mot britene. Han ble dødelig såret i kampen om Quebec i 1760.

Glory of the Morning allierte seg med franskmennene og var i krig i syv år.

Da krigen brøt ut mellom Frankrike og England i 1754, angrep Ho-Chunk krigere den engelske bosettingen til øst. Imidlertid slo britene de franske. Glory of the Morning sluttet fred med britene og nektet å bli med Pontiac på krigsstien.

Til slutt var det hun som var meglere i fredsprosessen med sine naboer.

Senere startet hun en krig mot Illeni. Hennes krigere overfalt Michigamea og Chaokia .

Glory of the Morning fortsatte å lede folket sitt. Hvor lenge vites ikke. Den engelske reisende Jonathan Carver, besøkte henne i 1766, for å be om tillatelse til å dra gjennom deres områder.

Han nevnte henne i boka han skrev etter turen. Hun holdt da til i dagens Neenah-Menasha.

Ingen ting er hørt om henne før i 1832 da ekteparet Kinzies var på besøk i byen hennes. Da var hun svært gammel, men fulgte med på det som skjedde rundt henne. De skrev om dette besøket.

Hun må ha dødd rett etter dette.

Hennes to sønner fulgte etter henne som høvdinge. Hennes eldste sønn ble kalt Spoon Decaury og den andre Buzzard Decorah . Flere av hennes etterkommere ble høvdinge. En av sønnene undertegnet den første fredsavtalen med US i 1816, rett før han døde.

Sønnesønnen var høvding Waukon Decorah som fungerte under Winnibago War i 1827 og the Black Hawk War i 1832.

Hun ble aldri forent med sin datter som bodde hos hvite i Quebec og giftet seg med en handelsmann i Montreal.

Hononegah

Hononegah var Winnibago . Født som eldste datter.Hun var født i Teejopera eller Four Lake Contry som i dag er Madison , Wisconsin . Hun ble observert boende i en landsby ved Rock River som er nå Ogle county , Illinois .

Hennes far var halvt Winnibago og halvt Pottawatomi . Han var høvding og kjent under navnet Blacksmith . Hennes mor var fullblods Winnibago og hette Inoquer . Hun hadde en søster som hette Wehunsegah.

Etter at foreldrene døde, ble hun og søstrene oppdratt av onklene Conosaipkah , Esteche-shesheek og Horohonak , og familien flyttet til en Winnibago landsby i Illinois som i dag er Grand Detour .

Stephen Mack jr. kom til byen i 1820 som ansatt hos The American Fur Company . Mack ble en slags rådgiver for høvdingen, men var ikke populær blant innbyggerne fordi han ikke ville selge dem alkohol og våpen. Heller ikke giftet han seg med en lokal kvinne.

Hvordan Hononegah og Mack treftes, vites ikke. I alle fall legaliserte de sitt forhold i begynnelsen av 1829. Han var ca 31 år og hun var ca 15 år. I 1840 giftet de seg i Winnibago County , Illinois .De hadde barn sammen og Mack ville sikre dem økonomisk .

I slutten av 1829 ble de tvunget til å forlate Grand Detour da innbyggere vill ta livet av Mack . De havnet i en Winnibago landsby mellom dagens Rockton og Roscoe .Innbyggerne der var villige til å beskytte dem og Mack etablerte et nytt handelssted nær der hvor Dry Run Creek møter Rock River.

9 mai 1832 ble Mack og Hononegah kastet ut fra handelsstasjonen av Black Hawks krigere som var sent for å konfiskere Macks lager av krutt.

Mack jobbet som guide i Chicago under Black Hawks krig. Etter at krigen var over, kom de tilbake.

Mack hadde bestemt seg for å grunnlegge et nytt sted som han ville kalle Pectonic i 1835 .

I 1838 hadde Jean Baptist Beaubien og John P. Brandstreet blitt partnere med han. Han tjente gode penger og brukte noen av pengene til å bygge et toetasjes hus med kjeller. I dag er det kjent som Mactown Forest Preserve.

Hononegah hadde god kjennskap til urtemedisin. Hun ble ofte tilkalt når noen var syke. Hun laget sine egne klær som ble dekorert med perler. Ofte var hun mye flottere enn de hvite kvinnene. En gang var det en kjole så flott at beskrivelsen av den har overlevd. Hun prøvde europeiske klær en gang og det fristet ikke til gjentagelse.

Hononegah døde 8. september 1847. I et brev til sin søster beskriver Mack hustruens sykdom og død. Hun døde av lungebetennelse. Hun hadde fallerende helse i noen måneder og fikk til slutt feber. Hun var syk i åtte til ni dager før hun døde.

Hun var en god kristen og tok vare på alle som var i nød på alle måter. De nødlidende, de syke og jeg har mistet en venn som lærte meg å takke Gud ved å gjøre god gjerninger for alt som levde.

Hennes begravelse viste at det ikke var bare jeg som hadde lidd et stort tap. Mitt hus er stort og det var overfylt av sørgende venner som ville vise henne den siste respekt. Den beste kvinnen i hele Winnibago Count var død.

I dag er fremdeles Mack og Hononegah ånd i livet i området. Det er mange skoler, skoger, parker, bygginger og forretninger som fremdeles bruker deres navn.

Queen Aliquippa

Lik mange andre historiske personer, ble hun ikke kjent for sitt livsverk, men for et møte med en ung George Washington, som nevnte henne i sine skrifter.

Det kan synes merkelig at en kvinne med en slik influens og makt i den tidlige vestlige Pennsylvanias historie, bare blir kjent pga en tyveårig soldat i 1754.

Hennes historie begynte lenge før de hvite fangstmennene kom til området. Informasjonen om henne er svært fragmentert og i mange tilfeller motstridene.

Det første vi vet er at hun besøkte Wilmington , Delaware sammen med sin mann og sin lille sønn i 1701 . De skulle ta farvel med William Penn da han skulle returnere tilbake til England.

Han var grunnleggeren av Pennsylvania.

Det er indikert at hun ble født mellom 1680 – 1685 i øvre New York stat. Hun var antageligvis Seneca , men tilhørte Mingo gruppen som brøt ut og flyttet til Conestoga Valley .

Uansett i alle variantene så var hennes far høvding hos Mingoene , en mann med makt .

Hennes mann kan ha vært høvding. Flere navn er nevnt uten noen har blitt verifisert. Det virker som hun har overlevd sin mann og arvet hans posisjon hos Mingoene . Det var vanlig blant Senecaene og spesielt på 1700 tallet da mange menn ble drept og stamme systemet hos irokeserne begynte å bryte sammen.

I følge en quakisk settler, bodde en gruppe som ble styrt av Queen Aliquippa i det vestlige Chester County tidlig på 1730 tallet. De flyttet herfra på 1730 tallet til området ved Monogahela , Allegheny og Ohio elven .

Uansett hvor de dro, så det ut til at Aliquippa fikk stor respekt, ikke bare fra sin egne, men også fra hvite oppdagere og fangstmenn som begynte å komme inn i området.

I 1748 var Conrad Weiser Pennsylvanias ambassadør til de indianske nasjonene, på reise gjennom området. Han fant fort ut hvor stor respekt den alderen lederen forlangte, og hvor snarsint hun ble om hun følte seg forbigått. Da hun hørte at Weiser hadde dratt forbi byen hennes uten å ha stoppet, endte hun beskjed og forlangte at han innfant seg hos henne snarest. Han kom og ba om unnskyldning og fikk refs for ikke å ha med nok krutt til landsbyen. Weiser beroliget henne med at han ville gi så mye han kunne nå og bringe mer så snart som mulig.

Aliquippa var mye mer villig til å samarbeide med britene enn med de franske fangstmennene.

Ulik de fleste av hennes samtidige, som samarbeidet med de som ga det beste tilbudet, forble Aliquippa en lojal tilhenger av britene gjennom hele sitt liv.

Da den franske oppdageren Celeron kom ned Allegheny River i 1749 og krevde Ohio landet på vegne av den franske kongen, avslo Aliquippa å motta han i sin by. Han journalførte følgende. Irokeserne er bosatt i disse områdene og det er en gammel kvinne som styrer her. Hun ser på seg selv som eneveldig, og hun er helt hengiven til de britiske.

Britene begynte å kalle henne Queen . Hun avslo rådsmøter med de franske og beholdt en varm respekt for britene. I 1752 rapporterte Weiser at han besøkte henne på nytt. Han ble først invitert av Delaware, men valgte å besøke Aliquippa først.

I 1754 skulle en annen diplomat lære samme lekse. Det var George Washington som ble sendt for å be de franske troppene forlate Ohio Valley. Han skulle ha rådsmøte med en lokal irokesisk leder, men unnlot å besøke Aliquippa . Etter at han hadde unnagjort sitt ærende, tok han seg med møye tilbake til John Frasers handelsstasjon. Der fikk han høre om at en tidligere Seneca dronning var fornærmet fordi han ikke hadde besøkt henne på veggen oppover. Etter å ha hentet seg inn, tok den ung George Washington turen til Aliquippa med presanger. Hun satte spesielt pris på en flaske med rom.

Washington skulle møte Aliquippa bare seks måneder senere da han var under beleiring ved Fort Necessity . Aliquippa og hennes sønn Kanuksusy dro opp til fortet sammen med flere indianere. Washington ville nå holde en seremoni for å ære henne for hennes lojalitet og tjeneste for de britiske. Siden hun ikke følte seg helt frisk, ønsket hun at sønnen skulle æres isteden. Sønnen ble gitt navnet Colonel Fairfax etter en av Washingtons støttespillere.

Etter at Fort Necessity falt 4. juli og resten av hennes klan flyttet til Augswich – nær dagens Shirleysburg , Huntington County . Der ender hun sine dager 23. desember 1754.

Hennes sønn Kanuksusy overtok hennes rolle hos de britiske. Pga hjelpen fra irokeserne, klarte britene å få kontrollen over området.

Flere steder har tatt sitt navn etter henne.

Tacumwaha eller Parakeet

Hun ble født ca 1735 og vokste opp i Wabash Valley. Hun er også kjent under navnet Maria Lovisa . Hun tilhørte Miami nasjonen.

Hun var medlem av kvinnenenes råd. Hun var ansvarlig for fester, sermonier , møter og spesielle begivenheter . Hennes bror var høvding Pacanne .

Tacumwaha giftet seg med en fransk militær offiser, Joseph de rout de la Richerville . Sammen startet de et handelssted i Wabash Valley, som var regne som det beste . Hun involverte familien og venner i foretaket. De leverte alle slags matvarer og pels i bytte for ting de trengte. Hun bodde i en tradisjonell wigwam, men hadde et vanlig hus i tillegg. Hun fikk fire barn, men den eldste sønnen døde veldig ung. Den andre sønnen Pechewa som ble født i 1761, ble senere en av de rikeste indianerne noen gang.

Tacumwah hadde en fransk bestefar og hadde bodd nær de hvite bostedene. Til tross for dette klarte hun å beholde mye av Miami kulturen og deres tro.

Selv om Tacumwahs liv var mye av det samme som de andre kvinnene i nasjonen, så hadde det forskjeller. Hun var en arbeidende mor, medlem av stammerådet og forretningskvinne. Hun hadde ansvar for andres arbeide. Hun passet på sønnens plass, siden hans onkel var høvding, ville han arve rollen som høvding i Kekionga. Hun hadde et stort ansvar siden hun var høvdingens søster.

Hun sørget for mat og nødvendigheter til nesten alle i landsbyen. Kekionga var en viktig by. Selv om angloamerikanere presset på for å få Miami til å oppgi sitt land og samtidig presset fra misjonærene til å oppgi sin tro, sto hun i mot.

Ekteskapet gikk i oppløsning. Mannen slo henne og truet med å ta fra henne forretningen samt hennes familieeiendommer. Hennes bror, andre ledere og en franskmann kalt Charles Beau-bien hjalp henne med å beholde sine eiendommer. I 1774 tok de ektemannen til retten og vant. Hun skilte seg fra Richerville og giftet seg med Beaubien . Sammen fortsatte de med et vellykket handelssted. Det lå også et fort der som nå heter Fort Miami.

I 1780 ble Kekionga overfalt av Augustine de la Balme ,som plyndret deres forretning samt en annen handelsmann. La Balm holdt folket i Kekionga som gisler og truet folket der i to uker. Etter at hans menn hadde drukket opp all spriten, slaktet alle krøtterne og robbet butikkene for de beste varene, dro de i veg for å plyndre en annen Miami landsby.

Tacumwahs familie fikk sendt ut en advarsel om at la Balm var på vei. Han ble grundig slått av en annen berømt Miami fra Eal River, nemlig Little Turtel , som deltok i sin første kamphand-ling .

Tacumwah hadde en annen lønnsom business gående. Hun forlangte toll fra alle som brukte det berømte Wabash / Maumee området ved the Forks of Wabash. Når vannstanden var for lav til å padle mellom elvene, måtte de bruke landområdene i mellom. De som benyttet elvene måtte også betale toll. Dette tjente hun godt på.

Tacumwah var så spesiell at hun ble lagt merke til i 1790 av en engelsk agent Henry Hay . Han skrev om henne og landsbyen. Ingen andre indianske kvinner ble beskrevet så detaljert. Hun ble også beskrevet som å innehatt en stor skjønnhet i sin ungdom . Hun var fremdeles vakker i en moden alder.

Hun forsvant fra historien etter 1790, men hennes ettermæle og blandingen av to verdener som hun skapte, har fortsatt gjennom hennes etterkommere .

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

KORT HISTORISK OPPSUMMERING AV SHAWNEE NASJONEN / Eva Stormark

Shawneene tilhører den algonkinske språkgruppen. Språket snakkes i Canada og i områdene Quebec og Ontario. Det ligner på Ojibwa / Chippawe . Andre som er i samme språkgruppe, er Blackfoot , Cheyenne , Cree, Fox , Menominee og Potawatomi . Disse holdt til i områdene Ohio, West Virginia, West Maryland, Indiana og Pennsylvania. Dagens Shawnee er bosatt i Indiana og Oklahoma.

Noen historikere tror at Shawneene er etterkommere etter en forhistorisk kultur i Ohio, fra et område som kalles Fort Ancient, men dette er ikke allment akseptert.

Fort Ancient- kulturen blomstret fra år 1000 – 1650 blant et folk som fortrinnsvis bodde langs Ohio River, i et område som nå er den sydlige delen av Ohio, den nordlige delen av Kentucky og den vestlige delen av West Virginia. Fort Ancient – kulturen ble engang regnet til å være en utvidet del av Mississippi kulturen.

Historikere tror nå at denne kulturen utviklet seg uavhengig og var etterkommer fra Hopwell-kulturen (100 f.kr – 500 e. d.) altså mound buildere eller jordhaugbyggere oversatt til norsk.

Kulturgruppen som blir kalt jordhaugbyggere, var et suksessrikt prehistorisk samfunn som konstruerte forskjellige komplekse, massive jordkonstruksjoner. De ble brukt blant annet til begravelser , elitens boliger eller til seremonier .

Disse kulturene inkluderte de prekolumbiske kulturene i den arkaiske perioden, Woodland-perioden (Adena og Hopwell) og Mississippi-perioden. Grovt regnet strakk denne perioden seg fra 3000 f.kr – 1600 e.kr. i områdene Great Lakes, Ohio River Vally, sideelvene og ut til nåtidens sydvesten.

Det er usikkerhet rundt skjebnene til Fort Ancient- folket. Mest sannsynlig ble de, på samme måte som Mississippi kulturen, offer for bølger av epidemier fra nye infeksjoner som ble brakt dit av spanjolene i det 1600 århundre.

Det er et stort hull i kunnskapen hos arkeologene mellom den sist kjente Fort Ancient-kulturen og de eldste kjente bostedene til Shawneene som bodde i områdene da europeerne ankom. Det er generelt aksepterte likheter i materiell kultur, kunst mytologi og muntlige historier som knytter dem til Fort Ancient-kulturen og til det historiske Shawnee samfunnet.

Shawneene regner Lenap (Delaware) som deres bestefar. Algonguian nasjonen i Canada i dag, ser på Shawneene som deres sydligste gren. Algonguian – språkgrupper var som oftest lokalisert lang østkysten fra Quebec til Carolina.

Etter 1600 tallet, møtte europeerne Shawneene over et vidt spredt geografisk område. Det første kjente møte var i 1614.

Shawnee – språket ble hovedspråk for handel mellom mange stammer. Shawneene ble de ledene mellom dem. De startet og opprettholdt panindiansk motstand mot europeerne 60 år med krig.

Etter slaget ved Monogahela i 1755, allierte mange Shawnee seg med sin handelspartner som da var franskmennene. Dette var i de tidligste årene med den fransk-indianske krigen.

I 1758 slo de seg sammen med britiske bosetterne og undertegnet "Treaty of Easton" samme år. Da britene slo franskmennene i 1763, slo andre Shawnee seg sammen med Pontiac i opprøret mot britene som de tapte året etter.

Britene utstedte "The Royal Proclamation" i 1763 under "Pontiac's Rebellion " for å trekke grensene mellom de britiske koloniene i øst og Ohio County vest for Appalache fjellene. De prøvde å minske konflikten med indianerne ved å etablere et område for dem.

"The Treaty of Fort Stanwix "i 1768 utvidet grensene vestover og ga britene hevd på hva som nå er West Virginia og Kentucky. Shawneene var ikke enig i dette fordi avtalen var forhandlet frem av britiske offiserer og irokeserne som hevdet retten til området selv om Shawneene og andre indianere drev jakt der.

Etter Stanwix Treaty , begynte angloamerikanske nybyggere å flomme inn over Ohio River dalen for å bosette seg der .Voldelige sammenstøt mellom bosetterne og indianeren eskalerte til "Dunmors War" i 1774 .Britiske diplomater klarte å isolere Shawneene under konflikten og Delawarene forholdt seg nøytrale .Shawneene sto alene mot britene i Virginia , de hadde bare noen få Mingoer som allierte . Lord Dunmor , som var kongelig guvenør i Virginia , lanserte en

todelt invasjon i Ohio Country . Shawnee-høvdingen Cornstalk angrep en av vingene og klarte bare ett slag” The Battle of Point Pleasant ,” hvor han ble slått og måtte slutte fred.

I” The Treaty of Camp Charlott ”, ble Cornstalk og Shawneene tvunget til å godta Ohio River grensen som ble etablert i 1768 (Stanwix) .Mange andre Shawnee ledere avslo å godta dette . Da den amerikanske revolusjonære krigen brøt ut, var det mange Shawnee høvdinger som allierte seg med britene. Håpet var at de kunne drive kolonistene tilbake over fjellene. Cornstalk var leder for de som forholdt seg nøytrale, mens krigshøvdinger som Chief Blackfish og Blue Jacket sloss som britiske allierte.

Etter revolusjonen, i den nordvestlige indianerkrigen mellom US og konføderasjonen av flere indianske nasjoner, var Shawneene i allianse med Miami i en stor kampstyrke. Etter slaget ved ”Fallen Timbers” i 1794, undertegnet mesteparten av Shawneene” The Treaty of Grenville” året etter. De ble tvunget til å avstå fra store deler av hjemlandet til US. Andre Shawnee avviste denne avtalen og emigrerte til Missouri hvor de bosatte seg nær Cap Girardeau .

Shawneene i Missouri ble kjent som Absentee Shawnee .Mange av nasjonene forlot US sammen med Delewar og bosatte seg i østlige delen av spansk Texas .Selv om de var nær alliert med Cherokee , forble de nøytrale under ” Cherokee War ” i 1839 . Som takk for dette gav guvernør Mirabeau Lamar , Shawneene full kompensasjon da de flyttet til Arkansas Territory . Shawneene bosatte seg nær dagens Shawnee , Oklahoma .Senere fikk de tilslutning av Shawneer fra Kansas .

I 1817 undertegnet Ohio Shawnee ”Treaty of Fort Meigs”, hvor de avsto resten av landområdene i bytte mot tre reservater, Wapaughkonette , Hog Creek og Lewistown , Ohio. Disse delte de med Seneca .

Missouri ble innlemmet i unionene i 1821. Etter”The Treaty of St.Louis” i 1825 , ble Missouri Shawnee tvangsflyttet fra Cap Girardeau til sydøstlige Kansas , nær Neoshon River .

I 1833 var det bare Black Bob’s band som motsatte seg tvangsflytting. De hadde bosatte seg nær Olathe og langs Kansas River i Monticello , nær Gums Springs . Senere kom det ca 200 av Ohio-shawnee som fulgte profeten Tenskwatawa og bosatte seg her.

Flesteparten av Shawnee holdt seg til Chief Black Hoof som kjempet med all sin styrke for å unngå at Shawnee måtte gi opp Ohio.

I 1931 forlot Senecaene Lewistown for å bosette seg på ”indian territory ”dvs. Oklahoma.

Etter Black Hoofs død, forlot de 400 Ohio Shawnee i Wapaughkonetta og Hog Creek , landet sitt og flyttet til Shawnee-reservatet i Kansas .

Under den amerikanske borgerkrigen, flyktet Black Bob’s band fra Kansas for å unngå krigen. De slo seg sammen med Absantee-shawneene i Oklahoma. Etter borgerkrigen ble Shanwneene i Kansas tvunget til å flytte til nordøstlige Oklahoma.

Shawnee- medlemmer fra Lewistown gruppa ble kjent som østlige Shawnee .

De tidligere Kansas-Shawneene ble sett på som en del av Cherokee-nation , kalt Cherokee-Shawnee . I 2000, ble Lewistown eller Cherokee-Shawnee godkjent som uavhengig og kjent som Shawnee- nasjon. I dag bor mesteparten av Shawneenen i Oklahoma.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

TECUMSEH OG TENSKWATAWA / Eva Stormark

Deres forelder var: Far Pukeshiwan og mor Mertoataaskee .

De tilhørte Shawnee-nasjonen som var delt inn i fem forskjellige grupperinger. Disse var Me-koche , Pekowi , Kispoko og Chillicothe .

Disse grupperingene var igjen organisert i selvstendige byer med egne høvdinger som sammen utgjorde en løsere konføderasjon. De har samme språk, kultur og identitet. De har retten til at grupperingene kunne ta et visst ansvar på vegne av alle sammen som en helhet.

Nasjonene var aldri helt forent i historisk tid, verken geografisk eller politisk.

Pukeshiwan var Kispoko og Merotaaskee var Pekowi . De praktiserte patrilineær descendens dvs. at barna deres fulgte farens ættelinje og deres barn ville bli Kispoko. Fra faren tok barna en klan. Det var rundt regnet et dusin av disse og hver av dem ble symbolisert av dyr, for eksempel slange, vaskebjørn eller kalkun. Innenfor de ulike divisjonene, var klanen exogame ,

dvs. at de ikke kunne gifte seg innad i klanen .Klanens slektskap og klanetilhørighet var så viktig at Shawneene vanligvis inkluderte det i navnene sine .

Pukeshiwan tilhørte panterklanen (altså får egenskapen til dyret). Fars navn betydde noe som faller for eksempel som et stjerneskudd.

Mertotaaskee betyr skilpadde som legger sine egg i sanden. Hun tilhørte skilpaddeklanen.

Foreldrene var shawnee , men bodde sammen med Creek ellerMuskogees (people of the swampy ground eller på norsk myrfolket) ,langs elvene i Alabama og Georgia .

Som følge av handelen med de spanske, engelske og franske handelsmennene, fikk de kontakt med mange forskjellige nasjoner som hjalp til med å utvikle shawneenes uvanlige fleksible og allsidige uavhengighet.

Mens shawneene bodde sammen med Creeks , giftet de seg inn i andre nasjoner , også med hvite . Det var mange mestiser hos Creeks . Tecumseh kunne ha både Creek og hvitt blod.

Noe som kunne forklare at han var veldig lys i huden sammenlignet med vanlige shawnee .

Shawneespråket var også brukt som et handelsspråk med de hvite og andre nasjoner. Pga dette kunne Tecumseh gjøre seg forstått blant mange andre nasjoner.

Foreldrene til Tecumseh utvandret til Ohio-dalen på søken etter det spirituelle.Området hadde en spesiell kraft for shawneene . Det var her barna ble født.

Den eldste sønnen Cheeseekau (the Sting eller på norsk Stikket) i ca 1761 .

Siden kom en jente Tecumpease eller Menewaulaakoossee (Flying Over The Water eller Wading Over eller på norsk flyr over vannet eller vasser over vannet)

Tecumseh ble født i ca 1768 (Shooting Star eller Blazing Comet eller på norsk stjerneskudd eller lynraske comet .)

Neste sønn var Nehaaseemoo.

I 1774 / 1775 ble det født trillinger. Den ene døde ved fødselen.

Kumskau (A Cat That Flies In The Air eller A Star Witch Shoots In A Straight Line Over Great Water eller på norsk katten som flyr gjennom luften eller en stjerne som skyter I en rett linje over det store vannet).

Laloeshiga (A Panther With Handsome Tail eller på norsk panteren med den vakre halen). Han ble senere Tenskwatawa (A Open Door eller på norsk den åpne døren) .Under oppveksten ble han kalt Lalaqwehika .

Trillingene kom til verden etter at deres far var død.

Mye av det vi vet om Tecumseh kommer fra hvite barn som ble adoptert og levde med nasjonen, eller andre hvite som var i kontakt med dem. Det var vanlig å adoptere de som ble tatt til fange inn i nasjonen. Gjerne som erstatning for noen som var døde.

Tecumseh og søsknene vokste opp under konstante krigstilstander selv om det var fredlige perioder. Områdene han bodde i ble gjentatte ganger overfalt og brent. Folk som sto han nær, ble drept slik som faren.

Skyggen som lå over Tecumsehs barndom, kom av konfliktene med hvite som prøvde å jage shawneene bort.

Handelen med de hvite førte også til at koppar og andre sykdommer gjorde et dypt innhugg i shawnee-samfunnet . Alkohol førte med seg vold og fattigdom.

Flere indianere så på innflytelsen fra europeerne som forurensende og mot åndenes ønsker. Åndenes ønsker var nødvendige for nasjonens velferd.

Farens død avsluttet Tecumsehs barndom i 1774. Det var en stor tragedie for familien.

Tenskwatawa ble født etter at faren var død. Moren forlot familien og flyttet til et annet sted. Barna vokste opp uten foreldre og ble oppfostret av sin eldre søsken.

Da Tecumseh var ca 15 år gammel, ledet han sin egen gruppe med krigere. Hans eldre bror Cheeseekau som var en betydningsfull leder, sørget for at Tecumseh fikk krigeropplæring.

I begynnelsen av 1789 dro Cheeseekau og Tecumseh til Cherokee i Tennessee for å hjelpe til i kamper mot US. Her ble Cheeseekau drept og Tecumseh overtok brorens krigere. Brorens død var et stort tap for Tecumseh .

Tecumseh returnerte til Ohio sent i 1790.

I sin ungdom før 1795, var han en bold kriger som ledet angrep ved Ohio River. Han beslag båter, drepte immigranter, stjal hester og plyndret. Siden han var lite interessert av materielle goder, gav han det videre til sine venner og følgesvenner. Selv hadde han enkle vaner.

Bild 92 Tecumseh

Han utviklet seg til å bli en flott mann. Høy og slank med lys hud og fine ansiktstrekk. Han hadde utstråling og karisma. Han var intelligent og var en god taler. I tillegg var han en god kriger og strateg.

Som voksen ble Tecumseh bemerket for sin sjenerøsitet og medfølelse. Hva som var mer uvanlig, han kunne også føle sympati med sine fiender.

På den andre siden var han ofte pragmatisk og hensynsløs, villig til å drepe alle som kom i hans vei, men han var ingen villmann av natur. Han viste avsky når han hørte eller så ondskap eller barbari i praksis. Han kunne være arrogant og hovmodig. Han kunne ikke lyve, noe som kunne gi han problemer når det kom til diplomati. Han var sjenerøs og gjestefri og delte med andre som ikke hadde så mye.

Da The Treaty of Grenville var undertegnet i 1795, var Tecumseh blitt krigs- og sivil høvding. Han var da rundt 27 år. En sivil høvding veileder og råder i fredstid. Man kunne arve denne stillingen, men en person kunne inneha begge stillingene. Den som er best egnet blir valgt gjennom stammerådet. Noen ganger blir samme person innehaver av begge stillingene pga sin dyktighet.

Han dannet sin egen by med 45 – 50 krigere , med en total befolkning på ca 250 personer . Mesteparten av disse var Kispoko.

I 1798 anla Tecumseh en by litt nordvest for dagens Anderson. Det var et bra sted med tilgang på vann og fisk. Det var rikelig med blant annet frukt, bær og nøtter. Det var også tilgang på vilt. Der bodde de i åtte år. Det er lite kunnskap om denne perioden.

Han hadde et kort ekteskap hvor han fikk en sønn – Paukeesaa som ble født i 1796 (Crouched eller A Cat Stalking Its Prey .)

Tecumseh var misfornøyd med sønnen siden han ikke var særlig interessert i å bli kriger. Han var også lys i huden fordi moren var halvt hvit.

I 1802 ble inngikk han et nytt ekteskap hvor det ikke ble noen barn, derfor tok det slutt i 1807. Han var monogam noe som var uvanlig blant shawneene .

Han var heller ikke en lett mann å være gift med siden han var kravstor og forlangt mye av kvinnene sine.

Krigen i Europa gjorde markedet urolig og pelsen mindre etterspurt, noe som økte fattigdommen. Indianerne ble avhengige av matutdeling og andre vare som amerikanerne hadde forpliktet seg til å gi indianerne i kompensasjon for landet deres. Selv dette hjalp ikke. Tingene ble bare verre og mange misbrukte alkohol. I 1802 ble det forbudt å seige alkohol til indianerne , men dette ble ikke respektert av handelsmenn som bare fortsatte sin trafikk . Det var fyll og slagsmål. Koner og barn ble slått og kaos hersket. Det var svært vanskelig å få gjort noe med situasjonen. For å opprettholde forbruket sitt, måtte mange indianere selge landet til amerikanerne.

Tecumseh var redd for at de skulle miste kontrollen over livene sine og bli avhengi av de hvite. Dette truet deres eksistens so indianere.

Den verste trusselen var likevel sykdommene som fulgte med de hvite og som indianerne hadde liten immunitet mot. Sykdommene kom i bølger og krevde store dødstall hver gang.

En som hadde svaret på hva som trengtes var Lalawethika .

Han var ikke mye lik sin bror. Han hadde ikke noen spesiell utstråling. Det høyere øyet var blindt pga en jaktulykke.

Han snakket ofte og var bra på det. Han ble sett på som et mislykket menneske.

Pratsom, skrytete, bråkete og uærlig, dessuten ville han ikke jobbe og var ofte full.

Han sa om seg selv at han var en ondskapsfull mann.

I 1805 var han litt over 30 år og jobbet i landsbyen til Tecumseh som healer. Han hadde blitt vist dett av en skytsånd, og hadde lært om røtter og urter.

Lalawethika var svært bekymret for all sykdommen som herjet det indianske samfunnet. Kanskje var det Waashaa Monetoos – The Great Spirits måte å straffe indianerne på. For deres uoppmerksomhet og synder.

I følge en gammel Delaware kvinne ved navn Beata (som kjente til kristendommen), hadde hun fått visjoner og insisterte på at skaperen hadde sendt engler for å fortelle hvordan indianerne kunne redde seg selv.

Siden februar 1805 hadde Beata og hennes følgesvenner blitt informert om at de hadde blitt degradert. De hadde neglisjert gamle seremonier som tilba åndene. De drakk, drev hor, stjal og overfalt folk. The Great Spirit var fornærmet og hadde til hensikt å sende en Messias som kunne vise dem korrekt oppførsel. Det var veldig viktig at de hørte etter, for en apokalypse ville komme, en fryktelig storm som ville ødelegge synderne.

Det ville også være hekser som ville bruke sin makt til å forgifte folk. Beata var i stand til å identifisere og straffe dem.

For Delawares var Beatas åpenbaring forklaringen på deres ulykke og visjonen forårsaket en sensasjon langs elven hvor de bodde.

Beata ble beleiret med tilhørere. Et nytt hus ble bygd i landsbyen som skulle huse de revitaliserende seremoniene. Både natt og dag ble det utført seremonier.

Shawneene trodde også at hekseri var skylden i deres ulykker. Hekseri var den eneste forklaringen på plutselig sykdom og død hos indianerne. Hekser ble normalt regnet som gamle folk hvis lange levealder kunne forklares med uvanlig åndelig kraft, og anklagene og motanklagene som medfulgte en heksejakt, kunne redusere samfunnet til kaos.

I tiden som fulgte ble det foretatt heksejakt i flere stammer som medførte henrettelser.

I ca november 1805 hadde Lalawethika en fæl drøm. Han befant seg på en reise. Ikke en vanlig en, men en der det befant seg døde sjeler. I et veikryss delte veien seg til høyere og til venstre. Den til høyere gikk til himmelen, mens den venstre førte til helvete, og der dro de fleste. Det var en sidevei til høyere etter noen hus, som tilbød de reisende en mulighet til å forbedre seg, men de fleste dro videre til det siste huset som var Evigheten. Der fikk sjelene gjennomgå de verste pinsler. De ble avstraffet etter sine synder.

Han kom bare til veikrysset hvor han så snudde for å advare indianerne om hva som ventet dem om de ikke snudde om. Indianerne trodde at åndene kunne kommunisere med dem gjennom drømmer og han trodde at Waashaa Monetoos selv brukte han som medium .

Til sin venners store forbauselse, inkludert Tecumseh , forandret han seg over natten . Han startet med å preke og oppfordret indianerne til å angre sine synder før det var for sent.

For første gang i sitt liv var han blitt berømt. Det kom folk allesteders fra for å lytte til han. Etter hvert kom det til flere visjoner som gradvis formet et budskap fra The Great Spirit, omfattende de vanskeligste problemene for alle rundt de store sjøene.

Det var svært rørende å høre Lalawethika tale. Noe av det han sa var følgende: ” Whisky var for de hvite og var forbudt. Mord og krig var galt. Man skulle ikke slå kone og barn. Man skulle ta vare på ung, gamle og kvinnene. Man skulle slutte å løpe etter andre kvinner. Sterile kvinner skulle ikke jages tilbake til sin familie. Sladder, bakvaskelse og uærlighet måtte ikke forekomme. Dersom dette ikke ble overholt, ville de være fortapt.”

En ny begynnelse innebar at de kvittet seg med sine hellige medesinpunger .Indianerne ble beskyttet hele sitt liv av sine personlige ånder som de satte sin lit til i vanskelige tider . I denne pungen hadde de sine objekter som symboliserte den ånden som ellers var deres.

Lalawethika assosierte pungene med hekseri og bruken m symboliserte den ånden som ellers var deres .

le beskyttet hele sitt liv av sine personav hemmelig kraft som forårsaket sykdom og død. Han oppfordret sine tilhengere til å bryte med fortiden. De skulle tilstå alle sine synder siden syvårsalderen da de mistet sin uskyld. Medesinpungene representerte syndene de hadde begått.

Isteden ville de bli veiledet av Lalawethika til å leve riktig. De måtte bade hver morgen og be. De måtte delta i ritualer og overholde forbudene.

Om de ikke kvittet seg med medesinpungene, tok de avstand fra The Great Spirit og var åpne for mistanke om hekseri.

Han påpekte også at indianere og hvite skulle leve adskilt. Han likte heller ikke at indianerne tok etter de hvite, men skulle leve som indianere med egne tradisjoner.

Lalawethika fortalte at det ville komme en apokalypse hvor de hvite ville bli tilintetgjort av overnaturlige vesener sammen med de indianerne som forble syndere.

I algoquian tradisjon kom The Great Serpente fra sjøen og ble sett på som en ond kraft. Lalawethika sa at amerikanerne kom fra sjøen og var gytt av The Great Serpente.

Det var ingen ting som var originalt i åpenbaringen til Lalawethika. Tankene var allerede presentert av en mye eldre profetisk tradisjon. Han var inspirert av Beata siden Shawnee og Delaware var nær knyttet til hverandre. Den var også påvirket av kristendommen siden det var misjonærer i området.

Gjennom vinteren 1805 – 1806 var det mange som hørte på Lalawethika, men det var mange som ikke ønsket han velkommen. Shawneene i Wapakonete lot seg ikke overtale. Han var ingen å regne med, og han var en Kispoko som var lavere på rangstien. Ohio-shawneene tilhørte Mekoches og Chilicothes med høyere status. De ønsket derfor ikke å la noen med lavere rang diktere seg.

Han besluttet sammen med Tecumseh å etablere et nytt senter ved Grenville som lå på den amerikanske siden av grenselinjen.

Brødrene sendte ut invitasjoner til de lokale stammene om å slå seg sammen med dem ved elven White, selv om byen enda ikke var helt ferdig.

Midt oppe i dette ble Lalawethika hentet av Delawarene for å foreta en heksejakt. Flere av nasjonens medlemmer følte seg truet av dette. Det endte med noen henrettelser. Lalawethika fikk motbør fra noen av slektingene til ofrene som hevdet at djevelen var kommet mellom dem og at de drepte hverandre. Dette stoppet antageligvis prosessen for en stund.

I det samme fikk Delawarene en beskjed fra guvernør William Henry Harrison, som oppfordret dem til å jage bedrageren ut fra byene deres. Uansett forlot Lalawethika Delawarene som han fant dem, i kaos.

Neste oppdrag gikk ikke bedre. Det var hos Wyandots og Senecas ved Sandusky River. Han fikk motbør av en misjonær som klarte å stoppe henrettelsen som var planlagt.

Lalawethika regjeringstid hadde startet lite lovende. Delawarene og Wyandotes betraktet han som mistenkelig. Han ble ansett av de hvite som en sjarlatan og en æreløs person som utnyttet overtroen og lurte i skyggen av sin bror.

Lalawethika var ingen likendes mann, men han ga en stemme til et undertrykt folk som hadde mistet alt.

Tecumseh ønsket å forene alle shawneene, men slik ble det ikke. Det var en konfrontasjon mellom dem som ville tilbake til røttene og de som ville integreres med amerikanerne.

Da Lalawethika kom tilbake fra heksejaktene, prøvde han å redde stumpene.

Den 16. august var det en soleklipse som varte i flere minutter. Indianere fra mange steder lurte på hva dette kunne bety. Lalawethika brukte det til sin fordel. Han forfektet at Waasha Motetoo fullbyrdet løftet om å visse et tegn. Shawneene i Wapakoneta brydde seg ikke, men mange andre viste interesse, blant andre betydelige ledere som Lewis, Blue Jacket og Roundhead fra Wyandots.

For alle var det viktig å holde fred med de hvite siden de bodde på amerikansk område. Byen deres skulle være et religiøst senter.

I april 1807 sendte brødrene ut en invitasjon til Three Fires – som besto av Ottawa, Ojibwa og Potawatomis. Samt til Kikapoo, Sacs, Foxes, Winnibagos og Menominees, for å høre Lalawethika tale. De kom i store flokker og det så ut til å overraske brødrene. På dette tidspunktet var det lite mat tilgjengelig, så de fleste måtte returnere hjem. Høsten var et bedre tidspunkt for møtevirksomhet da det var nok av mat. Ellers kunne brødrene ordne med sendebud til de andre nasjonene, noe som var mer praktisk. Da slapp de å dra så langt samt at det å skaffe mat til så mange var vanskelig.

Tecumseh hadde problem med William Wells som var indianeragent i Fort Wayne. Han holdt seg ikke alltid til sannheten. Det inkluderte uærlighet og korrupsjon. Han langet ut mot Tecumseh og Lalawethika .De på sin side så på Wells som en som kunne underminere deres forhold til de hvite med forvrengninger og løgner , og det var nettopp dette som skjedde .Wells satte ut rykter om at omtrent hundre indianere var ut og plyndret , var fulle og ville ikke tillate hvite å ta i bruk avstått land , samt at brødrene inviterte indianerne fra de store sjøene til å bosette seg her .Han ønsket med dette å drive Tecumseh og Lalawethika ut fra White området .

Tecumseh hadde en viktig jobb med å holde orden i byen. Flere hvite ønsket å fjerne dem fra området. Pilegrimene flommet inn utover sensommeren. Kolonistene ble engstelig på grunn av dette selv om pilegrimene ikke var fiendtlig innstilt.

Ryktene om krigsplaner i Illinois County var et annet uromoment . Det verste var derimot at et engelsk skip hadde skutt mot et amerikansk da de lette etter desertører. Dette brakte tilbake minner om revolusjonen mot britene, hvor britene hadde sendt indianske krigere mot amerikanske bosteder.

Britene ga ennå indianerne vare som gjengjeld for hjelpen de fikk. Fratneriseringen mellom britene og indianerne ble sett på som svært suspekt.

Lalawethika ble anklaget for fiendelighet mot amerikanerne. Han så på amerikanerne som de skyldige i forhold til deres elendighet.

Før 1809 var Lalawethika mer opptatt av interne reformer heller enn fiendelighet mot de hvite. William Wells erklærte at britene var opphavet til dette. Lalawethika var en farlig agitator som fortjente straff. Wells kunne ikke fremskaffe noe bevis på fiendelighet fra Lalawethika side og heller ikke fra pilegrimene.

Den konstante trusselen om krig mellom britene og amerikanerne, kunne føre til at en hær fra amerikanerne ville gå gjennom de områdene Tecumseh og Lalawethika bodde i. Dette gjorde at brødrene bestemte seg for å forlate Grenville og bosette seg på tryggere områder.

Tidlig i 1808 dro brødrene østover for å finne et nytt område. Dette var på området til Miami nasjonen og de prøvde å stoppe brødrene fra å slå seg til der, men de klart ikke det. Den nye byen ble lagt ved Tippecano River som nå er Tippevano County , Indiana .Byen ble kalt Prophetstown av de hvite og Lalawethika ble kalt Profeten . Det var en imponerende by etter indiansk standard.

Her forandret Lalawethika navnet sitt til Tenskwatawa som betyr Den Åpne Dør. Han sendte på nytt ut invitasjoner til mange nasjoner.

De ønsket fremdeles fred med amerikanerne.

Det ble ikke nok mat til alle som kom, noe som resulterte i at flere av pilegrimene dro til Ohio, stjal hester, drepte griser og krøtter. Dette måtte Tenskwatawa ordne opp i , noe han klarte bra .Han appellerte til guvernør William Henry Harrison og sammen ordnet de opp og Tenskwatawa fikk varer fra amerikanerne .

I mens var Tecumseh i Canada etter gjentatte invitasjoner fra britene som ønsket å holde seg inne med indianerne. Ble det krig trengte britene indianerne. De var selv altfor få til å forsvare området mot amerikanerne. I et møte mellom flere nasjoner og britene, fornyet de sin allianse. Selv om Tenskwatawa mistet en del av sine tilhengere så kom det til nye. Det var ikke lett å holde det hele sammen. Det var mange konflikter mellom nasjonene. Det største problemet var likevel amerikanernes ekspansjoner. Brødrene ønsket å beholde sine områder.

Sensommeren 1809 ledet Tecumseh selv en delegasjon for intertribal samling. Før hadde de sendt ut budbærere, men nå overtok Tecumseh selv. Budskapet var klart. Indianerne måtte stå sammen for å bevare sin kultur og uavhengighet. Landet tilhørte alle nasjonene og å forsvare det, var deres ansvar. Tecumseh sa at de hvites dager var talte , og at om indianerne sto forenet bak Tenskwatawas prinsipper , ville de bli velsignet av The Great Spirit og de ville seire .

Da Tecumseh kom tilbake i september, var det over 2000 indianere samlet i Brownstown .De var invitert av guvernør Harrison og hadde bundet seg til å være nøytrale og ikke involvere seg i Tecumsehs konføderasjon , samt for å bli informert om at han ville innlemme nesten tre millioner acres for mindre enn tre cent pr acre , av deres land til amerikanerne .

Ett av målene var å sikre bosettingene mot indianeroverfall. Det andre var å bringe inn flere nybyggere slik at folketallet kunne høynes, og dermed oppnå å bli en ny stat, Indiana. Dette på bekostning av indiansk jord.

Avtalen ble signert den 30. september 1809, og brakte med seg mye misnøye blant mange indianere.

Denne avtalen førte Tecumseh videre mot en krig. Han hadde vært i sin brors skygge, men dette endret seg nå. Tenskwatawa var ikke i stand til å lede en stor allianse. Tecumseh overtok nå kontrollen mer og mer.

Vinteren 1809 – 1810 var svært hard for indianerne. Om våren strømmet det til med indianere fra mange steder. Tecumseh dro for å snakke med flere ved Detroit River for å vinne de over. Det ble holdt møte i mai, men rådet ville ikke ha krig mot amerikanerne.

14 august hadde Tecumseh et møte med guvernør Harrison i Vincennes. Tecumseh sa der at han ville ha en stopper av salget av land og at alle eide det sammen og hadde ingen rett til å selge det individuelt.

Han ønsket heller ingen almisser, men ville klare seg selv. (Fort Wayne Treaty .) Det ble ingen enighet, men en klage ble sendt til presidenten.

Mange store utfordringer sto foran for å bygge opp en indiansk konføderasjon. Flere hadde prøvd uten de store resultatene.

Det største hinderet var avstandene, den store slagkraften til US, konkurransen mellom høvdingene, intertribal rivalisering og store språkproblem.

Det som hjalp mye var at gjennom flere århundrer, hadde indianerne drevet handel seg i mellom samt pan-indianske aktiviteter, noe som hadde løst kommunikasjons problem mellom dem.

En annen ting var at strukturen i det indianske samfunnet var desentralisering. Høvdingene hadde begrenset makt. De måtte bruke overtalelse slik at de kunne få folk med seg. Dette hjalp Tecumseh til å samle krigere.

Tecumseh hadde vært i øst i 1809 og i nord tidlig i 1810. Samme år dro han vestover til øvre Mississippi.

I oktober dro Tecumseh til Fort Malden. Han ville alliere seg med britene. De på sin side ønsket ikke krig og ville ha kvittet seg med indianerne om det var nødvendig. Tecumseh stolte aldri på britene.

Harrison fryktet Tecumseh siden han ikke var villig til å gi opp land , mens de andre hadde han kontroll over .I Tecumseh hadde han en sterk opposent .

Harrison beskyldte Tecumseh for å planlegge krig , selv om han sa seg uskyldig var det bevis på det motsatte .

Tecumseh ønsket å roe ned situasjonen fordi han nå var på veg sydover.

Et møte ble holdt 27.juli 1811. Der røpet Tecumseh at han hadde klart å forene de nordlige nasjonene. Han hadde røpt at et stort antall indianere ville komme for å ordne opp i landavtalen, samt at han selv ville være borte til våren .Dette var unnskyldningen Harrison trengt for å ta affæren .

Tecumseh dro sydover 5.august. Harrison forberedte til et angrep på Prophetstown. Det hadde været flere raider mot de hvite og de ønsket hevn. Tecumseh hadde sagt til Profeten at han måtte unngå enhver konflikt med de hvite. Tecumseh hadde alltid fryktet at oppildnede krigere skulle ødelegge alt han hadde arbeidet for. Det ville kaste dem ut i en krig de ikke kunne vinne fordi de ikke var klare for det.

Harrison var allerede i bevegelse den 28.oktober og indianerne kunne bare stoppe hæren om de vill overlevere stjålne hester og mordere. Profeten kunne ikke det fordi de ikke var shawnee . Harrison hadde regnet med at hæren ville skremme dem til lydighet. Hæren besto av over tuen menn.

Det hele endte med krig og Prophetstown ble plyndret og brent.

Tecumseh dro rundt til Cherokee, Creek , Choctaw og Chickasaw .Han fikk liten støtte fra de fleste av disse .

På veien tilbake til Prophetstown var han innom flere nasjoner. Deriblant Osage som shawnee-ene var i konflikt med. Samtidig som han kom til Mississippis, var det et jordskjelv som Tecumseh utnyttet til sin fordel, uten at det hjalp altfor mye.

Han fikk også vite om skjebnen til Prophetstown. Det måtte ha vært et hardt slag.

I den nordvestlige delen hadde han større suksess med rekrutteringen. Han fant ut at motsanden mot de hvite var usvekket.

Da han kom hjem i januar 1812 var han rasende på sin bror og på de som hadde ødelagt byen. Han hadde behov for litt ro til å bygge opp byen igjen.

Vinteren som fulgte var hard. Håpet om en rolig vår ble det heller ikke. Det brøt ut mer uro enn på femten år.

Britene på sin side hadde skjønnet hvor nær indianerne var et opprør i 1810. Da sa de at de ikke ville støtte indianerne i en konflikt med US. Nå var dette forandret. De måtte holde indianerne varme, men ikke la det eksplodere. Uheldigvis klarte verken Tecumseh eller britene å holde tilbake utbruddet som kom tidlig i 1812.

Harrison hadde feilet i sin misjon om å ydmyke Profeten, han hadde ikke straffet de som myrdet indianere, ikke spredt Profetens følgesvenner som gjenerobret Prophetstown. Indianerne var fremdeles stolte og stridslystne. Heller ikke hadde han gjort slutt på indiansk fiendtlighet. Han hadde heller høynet deres hevnlust. Enda før vinteren var slutt, var flere krigsgrupper ute for å samle skalper og hevne de som var blitt drept.

De spredte terror i mange områder og skremte folk til å forlate sine hjem. Det hele ebbet ut i mai.

For Tecumseh var dette et tilbakeslag. Enda en gang hadde viljesterke krigere ødelagt en nøye forberedt plan, satt amerikanerne i høyeste beredskap og oppmuntret til en massiv gjengjeldelse for allting var klart.

Tre hovedproblemer sto foran Tecumseh etter at han kom tilbake. Motløsheten hos shawnee-ene. Faren for en amerikansk kampanje, samt få i gang støtte. Han satte raskt i gang.

De manglet alt og de trengte hjelp. De sendte en deputasjon til Fort Malden, men de hadde lite å bidra med siden britene selv var dårlig stilt.

Tecumseh prøvde å forhandle med guvernør Harrison. De kunne ikke klare en trefning med amerikanerne. Harrison lot seg ikke formilde. Han ville at de skulle dra fra Prophetstown. Han måtte dempe seg fordi regjeringen ikke ville ha krig. Harrison måtte akseptere fred.

Det siste var å få i gang konføderasjonen igjen. Jordskjelvet var en hjelper. Han sendte ut nye beskjeder til de allierte.

Ordet krig var på alles lepper våren 1812. Krigen i Europa hadde innflytelse på forholdet mellom de engelske og amerikanerne.

Krigshisserne i Washington laget kampanje om britenes overgrep via marinen. President Madison mente at britene lå bakom indianerne. Amerikanerne ville bruke dette som en unnskyldning for å ta Canada som var dårlig forsvart.

Tecumseh sendte på nytt ut invitasjoner til alliansen. Selv dro han i juni til Fort Malden for å rekruttere flere krigere. Den 18 juni, mens Tecumseh var på Fort Wayne, erklærte US krig mot Storbritannia.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)

LANGHUS HOS IROKESERNE / Eva Stormark

Langhusene er en viktig metafor for irokeserne. Det er mye mer enn en bolig, det er et slags abstrakt begrep som er et symbol for dem.

Forbundet er selv som et gigantisk abstrakt langhus som forlenger seg oppover i staten New York.

Høvdingene er blitt sagt til å symbolisere pålene som holder huset oppe.

Historisk sett var langhusene en bolig for den utvidede matrilineære familien. Lederen var en eldre kvinne som var overhodet for klanen. Det var en fysisk og symbolsk viktig struktur.

Den utvidede familien besto gjerne av foreldre og barn. I tillegg var det besteforeldre, tanter, onkler, søskenbarn og lignende. Hver klan i landsbyen hadde sitt langhus. Klanene hadde grener i andre byer. Om en reisende fra en annen by kom til denne byen, ville han bli hilst velkommen av samme klan han tilhørte. Klane systemet var viktig for det holdt folk sammen og opprettholdt freden. Klane navnene var etter ville dyr eller fugler. For eksempel skilpadde, bjørn eller hauk. Symbolet for klanen ble brukt som dekorasjon på kjøkkenutstyr, tatoveringer eller foran på huset.

Medlemmene av en klan stammet fra den samme personen. Hos irokeserne er dette en kvinne. Alle medlemmene i klanen kan følge sin slektslinje tilbake gjennom sine kvinnelige slektninger til henne. Den som er født inn i en klan beholder tilhørigheten til denne gjennom livet. Man kan ikke gifte seg innad i klanen.

Når en kvinne gifter seg, kommer mannen for å bo sammen med hennes familie. Mannen beholder sin klan, mens barna følger sin mors klan.

Klanen bor ikke bare sammen, men de arbeider sammen også. Klanen er en økonomisk og sosial base i det irokesiske samfunnet.

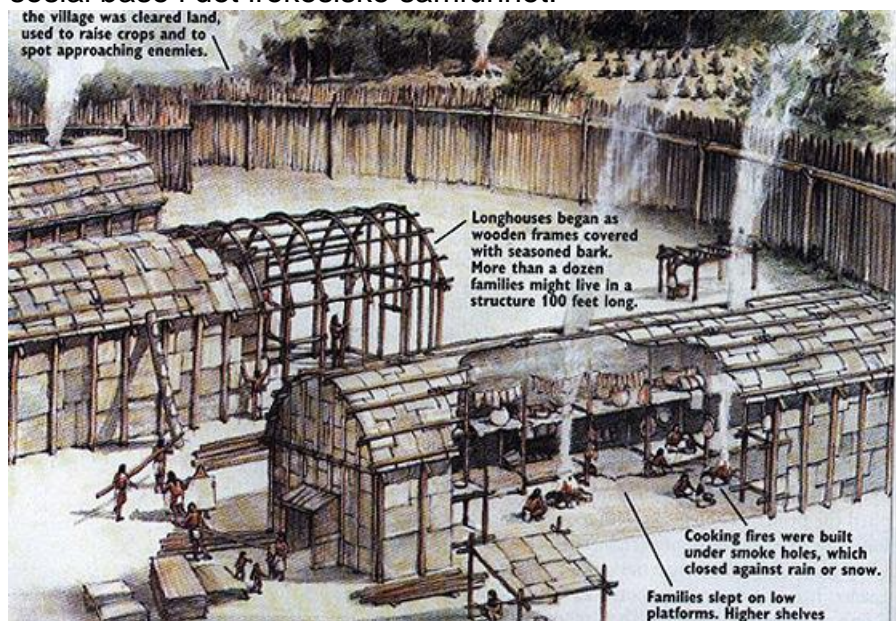

Bild 93 Schematisk bild av by med långhus

den vestlige døren .Mohawks som bodde i den østlige delen , var vokter av den østlige døren . Onondaga hadde den viktigste rollen som vokter av det sentrale rådets ild og wampum . Långhusene var bebodd i ett eller to tiår. Det var en midlertidig bolig som ble bestemt av mange faktorer.

Bla fra hvilke materialer som var tilgjengelig på den aktuelle plassen for boligen. Det kunne være lite solide bygge materialer eller de ble invadert av maur eller andre krypdyr. Dermed måtte de flytte, oftest bare en eller to km, eller bare rett over åkeren.

Andre grunner var krig. Stress eller forandringer i familiestrukturen affekterte videre långhusenes utforming og lokalisering.

Informasjonen om långhusene kom hovedsakelig fra tre kilder.

Tidlig europeiske karttegninger og beskrivelser.

Arkeologiske utgravninger.

Oral historie fra irokeserne.

De fleste europeerne skjønte selv ikke hva de så.

Selve husets struktur har et reisverk av stokker og påler, som var dekket av bark. Det kunne være fra 9 m til 120 m. Mest vanlig var fra 54 m til 66 m, alt etter størrelsen på familien. Når det var nødvendig, forlenget de huset. Huset var omtrent 6 m bredt og 6 m høyt. Taket var buetformet. Dørene var i hver ende. Kortsidene kunne være buetformet eller flate og ble brukt som lagringsplass.

Lederskapet går gjennom kvinnene. Kvinnene var ansvarlig for sitt langhus, jordbruk og distribusjonen av mat. De velger også mennene som skal representere dem i stammerådet.

For irokeserne betød långhusene mer enn en bygning hvor de bodde. Det var også et symbol på mange tradisjoner i deres samfunn. Fem nasjoner formet den irokesiske konføderasjonen. Disse nasjonene delte territoriet som de så som et langhus. Seneca , som bodde i den vestlige enden , var vokter av

Langsidene inne var like. De var delt opp i leiligheter som var 6 m lange. Det var en familie på hver side av midtgangen som hadde et felles ildsted.

Midtgangen var 3 m bred og den var felles. Det var røykehull i taket ved hvert ildsted. Det kunne dekkes til ved dårlig vær. Høyden under taket gjorde at røyken ikke plaget beboerne.

En plattform var laget omtrent 0,3 m over bakken hvor de satt, sov eller arbeidet. Plattformen var nesten 6 m lang. Det var satt opp en skillevegg mellom hver leilighet. Plassen mellom hver leilighet ble brukt som lagringsplass.

En annen plattform like lang som den første, ble satt opp omtrent 1,5 m over. Den ble brukt som soveplass. Veggene innenfor ble foret med vevde matter eller pels. Benken ble dekket av matter og pels for komfortens skyld.

Under den nederste benken ble veden oppbevart. All annen plass ble brukt til oppbevaring. Mat og annet utstyr ble hengt i taket eller på veggene.

Når de bygde huset, grov de ned stokken i jorden med passe mellomrom så langt som de trengte på to sider. Dette dannet den utvendige strukturen. Mellom disse ble det satt opp en rad stokker som dannet midtgangen. Oppå disse ble det lagt stokker på tvers som ble bundet fast. Til slutt ble takkonstruksjonen lagt som best av bedbare stokker som dannet en halvsirkel. De måtte være sterke og fleksible. Andre stokker ble festet på langs utvendig for å stabilisere huset.

Flakene av bark ble festet på sidene og på taket. På taket ble det laget hull til røyken fra ildstedene. Til slutt ble det festet et rammeverk av små stokker for å holde barken på plass.

Rundt 1740 ble det beskrevet at noen irokesere bodd i tømmerkoier som Joseph Brandt. Noen koier tjente som motell for reisende.

Da irokeserne sluttet å bygge hus av bark, men av tømmer, hadde de fremdeles ildstedet midt i huset med et hull i taket til røyken. Senere ble ildstedet flyttet til den ene enden og en pipe ble laget. Døråpningen var på langsiden i stedet for på enden.

I dag holder de sine seremonier i et langhus. Politikere møtes der. Det blir holdt sosiale møter. Langhusene er i europeisk stil. Noen blir bygd av tømmer, men de fleste, men de fleste er bindingsverks hus. En ovn er plassert i hver ende.

Geografisk har langhusene vært oppført i Massachusetts, Pennsylvania, Ohio, Vest Virginia og New Jersey.

[tillbaka till innehållsförteckning](#)